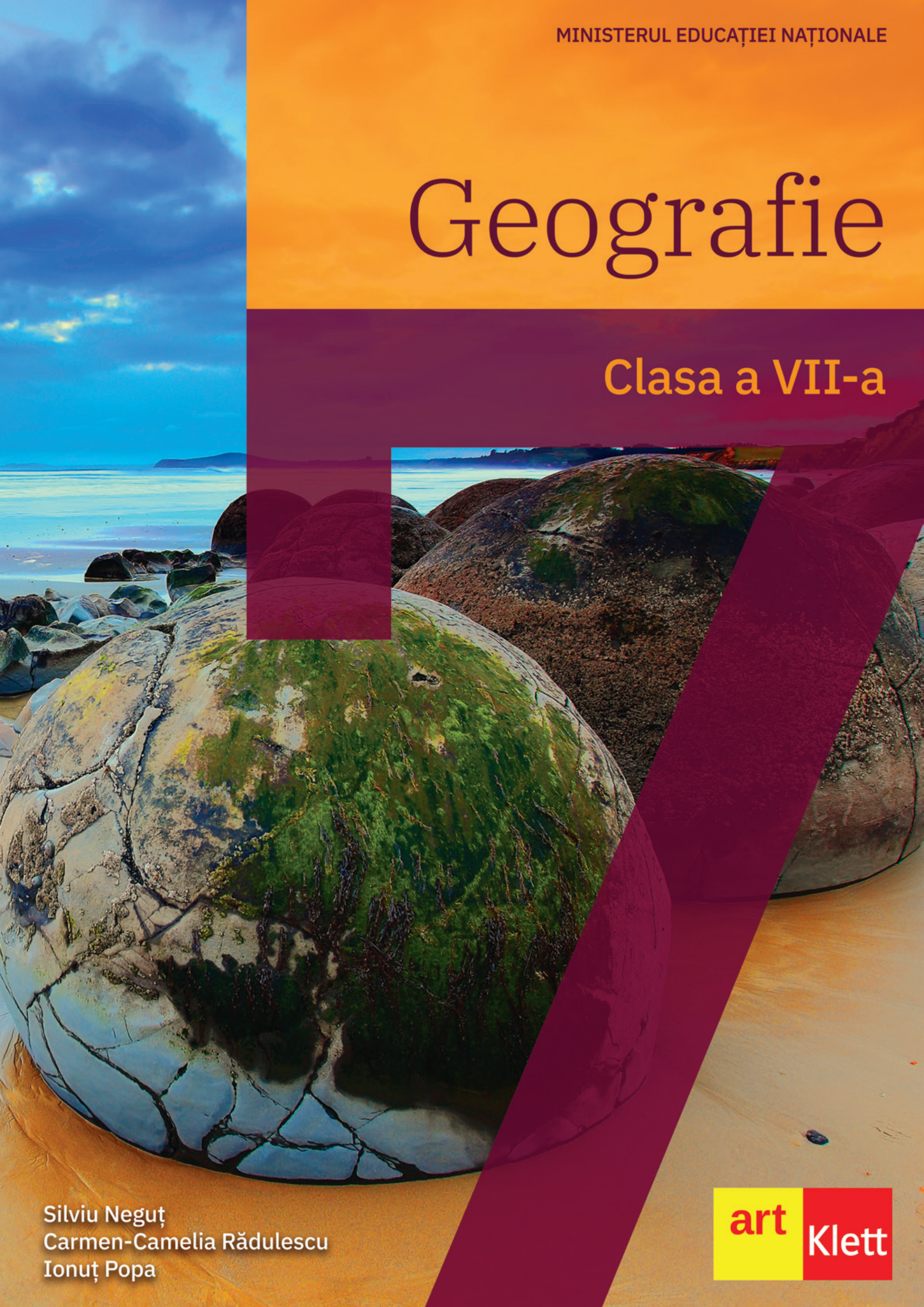

Geografie

Clasa a VII-a

Silviu Neguț
Carmen-Camelia Rădulescu
Ionuț Popa

art Klett

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației Naționale.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu *Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017*.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Geografie

Clasa a VII-a

Silviu Neguț
Carmen-Camelia Rădulescu
Ionuț Popa

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației Naționale prin ordinul de ministru nr. 5103/03.09.2019.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2019–2020.

Inspectoratul Școlar
Școala/ Colegiul/ Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. docent Petre Gâstescu, Facultatea de Geografie, Universitatea din București

Prof. dr. Steluța Dan, inspector general de specialitate, Ministerul Educației Naționale

Prof. gr. I Constantin Dincă, Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu”, Sibiu

Redactor-șef: Roxana Jeler

Redactor: Ionuț Popa

Corector: Theodor Zamfir

Design: Faber Studio

Tehnoredactor: Monica Manolache

Cartograf: Ionuț Popa

Activități digitale interactive și platformă e-learning:

Learn Forward Ltd. Website: <https://learnfwd.com>

Înregistrări și procesare sunet: ML Systems Consulting

Voce: Camelia Pintilie

Credite foto și video: Dreamstime; Shutterstock;

Science Photo Library, Pixabay

Animații: SC Buzilan Studio SRL

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEGUȚ, SILVIU

Geografie: clasa a VII-a / Silviu Neguț, Carmen-Camelia Rădulescu,

Ionuț Popa. – București: Art Klett, 2019

ISBN 978-606-9089-08-8

I. Rădulescu, Carmen Camelia

II. Popa, Ionuț

91

Pentru comenzi vă puteți adresa Departamentului Difuzare

C.P. 12, O.P. 63, sector 1, București

Telefoane: 021.796.73.83, 021.796.73.80

Fax: 021.369.31.99

www.art-educational.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă, stocată ori transmisă, sub nicio formă

(electronic, mecanic, fotocopiare, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al Editurii Art Klett.

© Editura Art Klett SRL, 2019

Cuvânt-înainte

Ca un adevărat explorator, ai descoperit în clasele anterioare informații interesante despre elementele care caracterizează planeta noastră (prin intermediul geografiei fizice) și despre modul în care noi, oamenii, ne-am pus amprenta asupra naturii din jur (prin intermediul geografiei umane). De asemenea, ai făcut cunoștință cu Europa, „bătrânul” nostru continent, și cu unele țări de pe întinsul acesteia.

Acum a venit vremea să afli lucruri noi și la fel de interesante despre celelalte continente ale planetei: Asia, Africa, America (de Nord și de Sud), Australia și imensa regiune marină presărată cu mii de petice de uscat, Oceania, dar și despre Antarctica, ținutul înghețat de la Polul Sud.

Vei observa că, în general, caracteristicile geografice ale fiecărui continent sunt prezentate în aceeași succesiune:

- pentru partea fizico-geografică vei descoperi, pas cu pas, poziția geografică și țărmurile, relieful, hidrografia, precum și diferențierile climatice și biogeografice;
- la partea de geografie umană te vei familiariza mai întâi cu harta politică a fiecărui continent, pentru a putea apoi să înțelegi elementele ce țin de diversitatea umană (dinamica și răspândirea populației, caracteristici etnice, religioase etc.) și formele de aglomerare umană, pentru a încheia cu diferențierile economice regionale;
- problemele actuale ale fiecărui continent le vei regăsi în lecții speciale, sintetizate sub forma unor atractive studii de caz.

În cadrul fiecărui continent îți sunt prezentate cele mai deosebite state, reprezentative din punct de vedere geografic și, totodată, cu un anumit specific al populației și al economiei.

Fiecare lecție este o nouă provocare: *explorezi* și *analizezi* cu puterea gândirii critice diferite elemente și fapte geografice, *aplici* ceea ce știi și *reții* ceea ce ai înțeles. Vei fi astfel capabil să răspunzi la noi provocări: să realizezi *investigații* și să desfășori împreună cu colegii (pe echipe sau în perechi) activități de deslușire a „misterelor” ascunse ale continentelor planetei. La rubrica *Știi că* am grupat cele mai inedite informații: de la varietatea minunilor naturale din Yellowstone și cascadele Niagara sau Victoria la uriașele calote ce acoperă Antarctica și Groenlanda; de la straniile viețuitoare din Arhipelagul Galápagos la incredibila cantitate de zăpadă care cade în stațiunea Paradise din Munții Stâncoși; de la triburile amerindiene din inima Amazoniei la „uriașii demografici” de astăzi, China și India.

Toate aceste informații te vor ajuta să îți faci o imagine mai clară asupra lumii, să înțelegi elemente și fenomene naturale, dar și specificul oamenilor care trăiesc într-o altă țară, pe un alt continent.

Manualul îți oferă texte clare, explicite, adecvate înțelegerii tale, însoțite de o grafică de excepție (hărți, reprezentări și fotografii sugestive, care completează informațiile din text). Totodată, conține recapitulări și autoevaluări, dar și teste care cuprind o gamă largă de itemi (cerințe) într-o formulare logică, ușor de înțeles și de rezolvat, care îți stimulează inteligența.

Suntem încrezători că, la finele anului școlar, vei fi nu doar un elev mai *informat*, ci mai ales *format*, pregătit să înțeleagă lumea în care trăiește alături de ceilalți peste 7,5 miliarde de locuitori. O lume în care trebuie să învățăm să ne respectăm între noi, o lume pe care, cu toții, trebuie să o protejăm! Pentru că, așa cum vei descoperi în capitolul referitor la elementele de geografie a mediului înconjurător, omul, cu sau fără voia sa, a afectat prin activitățile pe care le desfășoară zi de zi echilibrul fragil al planetei.

Autorii

Manualul cuprinde:

Varianta tipărită

+

Varianta digitală (similară cu cea tipărită, are în plus activități multimedia interactive de învățare, cu rolul de a spori valoarea cognitivă). Varianta digitală este accesibilă pe platforma www.manuale.edu.ro.

Modern, perfect adaptat formării și dezvoltării de competențe, manualul de geografie pentru clasa a VII-a îi propune elevului un nou model didactic: învățarea prin observare, explorare, analiză și interpretare.

Pornind de la cunoștințele dobândite în anii anteriori de studiu la *Geografie*, dar și la alte discipline, precum *Istorie*, *Matematică*, *Fizică*, *Biologie* sau *Științe ale naturii*, fiecare lecție debutează cu o secvență de actualizare, prin care se discută, se actualizează și se valorifică noțiuni deja cunoscute; demersul este necesar pentru stimularea interesului elevilor, în vederea abordării noilor conținuturi.

Integrând tehnici și mijloace moderne de învățare-evaluare, manualul oferă posibilitatea asimilării cunoștințelor atât în manieră clasică, prin

Manualul este structurat în 5 unități de învățare

Structura unităților de învățare

Lecții de predare-învățare

Lecțiile urmează două direcții de abordare, în funcție de conținuturile asumate conform programei:

1. În situațiile în care se dezvoltă elementele introductive de geografie parcurse în anii anteriori de studiu, se face apel la achizițiile anterioare și, prin sarcini de lucru și activități de învățare deductive sau inductive, gândirea elevului este direcționată către răspunsurile de care are nevoie pentru a înțelege noile conținuturi.

2. Când se introduc informații noi, pentru a facilita înțelegerea și asimilarea acestora, explicațiile sunt oferite gradual, într-o formă atractivă, dar menită să dezvolte *observarea*, *logica* (prin intermediul rubricii **Explorez**) și *gândirea* (prin intermediul rubricii **Analiză critică**), într-un limbaj adecvat nivelului de vârstă al elevilor și particularităților lor cognitive și afectiv-atitudinale.

Rețin este sinteza lecției, care conține noțiunile necesare dezvoltării competențelor asumate prin programa școlară. Practic, în această secvență sunt condensate cunoștințele noi, care fac obiectul de studiu al geografiei continentelor și al geografiei mediului înconjurător. Cu ajutorul acestora, elevul înțelege realitatea înconjurătoare, fenomenele geografice globale și își formează deprinderile necesare protejării mediului.

Geografia utilizează o multitudine de termeni de specialitate (grupați în rubrica **Termeni noi** și semnalizați distinct pe parcursul lecției), al căror înțeles este explicat și detaliat în manualul digital. **Investigațiile** sunt relevante pentru temă, oferindu-i elevului șansa să descopere cel mai interesant „caz” pe subiectul respectiv („Limitele Asiei”, „Munții Himalaya”, „Marele Rift African”, „Sistemul cordiliero-andin” etc.).

intermediul auxiliarelor de tip hartă, atlas sau caiet, cât și prin intermediul mijloacelor multimedia actuale, în pas cu tehnologia digitală, prin trimitere către pagini web unde pot fi înțelese diferite tipuri de fenomene și realități geografice.

În abordarea temelor de geografie a continentelor și de geografie a mediului înconjurător, lucrarea prezintă, pentru fiecare temă, legătura acestora cu realitatea cotidiană și, acolo unde este cazul, prezintă contribuțiile românești la cunoașterea regiunii sau fenomenului respectiv. În acest fel, i se oferă elevului șansa de a conecta experiența personală, imediată, din orizontul apropiat și local, cu mecanismele generale ale realității geografice globale.

AMII static, de ascultare activă și observare dirijată a unei imagini semnificative

Activitate animată (filmuleț sau scurtă animație)

Activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

Studii de caz

În concordanță cu programa școlară, manualul propune un număr generos de **Studii de caz** (de exemplu, „Asia în lumea contemporană”, „Problemele Africii în lumea contemporană”, „Unicitatea biogeografică australiană” sau „Particularități geografice ale unor state”, la alegere) și, ca urmare, ponderea conținuturilor cu relevanță pentru realitatea înconjurătoare și aplicabilitate în viața de zi cu zi este egală cu cea a noțiunilor teoretice.

Portofoliul, proiectele, activitățile pe echipe sau perechi, situațiile-problemă se găsesc pe coloanele laterale. Elevul pătrunde pe teritoriul creativ al aplicării în practică a tuturor experiențelor de învățare: colecționează, fotografiază, se informează din diverse surse, realizează fișe pentru portofoliu și participă la proiecte.

Recapitulare și autoevaluare

Itemii propuși au un grad ridicat de aplicabilitate în viața cotidiană, respectând principiile/regulile de proiectare. Încadrându-se atât în tipologia itemilor obiectivi, cât și a celor semiobiectivi și subiectivi, itemii și metodele complementare de evaluare sunt însoțiți/însoțite de modele, indicații și sugestii de rezolvare.

Pentru fiecare secvență de Autoevaluare este pregătită o grilă de acordare a punctajelor, cu ajutorul căreia elevul își poate urmări în permanență evoluția. Secvențe din paginile de Recapitulare și Autoevaluare sunt interactive în manualul digital.

Aplic este secvența prin intermediul căreia se evaluează, în clasă, validitatea cunoștințelor dobândite: întrebări scurte, situații-problemă cu un înalt grad de relevanță pentru temă și sarcini de lucru prin care se dezvoltă gândirea critică și creatoare.

Test secvențial

Fiecare unitate de învățare finalizează actul învățării cu un test secvențial, menit să evalueze dobândirea de cunoștințe și dezvoltarea de competențe. Testele sunt elaborate în conformitate cu metodele moderne de evaluare în geografie, fiind relevante și cu un nivel ridicat de aplicabilitate în viața de zi cu zi. În felul acesta, evaluările secvențiale se înscriu în obiectivele asumate prin programa școlară.

Pag. Lecții

	8	L1: Introducere în Geografia continentelor
UNITATEA 1 Asia. Caracterizare geografică	12	L2: Poziția geografică. Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmțori
	14	L3: Relieful – caractere generale și unități majore. Munții Himalaya
	18	L4: Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri
	22	L5: Diferențieri climatice. Musonii
	24	L6: Contraste biogeografice
	25	Recapitulare și autoevaluare
	26	L7: Harta politică
	28	L8: Elemente de diversitate umană
	30	L9: Marile aglomerări umane
	32	L10: Resursele naturale
	34	L11: Activitățile economice. Contraste economice regionale
	36	L12: Studiu de caz: India, China, Japonia, Coreea de Nord și Coreea de Sud, Turcia (la alegere)
	44	L13: Studiu de caz: Asia în lumea contemporană
	46	Recapitulare și autoevaluare
	47	Test secvențial
UNITATEA 2 Africa. Caracterizare geografică	50	L1: Poziția geografică – simetrie latitudinală. Țărmurile
	52	L2: Relieful – caracteristici generale. Riftul african
	55	L3: Hidrografia
	58	L4: Clima și biogeografia – caracteristici generale
	61	Recapitulare și autoevaluare
	62	L5: Harta politică
	63	L6: Specificul demografic
	65	L7: Marile orașe din Africa
	66	L8: Studiu de caz: Problemele Africii în lumea contemporană
	68	L9: Studiu de caz: Egipt, Republica Democratică Congo, Africa de Sud (la alegere)
	74	Recapitulare și autoevaluare
	75	Test secvențial
UNITATEA 3 America de Nord și America de Sud. Caracterizare geografică	78	L1: Poziția geografică. Țărmurile
	80	L2: Relieful – caracteristici generale. Sistemul muntos cordiliero-andin
	83	L3: Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri
	86	L4: Diferențieri climatice și biogeografice
	89	Recapitulare și autoevaluare
	90	L5: Harta politică și contraste teritoriale între state
	92	L6: Elemente de diversitate umană
	94	L7: Forme de aglomerare urbană
	96	L8: Diferențieri economice regionale
	98	L9: Studiu de caz: Statele Unite ale Americii, Brazilia (la alegere)
	102	Recapitulare și autoevaluare
	103	Test secvențial
UNITATEA 4 Australia și Oceania. Antarctica. Caracterizare geografică	106	L1: Australia – caracterizare geografică generală
	107	Studiu de caz: Unicitatea biogeografică australiană
	110	L2: Oceania – particularități geografice
	112	Studiu de caz: Noua Zeelandă
	114	L3: Antarctica – elemente de identitate geografică
	116	Recapitulare și autoevaluare
	117	Test secvențial
UNITATEA 5 Elemente de geografia mediului înconjurător	120	L1: Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea
	122	L2: Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane
	124	L3: Modificări globale ale mediului
	126	Test final

Competențe specifice

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.2., 2.3., 3.1., 4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

Competențe generale

- 1.** Prezentarea realității geografice, utilizând mijloace și limbaje specifice
- 2.** Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice
- 3.** Studiarea spațiului geografic, realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare
- 4.** Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

Competențe specifice

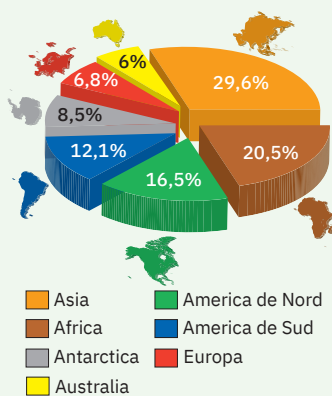
- 1.1** Precizarea, în cuvinte proprii, a sensului termenilor geografici identificați în contexte diferite
- 1.2** Elaborarea unui text pe o temă geografică dată, utilizând termeni dați
- 2.1** Localizarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice
- 2.2** Interpretarea fenomenelor și a proceselor geografice pe baza reprezentărilor grafice și cartografice
- 2.3** Corelarea elementelor și fenomenelor geografice date prin raportare la suporturi grafice și cartografice
- 3.1** Ierarhizarea elementelor cu caracter geografic cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și din științe
- 3.2** Realizarea proiectelor/studiilor de caz utilizând instrumente TIC/GIS
- 3.3** Explicarea diversității naturale, umane și culturale a realității geografice, realizând corelații interdisciplinare
- 3.4** Prezentarea patrimoniului mondial utilizând diverse surse
- 4.1** Utilizarea unor metode de investigare
- 4.2** Ierarhizarea unor elemente, fenomene și procese după caracteristicile lor geografice
- 4.3** Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic
- 4.4** Identificarea soluțiilor de protecție a mediului geografic

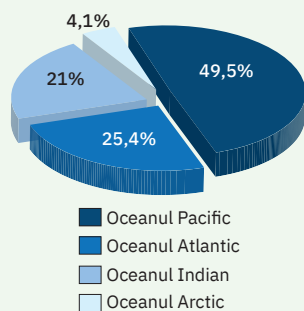
ȘTIAI CĂ?

Eratostene din Cyrene (284 – 202 î.H.), geograf și astronom antic grec, a fost primul care a introdus sistemul de coordonate bazat pe latitudine și longitudine. Tot el a fost primul om care a reușit să calculeze, cu o acuratețe remarcabilă, circumferința Pământului la Ecuator.

Ponderea continentelor

Ponderea oceanelor

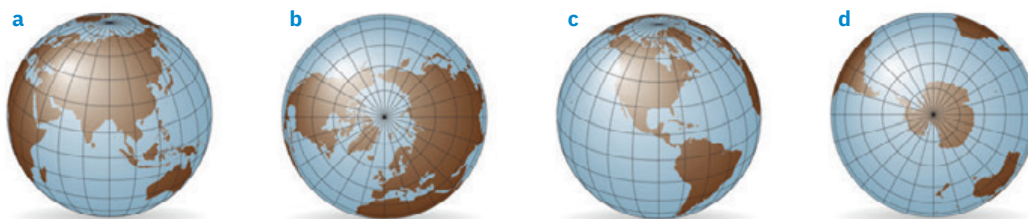
Introducere în Geografia continentelor

Aplic

Amintește-ți de la orele de geografie ce sunt *Ecuatorul*, *Meridianul Zero* și, de asemenea, ce știi despre *paralele* și *meridiane*, precum și despre *latitudine* și *longitudine*.

Pe suprafața Terrei se pot delimita latitudinal și longitudinal patru emisfere terestre, care sunt prezentate în imaginile de mai jos.

Realizează pe caiet un tabel asemănător celui de mai jos și completează-l cu numele emisferei și litera corespunzătoare imaginii acesteia.

În funcție de Ecuator, pe Terra pot fi delimitate două emisfere:

Emisfera, litera

Emisfera, litera

În funcție de meridianele de 0° și de 180°, pe Terra pot fi delimitate două emisfere:

Emisfera, litera

Emisfera, litera

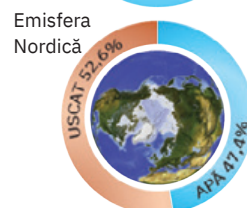
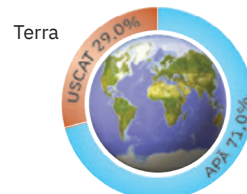

Analiză critică

- Pe baza informațiilor din graficele și tabelele oferite alăturat sau mai jos, caracterizează din punct de vedere al extinderii continentele și oceanele Terrei.
- Numește oceanul care comunică, prin strâmțori, cu toate celelalte oceane ale Terrei.
- Calculează câți kilometri sunt pe verticală între punctul cel mai înalt și punctul cel mai adânc de pe Terra.
- Explică de ce Emisfera Sudică este denumită *Emisfera oceanică* și de ce Emisfera Nordică poartă denumirea de *Emisfera continentală*.

Continentul	Suprafața (mil. km ²)	Altitudinea maximă
Asia	44,5	8 850 m – vf. Chomolungma/Everest
Africa	30,2	5 895 m – vf. Kilimanjaro
America de Nord	24,7	6 194 m – vf. McKinley/Denali
America de Sud	17,8	6 962 m – vf. Aconcagua
Antarctica	14,0	4 892 m – vf. Mount Vinson
Europa	10,1	5 642 m – vf. Elbrus
Australia	8,5	2 230 m – vf. Kosciuszko

Oceanul	Suprafața (mil. km ²)	Adâncimea maximă
Pacific	180	11 033 m – Groapa/Fosa Marianelor
Atlantic	92	9 219 m – Fosa Puerto Rico
Indian	76	7 450 m – Groapa Java
Arctic	14	5 499 m – Groapa Fram

Ponderea suprafețelor acoperite de apă și de uscat

Explorez

Împărțirea uscatului în *șapte continente* și a marilor întinderi de apă în *patru oceane* reprezintă „decupajul” clasic al suprafeței terestre. Dar întinderile continentale și oceanice pot fi structurate și altfel. De exemplu, putem considera America de Nord și America de Sud ca un singur continent, numit simplu *America*.

În raport cu marea întindere a Asiei, Europa apare ca o peninsulă, mai ales că uscatul european se îngustează progresiv spre vest. Iată de ce mulți geografi chiar denumesc această suprafață de uscat *Eurasia*. În aceste condiții, pe Terra s-ar afla *cinci continente*.

Și în ceea ce privește oceanele există opinii diferite. Unii specialiști susțin prezența a *cinci oceane*, considerând că Antarctica este înconjurată de un singur ocean, pe care îl numesc *Oceanul Antarctic* sau *Oceanul Sudic*. Acesta se adaugă celorlalte patru oceane deja cunoscute.

- 1 Scrie pe caiet cele *cinci continente* în ordinea crescătoare a suprafeței.
- 2 Stabilește dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate sau false. Notează răspunsurile pe caiet, după modelul: a – A sau a – F.
 - a Considerând că cele două „Americi” formează un singur continent, cea mai mare altitudine s-ar afla în vârful McKinley.
 - b Indiferent de modul de împărțire al apelor oceanice, singurul care nu își modifică suprafața este Oceanul Arctic.

Analiză critică

Poziția continentelor se modifică în permanență. În urmă cu peste 200 de milioane de ani, toate continentele erau unite într-un singur bloc, formând supercontinentul *Pangeea*, înconjurat de un singur ocean, *Panthalassa* (foto 1). Ulterior, *Pangeea* „s-a rupt” în două mase continentale: *Laurasia* (care îngloba America de Nord, Europa și Asia) și *Gondwana* (în care se regăseau America de Sud, Africa, Australia și Antarctica) (foto 2).

Din aceste două uscaturi s-au separat apoi continentele cunoscute astăzi (foto 3). Procesul prin care continentele se apropie sau se îndepărtează este în plină desfășurare (foto 4) și va avea ca efect crearea, peste alte 200 de milioane de ani, a unui nou supercontinent, *Pangeea Ultima* sau *Pangeea Proxima* (foto 5). Analizează fotografiile 3, 4 și 5. Ce ocean își va mări în viitor suprafața? Identifică eroarea de reprezentare din imaginea 5.

Rețin

Terra este o planetă unică în Sistemul Solar, fiind singura pe suprafața căreia apa se găsește în stare lichidă. Fără prezența apei lichide și a protecției oferite de atmosferă, viața nu ar fi posibilă pe planeta noastră.

Oceanele și mările reprezintă mediul în care a apărut și a evoluat viața; ulterior, după milioane de ani, viețuitoarele au „cucerit” uscaturile continentale.

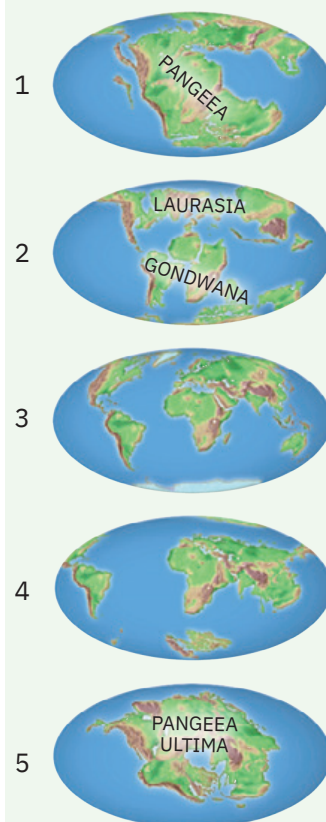
Pentru noi, oamenii, continentele reprezintă „suportul” pe care trăim și pe care, prin activitățile noastre, îl modelăm neconștient.

Fiecare continent se remarcă prin caracteristici fizico-geografice și umane distincte și aceste diferențieri regionale au condus la apariția *Geografiei continentelor*, o ramură a geografiei care studiază continentele în ansamblul lor.

ANTARCTICA SAU ANTARCTIDA?

Majoritatea specialiștilor consideră că, dacă s-ar îndepărta calota glaciară de la Polul Sud, uscatul continental s-ar prezenta sub forma unui arhipelag. Ei au denumit acest arhipelag „Antarctida”. *Antarctica* este denumirea pentru continentul propriu-zis, *Antarctida*, plus arhipelagurile din jur până la paralela de 60° latitudine sudică.

Continentele Terrei.
Trecut, prezent, viitor

Asia. Caracterizare geografică

Din punct de vedere fizico-geografic, Asia este un continent al superlativelor:

- are cea mai mare suprafață (44,5 mil. km²) și cea mai mare amplitudine a reliefului (între -427 m pe țărmul Mării Moarte și 8 850 m în vârful Chomolungma/Everest);
- este singurul continent cu munți de peste 8 000 de metri altitudine;
- aici se găsesc cea mai rece așezare locuită permanent de pe Terra, Oimiakon, unde s-au înregistrat temperaturi de -71,2 °C, și „polul ploilor”, Cherrapunji (Assam, India), unde într-un an au căzut aproape 23 000 mm de precipitații.

Cadrul natural	12
Recapitulare și autoevaluare	25
Elemente de geografie umană	26
Studiu de caz	36
Studiu de caz	44
Recapitulare și autoevaluare	46
Test secvențial	47

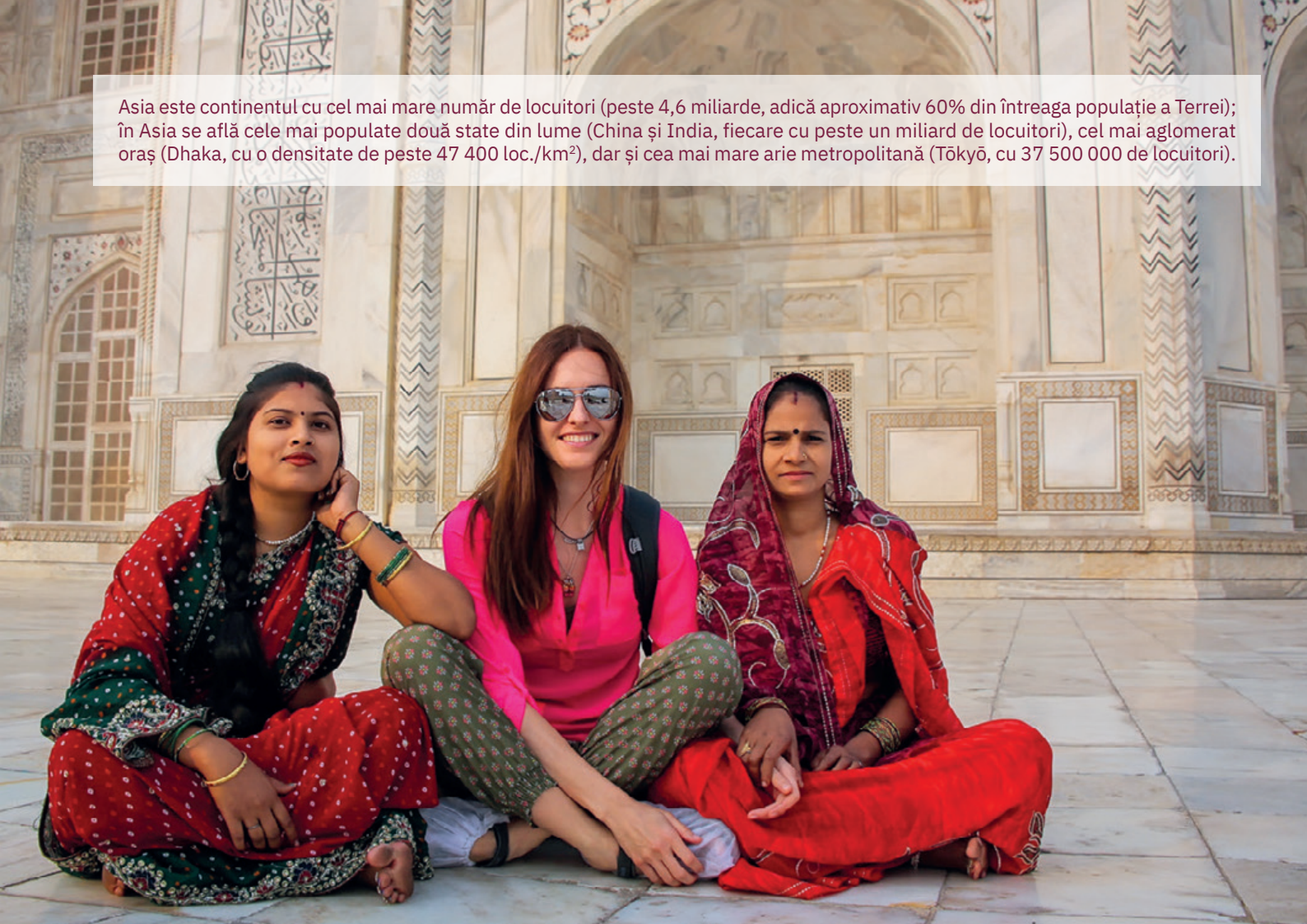
Poziția geografică, relieful, hidrografia, clima, contrastele biogeografice

Harta politică, populația, așezările, resursele naturale, economia

Particularități geografice ale unor state:
India, China, Japonia, Coreea de Nord și Coreea de Sud, Turcia (la alegere)

Asia în lumea contemporană

Asia este continentul cu cel mai mare număr de locuitori (peste 4,6 miliarde, adică aproximativ 60% din întreaga populație a Terrei); în Asia se află cele mai populate două state din lume (China și India, fiecare cu peste un miliard de locuitori), cel mai aglomerat oraș (Dhaka, cu o densitate de peste 47 400 loc./km²), dar și cea mai mare arie metropolitană (Tōkyō, cu 37 500 000 de locuitori).

De la comunitățile rurale izolate ale păstorilor nomazi din munții și stepele Asiei Centrale până la marile metropole hipertehnologizate din China, Coreea de Sud sau Japonia, economia Asiei este marcată de puternice contraste. Chiar dacă nivelul general de urbanizare este încă sub 50% (49,9%), în Asia se găsesc cele mai multe orașe cu peste 10 milioane de locuitori de pe glob (7 din primele 10 arii metropolitane ale lumii).

Poziția geografică.

Țărmurile: golfuri, insule, peninsule și strâmțori

ȘTIU

Amintește-ți care sunt continentele reunite sub numele de *Eurasia*, precum și ce înseamnă fiecare dintre articulațiile țărmurilor: *golfuri, insule, peninsule, strâmțori, capuri*. De asemenea, discutăți în clasă despre *principalele paralele și meridiane*.

Obeliskul din apropiere de Ekaterinburg, Rusia, care marchează „limita” dintre Asia și Europa

Poziția punctelor extreme ale Asiei, în partea estică a continentului

ȘTIAI CĂ?

Denumirea de *Asia* provine din cuvântul asirian „asu”, care înseamnă „răsărit”. Termenul a fost folosit mai întâi de greci, în Antichitate, pentru a desemna pământurile aflate la est de lumea lor.

Explorez

Analizează harta și identifică paralelele și meridianele care străbat teritoriul Asiei.

Citește următoarele enunțuri și stabilește dacă sunt adevărate sau false. Notează doar enunțurile adevărate.

- a Ecuatorul traversează Arhipelagul Indonezian, care, geografic, aparține continentului Asia.
- b Meridianul de 180° traversează extremitatea estică a Asiei.

Asia – poziția geografică

- c Continentul Asia se extinde în toate cele patru emisfere terestre.
- d Asia este traversată de Tropicul Racului și de Cercul Polar de Nord.

Rețin

Având în vedere doar uscatul continental, Asia este situată latitudinal în emisfera nordică, desfășurându-se între *Capul Celiuskin* din Peninsula Taimîr (în nord) și *Capul Tanjung Piai* din Peninsula Malacca (în sud). Longitudinal, Asia se desfășoară în ambele emisfere, extinzându-se între *Capul Baba* din Peninsula Asia Mică (în vest) și *Capul Dejnev* din Peninsula Ciukotsk/Ciukilor (în est).

Luându-se în considerare și arhipelagurile limitrofe, Asia, continentul cu cea mai mare suprafață de pe glob (44,5 mil. km²), este poziționată în ambele emisfere latitudinale și, respectiv, în ambele emisfere longitudinale, punctele extreme fiind *Insula Komsomolets*, din Arhipelagul Severnaia Zemlea (în nord), *Insula Pamana/Roti*, din Indonezia (în sud), *Capul Baba* (în vest) și *Insula Marele Diomed* din Strâmțoea Bering (în est).

Analiză critică

Analizează tabelul de mai jos și harta de pe pagina următoare și identifică punctele extreme ale Asiei. Localizează aceste puncte pe *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic.

ASIA (numai partea continentală)		ASIA (inclusiv partea insulară)	
Punctul extrem	Coordonate	Punctul extrem	Coordonate
N: Capul Celiuskin	77° 44' lat. N	N: Insula Komsomolets	81° 12' lat. N
S: Capul Tanjung Piai	1° 15' lat. N	S: Insula Pamana/Roti	11° lat. S
V: Capul Baba	26° 03' long. E	V: Capul Baba	26° 03' long. E
E: Capul Dejnev	169° 39' long. V	E: Insula Marele Diomed	169° 03' long. V

- 1 Calculează pe câți kilometri se întinde Asia în latitudine și în longitudine.
- 2 Calculează pe câte grade de latitudine și pe câte grade de longitudine se

desfășoară cel mai întins continent al Terrei. Efectuează calculul atât pentru Asia continentală, cât și pentru situația în care se include și partea insulară.

Asia – puncte extreme și articulații ale țărmurilor

Aplic

Analizează cu atenție harta de mai sus și apoi notează pe caiet:

- a mările care mărginesc Asia la nord, la est și la sud;
- b principalele peninsule, insule, golfuri și strâmțori.

Rețin

Țărmurile Asiei sunt sinuoase și adânc crestate, cu numeroase *golfuri* (Aden, Persic, Bengal), *peninsule* (Arabia, India, Indochina) și *insule* grupate în arhipelaguri (Indonezia, Filipine, Japonia), ce separă o ghirlandă de mări larg deschise către cele trei oceane (Arctic, Pacific și Indian) sau care comunică cu acestea prin *strâmțori*.

Țărmul nordic, afectat de îngheț în cea mai mare parte a anului, cuprinde sectoare joase, mlăștinoase, cu *estuare*, *deltă* și *lagune*, dar și sectoare înalte, cu *fiorduri* (de la vărsarea Kolîmei până la Capul Dejnev). La est, mișcările tectonice și prăbușirile au dus la apariția unui țărm continental înalt, cu *riass* (în sud-estul Chinei, sud-estul Coreei) și a unor *sectoare joase* și *mlăștinoase* (estul Chinei). Țărmul apare dublat de *șiruri de insule vulcanice* (foto a).

La sud, țărmul asiatic este jos, remarcându-se *sectoare deltaice*, *coraligene* (Gulful Oman – foto b) sau cu *mangrove*. La Marea Mediterană și la Marea Neagră (foto c) țărmurile Asiei sunt în general *înalte* (muntoase).

INVESTIGAȚIE

Limitele Asiei

Prin convenție, limita dintre Asia și Europa este dată de o linie care pornește de la Oceanul Arctic, urmărește Munții Ural, fluviul Ural, Marea Caspică, Munții Caucaz, Marea Neagră, strâmțorile Bosfor și Dardanele și Marea Mediterană.

Din punct de vedere fizico-geografic, poate părea o limită clară, dar din punct de vedere politic aceasta este „cauza” pentru care teritoriile unor state (de exemplu, Rusia, Kazahstan, Turcia) sunt situate pe ambele continente.

O altă situație apare în partea de sud-vest a Asiei, unde se află Peninsula Sinai, teritoriu asiatic care, politic, aparține unui stat african (Egipt).

Statele ale căror teritorii se desfășoară pe două continente se numesc *transcontinentale* sau *intercontinentale*. Prezintă avantajele și dezavantajele ce decurg din statutul de stat transcontinental.

Relieful – caractere generale și unități majore.

Munții Himalaya

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie ce știi despre *formele majore, treptele și tipurile de relief*. De asemenea, amintește-ți noțiunile referitoare la *deplasarea plăcilor tectonice, la mișcările scoarței terestre, la vulcanism*.

TERMENI NOI

loess

rocă sedimentară, prăfoasă, de culoare gălbuie; fiind foarte poroasă, este ușor dislocată și modelată de apă, generând forme de relief specifice.

relief petrografic

tip de relief modelat într-un anumit tip de rocă: relieful sculptat în roci vulcanice, relieful carstic, relieful pe loess etc.

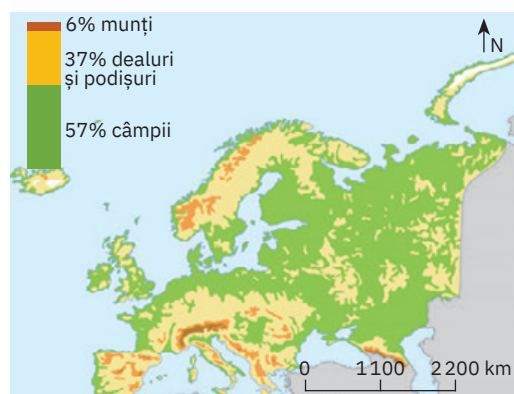
A Caracterele generale ale reliefului Asiei

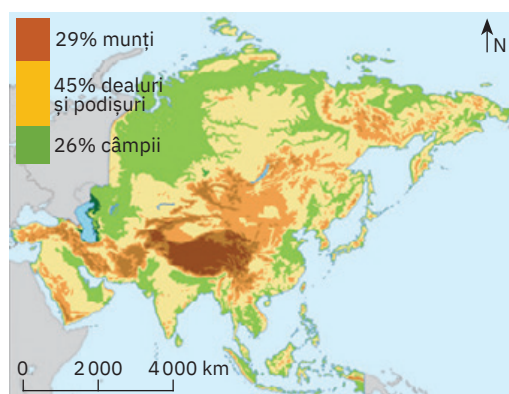
Analiză critică

Chiar dacă, privite în ansamblu, relieful Asiei și cel al Europei par asemănătoare, ambele continente având toate treptele majore de relief, Asia se remarcă printr-un relief cu aspecte specifice.

Analizează împreună cu colegul/colega de bancă imaginile de mai jos. Scrieți pe caiet trei deosebiri dintre relieful Europei și relieful Asiei.

- 1,5% din spațiul european are altitudini de peste 2 000 m.
- două vârfuri muntoase din Europa au altitudini ce depășesc 4 800 m.

- 20% din spațiul asiatic are altitudini de peste 3 000 m.
- 19 vârfuri muntoase din Asia au altitudini ce depășesc 7 900 m.

Explorez

Uscatul asiatic este format din fragmente aparținând străvechilor continente Laurasia și Gondwana, numite de specialiști „scuturi”, la care s-au adăugat succesiv noi fâșii de uscat, ca urmare a mișcărilor de cutare și înălțare, dar și ca urmare a numeroaselor procese vulcanice și de sedimentare.

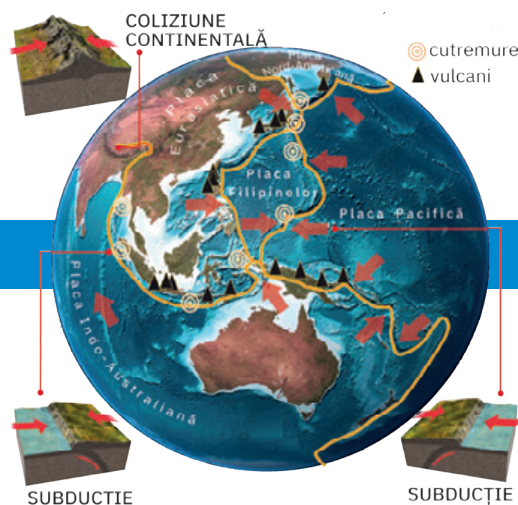
- 1 Identifică, în imaginea alăturată, cele mai vechi nuclee continentale ale Asiei, cunoscute sub denumirea de *scuturi*. Analizează poziția acestora și numește fragmentele continentale care au făcut parte din Laurasia (supercontinentul emisferei nordice) și respectiv pe cele care au aparținut Gondwanei (supercontinentul emisferei sudice).
- 2 Observă, în imaginea alăturată, diferențierea munților după vârstă și apoi localizează respectivele lanțuri montane pe *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic. De ce munții tineri au cele mai mari altitudini?

Rețin

Principalele caracteristici ale reliefului Asiei:

- **complexitatea:** relieful s-a format în moduri și în etape diferite; acest uscat continental este compus din unități foarte vechi, cu o poziție periferică, dezvoltate pe *scuturile continentale*, care au fost „sudate” prin apariția *lanțurilor și masivelor muntoase*;
- **ponderea diferită a treptelor majore de relief:** predomină podișurile și munții (2/3 din uscatul asiatic are peste 500 m);
- **dispunerea treptelor majore de relief în fâșii orientate de la vest la est;**
- **marile contraste de altitudine:** uscatul asiatic cuprinde regiuni montane foarte înalte (Munții Himalaya, cei mai înalți de pe glob, cu 8 850 m în vf. Chomolungma/ Everest), dar și numeroase arii depresionare, unele situate mult sub nivelul Oceanului Planetar (țărâmul Mării Moarte este la -427 m, iar Depresiunea Turpan/Turfan, din China, la -154 m);
- **marea diversitate a tipurilor de relief,** generate sub acțiunea forțelor interne (coliziunea plăcilor tectonice, mișcări de ridicare și de coborâre, vulcanism) și a agenților externi (ape curgătoare, ghețari, variații de temperatură, vânturi etc.): *relief tectonic* (lanțuri montane, podișuri înalte), *relief de acumulare fluvială* (câmpii, depresiuni), *relief vulcanic, litoral, glaciatic, deșertic* etc.;
- **intensa activitate seismică și vulcanică** din est și sud-est, datorată contactelor tectonice dintre Placa Eurasiatică și plăcile vecine (Pacifică, a Filipinelor, Indo-Australiană și Nord-Americană).

PORTOFOLIU

Relieful Asiei se caracterizează printr-o mare diversitate de tipuri genetice de relief, cu forme variate și uneori foarte spectaculoase. Exemple: Fedcenko, cel mai lung ghețar montan din lume (din Pamir; se întinde pe nu mai puțin de 77 de kilometri lungime),

formele sculptate în loess sau cele modelate în cenuși vulcanice, de la Cappadocia, din Turcia. Documentează-te din diferite surse (enciclopedii ilustrate, reviste, internet) și realizează o colecție de imagini din Asia care să ilustreze, prin cât mai multe exemple, tipurile specifice de relief (relief deșertic, vulcanic, glaciatic, petrografic).

Aplic

▶ Analizează ilustrația alăturată, apoi explică afirmația: *Latitudinea sud-estică a Asiei fac parte din zona cunoscută sub numele de „Cercul de Foc al Pacificului”*.

B Unitățile majore de relief

Analiză critică

În cadrul reliefului se remarcă prezența unor puternice noduri orografice, din care se ramifică marile sisteme montane ale Asiei de Vest și Centrale. Cel mai impunător este nodul orografic Pamir, prezentat în imaginea alăturată.

- 1 Analizează această imagine și scrie pe caiet denumirile catenelor montane care converg către Podișul Pamir.
- 2 Observă poziția Depresiunii Tarim. Discută în clasă cu ceilalți colegi și cu profesorul/profesoara de geografie și explicați de ce partea centrală a acestei depresiuni are un climat arid, fiind cunoscută sub numele de Deșertul Taklamakan.

Munții Karakorum, Pakistan

Vulcanul Merapi, Indonezia, în plină erupție

Retin

Munții Asiei sunt cei mai înalți de pe glob și ocupă aproape o treime din suprafața continentului (29%). Lanțurile montane se desfășoară în interiorul Asiei de-a lungul paralelelor (vest-est), iar în regiunile marginale peninsulare și insulare în lungul meridianelor (nord-sud).

S-au format în perioade diferite, cele mai vechi fiind lanțurile montane din jurul lacurilor Baikal și Balhaș, urmate de cele vestice (*Ural*) și centrale (*Tian Shan, Altai, Saian*). Acești munți sunt mai tociți și au altitudini mai reduse. Partea centrală a Asiei este formată din munți tineri aparținând sistemului alpino-himalayan (*Caucaz, Zagros, Hindukush, Karakorum, Himalaya*), cu multe vârfuri ale căror altitudini depășesc 7 000 m.

Explorez

O caracteristică a reliefului muntos din Asia o constituie prezența *vulcanilor*. Cei mai mulți se află pe latura pacifică (Cercul de Foc al Pacificului), majoritatea fiind activi sau în stare latentă (pot erupe oricând).

În interiorul continentului, în cadrul lanțurilor montane tinere din partea vestică și centrală, se întâlnesc conuri ale unor vulcani stinși (de exemplu, *vulcanul Ararat*, din Turcia). Se conturează câteva arii vulcanice majore: *Indonezia, Filipine, Japonia, Kamceatka-Kurile*.

- 1 Identifică pe harta de mai jos cei mai importanți vulcani din fiecare arie vulcanică.
- 2 Discută cu ceilalți colegi și cu profesorul/profesoara de geografie și explicați lipsa vulcanilor pe latura nordică a Asiei.

Principalele unități de relief ale Asiei

Rețin

Podișurile constituie treapta principală a reliefului Asiei. Unitățile mai vechi sunt situate, de regulă, spre marginile continentului, pe vechile scuturi continentale (*Podișul Siberiei Centrale, Podișul Arabiei, Podișul Deccan*). În nordul Munților Himalaya se întinde cel mai înalt podiș al Terrei, *Podișul Tibet* (supranumit „Acoperișul Lumii”), cu altitudini medii de aproximativ 4 500 m. Podișurile interioare (*Anatoliei, Iranului*), înconjurate de munți, capătă caracterul unor depresiuni, a căror principală caracteristică este ariditatea.

Câmpiile au o poziție periferică, ocupă suprafețe relativ restrânse și diferă ca mod de formare. La nord, se întinde *Câmpia Siberiei de Vest*, joasă și mlăștinoasă, iar în estul Mării Caspice se află *Câmpia Turanului*. În sudul și sud-estul continentului se găsesc câmpii de acumulare, formate în lungul marilor fluvii: *Câmpia Mesopotamiei, Câmpia Indusului, Câmpia Gangelui* (împreună formează *Câmpia Indo-Gangetică*), *Marea Câmpie Chineză, Câmpia Mekongului* etc. La acestea se adaugă numeroase câmpii litorale.

Aplic

- 1 Identifică, pe harta de pe pagina alăturată, principalele unități de relief ale Asiei și notează-le pe caiet, pe categorii majore (munți, podișuri, câmpii).
- 2 Discută cu ceilalți colegi și cu profesorul/profesoara de geografie și explică prezența deșerturilor în spațiul asiatic.

Investigație: Munții Himalaya („Țara Zăpezilor“)

Himalaya sunt cei mai înalți munți din Asia și de pe glob. Situați în nordul Peninsulei India, deasupra Câmpiei Indo-Gangetice, aceștia se desfășoară de la vest la est pe o lungime de peste 2 800 km; cuprind 50 de vârfuri cu o înălțime de peste 7 000 m și 9 vârfuri de peste 8 000 m. Cel mai înalt este vârful Chomolungma/Everest, situat la granița dintre Nepal și China, cu 8 850 m.

Reprezintă cel mai impunător lanț muntos din sistemul alpino-himalayan, care s-a format în urma coliziunii dintre două plăci tectonice continentale (Placa Indiană desprinsă de Gondwana s-a deplasat spre nord și s-a ciocnit cu Placa Eurasiatică, generând puternice cutări și înălțări). Fenomenul de înaintare a Plăcii

Indiene continuă și astăzi, cu o viteză de 67 mm/an, ceea ce face ca Munții Himalaya și Podișul Tibet din spatele acestora să se înalțe cu aproximativ 5 mm/an. Din această cauză, regiunea este deosebit de activă din punct de vedere seismic.

Munții Himalaya sunt acoperiți de zăpezi permanente și de ghețari renumiți prin limbile glaciare foarte lungi (depășesc 50 km), cu aspectul unor fluvii de gheață. Trei dintre cele mai mari fluvii ale Asiei sudice (Indus, Gange și Brahmaputra) își au izvoarele în acești munți.

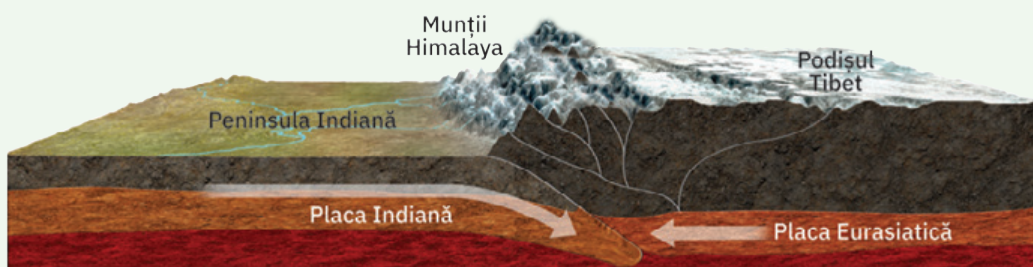
Documentează-te pe internet și culege cât mai multe informații despre alpinismul român care au cucerit Everestul. Prezentați în clasă impresiile acestora din timpul ascensiunilor.

PORTOFOLIU

Realizează o colecție de fotografii digitale (poți căuta pe internet) cu următoarele cinci unități de relief ale Asiei: *Munții Himalaya, Podișul Tibet, Podișul Arabiei, Deșertul Gobi, Câmpia Gangelui*. Documentează-te, consultând diferite surse, și realizează, pentru fiecare, o scurtă caracterizare, în care să menționezi elemente specifice. Printează pe o coală A4 fiecare fotografie descărcată și completează datele colectate pe verso. Atașează fișele create la *Portofoliu*.

Coliziunea Plăcii Indiene cu Placa Eurasiatică și formarea Munților Himalaya

Hidrografia – caracteristici generale.

Fluvii și lacuri

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie ce știi despre *apele de suprafață*, dar și despre importanța resurselor de apă pentru comunitățile umane.

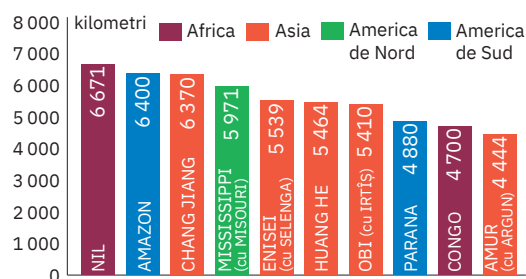
A Caracteristici generale ale hidrografiei Asiei

Analiză critică

Cu toate că Asia se extinde foarte mult, atât în latitudine, cât și în longitudine, și este brăzdată de numeroase ape curgătoare, într-un top mondial al primelor 10 fluvii ca lungime, doar cinci sunt asiatice.

- 1 Identifică în graficul de mai jos numele celor mai lungi fluvii din Asia, apoi localizează-le pe hartă.
- 2 Discută cu ceilalți colegi și explicați de ce fluviile Asiei, deși numeroase, nu au lungimi atât de mari încât să ocupe primele poziții în acest top mondial.

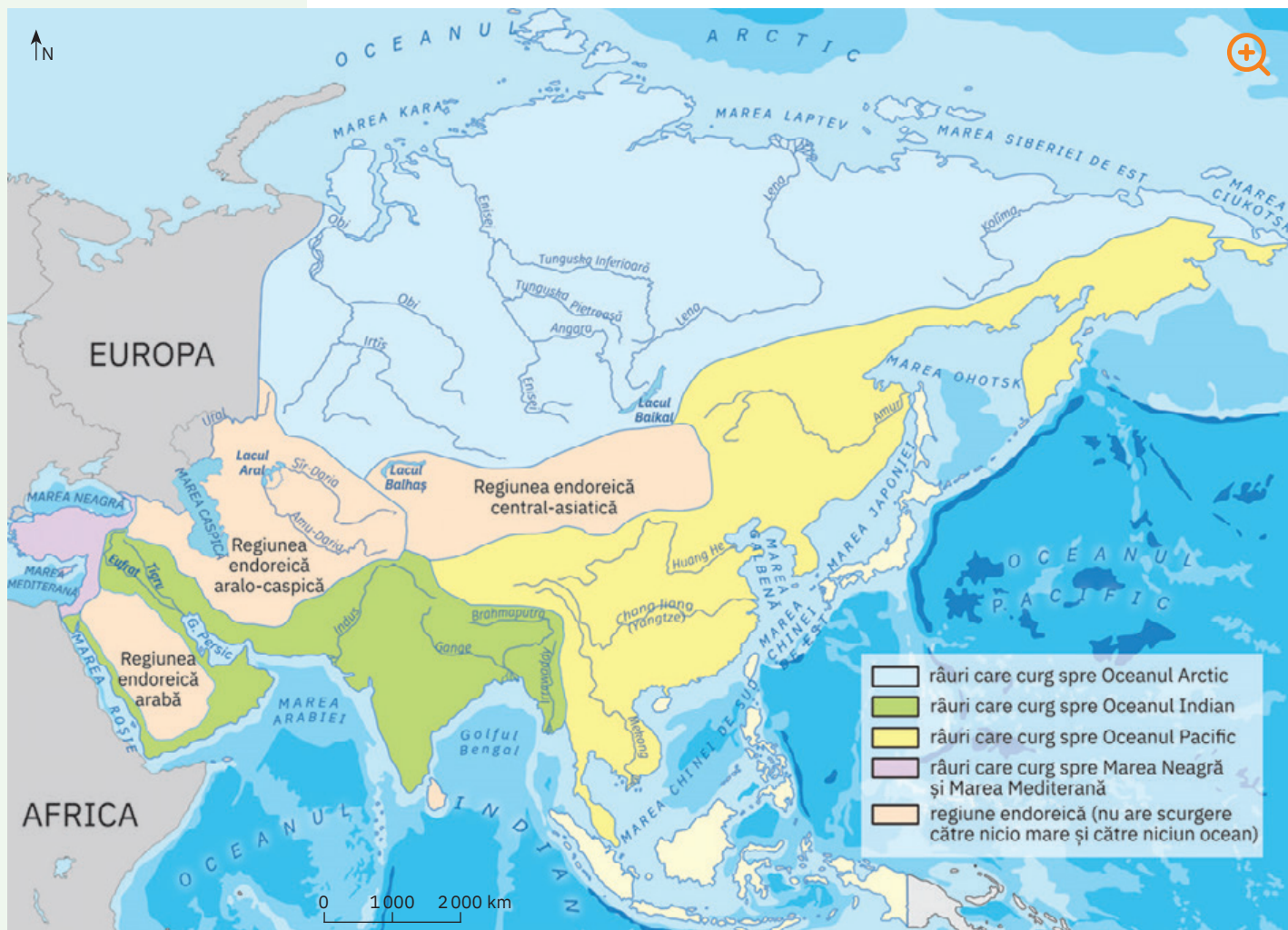
Primele fluvii ale Terrei, după lungime

Sursa datelor: *Enciclopedia Britannica (2018)*

- 3 Analizează împreună cu colegul/colega de bancă harta de mai jos și *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic și explicați afirmația:

Suprafețe întinse din Asia sunt lipsite de ape curgătoare sau prezintă ape curgătoare fără ieșire (scurgere) la vreo mare sau la vreun ocean.

Asia – Harta principalelor bazine hidrografice

Rețin

Hidrografia Asiei se evidențiază prin varietate și complexitate, caracteristici generate de suprafața întinsă, de dispunerea și altitudinea lanțurilor montane și de specificul climei (aici se regăsesc toate tipurile zonale de climă).

În Asia sunt fluvii cu debite enorme, dar, pe aproximativ jumătate din teritoriul său, există regiuni lipsite de ape curgătoare și regiuni în care apele se pierd în nisipurile deșerturilor sau se varsă în lacuri, neavând astfel nicio legătură cu oceanul. Acestea din urmă se numesc *regiuni endoreice* (Asia Centrală, spațiul aralo-caspic, partea interioară a Peninsulei Arabia etc.).

Asia dispune totodată de diferite tipuri de lacuri, de întinse suprafețe mlăștinoase (Câmpia Siberiei de Vest), de suprafețe însemnate acoperite de ghețari de calotă (arhipelagurile arctice) sau de ghețari montani, de bogate ape subterane, care uneori apar la zi sub forma izvoarelor termale și a gheizerelor (frecvente în Peninsula Kamcatka). Fiecare dintre aceste elemente hidrografice contribuie într-un mod propriu la specificul peisajului regional.

Ghețar de calotă în Arhipelagul Severnaia Zemlea, din nordul arctic

Aliniament de gheizere în Peninsula Kamcatka, din extremitatea estică a Asiei

B Marile fluvii asiatice

Explorez

1 Trei dintre cele mai lungi fluvii asiatice izvorăsc din Podișul Tibet. Se evidențiază prin cantitatea foarte mare de aluviuni fluviul care străbate Podișul de Loess și se varsă în Marea Galbenă. Alte trei mari fluvii izvorăsc din Munții Himalaya și formează la vărsare delte uriașe. Traversând regiuni aflate sub influența musonilor, fluviile asiatice produc, pe timpul verii, mari inundații.

Analizează *Harta fizică a Asiei* (de la pagina 16) și identifică fluviile care izvorăsc din Podișul Tibet și din Munții Himalaya. Unde se varsă aceste fluvii? De ce Huang He este cunoscut și sub numele de „Fluviul Galben“?

2 Fluviile siberiene au bazine hidrografice foarte extinse, lungimi mari și se varsă prin estuare sau delte. Iarna, aceste fluvii îngheață, iar primăvara, pentru că dezghețul are loc de la izvoare spre vărsare, produc inundații pe spații întinse. Identifică pe harta de la pagina alăturată fluviile care traversează Siberia. Unul dintre fluvii formează la vărsare cel mai lung estuar din lume (800 km). Cum se numește acest fluviu?

3 Localizează pe *Harta fizică a Asiei* Câmpia Mesopotamiei. Amintește-ți ce ai învățat la orele de istorie despre Orientul Antic și explică afirmația: *Istoria umanității a început în regiunea străbătută de fluviile Tigris și Eufrat.*

TERMENI NOI

regiune endoreică
regiune în care râurile curg și se varsă în lacuri (permanente sau temporare) sau se pierd treptat, ca urmare a evaporării și infiltrației; regiune fără legătură cu Oceanul Planetar.

PORTOFOLIU

Datorită lungimilor deosebite și a debitelor importante, pe marile fluvii asiatice s-au construit unele dintre cele mai mari hidrocentrale de pe glob. În spatele barajelor s-au acumulat importante volume de apă, lacurile antropice formate în acest mod numărându-se printre cele mai mari din lume. De exemplu, *Marea Irtiș/Bukhtarama*, din Kazahstan, este al patrulea lac de acumulare de pe glob ca suprafață, în timp ce alte două (*Bratsk*, pe Angara, și *Kamensk*, pe Obi), se numără printre primele 10. Documentează-te din enciclopedii, reviste, cărți, pe internet și realizează o listă cu cele mai importante 10 lacuri antropice din Asia. Completează un tabel în care să menționezi: numele lacului antropic, râul pe care s-a construit barajul și anul construcției, suprafața lacului și volumul de apă reținut.

TERMENI NOI

tributar

curs de apă care se varsă într-o altă apă curgătoare, într-un lac, într-o mare sau într-un ocean; afluent.

endemic/endemism

specie de plante sau de animale al cărei areal de viață este limitat la un spațiu restrâns; plantă sau animal care trăiește numai într-un anumit loc (continent, țară, regiune, insulă, munte, peșteră, lac, râu).

ȘTIAI CĂ?

Pe lângă marea lor varietate, lacurile Asiei dețin și câteva *recorduri mondiale*: Marea Caspică este lacul cu cea mai mare suprafață, iar Baikal este cel mai vechi lac, are cea mai mare adâncime și cel mai mare volum de apă dulce. Marea Moartă este lacul situat la cea mai mică altitudine (cu oglinda apei la 427 m sub nivelul mării) și se numără printre lacurile de pe glob cu cea mai ridicată salinitate, pe când Ororotse-Tso/Horpa-tso este lacul situat la cea mai mare altitudine de pe glob (5 465 m, în Podișul Tibet).

Rețin

Particularitățile reliefului au impus, în ciuda repartiției inegale, o organizare teritorială a fluviilor Asiei în *patru mari sisteme hidrografice*, tributare mărilor care aparțin celor trei bazine oceanice înconjurătoare și, respectiv, mărilor din vest (Marea Neagră, Marea Mediterană).

Marile fluvii sunt navigabile și intens folosite pentru irigații, pentru producerea energiei electrice, pentru pescuit și agrement.

Piață plutitoare în Thailanda

Pescuit tradițional în delta fluviului Mekong

Aplic

Analizează harta de la pagina 18 și *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic și identifică principalele fluvii din fiecare sistem hidrografic (fluviile care curg spre: 1. Oceanul Arctic; 2. Oceanul Pacific; 3. Oceanul Indian; 4. Marea Mediterană și Marea Neagră). Notează-le în caiet.

Analiză critică

Chang Jiang („Apă Mare”), cel mai lung fluviu al Asiei (6 370 km), este cunoscut și sub numele de Yangtze („Fluviul Albastru”). Are un debit bogat datorită alimentării complexe, cu apa provenită din topirea ghețarilor și a zăpezilor, dar și din precipitații. Tabelul de mai jos prezintă

cantitățile lunare de precipitații din bazinul său hidrografic, precum și debitele medii lunare ale acestui fluviu (valori rotunjite).

Analizează aceste informații și precizează anotimpul în care se înregistrează cele mai mari debite. Explică acest fapt.

Parametrul/Luna	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Precipitațiile (mm)	24	34	59	90	132	169	162	140	107	69	38	20
Debitul (mii de m ³ /s)	11	12	16	24	33	40	49	43	39	31	22	14

Sursele datelor: <http://data.cma.gov.cn/> și <http://www.hydrodata.gov.cn/>

Fluviul Chang Jiang/Yangtze, China

C Lacurile Asiei

Explorez

Analizează împreună cu colegii imaginile de mai jos și apoi menționați argumente care susțin varietatea lacurilor naturale din Asia după: a. dimensiuni (întindere, adâncime); b. mod de formare; c. proprietăți chimice (conținutul de substanțe minerale din apă).

Lacul tectonic Baikal
(lac cu apă dulce, 1 642 m adâncime)

Lacul tectonic Marea Moartă
(salinitate foarte mare, 293 m adâncime)

Lacul vulcanic Toba din Indonezia
(1 130 km² suprafață, 529 m adâncime)

Lacul sărat Qinghai sau Kukunor, în limba mongolă (cu o adâncime de numai 38 m)

Marea Caspică (suprafață de 371 000 km² și adâncime maximă de 980 m)

Lacul de baraj natural Sarez, pe râul Murgab, în Podișul Pamir (505 m adâncime)

Rețin

După *modul de formare*, există mai multe tipuri de *lacuri naturale*:

- *lacuri tectonice* – provin din foste bazine marine (*Marea Caspică*, *lacul Aral*) sau sunt formate în regiunile de rift continental (*Baikal*, *Balhas*, *Marea Moartă*, *Qinghai/Tsing-hai/Kukunor*, *Issîk-Kul* etc.);
- *lacuri vulcanice* – cele mai multe (peste 600) se află în Japonia (*Biwa*, *Tazawa*, *Akan*), în Indonezia (*Toba*, *Kelud* etc.), dar și în Peninsula Kamceatka (cel mai mare este lacul *Kurilsk*);
- *lacuri glaciare* (*Ororotse-Tso/Horpa-tso*);
- *lacuri de baraj natural* (*Sarez*, din Tadjikistan, a apărut în urma unui cutremur care s-a produs în Pamir în anul 1911, râul Murgab fiind blocat în spatele unei uriașe alunecări declanșate de seism);
- *lacuri carstice* (în Turcia).

Dintre *lacurile antropice*, mai importante sunt cele amenajate prin bararea unor cursuri de apă, în scopul obținerii energiei electrice, pentru irigații, pentru alimentarea cu apă a așezărilor umane etc.

Aplic

Caută în atlasul geografic și în diferite alte surse hărți și baze de date despre lacurile naturale ale Asiei. Realizează un top 10 al lacurilor cu cea mai mare suprafață.

De asemenea, realizează o ierarhizare a lacurilor în funcție de adâncime. Ce tip genetic de lacuri ocupă primele poziții în fiecare caz? Explică de ce.

INVESTIGAȚIE

Lacul Baikal

În afară de faptul că este cel mai adânc lac din lume (1 642 m), Baikalul mai prezintă o serie impresionantă de superlative: este cel mai vechi bazin lacustru (cu o vârstă de aproximativ 25 de milioane de ani); deține cea mai mare rezervă de apă dulce de pe Terra (31 500 km³ – 10% din rezerva mondială); reprezintă un adevărat muzeu viu (peste 2 600 de specii de animale și plante trăiesc în apa lacului sau în regiunea din imediata apropiere, dintre care aproximativ 1 700 sunt endemice). Baikalul este un lac tectonic. Luând naștere într-o vale de tip rift continental, cuveta care adăpostește lacul este supusă unei seismicități accentuate (cel puțin un cutremur de peste 5 grade pe scara Richter la doi ani). Documentează-te din mai multe surse și realizează o investigație asemănătoare pentru un alt lac asiatic, la alegere. Ai în vedere atât caracteristicile geografice generale, cât și superlativele și elementele care îi conferă unicitate.

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie ce știi despre factorii care determină și influențează clima, despre zonele și tipurile de climă de pe glob.

Deșertul Taklamakan

Deșertul Rub' al Khālī

SITUAȚIE-PROBLEMĂ

Temperaturile extreme (maxime și minime) absolute înregistrate pe teritoriul Asiei sunt:

- maxima absolută de 54,0 °C, în localitatea Tirat Zvi din Israel, în data de 21 iunie 1942;
- minima absolută de -71,2 °C, în localitatea Oimiakon din Rusia, în data de 26 ianuarie 1926.

Calculează amplitudinea termică absolută pentru teritoriul continentului asiatic.

Diferențieri climatice. Musonii

A Diferențierile climatice pe teritoriul Asiei

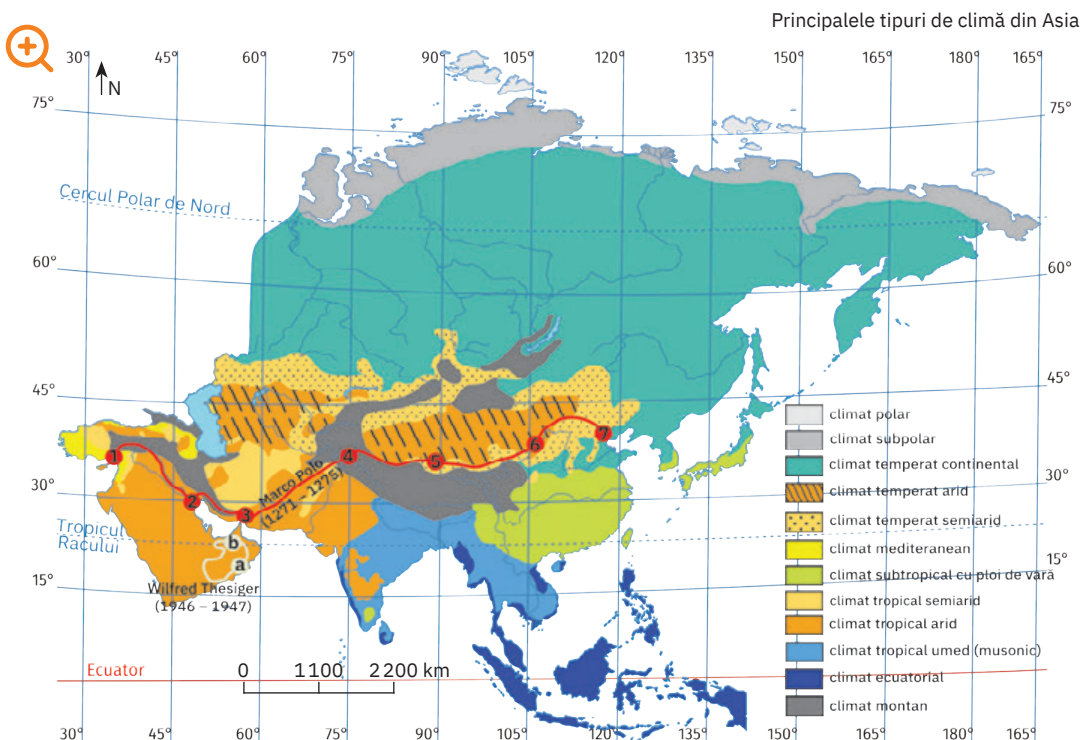

Explorez

Citește cele două texte și urmărește pe harta de mai jos traseele prezentate:

- La numai 17 ani, **Marco Polo** pornea în călătorie alături de tatăl și de unchiul său spre îndepărtatul Orient. Cei trei au traversat Podișul Anatoliei (1) și au coborât pe fluviul Tigru, până pe țărmul Golfului Persic (2). De aici au traversat Munții Zagros, ajungând pe malul strâmtorii Ormuz (3). Și-au continuat drumul străbătând Podișul Pamir (4) și au ajuns în Deșertul Taklamakan (5), pe care l-au ocolit prin sud. Ulterior, au aflat că în acest deșert verile sunt călduroase (peste 30 °C) și iernile sunt reci (-10°... -15 °C). Au traversat apoi Asia Centrală, Deșertul Gobi (6) și au ajuns, în cele din urmă, în capitala Imperiului Chinez (Hanbalâk, astăzi Beijing) din Marea Câmpie Chineză (7).
- De-a lungul întregii sale vieți, **Wilfred Thesiger** a căutat să exploreze ținuturi necunoscute. În anii '40 ai secolului XX, teritorii încă neatinse de civilizația modernă erau foarte greu de găsit, dar Rub' al Khālī (în traducere literală „Patrulaterul Gol”), deșertul nisipos din sudul Peninsulei Arabia, i s-a părut foarte potrivit. În anul 1946, Thesiger a pornit la drum de pe coasta Omanului (a) și după câteva zile a ajuns în regiunea Tropicului de Nord (b). Aici a simțit căldura toropitoare a zilei (temperaturile urcă la peste 50 °C) și răcoarea puternică din timpul nopții (temperaturile scad spre 0 °C). Diferențele mari de temperatură sunt de la zi la noapte, de-a lungul anului fiind însă mereu cald.

- 1 Precizează tipurile de climă specifice regiunilor străbătute de fiecare explorator.
- 2 Explică următoarele realități geografice:
 - a Podișul Pamir și Deșertul Taklamakan au climate diferite, deși ambele unități de relief sunt situate aproximativ la aceleași latitudini.
 - b Taklamakan și Rub' al Khālī au climate diferite, deși ambele regiuni sunt deșertice și au cantități reduse de precipitații.
- 3 Identifică factorii care determină și influențează clima Asiei.

Rețin

Ca urmare a poziției geografice și a mării extinderi, Asia reprezintă unul dintre cele două continente (dacă Americile sunt considerate un singur continent) în care se regăsesc toate zonele de climă. Masivitatea, dispunerea și altitudinile reliefului, circulația maselor de aer, influența oceanelor și a curenților calzi/reci impun o varietate de tipuri de climă/climate.

Principalele climate ale Asiei sunt prezentate sintetic în următoarea schemă:

Principalele climate ale Asiei, în succesiune latitudinală, de la nord la sud	climat polar	temperaturi foarte scăzute tot timpul anului, precipitații reduse și vânturi foarte puternice (vânturile polare); localizare: insulele arctice.
	climat subpolar	ierni foarte lungi cu geruri puternice, veri scurte și răcoroase (temperaturi sub 10 °C), precipitații reduse, vânturi puternice; localizare: o fâșie în nordul Asiei, dincolo de Cercul Polar de Nord.
	climat temperat continental	ierni aspre, cu temperaturi negative, veri răcoroase; diferențele de temperatură de la vară la iarnă și precipitațiile cresc spre est; localizare: de la Munții Ural până la Oceanul Pacific.
	climat temperat arid	diferențe mari de temperatură de la vară la iarnă, precipitații reduse (sub 300 mm/an) din cauza barierelor montane din sud; localizare: aprox. între 38° și 48° lat. N, în Asia Centrală.
	climat temperat semiarid	diferențe mari de temperatură de la vară la iarnă, precipitații reduse (300 mm/an) din cauza barierelor montane; localizare: aproximativ între 38° și 50° lat. N, în interiorul Asiei.
	climat mediteranean	cald și secetos vara, blând și ploios iarna; localizare: pe litoralul estic al Mării Mediterane, în sudul Mării Negre și sudul Mării Caspice.
	climat subtropical cu ploi de vară	cald și ploios vara, datorită precipitațiilor aduse de vânturile care bat dinspre ocean, iarna cu invazii de aer rece; localizare: în estul Asiei, aproximativ între 25° și 35° lat. N.
	climat tropical semiarid	diferențe mari de temperatură de la zi la noapte, precipitații foarte reduse (200 mm/an în semideșerturi); localizare: de-o parte și de alta a Tropicului Racului, între 15° și 35° lat N.
	climat tropical arid	diferențe mari de temperatură de la zi la noapte, precipitații foarte reduse (sub 150 mm/an în deșerturi); localizare: Pen. Arabia, Podișul Iran, bazinul inferior al Indusului și centrul Indiei.
	climat tropical umed (musalonic)	două anotimpuri/sezoane impuse de circulația sezonieră a musonilor: vara cu ploi și frecvente furtuni și iarna secetă; localizare: Peninsula India, Peninsula Indochina.
	climat ecuatorial	temperaturi ridicate tot anul (medii lunare între 25° și 27 °C), precipitații bogate (1 000 – 3 000 mm/an); localizare: Arhipelagul Indonezian, Filipine, Peninsula Malacca.
	climat montan	impune o zonare climatică pe verticală, determinată de munții înalți.

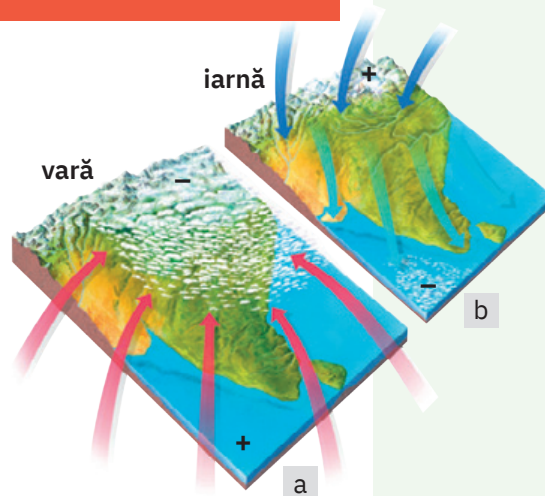
B Musonii

Analiză critică

În limba arabă, „mausin“ înseamnă „anotimp“, „sezon“. Acest cuvânt arab a fost utilizat pentru a numi vânturile din sudul Asiei și din Oceanul Indian, care se formează datorită diferențelor sezoniere de temperatură și presiune ale aerului, provocate de încălzirea și, respectiv, de răcirea diferențiată a uscatului și a oceanului.

Imaginile alăturate (a și b) ilustrează schematic formarea și direcția dominantă a musonilor în cele două sezoane ale climatului tropical: vara și iarna. Cu simbolul „+“ este marcată presiunea ridicată a aerului și cu simbolul „-“ presiunea scăzută a aerului. Știind că presiunea aerului variază în funcție de temperatură, explică mecanismul de formare a acestor vânturi în cele două sezoane (vara și iarna).

Rețin

Musonii sunt vânturile specifice Asiei sudice. *Musonul de vară* sau *umed* bate, în perioada aprilie – octombrie, dinspre Oceanul Indian către continent; fiind încărcat cu precipitații, aduce ploi abundente. *Musonul de iarnă* sau *uscat* bate, în intervalul octombrie – aprilie, dinspre sudul Munților Himalaya către Oceanul Indian.

ACTIVITATE PE ECHIBE

Grupați-vă în două echipe. Prima echipă are sarcina să identifice din diferite surse cantitățile maxime și minime de precipitații înregistrate pe teritoriul Asiei, iar a doua echipă pe cele înregistrate în Europa. Fiecare echipă prezintă în clasă rezultatele investigației. Împreună cu profesorul/profesoara de geografie, stabiliți factorii care determină aceste rezultate.

ȘTIAI CĂ?

Localitatea Cherrapunji din statul indian Assam a primit statutul oficial de „pol al ploilor de pe glob“, cu peste 11 000 mm/an. Recordul de precipitații de aici este de 22 990 mm și s-a înregistrat în anul 1861.

Contraste biogeografice

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie principalii factori care determină răspândirea viețuitoarelor pe glob, care sunt *zonele biogeografice* și cum se distribuie acestea la nivelul Terrei.

TERMENI NOI

mangrove

formațiuni vegetale specifice regiunilor tropicale, alcătuite din arbori și arbuști adaptați țărmurilor mlăștinoase, cu niveluri variabile ale apelor. Rădăcinile submerse ale acestor plante au rol de fixare, iar rădăcinile aeriene, care la reflux rămân deasupra apei, au rol în respirație.

Explorez

Imaginile de mai jos reflectă atât diversitatea formațiunilor biogeografice existente pe teritoriul Asiei, cât și contrastele dintre acestea. Observă imaginile și alege titlul potrivit pentru fiecare: *Un cocotier din pădurea ecuatorială indoneziană; Cutreierând deșertul Gobi; Tundra Siberiei nordice; Stepă mongolă sub soarele arzător al verii.*

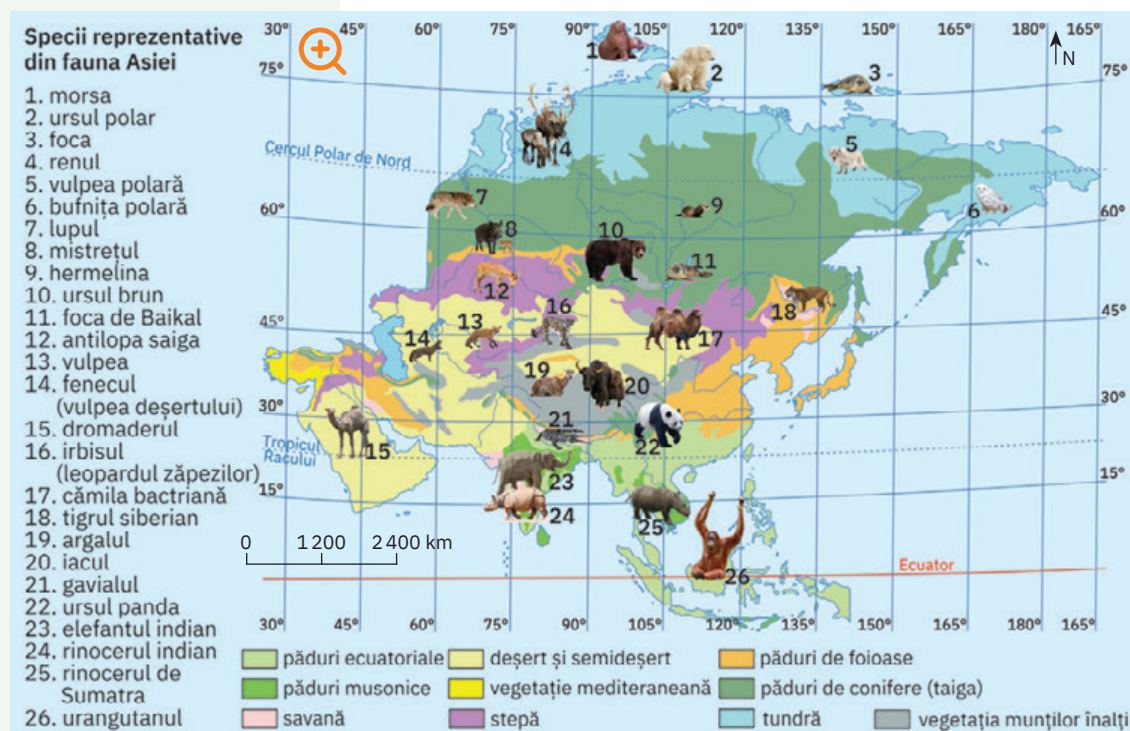
Argumentează răspunsurile date.

Rețin

Datorită extinderii sale, Asia prezintă cea mai mare diversitate biogeografică dintre toate continentele Terrei. *Zonele de vegetație* sunt distribuite în fâșii latitudinale, oferind, de la nord la sud, *contrast biogeografice* evidente:

- la nord de Cercul Polar se dezvoltă vegetația de *tundră*;
- spre sud, urmează cea mai extinsă pădure din lume, *taigaua siberiană*, care se desfășoară de la Munții Ural, în vest, până la Marea Ohotsk, în est;
- mai la sud se desfășoară *pădurile de foioase*, *stepa* și *vegetația deșertică și semideșertică*, aceasta din urmă fiind prezentă mai ales în Asia Centrală;
- în Peninsula Asia Mică și pe țărmul estic al Mării Mediterane se întâlnește *vegetația mediteraneană*;
- regiunilor tropicale din Asia de Sud și de Sud-Est le sunt caracteristice *savanele* și *pădurile musonice*, în timp ce în Peninsula Indochina și Peninsula Malacca, în insulele Arhipelagului Indonezian și în Filipine apar *pădurile ecuatoriale*. Caracteristice Asiei sunt și *mangrovele*, formațiuni vegetale specifice țărmurilor joase și mlăștinoase, afectate de marea, din India, Filipine și Indonezia.

Fauna este strâns legată de vegetație. Dintre mamiferele specifice Asiei, se remarcă foca de Baikal (singura specie de focă de apă dulce), tigrii (de Amur, bengalezi, de Sumatra), leopardul zăpezilor (irbisul), elefantul asiatic, rinocerii (indian, de Sumatra), iacul, antilopa saiga, cămila bactriană (cu două cocoșe), ursul panda, gaviaul, urangutanul.

Recapitulare și autoevaluare

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a, 2 – b, 3 – c.

Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Punctul extrem nordic al Asiei insulare se află situat în arhipelagul:
 - Filipinez;
 - Indonezian;
 - Nipon;
 - Severnaia Zemlea.
- Strâmtoarea Ormuz leagă Golful Persic de:
 - Golful Aden;
 - Golful Bengal;
 - Golful Oman;
 - Golful Thaiandei.
- Vulcanul Fuji este situat în aria vulcanică:
 - Filipine;
 - Indonezia;
 - Kamceatka;
 - Japonia.
- Mamiferul erbivor, cu corpul masiv, care trăiește în platourile din Podișul Tibet se numește:
 - elefant indian;
 - cămilă bactriană;
 - iac;
 - urs panda.
- Se desprind din nodul orografic Pamir:
 - Munții Altai;
 - Munții Karakorum;
 - Munții Kolîma;
 - Munții Zagros.
- Fluviile Tigru și Eufrat traversează:
 - Câmpia Mekongului;
 - Câmpia Mesopotamiei;
 - Câmpia Siberiei de Vest;
 - Câmpia Turanului.

18 puncte

Grilă de autoevaluare

I + II + III + IV =
90 de puncte.

Subiectul I	6 × 3 p = 18 p
Subiectul II	5 × 4 p = 20 p
Subiectul III	10 × 4 p = 40 p
Subiectul IV	4 × 3 p = 12 p

Din oficiu 10 puncte.
Total: 18 + 20 + 40 + 12
+ 10 p din oficiu =
100 de puncte

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Formațiunea vegetală prezentă în Asia, dincolo de Cercul Polar de Nord este ...
- În Peninsula Indiană sunt specifice vânturile numite ...
- Fluviul Asiei care formează la vărsare cel mai lung estuar din lume se numește ...
- Podișul Deccan este situat în Peninsula ...
- După modul cum s-a format, Aral este un lac ...

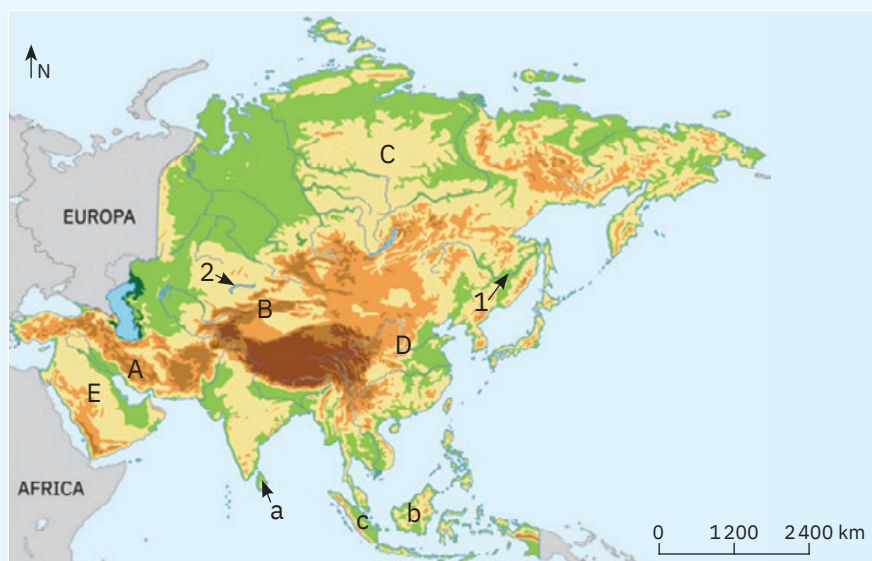
20 de puncte

III. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet:

- numele insulelor marcate pe hartă cu literele (a) și (b);
- numele unităților de relief marcate pe hartă cu literele (A), (B), (C) și (D);
- numele fluviului marcat pe hartă cu cifra (1), precum și numele lacului marcat cu cifra (2);
- tipul de climă specific unității de relief marcate pe hartă cu litera (E);
- formațiunea vegetală specifică insulei marcate pe hartă cu litera (c).

40 de puncte

IV. Asia este continentul superlativelor geografice. Scrie pe caiet numele:

- cele mai întinse peninsule;
- celui mai înalt vârf montan;
- celui mai extins lac;
- celui mai adânc lac.

12 puncte

Aplic

Observă *Harta politică a Asiei* și răspunde următoarelor cerințe:

- 1 Identifică și notează pe caiet câte trei exemple de state continentale fără ieșire la mare și, respectiv, de state cu ieșire la mare; state peninsulare și, respectiv, insulare; state foarte mari ca întindere și, respectiv, foarte mici.
- 2 Explică de ce pe hartă nu apare marcat orașul-capitală al Federației Ruse.

Harta politică a Asiei

Analiză critică

Situată la est de Europa, Asia reprezintă pentru coloniștii europeni teritoriul oriental. Acesta a fost împărțit în mai multe regiuni:

- *Orientul Apropiat* (partea asiatică de la Marea Mediterană);
 - *Orientul Mijlociu* (care include Peninsula Arabia și spațiul din vecinătatea estică a Golfului Persic);
 - *Orientul Îndepărtat/Extremul Orient* (partea estică și sud-estică a Asiei).
- Explică numele fiecărei regiuni.
 Identifică pe *Harta politică a Asiei* statele din fiecare regiune.

Pe actuala hartă politică a Asiei se pot identifica mai multe grupări de state, după poziția lor geografică: în nord, în centru, în vest și sud-vest, în sud, în sud-est și în est.

Discută cu ceilalți colegi și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați de ce acest criteriu de asociere a statelor după poziția geografică nu reflectă întotdeauna legăturile de natură fizico-geografică și istorico-politică dintre statele unei regiuni. Spre exemplu, Asia Nordică, Asia Centrală și zona caucaziană cuprind state desprinse din fosta Uniune Sovietică. Având o evoluție istorico-politică comună, deși au caracteristici fizico-geografice și socio-economice diferite, nu ar trebui totuși ca aceste state să fie grupate într-o singură entitate regională (numită, de exemplu, „State desprinse din fosta Uniune Sovietică“)?

Grupați-vă în două echipe („pro“ și „contra“) și dezbateți situația-problemă.

PROIECT

Accesați în clasă, împreună cu profesoara/profesorul de geografie, pagina de internet în limba română dedicată Asiei: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Asia>. Rulați conținutul paginii până la „Harta politică“ și descoperiți dacă la această rubrică sunt greșeli majore atât în textele de prezentare, cât și în suportul cartografic. Editați conținutul paginii web cu informațiile corecte.

ȘTIAI CĂ?

În Asia, în regiunea dintre Marea Neagră și Marea Caspică, există un stat, Azerbaidjan, care are practic două teritorii: un teritoriu „de bază“, care are ieșire la Marea Caspică, și „exclava“ Nahicevan (o porțiune a statului înconjurată de alte state).

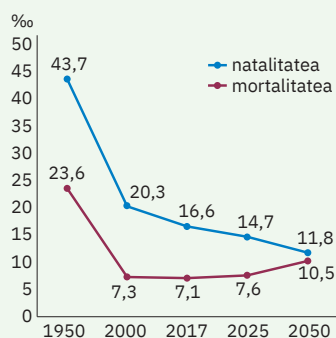

Un alt exemplu de stat asiatic cu „exclavă“ este Timorul de Est, situat în jumătatea estică a insulei Indoneziei. În afară de teritoriul de bază, statul Timorul de Est mai deține o fâșie de uscat în partea nordică a aceleiași insule. Există și în Zona Golfului un astfel de stat cu „exclavă“. Care este acesta?

Elemente de diversitate umană

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie din clasa a VI-a noțiunile referitoare la natalitate, mortalitate, imigrări, emigrări, densitatea populației. De asemenea, amintește-ți caracteristicile care determină diversitatea populației dintr-un teritoriu (continent, țară, regiune).

Asia – Evoluția natalității și a mortalității

INVESTIGAȚIE

Într-un top al celor mai vorbite limbi din Asia, în fruntea clasamentului se află chineza și hindi, iar pe locul al treilea limba engleză, folosită în calitate oficială în India, Hong Kong, Singapore și, neoficial, în Brunei și în Filipine. Discută cu colegii și explicați faptul că majoritatea asiaticilor vorbesc chineza și hindi. Amintiți-vă ce știți despre perioada colonială și justificați folosirea limbii engleze în unele state asiatice.

A Populația Asiei – evoluție, dinamică, răspândire geografică

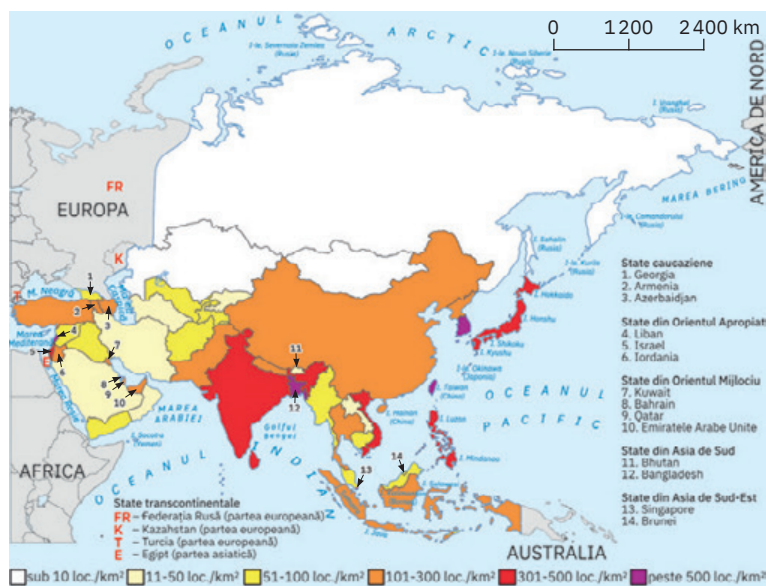
Analiză critică

Analizează cu ceilalți colegi reprezentările grafice de mai jos și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, argumentați fiecare afirmație din textul următor:

În secolul al XX-lea, Asia cunoaște o creștere accentuată a populației, la care a contribuit îndeosebi sporul/bilanțul natural al populației. În Asia predomină deplasările de populație dintr-un stat în alt stat asiatic. Dată fiind varietatea caracteristicilor de ordin natural, demografic, economic și istoric, în Asia se remarcă o răspândire neuniformă a populației. În prezent, cele mai populate state din Asia sunt China, India, Indonezia și Pakistan.

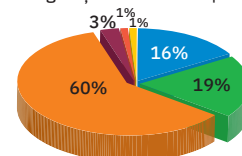
mil. locuitori	1950	mil. locuitori	2000	mil. locuitori	2017	mil. locuitori	2025	mil. locuitori	2050
CHINA:	554,42	CHINA:	1 283	CHINA:	1 409	INDIA:	1 452	INDIA:	1 659
INDIA:	376,32	INDIA:	1 053	INDIA:	1 339	CHINA:	1 439	CHINA:	1 364
JAPONIA:	82,80	INDONEZIA:	211,54	INDONEZIA:	263,99	INDONEZIA:	284,75	INDONEZIA:	321,55
INDONEZIA:	69,54	PAKISTAN:	138,52	PAKISTAN:	197,01	PAKISTAN:	226,77	PAKISTAN:	306,94
BANGLADESH:	37,89	BANGLADESH:	131,58	BANGLADESH:	164,67	BANGLADESH:	178,26	BANGLADESH:	201,93
PAKISTAN:	37,54	JAPONIA:	127,53	JAPONIA:	127,48	JAPONIA:	124,31	FILIPINE:	151,29
VIETNAM:	24,81	VIETNAM:	80,29	FILIPINE:	104,92	FILIPINE:	117,67	VIETNAM:	114,63
TURCIA:	21,41	FILIPINE:	77,99	VIETNAM:	95,45	VIETNAM:	102,76	JAPONIA:	108,79

Asia – Ierarhia celor mai populate state

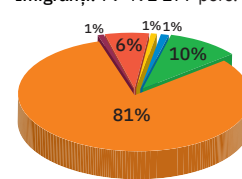

Asia – Densitatea medie a populației

Emigranți: 105 684 094 pers.

Imigranți: 79 492 177 pers.

Asia – Migrația internațională

Sursa datelor:
United Nations, DESA,
Population Division (2017)

Rețin

Asia deține în prezent peste jumătate din populația mondială (4,6 mild. locuitori în 2018, adică 58,60%); două state (China și India) au peste un miliard de locuitori fiecare.

Densitatea populației variază de la o regiune la alta. Ca o particularitate actuală, importante deplasări interne și internaționale de populație sunt determinate de conflictele armate și de amplificarea terorismului (mai ales în Afghanistan, Siria, Irak, Yemen), dar și de catastrofe naturale – cutremure, uragane/taifunuri, inundații, secete etc. (de exemplu, în India, Bangladesh, Sri Lanka, Nepal).

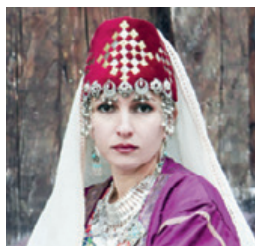
B Diversitatea populației

Explorez

Tabloul demografic al Asiei de astăzi prezintă o mare varietate a trăsăturilor fizice exterioare. Aici se întâlnesc numeroase *grupe rasiale*, dintre care se evidențiază: grupa *europoidă*, numită uneori și *caucasiană* (cuprinde majoritatea populației din Orientul Apropiat și Mijlociu, din nordul Indiei), grupa *mongoloidă* (populațiile din partea centrală, estică și sud-estică), grupa *indoneziano-malaeziană*

(populațiile din Indonezia și Malaysia), grupa *indiană* (majoritatea populației din India, Bangladesh, Nepal, Afghanistan, Pakistan etc.).

Analizează cu colegii imaginile de mai jos și argumentați următoarea afirmație: *Chiar dacă se remarcă prin trăsături exterioare diferite, toți oamenii sunt egali.*

tânăra armeană

chinez

indonezian

tânăra indiană

Rețin

Asia se distinge printr-o *mare diversitate umană*. Aici trăiesc două treimi dintre popoarele indigene ale lumii și numeroase grupuri etnice, fiecare remarcându-se prin limbă, tradiții și obiceiuri specifice. Se vorbesc aproximativ 2 300 de limbi, care fac parte din mai multe familii lingvistice: *indoeuropeană* (rusa, armeană, hindi, persana, ebraică, araba etc.), *sino-tibetană* (chineză, tibetană, thai ș.a.), *uralo-altaică* (turcă, mongolă), *altaică* (japoneză, coreeană) etc.

Asia poate fi supranumit continentul religiilor, deoarece aici au apărut marile credințe religioase ale lumii: *creștinismul* (practicat în Rusia, Georgia, Armenia, Filipine), *islamismul* (larg răspândit în Turcia, țările arabe, Iran, Pakistan, Bangladesh, Indonezia etc.), *budismul* (China, Japonia, Mongolia etc.). La acestea se adaugă numeroase religii etnice, precum: *hinduismul* (cult religios predominant în India, Nepal, Sri Lanka), *iudaismul* (Israel), *confucianismul*, *taoismul* (ambele mai frecvente în China), *șintoismul* (în Japonia), *șamanismul* (practicat de unele populații din Siberia, Mongolia, Indonezia ș.a.) etc.

Pe lângă aceste structuri socio-culturale, o importanță majoră în evoluția demografică și economică a statelor asiatice o au diferențierea populației după vârstă și după mediul de viață.

Aplic

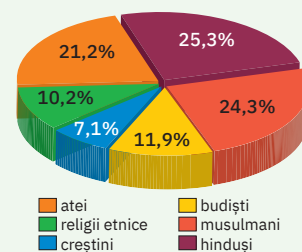
Pe baza reprezentărilor grafice alăturate, analizați, comparați și comentați în clasă, împreună cu profesorul/profesoara de geografie, specificul demografic al Asiei în ceea ce privește:

- a structura confesională (religiile);
- b structura pe grupe de vârstă;
- c structura pe medii (rural și urban).

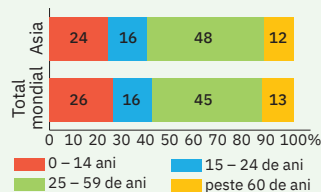
Explicați cum influențează sau cum determină aceste structuri diversitatea umană din Asia.

ȘTIAI CĂ?

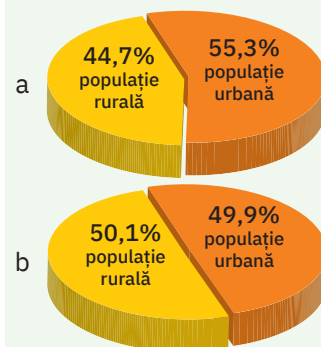
Insulele Andaman sunt locuite de cel puțin 60 000 – 70 000 de ani, iar printre grupurile indigene de aici (Marii Andamanezi, Jarawa, Onge, Shompen, Jangil) se află și Sentinelezii, care formează ultimul trib preneolitic din lume, considerat totodată și cel mai izolat.

Asia – Ponderea populației după religie

Ponderea (%) principalelor grupe de vârstă

Ponderea (%) populației urbane și rurale la nivel mondial (a) și în Asia (b)

Sursa datelor:
United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
World Urbanization Prospects: The 2018 Revision

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie ce știi despre formele de locuire *rurale* și *urbane*, despre cum se diferențiază acestea în funcție de activitățile predominante, de gradul de concentrare umană și de influența pe care acestea o exercită la nivel teritorial.

Marile aglomerări umane

Analiză critică

Analizează cu colegii imaginile de mai jos și, împreună cu profesorul/profesoara de geografie, explicați următoarea afirmație: *Modul de viață, influențele etnice și tradițiile culturale își pun amprenta asupra așezărilor rurale din Asia prin arta de a construi, iar condițiile de mediu se regăsesc atât în materialele de construcție folosite, cât și în aspectul locuinței.*

Locuință demontabilă (iurtă) specifică Asiei Centrale

Casă pe piloni, pentru a preîntâmpina inundarea – Asia de Sud-Est

Casă din lemn (gasshō-zukuri) – Japonia

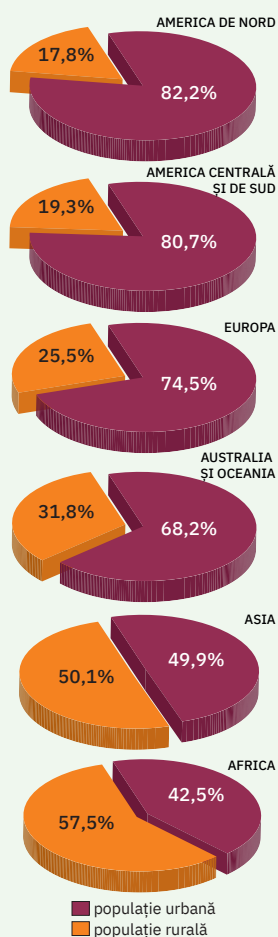
Case din lut și paie – Deșertul Thar, India

Case săpate în rocă (karaan) – Kandovan, Iran

Casă din bărne de lemn (izbă) – Rusia

Nivelul de urbanizare pe continente

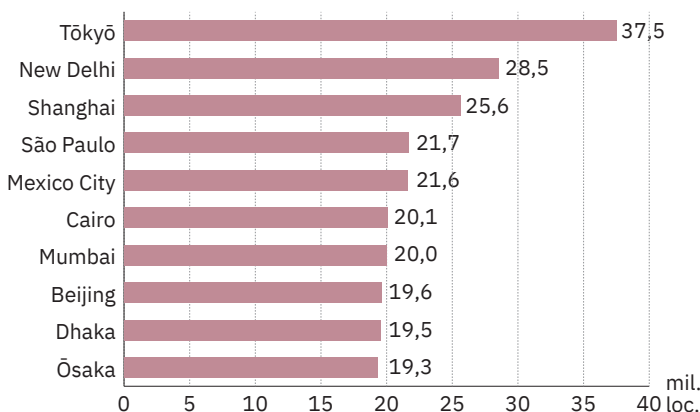

Explorez

Chiar dacă Asia prezintă un nivel relativ redus de urbanizare, marile aglomerări umane sub forma orașelor milionare (metropolelor) constituie astăzi o trăsătură esențială a acesteia. Fenomenul urban a cunoscut însă intensități diferite de la o regiune la alta, în funcție de particularitățile

naturale (relief, climă, resurse de apă etc.) și de creșterea economică, prin descoperirea și exploatarea unor resurse ale subsolului sau prin construirea unor axe majore de transport.

Analizează graficele și harta principalelor orașe asiatice și răspunde cerințelor:

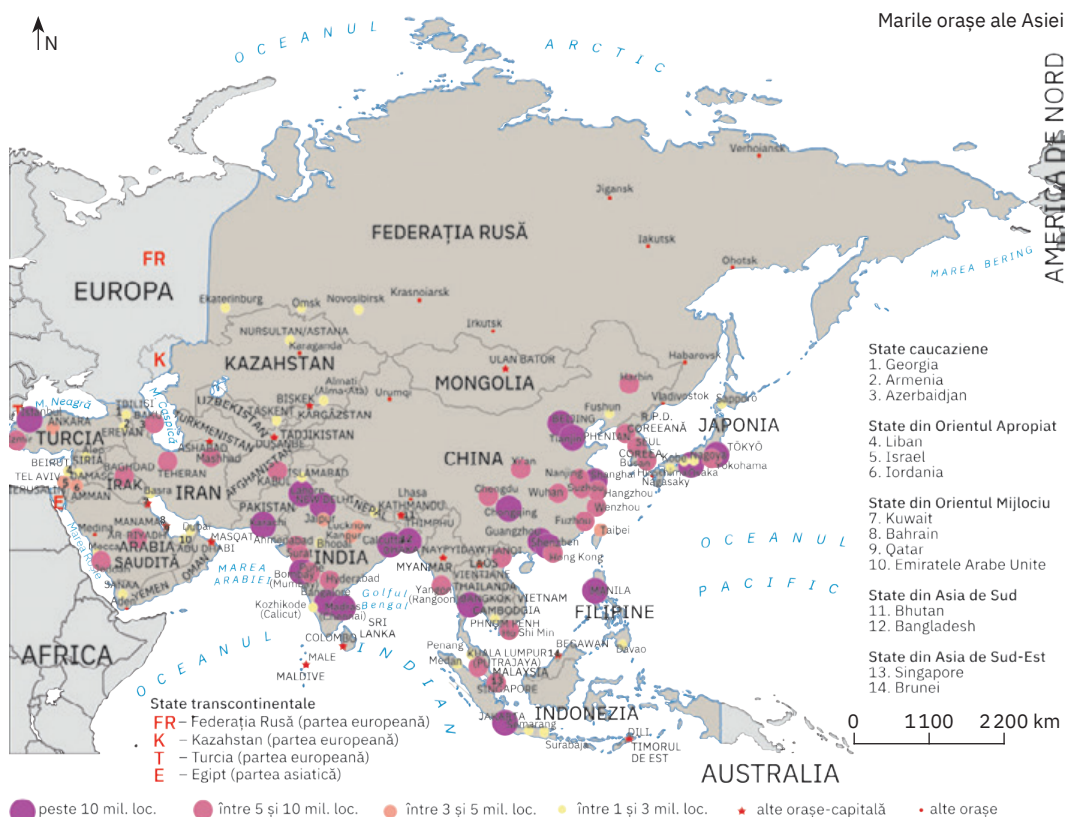
Primele 10 arii metropolitane ale lumii, după numărul de locuitori

1 Identifică orașele asiatice cuprinse în topul celor mai mari orașe ale lumii după numărul de locuitori și apoi localizează-le pe hartă.

2 Copiază pe caiet enunțurile următoare și completează spațiile punctate cu răspunsurile corecte:

- a Cele mai numeroase orașe cu peste un milion de locuitori sunt concentrate în Asia de ... și în Asia de ...
- b Statele Asiei cu cele mai multe orașe multimilionare (cu peste 10 milioane de locuitori) sunt ... și ...

Sursa datelor: U. N., Department of Economic and Social Affairs, Population Division World Urbanization Prospects: The 2018 Revision

Hong Kong

Ierusalim

Kyōtō

Dubai

Novosibirsk

Istanbul

Rețin

Asia este continentul cu toate formele de *aglomerare umană*, pornind de la formele simple de locuire temporară până la *megapolis*, cea mai complexă formă de urbanizare.

Marile aglomerări urbane s-au concentrat îndeosebi în regiunile joase sau litorale din părțile sudice, sud-estice și estice (Tōkyō, Beijing, Shanghai, Guangzhou, Calcutta, Dhaka) sau pe văile marilor fluvii Indus, Gange, Chang Jiang (Karachi, New Delhi, Chongqing ș.a.).

În prezent, Asia numără aproximativ 275 de orașe cu peste un milion de locuitori, dintre care 20 de orașe au peste 10 milioane de locuitori.

Metropolele asiatice Tōkyō, New Delhi și Shanghai ocupă primele trei poziții în lista celor mai mari orașe ale lumii contemporane.

Prin evoluția demografică, concentrarea și diversificarea activităților economice s-a format *Tokaido*, cel mai populat megalopolis din lume, care cuprinde șapte din cele 12 mari orașe ale Japoniei.

Aplic

Asociază fiecare oraș din imaginile alăturate (marcate cu cifre de la 1 la 6) cu prezentarea corespunzătoare, după modelul 1 – c.

- a Oraș medieval japonez, cunoscut pentru templele și palatele sale
- b Oraș modern din Emiratele Arabe Unite, renumit pentru zgârie-norii săi (Burj Khalifa, Burj al Arab)
- c Port chinez la Marea Chinei de Sud, important centru financiar și al tehnologiei de vârf
- d Oraș situat pe două continente, pe ambele maluri ale strâmtorii Bosfor
- e Oraș antic situat în Israel, capitala celor trei mari religii: creștinismul, islamismul și iudaismul
- f Port rusesc pe fluviul Obi, cel mai mare oraș al Siberiei, renumit centru industrial, financiar și universitar

Resursele naturale

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de istorie și de geografie despre Marile Descoperiri Geografice și despre călătoriile lui Marco Polo, Vasco da Gama și Fernando Magellan. Discutați în clasă despre bogățiile pe care europenii doreau să le aducă din Asia.

ȘTIAI CĂ?

În 2013, China a lansat proiectul „Noul Drum al Mătăsii” (One Belt, One Road/O Centură, un Drum), care are drept scop tot motive comerciale, dar este de o mai mare anvergură. În plus față de vechiul Drum al Mătăsii, acesta are și o ramură pe mare.

Explorez

Până la mijlocul Evului Mediu, când Vasco da Gama a deschis prima rută maritimă între Europa și India (1497 – 1499), schimburile comerciale între Bătrânul Continent și Extremul Orient se realizau pe uscat, în lungul celebrului *Drum al Mătăsii*. Această rută, în fapt o adevărată țesătură de drumuri de caravane, lega orașele chineze *Xi'an*, *Luoyang* și mai târziu *Beijing* de marile cetăți ale Asiei Centrale (*Buhara*, *Samarkand*, *Isfahan*) și apoi de orașele Orientului Apropiat (*Damasc*, *Alep*, *Tyr*, *Constantinople*, azi *Istanbul*). Vreme de sute de ani, pe acest Drum al

Mătăsii, au sosit din Asia în Europa, în afară de multrâvnitele mătăsuri, o sumedenie de alte resurse: mirodenii (scorțișoară, cuișoare, piper), pietre prețioase, aur etc. Tot prin intermediul acestor schimburi, au ajuns în Europa hârtia și banii din hârtie (bancnotele), praful de pușcă, busola și porțelanul, toate inventate de chinezi.

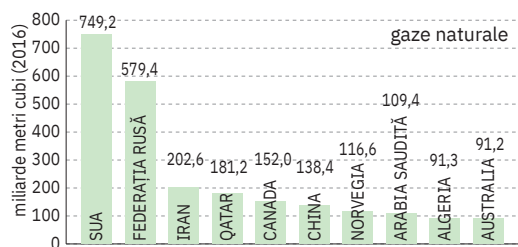
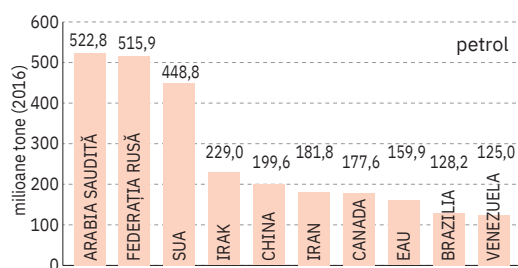
Identifică în *Atlasul geografic* orașele enumerate în textul de mai sus. În ce state contemporane se găsesc aceste vechi centre comerciale antice și medievale?

Analiză critică

La nivel continental, Asia deține o mare varietate de *resurse naturale*, clasându-se pe primele locuri pe glob la unele categorii. De exemplu, peste două treimi din rezervele mondiale de *petrol* și *gaze naturale* se găsesc pe teritoriul asiatic, în special în zona Golfului Persic, în Siberia, China, Arhipelagul Indonezian și în platforma continentală a Mării Caspice.

Harta exploatărilor de petrol și gaze naturale din regiunea geografică a Golfului Persic și din platforma continentală a Mării Caspice

Primele 10 state din lume la producția de petrol și gaze naturale (2016)

Analizează reprezentările de mai sus și identifică statele din regiunea geografică a Golfului Persic aflate între primele 10 din lume la producția de petrol. Cum explici pozițiile Iranului și Qatarului în clasamentul mondial al statelor producătoare de gaze naturale? Identifică pe hartă și scrie pe caiet statul care exploatează petrol și gaze naturale atât din Golful Persic, cât și din platforma continentală a Mării Caspice.

Rețin

Din punct de vedere al *resurselor naturale*, în principal al *combustibililor minerali fosili* (căr-bune, petrol, gaze naturale), Asia este cel mai bogat continent, deoarece deține peste trei cincimi din rezervele mondiale de cărbuni (în special în China și India) și două treimi din rezervele de petrol și gaze naturale.

De asemenea, în Asia se găsesc importante zăcăminte de *minereu de fier* (în nordul și estul Chinei, în India și în Siberia), de *minereuri neferoase* (cupru, plumb, zinc, bauxită, din care se obține aluminiul, *nickel*, *staniu*), de *sare* și de *fosfați naturali* (trei sferturi din rezervele mondiale).

Rusia, China, India, Iran, Kazahstan sunt țările cu cele mai importante resurse naturale de pe teritoriul Asiei și totodată principalele state producătoare de cărbune și respectiv de minereu de fier, așa cum rezultă și din analiza tabelelor de mai jos.

Nr. crt.	Statul	Producția de cărbune (mil. tone, 2016)	Locul în ierarhia mondială	Nr. crt.	Statul	Producția de minereu de fier (mil. tone, 2015)	Locul în ierarhia mondială
1.	China	3 411,0	1	1.	China	1 381,3	1
2.	India	692,4	2	2.	India	155,9	4
3.	Indonezia	434,0	5	3.	Rusia	101,0	5
4.	Rusia	385,9	6	4.	Iran	58,0	8
5.	Kazahstan	102,4	10	5.	Kazahstan	25,0	11

Aplic

Observă imaginile de mai jos și identifică alte patru categorii de resurse naturale specifice Asiei. Răspunde apoi cerințelor.

a Hidrocentră „Tre Defileuri” valorifică potențialul energetic al fluviului Chang Jiang. Este cea mai mare din Asia și din lume (cu o putere instalată de 22 500 MW).

b Taigaua este cea mai întinsă pădure de conifere din lume. Extinzându-se de la Munții Ural până la Oceanul Pacific, constituie cea mai importantă rezervă de *masă lemnoasă* de pe glob.

c *Terenurile agricole*, în special cele din regiunile musonice și temperate, reprezintă o importantă bogăție a Asiei. Culturile de orez din estul și sud-estul Asiei sunt cele mai întinse din lume.

d *Stepele Asiei Centrale*, în special cele din Kazahstan, Uzbekistan, Kârgâzstan și Mongolia, sunt intens utilizate pentru pășunatul cailor, simboluri în cultura respectivelor popoare.

- Amintește-ți de la lecția referitoare la hidrografia Asiei (Portofoliu) care sunt marile lacuri de acumulare și pe ce fluvii au fost acestea construite. Notează pe caiet trei mari hidrocentrale asiatice, care valorifică uriașul potențial hidroenergetic al acestui continent.
- Citește cu atenție afirmațiile următoare și stabilește dacă sunt adevărate sau false. Notează pe caiet asocierile corecte, după model: a – A (adevărat) sau a – F (fals).
 - Cea mai bogată regiune în rezerve de petrol și gaze naturale, din Asia și din lume, este regiunea Golfului Persic.
 - În afară de taigaua siberiană, o altă importantă zonă de vegetație din Asia, cu importante resurse forestiere, o reprezintă pădurea ecuatorială.
 - Podișul Tibet reprezintă unitatea de relief cu cele mai mari suprafețe arabile din Asia și cu cele mai mari producții de orez din lume, datorită fertilității solurilor.
- Cum explici faptul că, deși sunt state relativ mici ca suprafață și nu dețin resurse naturale importante, Coreea de Sud sau Singapore se numără printre cele mai mari puteri economice asiatice și mondiale?

Câmp petrolifer, Orientul Mijlociu

Plantație de ceai, India

Plantație de arbori de cauciuc, Indonezia

ȘTIAI CĂ?

Singapore este una dintre cele mai dinamice și mai competitive economii ale Asiei, constituind una dintre „plăcile turnante” ale comerțului internațional, în special între statele Asiei de Sud-Est, pe de o parte, și Europa Occidentală și SUA, pe de altă parte. Portul Singapore este al doilea din lume la traficul de mărfuri după Shanghai, China.

Vase cargo în rada portului Singapore

Activitățile economice. Contraste economice regionale

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie despre legătura dintre *condițiile climatice* și *agricultură*, dar și despre *marile regiuni industriale*, *marile porturi* și *principalele regiuni turistice* ale lumii și cele asiatice.

A Agricultură, industria și serviciile

Explorez

1 Fotografiile de mai jos pun în evidență două orientări în ceea ce privește practicile agricole în statele Asiei.

Identifică imaginile care evidențiază practicarea unei agriculturi moderne, mecanizate și cu productivitate ridicată și respectiv imaginile care sugerează o agricultură tradițională, bazată pe munca directă a oamenilor, cu productivitate redusă (adică de *subzistență*, produsele obținute asigurând hrana și traiul locuitorilor). Ce tip de agricultură consideri că este specific statelor dezvoltate?

Cultură de grâu în Marea Câmpie Chineză

Păstorit nomad tradițional (Kargâzstan)

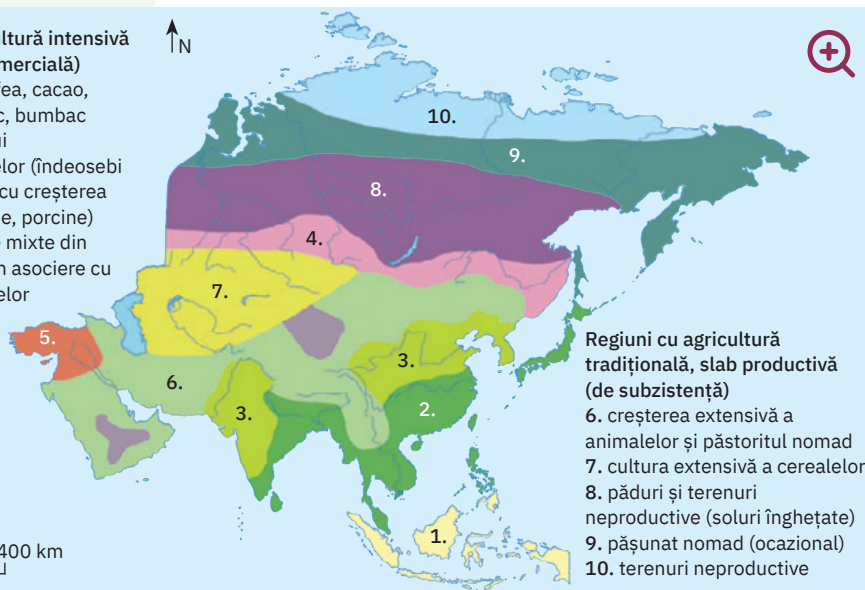
Cultură tradițională de ceai în Sri Lanka

Creșterea intensivă a animalelor în ferme (China)

Regiuni cu agricultură intensivă și productivă (comercială)

1. plantații de cafea, cacao, arbore de cauciuc, bumbac
2. cultura orezului
3. cultura cerealelor (îndeosebi grâu) în asociere cu creșterea animalelor (bovine, porcine)
4. culturi agricole mixte din zona temperată în asociere cu creșterea animalelor
5. culturi mediteraneene (citrice, măsline, cereale)

Regiuni cu agricultură tradițională, slab productivă (de subzistență)

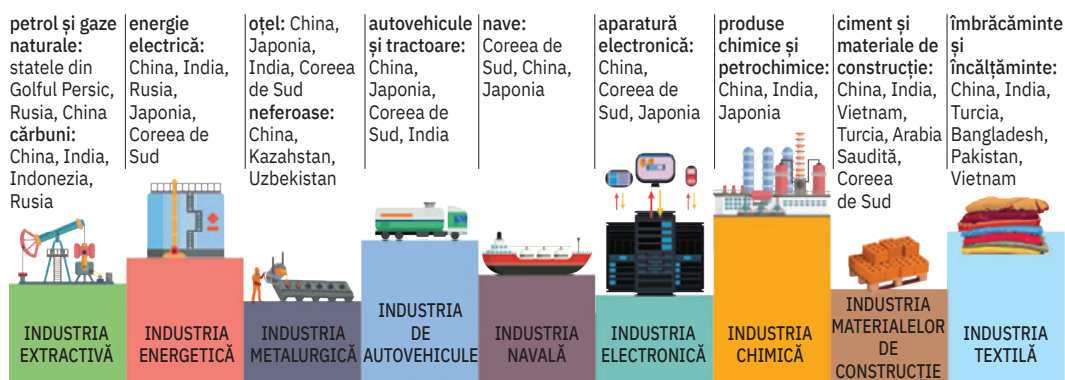
6. creșterea extensivă a animalelor și pășoritul nomad
7. cultura extensivă a cerealelor
8. păduri și terenuri neproductive (soluri înghețate)
9. pășunat nomad (ocazional)
10. terenuri neproductive

2 Analizează împreună cu colegii harta alăturată și argumentați afirmația: *Factorii naturali (relieful, clima, solurile) condiționează răspândirea și structura culturilor agricole.*

Explicați de ce mecanizarea, chimizarea și irigațiile contribuie la sporirea producțiilor agricole.

Asia, regiuni agricole

3 Analizează ilustrația de mai jos și identifică principalele ramuri industriale specifice Asiei, precum și țările care dețin producții de top la nivel mondial. Discutați în clasă despre contribuția fiecărei ramuri industriale la dezvoltarea economică a unui stat.

Rețin

Chiar dacă, datorită reliefului și climei, terenurile agricole ocupă în Asia suprafețe reduse (puțin peste o treime din întregul continent), *agricultura* rămâne principala ramură a economiei în cele mai multe țări asiatice.

Industria Asiei este foarte mult diferențiată teritorial. De exemplu, industriile prelucrătoare sunt foarte dezvoltate în țările Asiei de Est și de Sud-Est (Japonia, China, Coreea de Sud, Indonezia, Thailanda etc.), iar ramurile extractive în Regiunea Golfului Persic (Arabia Saudită, Iran, Irak, Emiratele Arabe Unite, Kuwait etc.).

În sectorul *serviciilor* o importanță deosebită o au *sistemele de transporturi*. *Rețeaua feroviară* își menține supremația în traficul de pasageri și de mărfuri, fiind mai densă în statele cu întinderi mari (China, India, Kazahstan) și aproape inexistentă în statele Asiei Centrale. *Rețeaua rutieră* este mai extinsă decât cea feroviară (are densitate ridicată în Japonia, China de Est și Sud-Est, Coreea de Sud, țările Orientului Apropiat, India) și se evidențiază prin lungimea autostrăzilor.

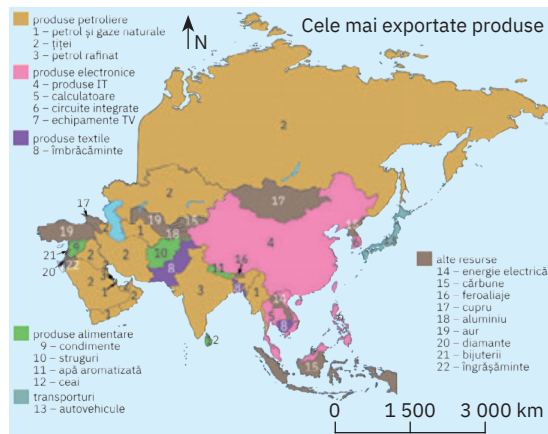
Datorită unei mari bogății de vestigii aparținând vechilor civilizații, de monumente arhitectonice și de artă, în Asia a luat o mare amploare turismul, mai ales cel cultural.

Analiză critică

Activitatea de comerț internațional are un rol important în creșterea economică a unei țări, mai ales când asigură exporturi de bunuri și servicii de înaltă calitate, competitive pe piața mondială. Țările care nu au resurse naturale suficiente sau nu pot produce întreaga gamă de bunuri necesare recurg la importuri.

Analizează cu colegii harta alăturată și, împreună cu profesorul/profesoara de geografie, identificați pentru cinci state asiatice (la alegere) cel mai important produs pe care îl exportă.

B Contraste economice regionale

Rețin

Asia este un continent al contrastelor economice. Masivitatea, altitudinile și dispunerea reliefului, condițiile climatice regionale, resursele de apă, calitatea solurilor, resursele de subsol reprezintă factorii naturali care au favorizat sau au încetinit dezvoltarea economică a statelor Asiei. La crearea unor contraste economice regionale au mai contribuit și *resursele umane* (concentrarea populației, specificul etnic și cultural etc.), cât și *factorii istorici și politici*.

Aplic

Explică de ce:

- 1 cele mai dezvoltate regiuni ale Asiei sunt localizate fie în arealele cu resurse de subsol, fie în arealele litorale.
- 2 Japonia, deși nu dispune de resurse naturale importante, reprezintă o mare putere economică mondială.

ȘTIAI CĂ?

- Asia se remarcă prin căile ferate foarte lungi (Transsiberianul, de la Moscova la Vladivostok, măsoară peste 9 000 km) și prin cele opt linii feroviare pentru trenuri de mare viteză (din care șase sunt în China și câte una în Japonia și Rusia).
- Cea mai mare rețea de autostrăzi din lume se află în China.
- China deține cea mai mare rețea feroviară, 60% din totalul rețelei feroviare mondiale pentru trenuri de mare viteză.
- Într-un top mondial (2017) al primelor 10 aeroporturi internaționale, după numărul de pasageri, jumătate sunt din Asia (Beijing Capital – locul 1, Dubai – locul 2), iar în cel al primelor 10 porturi maritime, după cantitatea de containere pe care le gestionează, toate aparțin statelor asiatice (Shanghai, Singapore, Shenzhen).

★ Suprafața:
3 166 414 km²

👤 Populația:
1 339 mil. loc.

🇮🇳 Capitala: New Delhi,
cartier („oraș nou”) al
marelui oraș Delhi;
2 500 000 loc.

🏛️ Forma de guvernământ:
republică parlamentară,
stat federal

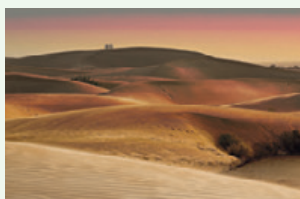
🌐 Moneda: rupia

Vârful Kangchenjunga este cel mai înalt din India și al treilea din lume

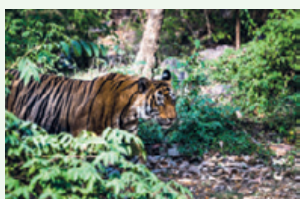
Ghații de Vest se întind pe 1 600 km lungime, pe Coasta Malabar

Deșertul Thar acoperă o suprafață de 238 000 km², aproape cât România

Elefant indian

Tigru bengalez

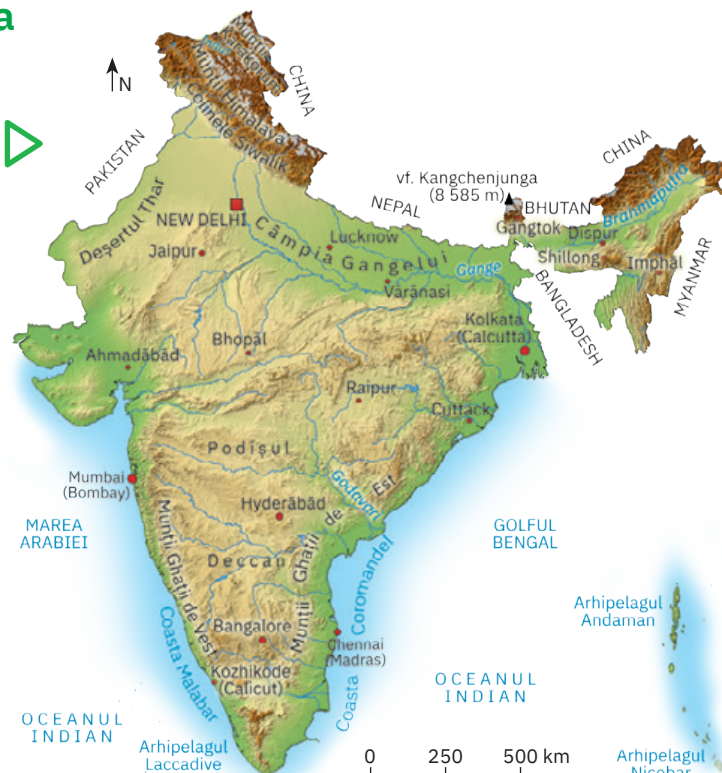
Studiu de caz: India

A Cadrul natural

Asociat în numeroase lucrări cu un subcontinent, teritoriul Indiei de astăzi cuprinde, pe lângă imensa Peninsulă Indiană, și o serie de insule din Marea Arabiei (Laccadive) și Golful Bengal (arhipelagurile *Andaman* și *Nicobar*).

Relieful Indiei, deosebit de variat, are vârste diferite.

În nordul Indiei se află **Munții Himalaya**, formați din trei șiruri paralele de culmi, separate de podișuri și de văi (unele dintre acestea, de exemplu Kashmir și Kulu, deosebit de fertile), iar în extremitatea nord-vestică se desfășoară o prelungire a **Munților Karakorum**. Altitudinea maximă, de 8 585 m, se înregistrează în vârful *Kangchenjunga*, în fâșia îngustă care aparține Indiei, dintre statele Nepal și Bhutan. În sudul Munților

Himalaya se desfășoară o succesiune de coline (*Siwalik*), care fac trecerea către **Câmpia Gangelui**.

Cea mai mare parte a Peninsulei India este ocupată de **Podișul Deccan**, un rest al străvechiului continent Gondwana. Acest

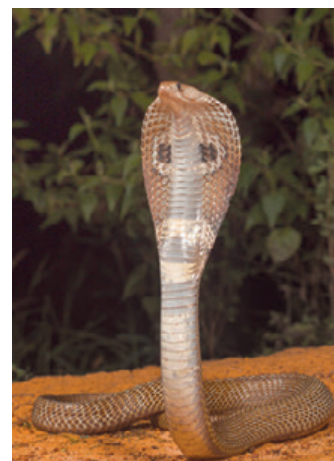
podîș este mărginit de lanțuri muntoase (*Ghații de Vest* și *Ghații de Est*), dincolo de care se întind câmpiile litorale (*Malabar*, în vest, și *Coromandel*, în est). În partea vestică, spre granița cu Pakistanul, se desfășoară **Deșertul Thar**.

Clima este *tropical-musonică* în cea mai mare parte a Indiei, caracterizată de două anotimpuri: unul ploios (aprilie – octombrie, pe durata musonului de vară) și altul secetos (noiembrie – martie, pe durata musonului de iarnă). În interiorul Podișului Deccan clima prezintă nuanțe de *ariditate*.

Rețeaua hidrografică este dominată de fluviul *Gange* și de afluentul său *Brahmaputra*, ambele cu izvoarele în Munții Himalaya, care se varsă în Golful Bengal printr-o imensă deltă. În extremitatea nord-vestică, în sectorul himalayan înalt, pe teritoriul Indiei curge și *Indusul*. Cel mai important râu din Podișul Deccan este *Godavari*, care traversează practic Peninsula Indiană de la vest la est.

Vegetația și fauna sunt deosebit de diverse; pe coasta vestică (Malabar) și în extremitatea nord-estică se întâlnesc *pădurile tropicale*, în timp ce în Câmpia Gangelui specifică este *savana*. În regiunile aride din Podișul Deccan apare *stepa*, pentru ca în partea nord-vestică, în Deșertul Thar, vegetația să fie adaptată la uscăciune. În India trăiesc peste 500 de specii de mamifere (tigru, panteră, elefant indian, rinocer indian, bivoli și numeroase specii de maimuțe), peste 550 de specii de reptile (crocodili, șopârle, șerpi) și mii de specii de păsări (păun, fazan, cocor, papagalii).

Cobra indiană/șarpele cu ochelari

- 1 Localizează pe harta Indiei principalele unități de relief.
- 2 Explică faptul că în Podișul Deccan clima tropicală prezintă nuanțe de ariditate.

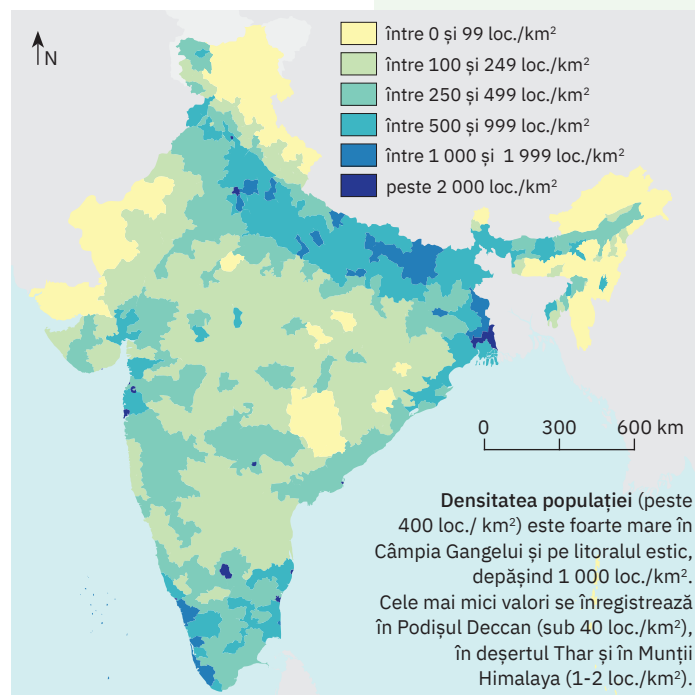
B Populația. Marile orașe

India este a doua țară după **numărul de locuitori** (1,37 mld. loc.), atât din Asia, cât și din lume. Specialiștii estimează că în următorii ani, nu mai târziu de jumătatea deceniului 2020-2030, India va depăși China ca număr de locuitori, devenind *cel mai populat stat de pe Terra*.

Din punct de vedere **lingvistic, etnic și religios**, India reprezintă un adevărat mozaic demografic: există peste 40 de limbi oficiale (fără să fie desemnată limbă oficială, *hindusa* este, totuși, cea mai vorbită) și alte 1 600 de dialecte. În societatea tradițională indiană un rol important îl joacă în continuare *sistemul castelor* (grupuri sociale închise, care se individualizează prin statutul social, ocupații, mod de viață și privilegii).

Chiar dacă **populația urbană** nu reprezintă decât aproximativ o treime din total, India constituie unul dintre leagănele civilizației urbane mondiale, Mohenjo Daro și Harrapa numărându-se printre cele mai vechi orașe din lume. Cele mai importante orașe din zilele noastre sunt marile centre urbane ale perioadei coloniale. *Mumbai (Bombay)*, situat pe coasta vestică a Indiei,

la Marea Arabiei, este orașul cu cel mai mare număr de locuitori (12,5 mil. loc.) și a doua arie metropolitană după New Delhi (20,0 mil. loc.). Prin portul Mumbai se realizează 70% din schimburile comerciale ale Indiei, orașul numărându-se, de asemenea, printre primele 10 centre comerciale ale lumii. Este principalul centru financiar, capitala industriei cinematografice

indiene (aici se realizează celebrele producții Bollywoodiene) și una dintre principalele atracții turistice ale țării: peșterile din Elephanta, gara Chhatrapati Shivaji. Alte orașe importante ale Indiei sunt: Hyderābād, Ahmadābād, Chennai (Madras), Kolkata (Calcutta), Surat, Bangalore, Jaipur, Agra.

Turismul

Este bazat în principal pe obiectivele culturale-istorice: palate, temple, moschei, cetăți, forturi, concentrate în marile orașe Delhi, Mumbai, Agra, Madras, Vārānasi. În Munții Himalaya se practică și turismul montan (Darjeeling, Simla), iar pe litoral turismul balneomaritim.

Taj Mahal, Agra

Gangele la Vārānasi

C Economia

India este unul dintre cele mai bogate state ale lumii în resurse, deținând locuri fruntașe pe glob la numeroase ramuri ale industriei extractive: cărbuni (locul 2 la producție), minereu de fier și bauxită, petrol și gaze naturale, minereu de plumb, mangan și crom. Industria prelucrătoare este, de asemenea, una dintre cele mai performante din Asia, India ocupând locuri de vârf la producția de energie electrică (locul 3 pe glob), oțel, aluminiu, autovehicule. La acestea se adaugă ramurile tradiționale: textilă (îndeosebi bumbac – locul 2 mondial) și alimentară (zahăr, unt, lapte de vacă – locul 2 pe glob).

Cu toată această dezvoltare industrială, principala ramură economică a Indiei rămâne agricultura, bazată pe terenurile deosebit de fertile. India este al treilea mare producător de cereale al lumii, precum și cel mai mare producător mondial de leguminoase. În ceea ce privește creșterea animalelor, India deține cel mai mare șeptel mondial de bovine și bubaline (bivoli), este numărul 1 la caprine și 3 la cămile. Este, de asemenea, cel mai important producător mondial de lemn și al treilea de pește.

India are a doua mare rețea de căi ferate și rutiere din Asia. Majoritatea schimburilor comerciale se realizează prin Mumbai și Kolkata.

Descoperă, studiind diferite surse, principalele obiective turistice din India. Împărțiți-vă apoi în patru grupe, fiecare grupă având de realizat o fișă de prezentare a unui obiectiv. La finalul activității, fiecare grupă susține în fața colegilor „punctele forte” ale obiectivului turistic ales.

Suprafața:
9 596 961 km²

Populația:
1 409 mil. loc.

Capitala: Beijing;
20,7 mil. loc.

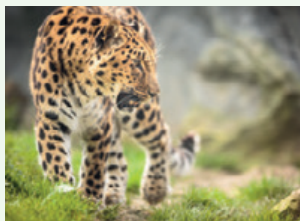
Forma de guvernământ:
republică populară

Moneda: yuan

ȘTIAI CĂ?

În China există peste 140 de parcuri naționale și naturale în care sunt ocrotite elementele rare de floră și faună.

Leopard de Amur

Tigru de Ussuri

Urs panda

Studiu de caz: China

A Cadrul natural

Datorită marii extinderi latitudinale și longitudinale, China prezintă o varietate de forme de relief. Partea continentală a Chinei poate fi împărțită în două mari regiuni:

- a** *China de Vest*, foarte masivă, cu lanțuri montane înalte, ce închid depresiuni aride; cuprinde versanții nordici ai *Munților Himalaya* (inclusiv vârful Chomolungma/Everest, la granița cu Nepalul), *Munții Karakorum*, *Podișul Tibet* (cel mai înalt din lume), *Munții Kunlun*, *Munții Nanshan* ce închid *Depresiunea Tsaidam*, *Depresiunea*

Tarim, în care se găsește *Deșertul Taklamakan*, *Munții Tian Shan* care închid *Depresiunea Jungariei*;

- b** *China de Est* este joasă, fragmentată de numeroase văi, cu relief

colinar și de câmpie. De la nord spre sud se succed *Munții Hinganul Mare*, la granița cu Rusia, *Podișul de Loess*, drenat de fluviul Huang He, *Marea Câmpie Chineză* și *Munții Chinei de Sud*.

Partea estică a Podișului Tibet, văzută dinspre Munții Sichuan

Crestele nordice ale Munților Tian Shan, văzute din Depresiunea Jungaria

Fluviul Galben (Huang He), traversând Deșertul de Loess

China deține și numeroase **insule**, cele mai mari fiind Hainan și Taiwan (peste 30 000 km²). **Clima** este foarte variată, cu mari diferențieri între regiunile litorale pacifice și podișurile din vest. În China de Est, clima este *subtropicală* cu ploi de vară în Marea Câmpie Chineză și *tropical-musonică* spre Marea Chinei de Sud. China de Vest prezintă un climat *temperat*, cu *nuanțe excesive*. Marile lanțuri montane închid depresiuni aride, în care au luat naștere *deșerturi temperate*.

Rețeaua hidrografică este dominată de fluviile care izvorăsc din Podișul Tibet: *Huang He* (Fluviul Galben) și *Chang Jiang/Yangtze* (Fluviul Albastru), care curg în întregime pe teritoriul Chinei. *Amurul*, *Mekongul*, *Indusul*, *Brahmaputra* și *Salween* sunt alte mari fluvii asiatice care își au izvoarele sau care curg pe teritoriul Chinei. În partea vestică, înaltă, sunt caracteristice *lacurile sărate* (Qinghai, Lob Nor) și *ghețarii montani*.

Vegetația forestieră a fost înlocuită de culturi agricole, la fel cum s-a întâmplat cu pajiștile stepice din Marea Câmpie Chineză. *Păduri temperate*, de foioase și conifere, se întâlnesc în regiunile înalte din vestul țării, în timp ce în sud-est sunt *păduri tropicale* și *subtropicale*, cu cedru, chiparos, bambus etc. În deșerturile din nord, vegetația este adaptată la uscăciune.

Fauna este foarte diversă și include peste 400 de specii de mamifere (ursul panda uriaș, simbolul Chinei, tigru de Ussuri/Amur, leopardul de Amur, cerbul sika, iacul etc.). Aceștia li se adaugă sute de specii de pești, reptile, amfibieni și păsări.

Analizează harta fizică a Chinei și explică de ce pe teritoriul acestui stat există atât ghețari cât și deșerturi.

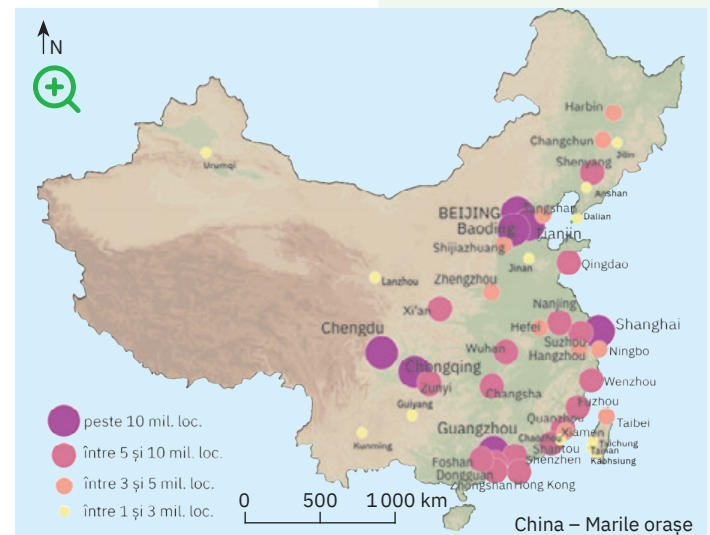
B Populația. Marile orașe

China este țara cu cel mai mare număr de locuitori de pe glob (1,4 mild. loc.). Din cauza suprafeței foarte mari, **densitatea** este relativ scăzută (145 loc./km²). Densități mari sunt în China de Est, în lungul cursurilor inferioare ale marilor fluvii Chang Jiang și Huang He (1 000 loc./km²). Din punct de vedere **etnic**, dominant este grupul chinezilor *han*, care reprezintă peste 91% din populație (este cel mai numeros grup etnic din lume). Restul locuitorilor reprezintă alte 55 de grupuri etnice recunoscute oficial de statul chinez. Se vorbesc 292 de limbi, dintre care se remarcă cele din familia lingvistică sino-tibetană (*chineză mandarină*, vorbită de aproximativ 70% din populație, *cantoneza*, *chineză wu* ș.a.). Majoritatea populației este atee (peste 50%), restul locuitorilor adoptând budismul (15%) sau religii tradiționale (confucianism, taoism, shintoism).

Populația urbană este majoritară (55%); orașele sunt foarte mari, unele apropiate ca poziție geografică, formând *aglomerații urbane* și *megalopolisuri*. *Beijing*, capitala Chinei, este unul dintre cele mai populate orașe ale lumii (cu aproape 20 mil. loc.), fiind, totodată, principalul centru politic, economic, financiar al țării. Este unul dintre cele mai vechi orașe ale lumii, cu o istorie de peste trei milenii. Așezarea este recunoscută pe plan mondial pentru templele și palatele sale (Orașul Interzis, vechea reședință imperială).

Shanghai este cel mai mare oraș al Chinei (24 mil. loc.), cel mai mare port al lumii și unul dintre cele mai mari centre comerciale și financiare de pe glob. La Marea Chinei de Sud se remarcă *Guangzhou* (12,5 mil. loc.) și *Hong Kong* (9,6 mil. loc.), două mari porturi care, împreună cu alte orașe (Foshan, Dongguan, Shenzhen, cu populații între 3 și 10 mil. loc.) formează una dintre cele mai mari aglomerații urbane de pe glob. Alte orașe importante sunt Chongqing, Xi'an (oraș foarte vechi, fostă capitală), Tianjin, Wuhan, situate în partea răsăriteană a țării.

În China de Vest, se remarcă Lhasa, „capitala“ Tibetului, important centru religios, și Urumqi, la poalele Munților Tian Shan.

China – Marile orase

Există peste 50 de orașe a căror populație depășește un milion de locuitori și șapte „megaorașe” a căror populație depășește 10 milioane de locuitori (Chongqing, Shanghai, Beijing, Guangzhou, Tianjin, Baoding și Chengdu).

C Economia

Alături de SUA, China este una dintre cele două cele mai puternice economii de pe glob. Face parte dintre cele mai bogate țări ale lumii în resurse naturale: cel mai mare producător mondial de cărbuni, minereu de fier, staniu, sare și aur.

Industria chineză este una dintre cele mai performante și mai diversificate din lume (fontă, oțel, mașini și utilaje, nave fluviale și maritime, produse ale industriei electronice, electrotehnice și aerospațiale, biciclete, jucării, produse chimice și petrochimice, ciment, textile pe bază de mătase naturală și bumbac, produse alimentare etc.). A devenit cel mai mare producător mondial de autovehicule, depășind SUA.

China este, totodată, cel mai mare producător mondial de cereale, bumbac și cartofi. Sectorul zootehnic deține supremația mondială la porcine, cabaline, iaci și păsări. Creșterea viermilor de mătase este o ocupație tradițională, practică de milenii, China fiind numărul 1 mondial la producția de mătase naturală.

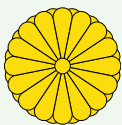
China a cunoscut în ultimele decenii cea mai spectaculoasă dezvoltare a căilor de comunicație. Dispune de cea mai mare rețea de autostrăzi și de căi ferate pentru trenuri de mare viteză din lume. Porturile maritime chineze sunt printre cele mai active din lume.

Turismul

Printre cele mai căutate obiective turistice din China se numără Marele Zid, capitala Beijing, metropola Shanghai, cu faimosul Templu de Jad al lui Buddha, Hong Kong, una dintre minunile arhitecturale ale lumii, Xi'an, cu celebra „Armată de teracotă“ a împăratului Shi Huangdi, Lhasa, capitala Tibetului, cu Palatul Potala și Munții Himalaya.

Armata de teracotă, Xi'an

★ **Suprafața:**
337 915 km²

👤 **Populația:**
126,4 mil. loc.

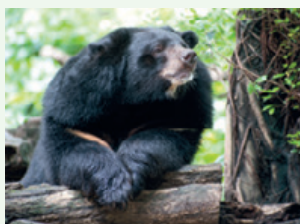
📍 **Capitala:** Tōkyō;
13,6 mil. loc.
(37,5 mil. loc.
aglomerația urbană)

🏛️ **Forma de guvernământ:**
monarhie
constituțională
(imperiu ereditar)

💰 **Moneda:** yen

În iernile friguroase, macacii japonezi se încălzesc în lacurile cu apă termală.

Urs negru asiatic

Cerbi japonezi

Salamandră uriașă

Studiu de caz: Japonia

A Cadrul natural

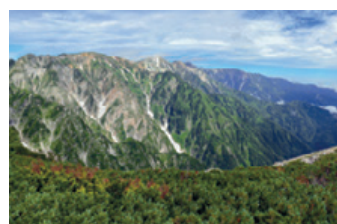

Japonia este un stat insular situat în estul Asiei, arhipelagul nipon fiind despărțit de continent de Marea Japoniei. Cuprinde patru insule mari (*Hokkaidō*, *Honshū*, *Shikōkū* și *Kyūshū*) și alte aproximativ 4 000 de insule și insulițe ce se desfășoară pe direcția NE-SV.

Relieful Japoniei este predominant muntos, formarea sa fiind influențată de situarea arhipelagului la contactul dintre Placa tectonică Eurasiatică și Placa Pacifică. Din această cauză sunt foarte frecvente *cutremurele* (peste 500 de mișcări telurice pe an), majoritatea de intensitate mică, dar și cu episoade distrugătoare (cel mai puternic seism a avut

loc pe 11 martie 2011 și a avut o magnitudine de 9,1 grade pe scara Richter). Parte a „Cercului de Foc al Pacificului”, Japonia este împânzită de *vulcani* (aproximativ 200), din care peste 50 sunt activi.

Cel mai cunoscut este Fuji Yama/Fuji-san, care se înalță la 3 776 m, altitudinea maximă de pe teritoriul țării.

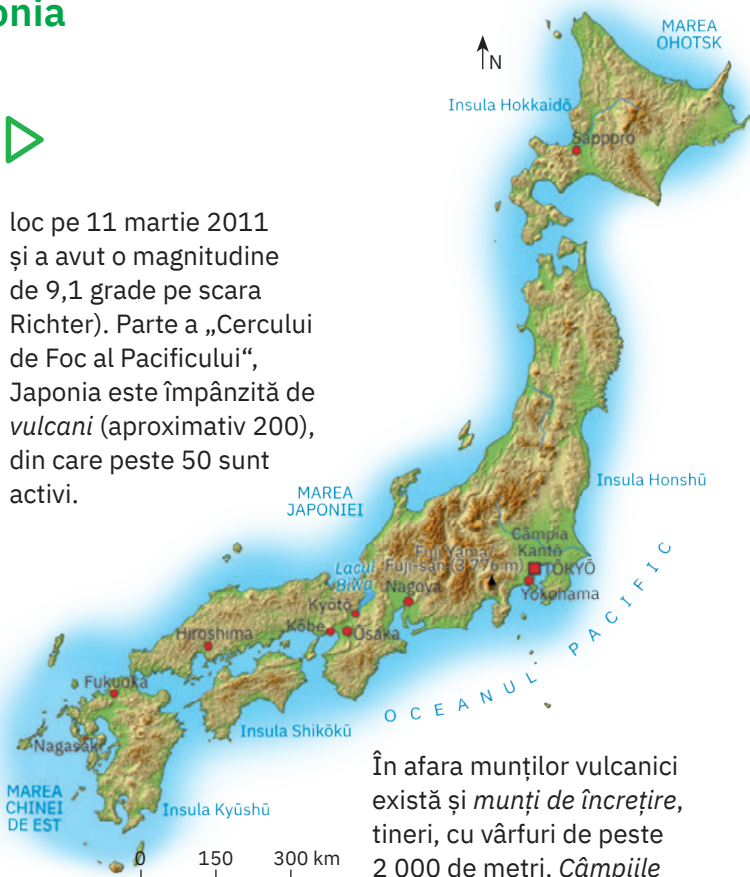
Munții de încrețire din partea nordică a țării, numiți și „Alpii Japonezi”, se înalță la peste 2 000 de metri.

Vulcanul Fuji are două denumiri: Fuji-san (Muntele Fuji) și Fuji Yama („Domnul Fuji”), în semn de respect.

Lacul Biwa, de origine tectonică, este cel mai mare din Japonia, cu o suprafață de 690 km².

În afara munților vulcanici există și *munți de încrețire*, tineri, cu vârfuri de peste 2 000 de metri. *Câmpiile* ocupă suprafețe reduse (doar 15% din întregul teritoriu), cea mai extinsă fiind Câmpia Kantō, din partea central-estică a Insulei Honshū.

Clima este *temperată* în jumătatea nordică a arhipelagului (mai aspră în Insula Hokkaidō, unde iernile sunt lungi, friguroase și cu multă zăpadă) și *subtropicală* în insulele sudice. În Arhipelagul Japonez sunt frecvente *taifunurile* (*furtunile tropicale*), care au efecte distrugătoare.

Râurile sunt scurte, dar au debite bogate, ceea ce le conferă un imens potențial hidroenergetic, bine valorificat de japonezi. **Lacurile** sunt *tectonice* (Biwa, din Insula Honshū, este lacul cu cea mai mare suprafață din Japonia) sau *vulcanice* (Tazawa, Toya, Mashu, Akan etc.).

Vegetația și fauna sunt deosebit de diverse, distribuția speciilor fiind influențată în principal de climă și de relief. În insulele nordice, unde clima este temperată, apar *pădurile de conifere* și *de foioase* (cu arțar, stejar etc.), în timp ce în insulele sudice, cu climă subtropicală, sunt frecvente *pădurile tropicale* cu palmieri, arbori de camfor, bananieri, magnolii.

Fauna este bogată, dintre speciile caracteristice arhipelagului nipon fiind de menționat cerbul japonez, ursul negru asiatic, macacii japonezi, cărora li se adaugă peste 1 300 de specii de păsări și numeroase specii de reptile și amfibieni.

În ce fel consideri tu că viața cotidiană a japonezilor este influențată de mediul natural în care trăiesc?

B Populația. Marile orașe

Japonia este una dintre cele mai populate țări ale lumii (126,4 mil. loc.) și unul dintre statele cu cele mai mari densități ale populației (peste 330 loc./km²). După o perioadă intensă de creștere, în special după cel de-al Doilea Război Mondial, Japonia se înscrie astăzi între țările cu *spor natural negativ*, populația suferind un proces de îmbătrânire.

Ca *structură etnică*, populația Japoniei este una dintre cele mai omogene din lume; japonezilor *yamato* li se adaugă circa 50 000 de băștinași *ainu*, urmași ai vechilor populații din arhipelagul nipon. Omogenitatea populației Japoniei se reflectă și în *structura confesională* (peste 80% dintre locuitori se declară practicanți ai shintoismului și circa 70% ai budismului, cele două culte practicându-se concomitent) și în *structura lingvistică* (99% sunt vorbitori de japoneză).

Japonia are un grad foarte ridicat de **urbanizare**, 94% din populație fiind concentrată în orașe. Aproape jumătate din populație trăiește în megalopolisul TOKAIDO (Tōkyō – Ōsaka – Nagoya), din sud-estul insulei Honshū.

Tōkyō, capitala Japoniei, este cel mai mare oraș al lumii și, în același timp, unul dintre cele mai moderne. Orașul a fost parțial distrus în urma cutremurului din 1923 și a bombardamentelor din

timpul celui de-al Doilea Război Mondial, renăscând de fiecare dată. Astăzi, Tōkyō îmbină arhitectura veche (peste 2 000 de temple și palate) cu noile cartiere de „zgârie-nori“. Este primul centru financiar și economic al Japoniei, principalul nod de comunicații, port la Oceanul Pacific și cel mai mare centru cultural-științific. Metropola polarizează un număr impresionant de companii, asigurând aproximativ o treime din producția industrială a

țării (siderurgie, industrie textilă, construcții de nave, automobile, electronică, IT, industrie chimică etc.). În apropiere de Tōkyō se află *Yokohama*, al doilea oraș al țării (3,7 mil. loc.), important centru economic (aici se găsesc cele mai mari șantiere navale din lume) și cultural. *Ōsaka* și *Kyōtō* (fosta capitală) se numără printre orașele vechi, cu un imens potențial turistic, extrem de bogate în monumente de artă, palate, temple, parcuri și obiective unice în lume.

Tōkyō

Yokohama

Kyōtō

C Economia

Alături de SUA, China și Uniunea Europeană, Japonia se numără printre cele patru mari puteri capabile să influențeze economia globală. Cu toate că își asigură majoritatea materiilor prime din import, Japonia are o industrie complexă, deosebit de performantă. „Țara Soarelui Răsare“, cum mai este numită Japonia, ocupă locuri fruntașe la producția de fontă și oțel, la produse ale metalurgiei neferoase, dar și la producția de nave, autovehicule (locul 3 pe glob), petrochimie și produse ale industriei lemnului.

Agricultura intensivă, performantă, deși concentrează numai 5% din populație, asigură producții importante de orez, ceai, trestie-de-zahăr, legume și fructe. Creșterea animalelor este mai puțin practică, în schimb pescuitul deține un loc important, fiind o ocupație tradițională japoneză (ocupă locul 7 pe glob).

INVESTIGAȚIE

Turist în Japonia

Imaginează-ți că urmează să pleci într-o excursie în Japonia. Vei vizita capitala Tōkyō, vulcanul Fuji Yama, Ōsaka, denumită „Veneția Japoniei“ și vechile capitale Nara și Kyōtō. Documentează-te din mai multe surse asupra obiectivelor turistice din atracțiile menționate mai sus și realizează o caracterizare turistică a uneia dintre destinații (la alegere).

ȘTIAI CĂ?

Rețeaua japoneză de căi de comunicație este una dintre cele mai moderne de pe glob.

Căile ferate rapide (Shinkansen) leagă, printr-o rețea de poduri și tuneluri (între care Seikan, dintre insulele Honshū și Hokkaidō, de 54 km lungime, cel mai lung tunel din lume), majoritatea orașelor, asigurând inclusiv legăturile dintre marile insule japoneze.

COREEA DE NORD (REPUBLICA POPULARĂ DEMOCRATĂ COREEANĂ)

★ Suprafața:
122 762 km²

👤 Populația:
25,6 mil. loc.

📍 Capitala: Phenian/
Pyongyang;
2,86 mil. loc.
(3,3 mil. loc.
aglomerația urbană)

🏛️ Forma de guvernământ:
republică populară

💰 Moneda: won

COREEA DE SUD (REPUBLICA COREEA)

★ Suprafața:
99 720 km²

👤 Populația:
51,2 mil. loc.

📍 Capitala: Seul/Sŏul;
9,8 mil. loc.
(25,5 mil. loc.
aglomerația urbană)

🏛️ Forma de guvernământ:
republică prezidențială

💰 Moneda: won

Hyundai, cea mai cunoscută marcă de autovehicule sud-coreene

Produse electronice de vârf, în sediul central Samsung din Seul

Studiu de caz: Coreea de Nord și Coreea de Sud

A Cadrul natural

Cele două state ocupă Peninsula Coreea, din estul Asiei, mărginită de Marea Japoniei (Marea de Est cum o numesc coreenii), în est și de Marea Galbenă, în vest. Doar în nord peninsula este legată de continent, având ca vecini China și Federația Rusă. Cea mai mare parte a peninsulei este ocupată de *munți* (cu altitudinile maxime în vârfurile *Paektu-san/Changbaishan*, 2 744 m, în Coreea de Nord, și *Halla-san*, 1 950 m, în Coreea de Sud) și *coline*. În rest, de-a lungul litoralului și al principalelor râuri există *câmpii*. Clima este, în cea mai mare parte, *temperat-continentală*, cu excepția fațadei estice unde devine *temperat-oceanică*, iar *vegetația* este variată și bogată, pădurile (de la zadă, molid, pin, stejar și arțar la magnolii și tisă) ocupând încă suprafețe întinse. *Apele curgătoare* sunt scurte, cele mai multe vărsându-se în Marea de Est, cu excepția râului Yalu/Amnok (803 km), care formează granița cu China.

Țara	Suprafața (km ²)	Populația (mil. loc. 2018)	Densitatea (loc./km ²)	PIB-ul total (mild. USD)	PIB/loc. (USD/loc.)
Coreea de Nord	122 762	25,6	212	cca 40	cca 1 700
Coreea de Sud	99 720	51,2	510	1 934	37 700

B Elemente de geografie politică și economică

Multă vreme a existat un singur stat Coreea. Acesta a fost ocupat de Japonia la sfârșitul secolului al XIX-lea. După înfrângerea acesteia în cel de-al Doilea Război Mondial, iau naștere, ca urmare a intereselor marilor puteri, cele două state (separate de paralela de 38° lat. N) care ființează și astăzi. În prezent s-au reluat discuțiile privind *reunificarea*.

Cele două țări au orientări politice și economice total diferite: Coreea de Nord este o țară comunistă, lipsită de democrație, cu o economie centralizată și controlată de stat, în timp ce Coreea de Sud este o țară capitalistă, democratică și cu o economie de piață. Ca urmare, în economiile celor două state apar diferențieri majore:

- **Coreea de Sud** se numără printre cele mai dezvoltate țări de pe glob, cu o industrie diversificată și performantă, în care se remarcă: siderurgia (cu cel mai mare combinat siderurgic din lume, în întregime automatizat: Posco), construcțiile navale (este cel mai mare producător mondial), construcția de autovehicule (Hyundai), industria electronică (Samsung) ș.a. Are o rețea de transport dezvoltată și modernă, cu numeroase autostrăzi (peste 2 700 km) și unele dintre cele mai mari porturi (Pusan) și aeroporturi (Seul-Inchŏn) din lume.
- **Coreea de Nord** are o economie neperformantă, deși dispune de unele resurse și de o industrie diversificată.

Analizează harta de mai sus și explică faptul că în ambele state majoritatea populației este concentrată de-a lungul țărmurilor și în văile din partea de vest.

Studiu de caz: Turcia

A Cadrul natural

Turcia este un *stat transcontinental* (situat pe două continente: în Asia ocupă Peninsula Asia Mică, iar în Europa o mică porțiune în Peninsula Balcanică, cele două sectoare fiind despărțite de strâmtorile Bosfor și Dardanele și de Marea Marmara).

Relieful este în general înalt. Partea asiatică cuprinde un *platou central* (Podișul Anatóliei), încadrat de *lanțuri muntoase* (Munții Pontici în nord, spre Marea Neagră; Munții Taurus și Antitaurus în sud, spre Marea Mediterană). În partea estică se află Podișul Kars (1 400 – 3 000 m altitudine), de origine vulcanică. În extremitatea estică, la granița cu Armenia, se află *vulcanul* stins Ararat/Büyük Ağrı, care se înalță la 5 165 m, altitudinea maximă a Turciei.

Clima este *temperat-continentală*, cu veri calde și ierni aspre. În regiunile litorale vestice și sudice climatul este *mediteranean*.

De pe teritoriul Turciei izvorăsc Tigrul și Eufratul, cele mai importante fluvii din Asia de Vest. **Lacurile** au, în general, origine tectonică, cele mai mari fiind Van, situat în Podișul Kars, și Tuz, din Podișul Anatóliei.

Vegetația este reprezentată în principal de *asociații mediteraneene* (cu pin de Alep, castan spaniol, mirt, laur) pe coastele Mării Negre și ale Mării Mediterane. *Stepa* a fost înlocuită de terenuri cultivate. **Fauna**, variată, include specii precum fazanul de Colchida, șacalul, capra ibex, ursul brun, alături de numeroase specii de reptile.

B Populația. Marile orașe. Economia

Turcia este a doua țară ca **populație** din Asia de Vest (după Iran), cu o densitate medie de peste 100 loc./km². Valorile cele mai mari ale densității populației se înregistrează în jurul Mării Marmara (în regiunea orașului Istanbul) și pe coastele Mării Egee. Alături de turci (70-75% din populație), trăiesc kurzi, arabi, armeni, în special în estul țării.

Istanbul este cel mai mare oraș al țării (14 mil. loc. aglomerația urbană), situat pe ambele maluri ale strâmtorii Bosfor. Găzduiește un număr impresionant de obiective cultural-istorice: Palatul Topkapı, Catedrala Sfânta Sofia, Moscheea Albastră, Turnul Galata. Alte orașe importante din Turcia sunt capitala **Ankara** (4,8 mil.loc., oraș străvechi, bogat în monumente), **Izmir**, port la Marea Egee, **Bursa**.

Turcia, care are o economie în plină dezvoltare, dispune de resurse de lignit, bauxită, magneziu și sare. Industria a cunoscut o dezvoltare accelerată în special în ultimele decenii, remarcându-se producțiile din industria textilă (pielărie, îmbrăcăminte, încălțăminte), siderurgie (oțel), construcții de mașini. Agricultură este bazată pe creșterea ovinelor, caprinelor și albinelor (locul 3 pe glob) și pe producția de cereale (grâu și orz), citrice, măsline, migdale, fistic etc.

Rețeaua căilor de comunicație terestre (șosele și căi ferate) este în continuă extindere.

★ **Suprafața:**
783 562 km²

👤 **Populația:**
80,8 mil. loc.

📍 **Capitala:** Ankara;
4,8 mil. loc.
(5,3 mil. loc. aglomerația urbană)

🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică prezidențială

🌐 **Moneda:** lira

Ararat/Büyük Ağrı, 5 165 m

Lacul Van

Relief carstic, Pamukkale

ȘTIAI CĂ?

În afară de Istanbul, principalul centru turistic al Turciei, alte obiective sunt reprezentate de vestigiile elenistice de la Marea Egee (Troia, Pergam, Efes, Milet), de relieful carstic de la Pamukkale și de marile centre pentru turism litoral situate în renumite stațiuni balneomari (Antalya, Alanya, Bodrum, Marmaris, Kushadasi etc.).

Studiu de caz: Asia în lumea contemporană

ȘTIU

Amintește-ți din lecțiile anterioare câteva dintre elementele geografice specifice Asiei, legate de *tendențele de evoluție a populației și de caracteristicile economice*.

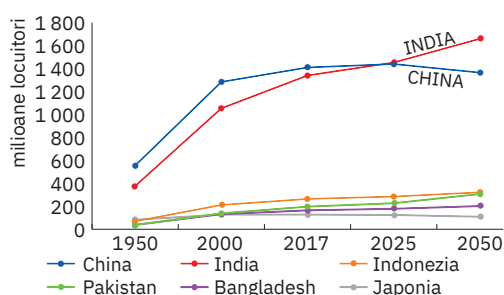
A Reorientările demografice și problema sărăciei

Din punct de vedere **demografic**, Asia contemporană se confruntă cu câteva probleme majore, dintre care sunt de menționat *suprapopularea* și *sărăcia*.

Asia concentrează aproximativ 60% din populația mondială, iar în unele state (mai ales din sud și sud-est), creșterea populației într-un ritm foarte ridicat s-a produs pe fondul unei dezvoltări economice mai lente, ceea ce a dus la scăderea nivelului de trai. Astfel, zeci de milioane

de oameni sunt afectați de *foamete*, de *sărăcie*, de *lipsa asistenței medicale* și *a educației elementare* (analfabetism pronunțat).

China și India sunt cele mai populate state ale lumii (însurează aproape 2/5 din numărul total al locuitorilor de pe Terra). În opinia specialiștilor, în viitorul apropiat se va realiza o inversare a ierarhiei, întrucât populația Indiei crește într-un ritm mult mai rapid decât cea a Chinei.

Analizează pe graficul alăturat evoluția populației în primele șase state asiatice, după numărul de locuitori. Ce legătură consideri că există între dezvoltarea economică a unui stat și creșterea sau scăderea numărului de locuitori?

Tabără de refugiați la granița dintre Siria și Turcia

B Conflictele

Datorită amplei sale diversități etnice și religioase, Asia prezintă un potențial ridicat de declanșare a unor **conflicte**. Neînțelegerile interetnice și conflictele armate care au urmat celui de-al Doilea Război Mondial și Războiului Rece, ca rezultat al intereselor internaționale (SUA și Rusia) în anumite regiuni considerate strategice (Orientul Mijlociu, Caucaz, Asia de Est și Sud Est), continuă și astăzi, având ca efect pierderi de vieți omenești și distrugerii materiale.

Dintre conflictele armate, încă în desfășurare în Asia, sunt de amintit:

- **Războiul Civil Sirian** (declanșat în 2011, care are ca efect un adevărat exod al populației siriene către statele vecine, în special Turcia, și către Europa);

Diversitatea etnică și conflictele din Orientul Mijlociu

1. Diversitatea etnică și religioasă

- creștini
- evrei
- musulmani suniți
- musulmani šiiti
- orașe sacre ale islamului
- persani
- popoare musulmane non-arabe

2. Elemente geostrategice

- coridoare strategice către rutele comerciale maritime
- zăcămintele de petrol și gaze naturale

3. Conflicte și stări conflictuale

- focare de tensiune și conflicte în desfășurare
- mișcări islamiste armate
- baze militare americane
- intervenții militare americane, sub mandat ONU
- intervenții militare americane, fără mandat ONU

- **Războiul din Afghanistan**, cu două episoade violente: între 1979 și 1989, așa-numitul Război Afgano-Sovietic, și cel declanșat de SUA după 11 septembrie 2001, pentru anihilarea grupărilor teroriste, care încă face numeroase victime omenești și determină exodul unui număr mare de refugiați.

Acestora li se adaugă un mare număr de stări conflictuale, precum cea dintre India și Pakistan legată de regiunea Kashmir sau dintre cele două state din Peninsula Coreea.

Analizează ilustrația alăturată și identifică statele în care se manifestă diferite conflicte. Din ce motive, în opinia ta, regiunea Orientului Mijlociu înregistrează un număr atât de mare de conflicte?

C Transportul hidrocarburilor din regiunea Caspică spre Europa

Importantele **rezerve de hidrocarburi** (petrol și gaze naturale) din Marea Caspică suscită interesul multor țări europene. Ca urmare, atenția statelor Uniunii Europene se îndreaptă spre realizarea unor trasee de transport a hidrocarburilor din Marea Caspică spre Europa Occidentală, prin intermediul unor *gazoducte* și *oleoducte*.

Identifică pe *Harta politică a lumii* din atlasul geografic țările riverane Mării Caspice, țări care exploatează resurse energetice (petrol și gaze naturale).

Informează-te din diferite surse despre proiectele de transport al hidrocarburilor din Marea Caspică spre țările Europei, cunoscute sub numele de *Nabucco*, *South Stream*, *Eastring* sau *BRUA*. Realizează o fișă pentru fiecare proiect, în care să menționezi traseul gazoductelor și oleoductelor și destinația finală a acestora. Atașează această fișă la *Portofoliu*.

D „Tigrii” sau „dragonii” asiatici și tehnologia de vârf

În ultimii 50 de ani, dezvoltarea rapidă a unor state din zona Pacificului a adâncit contrastele din mediul economic al Asiei. „Blocul asiatic” care gravitează în jurul Japoniei include **țări recent industrializate**, a căror economie foarte dinamică a fost axată îndeosebi pe realizarea de produse din sfera tehnologiei electronice de vârf și a tehnologiei informației (IT). Coreea de Sud, Taiwan, Singapore și Hong Kong au fost denumite sugestiv „cei patru tigri sau dragoni asiatici”, având performanțe

deosebite în domeniul electronicii și al electrotehnicii, cu companii de top la nivel mondial (Samsung, LG etc.). Lor li s-au alăturat în ultimul deceniu alte patru state din sud-estul Asiei cu o dezvoltare spectaculoasă, care formează „leii asiatici”.

Informează-te din diferite surse și identifică cele patru state asiatice care, reunite sugestiv sub numele de „leii asiatici” sunt „jucători” influenți pe piețele economice mondiale.

E Smogul – o consecință a poluării

Marile orașe ale Chinei, mai ales cele suprapopulate, cu peste 10 milioane de locuitori, se confruntă cu o nouă problemă contemporană: **poluarea** cu particule în suspensie și formarea așa-numitului *smog urban*. Din cauza industrializării rapide, a dezvoltării tot mai accentuate a marilor aglomerări urbane și a creșterii numărului de autovehicule din trafic, aerul din orașe, în special din cele industriale, a devenit irespirabil, ca urmare a emisiilor de noxe (în multe orașe chineze, aerul conține un amestec de gaze nocive, printre care se regăsesc oxizii de azot, monoxidul de carbon, oxizii de sulf sau vapori de diferite substanțe chimice care pot genera ploi acide, precum și cantități mari de particule în suspensie). Pentru a diminua poluarea atmosferei din marile orașe chineze, autoritățile locale derulează diverse proiecte și programe de protecție a populației.

Grupați-vă, în patru echipe. O echipă reprezintă „asociația patronilor marilor întreprinderi poluatoare” dintr-un oraș imaginar chinez, o a doua echipă reprezintă „asociația conducătorilor auto”, echipa a treia reprezintă „populația orașului”, iar cea de-a patra reprezintă „autoritățile locale”. Dezbateți împreună problema poluării aerului și a smogului care afectează din ce în ce mai mult orașele din China, iar apoi, fiecare echipă propune în scris un set de trei măsuri/acțiuni necesare pentru asigurarea unui viitor pe principiile dezvoltării durabile. Liderul fiecărei echipe prezintă măsurile/acțiunile propuse. Sunt idei comune sau diferite? Purtați discuții, argumentând fiecare punct de vedere, prin care să armonizați deciziile fiecărui grup, astfel încât orașul vostru imaginar să elimine poluarea și să respecte pentru viitor principiile dezvoltării durabile.

TERMENI NOI

gazoduct

conductă pentru transportul gazelor naturale, de regulă pe distanțe foarte mari (continentale și chiar transcontinentale).

oleoduct

conductă care servește pentru transportul țițeiului brut din regiunile de extracție către centrele de prelucrare sau către porturi (de unde este încărcat în marile vase petroliere).

smog

ceață densă formată în marile orașe din amestecul vaporilor atmosferici cu fum, funingine, praf și particule în suspensie; este un amestec foarte periculos pentru sănătatea populației.

Smog foarte dens în Beijing

Smogul afectează sănătatea oamenilor

Recapitulare și autoevaluare

Grilă de autoevaluare

I + II + III + IV + V =
90 de puncte.

Subiectul I	8 × 4 p = 32 p
Subiectul II	5 × 4 p = 20 p
Subiectul III	4 × 4 p = 16 p
Subiectul IV	4 × 4 p = 16 p
Subiectul V	2 × 3 p = 6 p

Din oficiu 10 puncte.
Total: 32 + 20 + 16 + 16
+ 6 + 10 p din oficiu =
100 de puncte

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a, 2 – c, 3 – c.

Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Este cunoscută sub numele de Orientul Apropiat partea asiatică de la:
 - Marea Arabiei;
 - Marea Bering;
 - Marea Galbenă;
 - Marea Mediterană.
- Religia islamică este predominantă în statul asiatic numit:
 - China;
 - India;
 - Japonia;
 - Turcia.
- Face parte dintre monarhiile Asiei statul numit:
 - Afghanistan;
 - Arabia Saudită;
 - Indonezia;
 - Mongolia.
- Printre marile metropole din China se numără orașul numit:
 - Ankara;
 - Calcutta;
 - Osaka;
 - Shanghai.
- Regiunea Golfului Persic este renumită la nivel mondial pentru importantele sale rezerve de:
 - aur și argint;
 - cărbuni;
 - minereuri de fier;
 - petrol și gaze naturale.
- Cultura orezului este specifică pentru majoritatea statelor din:
 - Asia Centrală;
 - Asia Nordică;
 - Asia de Sud-Est;
 - Asia de Sud-Vest.
- După trăsăturile fizice exterioare, populația majoritară din statele Nepal și Bangladesh aparține grupei:
 - caucaziene;
 - europoide;
 - indiene;
 - mongoloide.
- Statul asiatic care prezintă o densitate medie a populației foarte ridicată (peste 500 loc./km²) se numește:
 - Arabia Saudită;
 - Bangladesh;
 - Mongolia;
 - Turcia.

32 de puncte

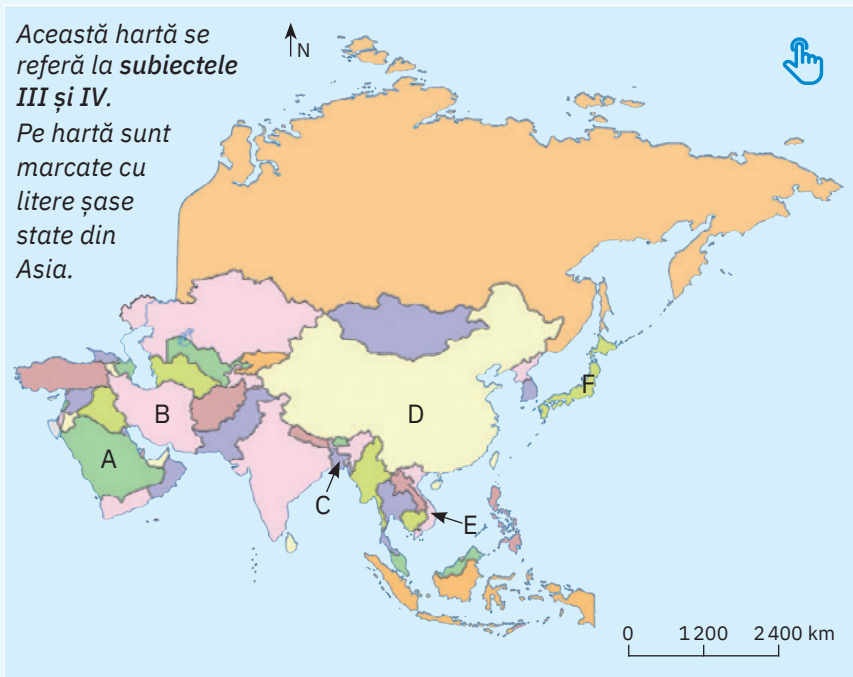
II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Cel mai nou stat asiatic, a cărui independență a fost recunoscută în anul 2002, se numește ...
- Statul asiatic care ocupă Peninsula Asia Mică se numește ...
- Cea mai mare hidrocentrală din Asia a fost construită pe fluviul ...
- Aria metropolitană Mumbai se află în statul numit ...
- Orașul Damasc, considerat cea mai veche capitală din lume, se află în statul asiatic numit ...

20 de puncte

Această hartă se referă la subiectele III și IV.

Pe hartă sunt marcate cu litere șase state din Asia.

III. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet:

- numele statelor marcate cu literele A și D;
- numele orașelor-capitală din statele marcate cu literele B și F.

16 puncte

IV. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet litera cu care este marcat pe hartă:

- statul în care se află cel mai populat megalopolis din lume;
- statul a cărui capitală este orașul Hanoi;
- statul care ocupă cea mai mare parte din delta formată la vărsare de fluviul Gange;
- statul care reprezintă cel mai mare producător mondial de cereale, autovehicule și mătase naturală.

16 puncte

V. Scrie pe caiet numele celor două state asiatice care au, fiecare, peste un miliard de locuitori.

6 puncte

Test secvențial

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Principala paralelă care traversează Arhipelagul Indonezian se numește:
 - Cercul Polar de Nord;
 - Ecuator;
 - Tropicul Capricornului;
 - Tropicul Racului.
- Este considerat extremitatea estică a Asiei capul numit:
 - Baba;
 - Dejnev;
 - Celiuskin;
 - Tanjung Piai.
- Șirurile de insule vulcanice dublează țărmurile Asiei din partea de:
 - est;
 - nord;
 - sud;
 - vest.
- Este situat într-una dintre peninsulele Asiei statul numit:
 - Afghanistan;
 - Filipine;
 - Nepal;
 - Oman.
- Două dintre fluviile Asiei care își au izvoarele în Munții Himalaya sunt:
 - Amur și Enisei;
 - Enisei și Indus;
 - Indus și Gange;
 - Gange și Lena.
- Pe țărmurile joase și mlăștinoase, afectate de marea, din Indonezia, Filipine sau India sunt specifice formațiunile vegetale numite:
 - mangrove;
 - păduri ecuatoriale;
 - păduri musonice;
 - savane.
- Statul asiatic considerat transcontinental datorită poziției sale geografice se numește:
 - Egipt;
 - Pakistan;
 - Turcia;
 - Uzbekistan.
- După modul de formare, Baikal face parte din categoria lacurilor:
 - carstice;
 - glaciare;
 - tectonice;
 - vulcanice.

32 de puncte

II. Scrie pe caiet asocierile corecte dintre elementele geografice specifice Asiei precizate în coloana A și denumirile acestora menționate în coloana B, după modelul: 6 – E.

Indicație: unul dintre elementele coloanei A nu are corespondent în coloana B.

A

B

1. Câmpie	A. Aral
2. Deșert	B. Gobi
3. Fluviu	C. Huang He
4. Lac	D. Krakatoa
5. Vulcan	

12 puncte

III. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Formează la vărsarea în Marea Laptev o întinsă deltă, fluviul marcat pe hartă cu cifra ...
- Este supranumită „Acoperișul Lumii” unitatea de relief marcată pe hartă cu litera ...
- Poartă același nume cu fluviul care o traversează unitatea marcată pe hartă cu litera ...

12 puncte

IV. Scrie pe caiet:

- numele unei insule din arhipelagul marcat pe hartă cu litera (b), precum și numele unui oraș din statul care ocupă acest arhipelag;
- vânturile specifice peninsulei marcate pe hartă cu litera (a), precum și numele orașului-capitală al statului care ocupă această peninsulă;
- numele statului pe teritoriul căruia se află unitatea de relief marcată pe hartă cu litera (C), precum și o resursă de subsol de care dispune acest stat.

24 de puncte

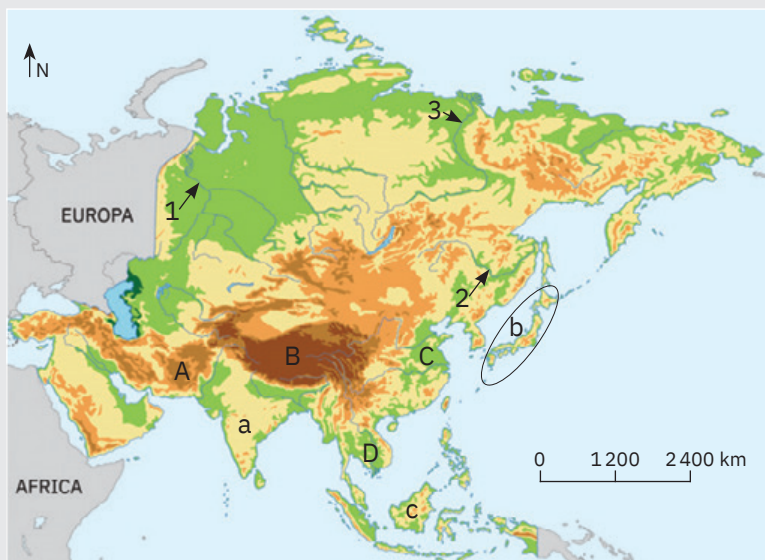
V. Scrie pe caiet două argumente care să susțină afirmația: „Asia reprezintă un continent al marilor contraste”.

10 puncte

Timp de lucru: 50 minute.

Din oficiu: 10 puncte.

Total: 100 de puncte.

Harta de mai sus se referă la **subiectele III și IV**. Pe hartă sunt marcate cu litere de la a la c articulații ale țărmurilor, cu litere de la A la D unități de relief și cu cifre de la 1 la 3 fluviu.

U2

Africa. Caracterizare geografică

Africa, având o suprafață de 30,2 mil. km² (20,3% din suprafața planetei), este al treilea continent al Terrei ca întindere (după Asia și America). Aici se află cel mai mare deșert din lume (Sahara), cel mai lung fluviu (Nil) și cea mai întinsă savană.

Cadrul natural	50	Poziția geografică, relieful, hidrografia, clima, caracteristicile biogeografice
Recapitulare și autoevaluare	61	
Elemente de geografie umană	62	Harta politică, populația, așezările urbane
Studiu de caz	66	Problemele Africii în lumea contemporană
Studiu de caz	68	Particularități geografice ale unor state: Egipt, R.D. Congo, Africa de Sud (la alegere)
Recapitulare și autoevaluare	74	
Test secvențial	75	

Din punct de vedere al faunei, Africa prezintă cele mai interesante animale mari, majoritatea aflate pe listele speciilor ocrotite sau pe cale de dispariție. Elefanții africani, rinocerii, hipopotamii, unele dintre cele mai masive animale de pe Terra, sunt embleme ale faunei africane, în timp ce marile feline (leii, leoparzii, gheparzii) sunt astăzi ocrotite în impresionante parcuri naționale. În plus, Africa prezintă și specii endemice, mai ales de mari erbivore: girafe, zebre, antilope gnu, okapi etc.

Africa este al doilea continent ca populație de pe glob (1,3 mild. loc.; 13% din totalul mondial) după Asia și are cea mai rapidă creștere a populației de pe planetă, după cel de-al Doilea Război Mondial. Este încă un continent preponderent rural, cu populații care trăiesc în așezări tradiționale, păstrând specificul și tradițiile tribale, vechi de sute de ani. În ciuda bogatelor resurse forestiere și miniere, pe acest continent se află cele mai sărace state de pe glob, Africa fiind astăzi măcinată de numeroase conflicte interne.

Poziția geografică. Țărmurile

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de istorie și de geografie ce știi despre continentul Africa și despre primii exploratori ai acestui continent.

ȘTIAI CĂ?

Denumirea continentului provine de la latinescul *africa* („însorită”), grecescul *aphrike* („fără frig”) sau de la populația berberă *afriqi* din nordul continentului.

Explorez

Africa reprezintă un continent bine individualizat, extins în cea mai mare parte între cele două tropice (75% din suprafață). Uscatul african devine înconjurat în totalitate de ape odată cu inaugurarea Canalului

Suez (1869), săpat în lungul istmului cu același nume.

Explică afirmația: *Dacă Vasco da Gama ar fi navigat spre sfârșitul secolului al XIX-lea și nu în secolul al XV-lea, ar fi descoperit o rută comercială maritimă către India mult mai scurtă.*

Canalul Suez, situat în Egipt între orașele Port Said la Marea Mediterană și Suez, la Marea Roșie, are o lungime de 161 km.

Rețin

Cu o suprafață de aproximativ 30 mil. km² (o cincime din întinderea uscatului terestru), Africa este al treilea continent ca mărime (după Asia și America). Este singurul continent cu o dispunere relativ *simetrică* față de Ecuator, poziție din care derivă o serie de consecințe de natură climatică și biogeografică. Desfășurarea latitudinală în ambele emisfere este completată cu extinderea longitudinală, de asemenea în ambele emisfere.

Spre deosebire de Asia, Africa are un contur distinct, cu limite clare, fiind mărginită în totalitate de ape: Oceanul Atlantic (în V), Marea Mediterană (în N), Canalul Suez, Marea Roșie și Oceanul Indian (în E). Deși pare mult alungit de la nord la sud, distanțele dintre extremitățile continentului sunt foarte puțin diferite: 8 012 km pe direcția N-S și 7 400 km pe direcția V-E.

Africa continentală

Punctul extrem	Coordonate
N: Ras ben Sakka	37° 21' lat. N
S: Capul Acelor/Agulhas	34° 51' lat. S
V: Capul Verde	17° 32' long. V
E: Ras Hafun	51° 27' long. E

Analiză critică

1. Observă cu atenție forma continentului și explică faptul că simetria latitudinală este dată de poziția uscatului african și nu de desfășurarea suprafeței sale în raport de Ecuator.
2. Precizează o consecință de natură climatică ce decurge din așezarea Africii de-o parte și de alta a Ecuatorului.
3. Imaginează-ți că te afli la Capul Ras Hafun. Ce oră ar indica ceasul tău, dacă într-o localitate africană aflată în primul fus orar ar fi ora 12.00?

Rețin

Linia țărmului african este lipsită de sinuozitate și monotonă, cu doar câteva *golfuri*, *peninsule* și *insule*. *Istmul* nisipos care unea Africa de Asia a fost tăiat de un canal, punându-se astfel în legătură Marea Mediterană cu Marea Roșie.

Prin două *strâmțori*, uscatul african se separă de Europa (Gibraltar, cu lățimea minimă de 14 km) și de Asia (Bab el-Mandeb, 26,5 km lățime minimă). Aspectul monoton al țărmurilor este dat și de faptul că majoritatea sunt joase, nisipoase, cu delte (Nil, Niger), limanuri și lagune ori cu mangrove.

Aplic

- 1 Analizează harta de la pagina anterioară și notează pe caiet principalele articulații ale țărmurilor Africii.
- 2 Explică de ce lungimea totală a țărmurilor africane (28 000 km) este mai redusă decât lungimea țărmurilor europene (32 000 km), deși suprafața Africii este de trei ori mai mare decât a Europei.

Investigație: Insulele Africii

Africa este continentul cu cele mai puține *insule*, majoritatea fiind de dimensiuni reduse (exceptând Madagascar, cele mai extinse insule nu depășesc 2 000 – 3 000 km²) și grupate în *arhipelaguri*:

- Canare, Capul Verde, São Tomé, Principé, Bioko în vest (în Oceanul Atlantic);
- Comore, Seychelles, Mascarene (Mauritius), Réunion, Zanzibar etc. în est (în Oceanul Indian).

După origine, insulele africane sunt *tectonice* (*continentale*), *vulcanice* (cele din Oceanul Atlantic fiind dezvoltate în general la contactul dintre crusta oceanică atlantică și cea continentală africană) și *coraligene* (*atoli*) formate, în condițiile de climat tropical, prin acumularea coloniilor de corali pe uii vulcani al căror vârf

rămâne puțin sub nivelul oceanului (mai ales cele din Oceanul Indian).

Cea mai întinsă este *Insula Madagascar* (589 840 km², locul 4 pe glob), situată la aproximativ 400 km de coasta sud-estică a Africii, de care se separă prin Strâmtoarea Mozambic. Desprinsă din Africa acum aproximativ 100 milioane de ani, această insulă este deseori numită de ecologiști „al optulea continent al Terrei”, deoarece găzduiește circa 4% din speciile de plante și animale ale planetei, dintre care 80% sunt endemice.

Renumită este și Insula Tenerife, din Arhipelagul Canare, unde se află vulcanul Teide care are o altitudine de 3 718 m deasupra nivelului apei și 7 500 m sub nivelul acesteia, fiind considerat cea mai înaltă formă de relief din Atlantic (11 218 m).

Coasta de sud-est a Insulei Madagascar

Vulcanul Teide, Insula Tenerife (Oceanul Atlantic)

Insule din Arhipelagul Seychelles (Oceanul Indian)

ȘTIAI CĂ?

- Multă vreme, cel mai nordic punct al Africii a fost considerat Capul Blanc (37°01' lat. N), dar măsurătorile moderne au dovedit că acest record îl deține Ras ben Sakka (37°21' lat. N), aflat tot pe teritoriul Tunisiei, dar ceva mai la vest.
- Capul Bunei Speranțe, deși nu este cel mai sudic punct al continentului african, rămâne cel mai semnificativ punct de reper al extremității meridionale a Africii. A fost atins pentru prima dată de navigatorul portughez Bartolomeu Diaz, în 1487, și depășit într-o călătorie spre est de compatriotul său Vasco da Gama, 11 ani mai târziu.

Capul Bunei Speranțe

- Marea Roșie este considerată cea mai caldă mare de pe glob, cu o temperatură medie anuală de aproape 32 °C. Are cea mai ridicată salinitate (circa 40‰) și este singura mare în care nu se varsă nici un râu permanent.

Relieful – caracteristici generale. Riftul african

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie ce știi despre noțiunile referitoare la *magma*, *rift*, *plăci tectonice*.

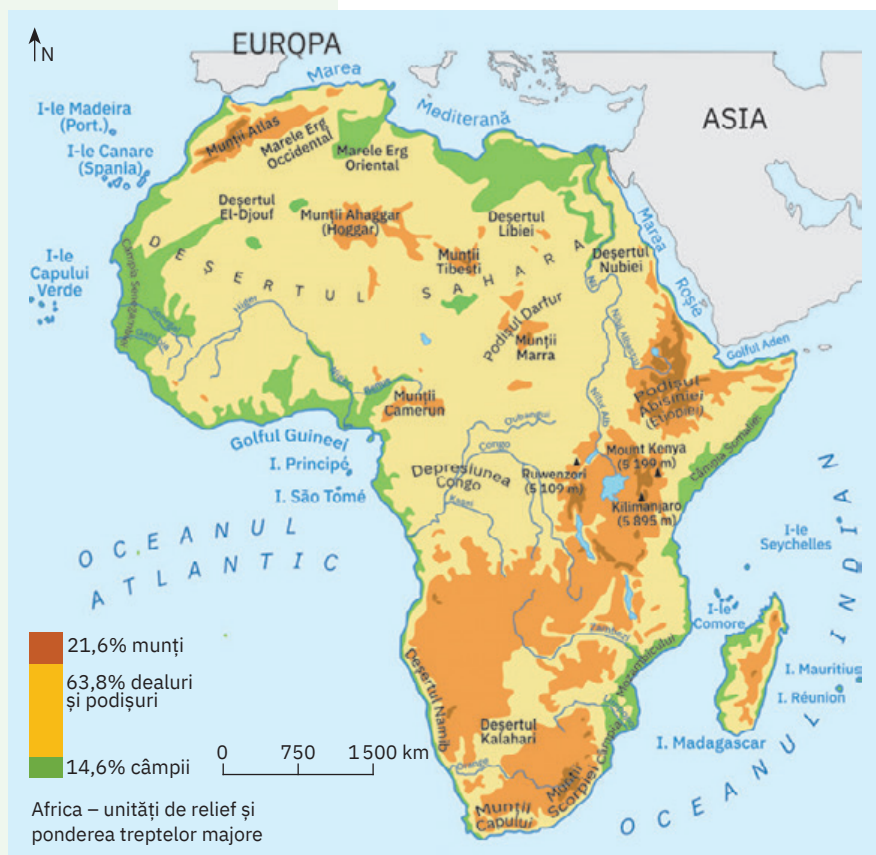
A Caracterele generale ale reliefului Africii

Analiză critică

Cu 200 de milioane de ani în urmă, Africa reprezenta cel mai mare fragment din continentul sudic *Gondwana*. *Scutul* străvechi, format din roci cristaline dure, constituie 96% din actualul teritoriu continental și prezența sa se reflectă atât în forma, cât și în înfățișarea generală a reliefului Africii.

Discută cu ceilalți colegi și împreună cu profesorul/profesoara de geografie explicați ce legătură există între țărmurile aproape lineare ale uscatului african și faptul că acesta ocupă vechiul soclu (scut). Analizați reprezentarea de mai jos și harta alăturată și precizați două asemănări între relieful Africii și relieful Asiei.

Fragmentele continentale (scuturile) care au alcătuit străvechiul supercontinent sudic Gondwana

Explorez

Relieful caracteristic Africii este de *podis*, formă impusă de străvechiul soclu format acum peste 500 de milioane de ani.

În timp, ca urmare a fragmentării scutului african și a mișcărilor de ridicare sau de coborâre a blocurilor rezultate, s-a format pe suprafața podișului un mozaic de regiuni joase, depresionare, și de zone mai înalte.

Fracturarea scoarței a dus la apariția unui imens *șanț tectonic* (*Marele Rift Est-African*), marcat de un aliniament de lacuri, și a fost însoțită de un intens *vulcanism* din care au rezultat numeroase aparate vulcanice (vulcani stinși: *Ras Dashaen*, *Elgon*, *Kenya*,

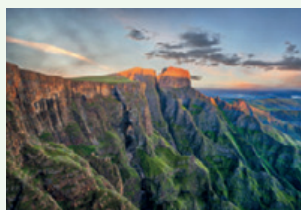
Kilimanjaro, *Camerun*) și activi: *Nyiragongo*, *Nyamuragira*, *Meru*).

Singurele *catene muntoase* rezultate prin încrețirea și înălțarea scoarței se desfășoară la cele două extremități ale continentului (*Munții Atlas* și *Munții Capului*). Munții din sud-est (*Scorpiei*) sunt rezultatul îndelungatei ridicări a podișului în est și a coborârii altimetrice lente spre vest.

Discută cu ceilalți colegi și împreună cu profesorul/profesoara de geografie explicați de ce relieful Africii este mai puțin variat în raport cu relieful Asiei.

Vulcanul Nyiragongo

Munții Scorpiei

Rețin

Principalele caracteristici ale reliefului Africii sunt:

- *masivitatea ridicată*: sugerată și generată atât de forma și de mărimea continentului, cât mai ales de particularitățile sale geologice;
- *ponderea diferită a treptelor majore de relief*: Africa este continentul podișurilor (63,8% din suprafață), munții și câmpiile deținând ponderi reduse: 21,6% și respectiv 14,6%; două treimi din suprafața continentului se desfășoară între 200 și 1 000 de metri altitudine;
- *desfășurarea latitudinală a reliefului*: zone depresionare (bazinele ocupate de fluviul Congo și marele lac Victoria) în partea centrală, ecuatorială, apoi podișuri întinse și aride la nord și la sud (*Sahara, Kalahari, Namib*) și zone muntoase înalte la extremități (*Munții Atlas, Munții Capului, Munții Scorpiei*);
- *diversitatea tipurilor de relief*: cel mai spectaculos relief tectonic, reprezentat prin imensul șanț tectonic, un foarte extins și variat relief deșertic, relief vulcanic legat de ruperea unor blocuri din soclul străvechi, relief glaciatic, relief litoral etc.;
- *prezența vulcanismului*: materializat astăzi prin vulcanii stinși sau activi.

Munții Atlas, Africa de Nord-Vest

Relief deșertic în Sahara

Aplic

Deși se desfășoară de-o parte și de alta a Ecuatorului, pe continentul african există ghețari și relief glaciatic. Explică această realitate geografică.

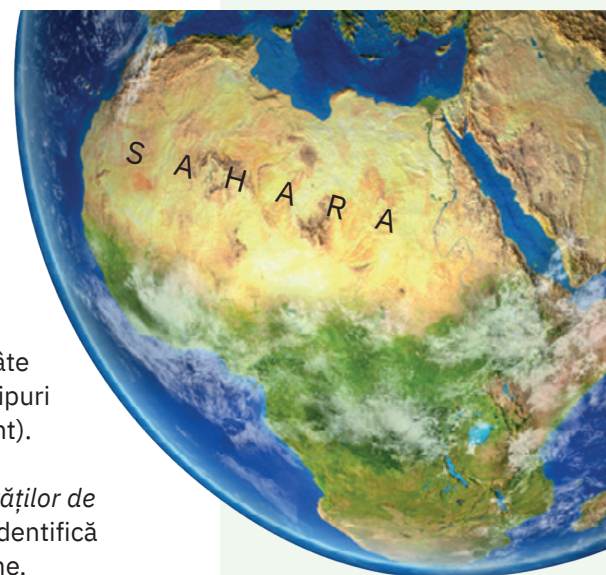
B Unitățile majore de relief**Explorez**

Dat fiind climatul specific, norii aproape că lipsesc, iar această imensă întindere de culoare predominant galbenă se poate observa permanent din spațiu. Este *Sahara*, simbolul Africii, cel mai întins deșert al Terrei (8,8 mil. km²), care ocupă podișul cu același nume. Se întinde pe o lungime de aproximativ 5 160 km între Oceanul Atlantic și Marea Roșie și variază ca lățime între 1 300 km și 2 250 km.

Aspectul general de podiș relativ neted este întrerupt, pe alocuri, de munți insulari de origine vulcanică (*Hoggar/Ahaggar, Tibesti*) sau de depresiuni în care apele subterane ivite la suprafață favorizează prezența oazelor (*Farafra, Siwa, El-Faiyum, Fezzan, Kufra* etc.).

Specifice peisajului saharian sunt *ergurile* (câmpuri de dune mișcătoare a căror înălțime poate atinge și 500 de metri), *hamadele* (platouri stâncoase acoperite cu pietre colțuroase, rezultat al *dezagregării și deflației*) și *regurile* (porțiuni mai coborâte acoperite cu pietrișuri și nisipuri grosiere transportate de vânt).

Localizează pe Harta unităților de relief Deșertul Sahara și identifică celelalte deșerturi africane.

Africa văzută din spațiu (NASA)

ȘTIAI CĂ?

- Munții Atlas reprezintă un lanț muntos lung de 2 000 km. Grecii antici l-au numit Atlas după numele regelui mitologic al Mauritaniei, care fusese pedepsit de Zeus să poarte pe umeri bolta cerească.
- Deșertul Sahara ocupă o treime din suprafața Africii și se întinde pe teritoriul a zece țări (Egipt, Tunisia, Libia, Algeria, Maroc, Mauritania, Niger, Mali, Ciad, Sudan).

TERMENI NOI**dezagregare**

procesul de sfărâmare a rocilor sub acțiunea agenților externi

deflație

acțiunea de îndepărtare și de transport, sub acțiunea vântului, a particulelor fine (nisipuri) provenite din dezagregarea rocilor de la suprafața scoarței

ȘTIAI CĂ?

- Nyiragongo este unul dintre puținele lacuri de lavă fierbinte de pe glob. Este situat în craterul vulcanului omonim, din Munții Virunga. Din masa de bazalt lichid se înalță adevărate fântâni de lavă fierbinte fluidă, având peste 1 000 °C.
- Ngorongoro este un crater vulcanic (21 km lungime și 18 km lățime) situat în vârful vulcanului omonim din apropierea muntelui Kilimanjaro care adăpostește pe această întindere atât de restrânsă aproape întreaga faună caracteristică a Africii: de la lei și elefanți, leoparzi, girafe și hiene la micuța Dikdik, o antilopă „de buzunar“, cam de dimensiunile unui iepure.

Rețin

Chiar dacă, prin comparație cu alte continente, relieful dominant al Africii este de platou cu altitudini cuprinse între 300 m și 2 500 m, aici se disting următoarele unități majore de relief:

- munții înalți:** Kilimanjaro (cei mai înalți, vf. Kibo 5 895 m), Kenya (5 199 m), Ruwenzori (5 109 m), Simien/Semien (vf. Ras Dashen, 4 620 m), Adamaua (3 008 m) etc. (toți de origine vulcanică), Scorpiei (formați datorită mișcărilor pe verticală ale scoarței), Atlas și Capului (munți de încrețire);
- podșuri,** cu o largă extindere în nordul, estul și sudul continentului: Sahara, Shaba, Etiopiei/Abisiniei (cu o altitudine medie de 3 000 – 3 500 m), Somaliei ș.a.;
- depresiuni interioare,** formate în general pe suprafața podșurilor: Ciad, Niger, Congo etc.
- câmpii,** cu o distribuție litorală și discontinuă: Senegambiei pe țărmul Oceanului Atlantic, Somaliei și Mozambicului pe țărmul Oceanului Indian.

Chiar dacă nu se constituie în unități majore, deșerturile reprezintă o trăsătură specifică a reliefului Africii. Dezvoltate în cadrul podșului (Sahara), al depresiunilor (Kalahari) sau în zona litorală (Namib) deșerturile reprezintă regiunile naturale care evidențiază particularitățile fizico-geografice distincte ale uscatului african.

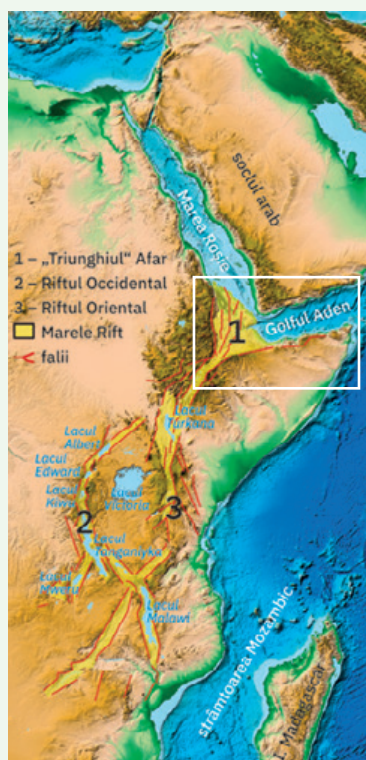

Aplic

- Identifică pe harta de la pagina 52 principalele unități majore de relief ale Africii.
- Discută cu ceilalți colegi și cu profesorul/profesoara de geografie și explicați prezența Deșertului Namib pe coasta de sud-vest a Africii, de-a lungul țărmului atlantic. Pentru formularea răspunsului amintiți-vă de la orele de geografie din clasa a V-a ce fel de curent oceanic scaldă acest țărm.

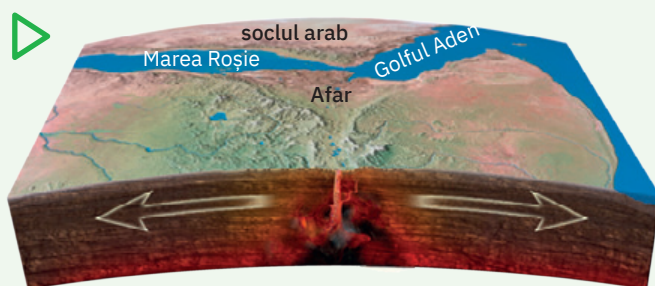

Investigație: Marele Rift African

În urmă cu zeci de milioane de ani, prin subțierea scoarței și apariția unei despăcături masive în scoarța terestră (rift), soclul arab s-a

fracturat, luând naștere cel mai mare sistem de rifturi continentale de pe glob, cunoscut sub numele de *Marele Rift African*, care se extinde

desprins de cel african rezultând Marea Roșie și Golful Aden. Supusă mișcărilor tectonice și sub presiunea magmei de dedesubt, placa africană a început și ea să se

de la Marea Roșie (de la Triunghiul Afar, zona cu cea mai intensă activitate vulcanică) până la cursul inferior al fluviului Zambezi, jalonat de numeroși vulcani stinși

și activi și de numeroase lacuri tectonice. Fracturarea scoarței începută în urmă cu 25 de milioane de ani continuă și astăzi. În opinia specialiștilor, peste mai bine de 10 milioane de ani, Africa se va „rupe“, și în zona riftului va apărea un nou ocean.

Documentează-te din diferite surse (enciclopedii ilustrate, reviste de știință, filme, internet etc.) despre ultimele evenimente vulcanice sau seismice care argumentează faptul că *Marele Rift African* este activ.

Hidrografia

A Caracteristicile generale

Explorez

Cristale de sare în peisajul arid

„Insulă verde” în mijlocul deșertului

Arbore singuratic într-o albie uscată

Aproape 9 milioane km² din uscatul african cuprinde *regiuni areice*, în care evaporația puternică și absența îndelungată a ploilor au dus la transformarea văilor râurilor în *ueduri*, seci în cea mai mare parte a anului, cu apă doar după ploile relativ bogate. Cel mai mare ued al Saharei se numește Dra'a (are o lungime de peste 1 000 km).

Aproximativ 20% din uscatul african este ocupat de *regiuni endoreice* (Riftul Est-African, pe alocuri în Kalahari, Ciad – cea mai extinsă), în care râurile se scurg spre un lac sau se pierd într-o mlaștină.

Specifice arealelor endoreice sau areice, cu climat arid, sunt *șoturile*, lacuri sărate cu caracter sezonier, care seacă frecvent, lăsând în loc depresiuni întinse, acoperite cu cruste de sare. Cel mai mare șot al Africii de Nord este El Djerid, în Tunisia (5 000 km²).

De o mare importanță, îndeosebi pentru zonele deșertice, sunt apele subterane, cele freatice contribuind la apariția *oazelor*.

Asociază imaginile de mai sus cu elementele de specificitate ale Africii prezentate în text: *ued*, *șot*, *oază*.

Rețin

Africa este un continent al contrastelor hidrografice, cu **mari sisteme fluviale** dar și cu *regiuni areice* și *endoreice* (aproape 50% din suprafața continentului), având atât *lacuri dulci* cu suprafețe impresionante, cât și *lacuri sărate* (*șoturi*).

Lacurile însumează un volum ridicat de apă dulce, dar repartiția lor neuniformă se răsfrânge asupra calității vieții africanilor.

În Africa există și importante acumulări de **ape subterane**, cele din subsolul Saharei condiționând formarea *oazelor*. Chiar dacă ocupă suprafețe reduse, *ghețarii montani* (aflați la peste 5 000 m) prezintă o varietate de forme, majoritatea formându-se în craterele vulcanilor stinși (de exemplu ghețarii din masivele *Kilimanjaro*, *Kenya*, *Ruwenzori*).

B Marile fluvii africane

Analiză critică

Analizează *Harta hidrografiei Africii* de pe pagina următoare și *Harta fizică a Africii* din atlasul geografic și identifică fluviile ale căror caracteristici sunt prezentate mai jos:

- 1 Este cel mai mare fluviu din sudul Africii și până la vărsarea, printr-o deltă, în Oceanul Indian străbate o regiune alcătuită în cea mai mare parte din podișuri.
- 2 Izvorăște din lacurile Tanganyika și Mweru și traversează de două ori Ecuatorul.
- 3 Lungimea și mai ales izvoarele acestui fluviu au fost de-a lungul timpului subiecte de discuții în rândul specialiștilor. Curge pe direcția sud-nord, formând la vărsare o deltă.

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de *geografie* despre categoriile de *ape continentale*, dar și despre importanța *resurselor de apă* atât pentru plante și animale cât și pentru comunitățile umane.

TERMENI NOI

regiune areică

fără rețea hidrografică de suprafață; fără scurgere superficială

ued

vale specifică unor deșerturi, prin care se scurg ape doar după ploile bogate, dar foarte rare

șot

lac sărat din regiunile semideșertice, care seacă în perioadele de secetă, lăsând depozite de săruri

oază

loc din deșert cu izvoare de apă și cu vegetație

Ghețari montani pe marginea craterului vulcanului Kilimanjaro

Oaza Farafra

Rețin

În Africa se află mari *fluvii* ale lumii atât după lungime (Nil), cât și după volumul de apă transportată și întinderea bazinului hidrografic (Congo).

În funcție de relief, rețeaua hidrografică s-a organizat în trei mari sisteme hidrografice teritoriale: spre Oceanul Atlantic, spre Oceanul Indian și spre Marea Mediterană. Râurile tributare Mării Roșii sunt foarte puține, scurte, cu debite scăzute și nu se impun într-un sistem.

Majoritatea fluviilor africane sunt doar parțial navigabile, ca urmare a numeroaselor prapuri și cascade (*Victoria*, pe Zambezi), dar prezintă un ridicat potențial hidroenergetic.

Harta hidrografiei Africii

Principalele fluvii din Africa

Nr. crt.	Fluviul	Lungimea (km)	Suprafața bazinului hidrografic (km ²)
1.	Congo	4 700	3 699 100
2.	Limpopo	1750	414 800
3.	Niger	4 200	2 113 350
4.	Nil	6 671	3 038 100
5.	Okavango	1 100	725 000
6.	Orange	2 300	850 000
7.	Senegal	1 800	490 000
8.	Volta	1 610	414 000
9.	Zambezi	2 650	1 400 000

Sursa: Africa's River Basin Organisation

Aplic

- 1 Analizează harta alăturată și identifică principalele fluvii tributare Oceanului Atlantic, Oceanului Indian și Mării Mediterane.
- 2 În tabelul de mai sus marile fluvii africane sunt prezentate în ordine alfabetică. Notează pe caiet aceste fluvii, sub formă de coloane: pe coloana A – fluviile în ordinea descrescătoare a lungimii cursului, pe coloana B – fluviile în ordinea descrescătoare a suprafeței bazinului hidrografic. Ce observi?

Investigație: Deltele interioare

Delta Okavango (Bostwana)

Deși izvoarele sale sunt la o distanță de numai 240 km de Atlantic, *Nigerul* și-a îndreptat cursul înspre Sahara, după care s-a întors spre sud-est, vărsându-se în cele din urmă în Golful Guineei, printr-o uriașă deltă. Înaintea schimbării majore de traseu, apele fluviului străbat o zonă mai joasă și se despart în mai multe brațe, formând o deltă interioară, extinsă pe 25 000 km².

Cea mai mare deltă interioară de pe glob aparține însă râului *Okavango*.

Acest râu se vărsa inițial într-un uriaș lac. Astăzi, apele râului, mult diminuate datorită evaporării, se împrăștie într-un labirint de lacuri și canale ascunse și dispar în mlaștinile din nord-vestul Deșertului Kalahari, formând ceea ce specialiștii numesc *Delta Okavango*.

Documentează-te din diverse surse și descoperă importanța acestor delte interioare pentru populațiile care trăiesc în regiunile respective.

C Marile lacuri africane

Analiză critică

Tanganyika reprezintă simbolul lacurilor Africii. Este cel mai vechi lac african, format acum aproximativ 12 milioane de ani, cel mai adânc (1 470 m, locul 2 pe glob, după Baikal) și totodată cel mai mare rezervor de apă dulce de pe acest continent, de el depinzând viața a peste 10 milioane de oameni din cele patru țări riverane.

Cu o lungime de aproximativ 800 km și 50 km lățime, lacul este alimentat de numeroși afluenți și se remarcă printr-o mare biodiversitate, apa și malurile sale

găzduind 4 500 de specii de plante și animale, dintre care aproape jumătate sunt endemice. Aspectul natural al lacului este amenințat de diferitele deșeuri, deversate direct în apele sale sau aduse prin intermediul afluenților.

Explică de ce expedițiile botanice și zoologice organizate în bazinul lacului Tanganyika încă din secolul al XVIII-lea sunt înlocuite astăzi de acțiuni menite să asigure dezvoltarea durabilă a acestui areal.

Imagine satelitară a lacului Tanganyika

Rețin

▶ Continentul african are puține *lacuri naturale*, majoritatea fiind de origine tectonică (*Ciad, Turkana, Victoria, Albert, Edward, Kivu, Tanganyika, Malawi* ș.a.). În afara lacurilor cu apă dulce, în Africa sunt și *lacuri sărate* (de exemplu șoturile din Sahara, lacul vulcanic Assal din Triunghiul Afar ș.a.).

Dintre *lacurile antropice* mai importante sunt lacurile de acumulare/hidroenergetice, precum cele amenajate pe fluviile Nil (lacul Nasser, în spatele barajului de la Assuan), Volta (lacul Volta, în spatele barajului Akosombo), Zambezi (lacurile Kariba, Cahora Bassa) etc.

Principalele lacuri africane

Nr. crt.	Lacul	Suprafața (km²)	Adâncimea maximă (m)
1.	Albert	5 300	58
2.	Cahora Bassa	2 739	157
3.	Kariba	5 400	97
4.	Kivu	2 700	480
5.	Malawi	29 600	706
6.	Nasser	5 250	180
7.	Tanganyika	32 900	1 470
8.	Turkana	6 750	109
9.	Victoria	68 800	84
10.	Volta	8 502	75

Sursa: *Africa's Lakes: Atlas of Our Changing*

Aplic

- 1 Analizează informațiile din tabelul alăturat și numește primele trei lacuri africane:
 - a după suprafață;
 - b după adâncimea maximă.
- 2 Ordonează după suprafață lacurile antropice prezentate în tabel și precizează cursurile de apă pe care au fost amenajate.
- 3 Explică afirmația: „Unele lacuri africane par adevărate mări interioare”.

ȘTIAI CĂ?

Deși există multe cascade în Africa, unele foarte înalte (*Tugela* are nu mai puțin de 948 m, iar *Mutarazi*, 762 m!), cea mai renumită și spectaculoasă este *Victoria*, pe fluviul Zambezi, numită de băștinași *Mosi-oa-Tunya* („cascada care fumegă și tună”); are 122 m înălțime și 1 800 m lățime.

Investigație: Lacul Ciad

Situat într-o vastă depresiune endoreică, lacul Ciad este pe cale de dispariție. Cu câteva mii de ani în urmă era cel mai mare lac cu apă dulce din lume. Reducerea dimensiunilor sale a fost rapidă și drastică, din cauza puternicei evaporări, a scăderii semnificative a volumului de apă adus de afluenți, dar și intensei sale utilizări pentru irigații sau pentru alimentarea așezărilor. În opinia specialiștilor, lacul Ciad ar putea seca complet până la sfârșitul secolului.

Analizează imaginea alăturată și precizează pe teritoriul căror state se extindea lacul Ciad în urmă cu 50 de ani. Dar în prezent? Ce urmări ar avea dispariția acestui lac?

Sursa: prelucrare după NASA/Earth Observatory

Clima și biogeografia – caracteristici generale

ȘTIU

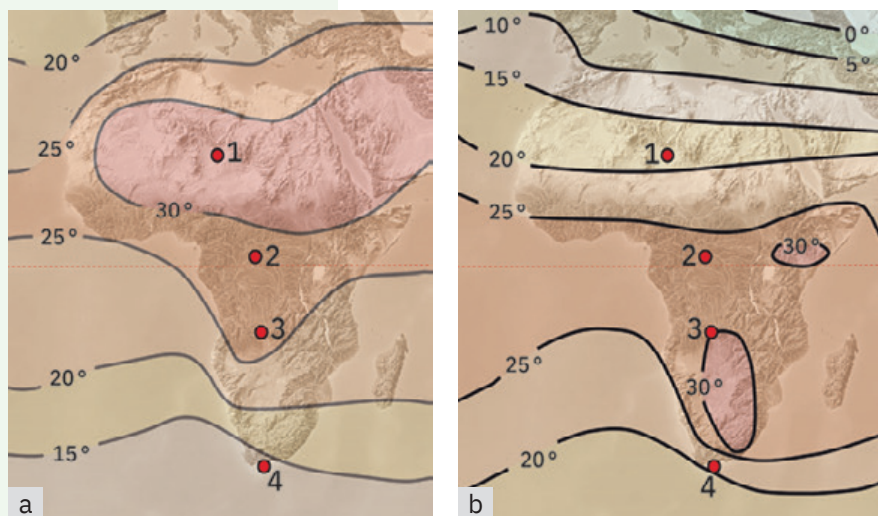
Amintește-ți de la orele de geografie ce știi despre *tipurile de climă* și despre *zonele biogeografice* specifice climei calde.

A Clima

Analiză critică

- 1 Fiind situat aproape în întregime în cuprinsul zonei calde, *Africa este continentul cu cele mai ridicate temperaturi medii lunare*, aspect

evidențiat de hărțile alăturate. Pe aceste hărți, sunt marcate cu cifre patru localități. Analizează fiecare hartă și răspunde la următoarele cerințe:

- Cum se numesc liniile curbe de pe hărțile alăturate? Ce semnificație au aceste linii?
- Cu ce cifră este marcată pe hărți localitatea în care există cea mai mică diferență între temperatura medie a lunii iulie și cea a lunii ianuarie? Explică acest fapt.
- De ce în localitatea marcată cu cifra 4 temperatura medie a lunii ianuarie este mai ridicată decât cea a lunii iulie?

Distribuția temperaturii medii a aerului în luna iulie (a) și în luna ianuarie (b)

ȘTIAI CĂ?

Temperaturile extreme (maxime și minime) absolute înregistrate în Africa sunt:

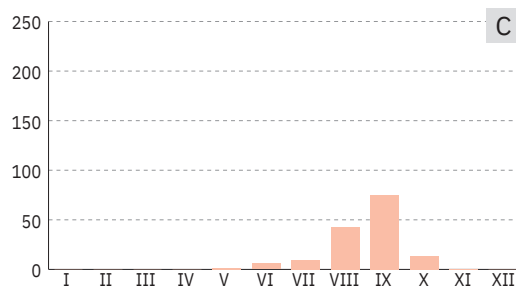
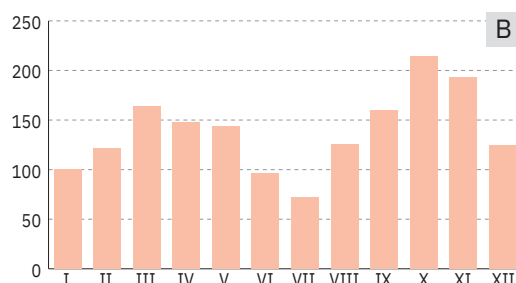
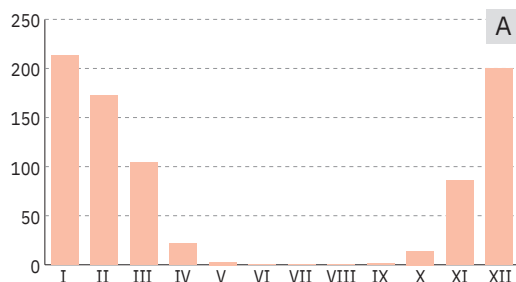
- maxima absolută de 57,8 °C, în Al' Aziziyah, Libia, în data de 13 septembrie 1922;
- minima absolută -24 °C, în Ifrane, Maroc, în data de 11 februarie 1935.

Tot în Libia, în regiunea Kufra din sud-estul țării, se găsește și cel mai arid loc din Africa, unde cad cel mult 1-2 mm de precipitații pe an.

- 2 În graficele alăturate sunt reprezentate cantitățile lunare de precipitații înregistrate la trei stații meteorologice din Africa, notate cu literele A, B și C. Aceste stații sunt situate aproximativ la aceleași altitudini, dar la latitudini diferite.

Analizează împreună cu colegul/colega de bancă cele trei grafice, apoi citiți, cu atenție, afirmațiile de mai jos și stabiliți dacă sunt adevărate sau false. Notați pe caiet răspunsurile corecte, după modelul: a – A (adevărat) sau a – F (fals).

- Cea mai scăzută cantitate de precipitații se înregistrează în luna aprilie la stația notată cu litera A.
- La stația notată cu litera B se înregistrează în luna decembrie o cantitate medie de precipitații de 200 mm.
- În regiunea unde se află stația notată cu litera B precipitațiile sunt foarte reduse tot timpul anului.
- Se înregistrează un sezon ploios și un sezon secetos în regiunea unde se găsește stația notată cu litera A.
- Plouă tot timpul anului în regiunea unde se află stația notată cu litera C.

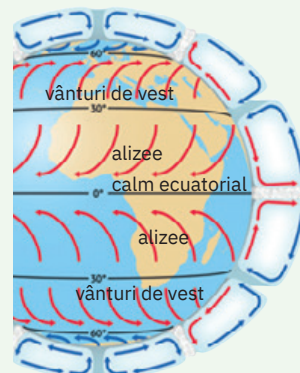

Rețin

Africa este continentul cel mai cald, caracteristicile sale climatice fiind determinate și influențate de:

- poziția geografică;
- masivitatea teritoriului și relativa uniformitate a reliefului (absența unor masive muntoase de mare desfășurare);
- specificul circulației atmosferice (la Ecuator – zona calmelor ecuatoriale; la tropice – alizeele; în extremitatea nordică și în cea sudică – vânturile de vest);
- specificul curenților oceanici din vecinătatea țărmurilor.

Ca urmare a acțiunii acestor factori, pe teritoriul Africii *tipurile de climă* (specifice zonei calde și doar la extremitățile de nord și de sud zonei temperate) se succed aproape simetric de o parte și de alta a Ecuatorului, dar au o repartitie relativ diferită, datorită extinderii neuniforme a continentului pe cele două emisfere latitudinale. Regiunile muntoase înalte au o climă distinctă, etajată.

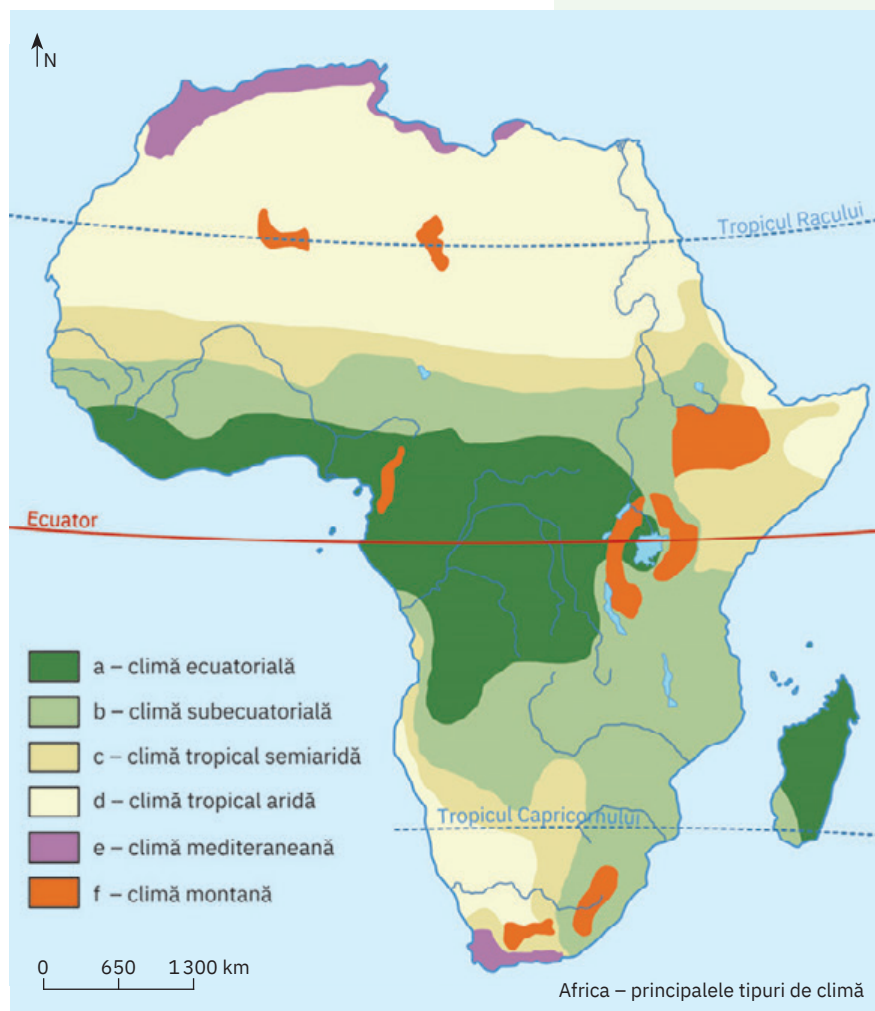
Circulația generală a maselor de aer deasupra Africii

Aplic

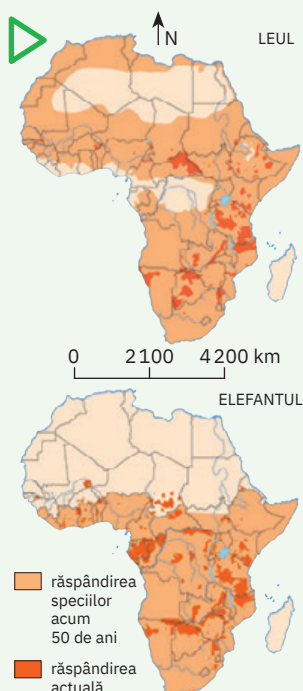
Climatele majore care se disting pe teritoriul Africii sunt prezentate în harta de mai jos și sunt descrise în enunțurile următoare. Identifică tipul de climă pe baza caracteristicilor menționate, asociază-l cu litera cu care acesta este notat în legenda hărții și apoi scrie asocierea corectă pe caiet, după modelul: 1 – a, 2 – e etc.

- 1 Precipitațiile sunt foarte reduse (sub 150 mm/an) și foarte neregulate în timp, există diferențe mari de temperatură de la zi la noapte și bat vânturi puternice uscate (alizeele).
- 2 Modificarea caracteristicilor elementelor meteorologice odată cu creșterea altitudinii impune apariția etajelor de climă.
- 3 Chiar dacă temperaturile sunt ridicate tot timpul anului, înaintarea și restrângerea calmelor ecuatoriale determină existența a două sezoane/ anotimpuri: unul ploios (vara) și unul secetos (iarna), când bat alizeele.
- 4 Temperaturile sunt ridicate tot timpul anului, dar există contraste termice de la zi la noapte. Precipitațiile sunt reduse (150-300 mm/an), iar perioadele de secetă foarte frecvente și îndelungate.
- 5 Este cald tot timpul anului (temperaturile medii lunare oscilează în jurul valorii de 25 °C), cad cantități mari de precipitații (depășesc 2 000 mm/an) și nu bat vânturi.
- 6 De la vară la iarnă sunt diferențe atât de temperatură, cât și de precipitații. Dacă vara este caldă și secetoasă, iarna este blândă, umedă, cu ploi bogate și ninsori foarte rare.

PORTOFOLIU

Realizează cu ajutorul internetului o colecție de fotografii digitale cu următoarele specii de animale caracteristice Africii: *dromaderul*, *ghepardul*, *leul*, *girafa*, *zebra*, *elefantul african*, *gorila*, *hipopotamul*, *rinocerul african*. Documentează-te, consultând diferite surse (atlase zoologice, enciclopedii ilustrate, reviste științifice, internet) și realizează, pentru fiecare specie, o scurtă caracterizare, în care să menționezi aria de răspândire, numărul aproximativ de exemplare, mediul de viață și dacă specia este sau nu pe cale de dispariție. Printează pe o coală A4 fiecare fotografie descărcată și completează datele colectate pe verso. Atașează la Portofoliu fișele zoologice create, alături de cele care prezintă fauna Africii.

B Biogeografia

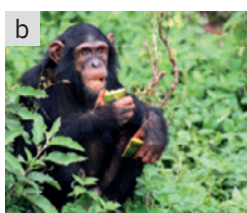
Analiză critică

Imaginile alăturate prezintă specii de plante sau de animale caracteristice Africii și reprezentative pentru zonele biogeografice care se individualizează pe acest continent.

- 1 Precizează zona biogeografică în care se regăsesc speciile de plante sau de animale prezentate în fiecare imagine.
- 2 Ordonează imaginile astfel încât să evidențiezi desfășurarea zonelor biogeografice de la Ecuator spre extremitățile de nord și de sud ale continentului african.

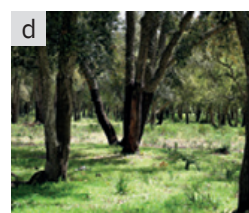
Peisaj din pustiul saharian

Un „locatar” al pădurii veșnic verde

Baobabul înfrunzit în sezonul umed

Stejari de plută pe coastele Mării Mediterane

Rețin

Caracteristicile climei impun în spațiul african condiții de viață foarte diferite și, ca urmare, arealele cu **vegetație** și **faună** abundente și foarte diversificate contrastează puternic cu cele aride, în care trăiesc doar câteva specii de plante și animale. Zonele biogeografice se dispun relativ simetric față de Ecuator, dar au extinderi diferite.

De la litoralul atlantic până la vest de Marele Rift Est-African, de-o parte și de alta a Ecuatorului, se desfășoară *pădurea ecuatorială*. Aceasta este urmată la nord și la sud de *savane*, care formează o cuvertura vegetală de ierburi înalte presărată, pe alocuri, cu accacii și baobabi sau întreruptă de *pădurile-galerii* ce urmăresc cursurile de apă. Trecerea la zona *deșerturilor* nu se realizează brusc, covorul vegetal compact al savanei fiind înlocuit treptat de ierburi din ce în ce mai rare și mai scunde și de arbuști țepoși, adaptări specifice îndelungatelor perioade secetoase ale climatului semideșertic. În deșerturi, vegetația foarte săracă este reprezentată îndeosebi de tufișuri spinoase sau cu frunze mici și groase. Pe suprafețe relativ restrânse, în nordul și sudul Africii se extinde zona *mediteraneană*.

Investigație: Speciile emblematice ale Africii, în pericol!

Savana africană este considerată cea mai tipică din lume prin marea sa diversitate a lumii animale. Specialiștii trag serioase semnale de alarmă privind pericolul dispariției unor specii, printre care se numără *leul* și *elefantul*. Dacă acum 50 de ani în Africa trăiau aproximativ 400 000 de lei, în prezent savanele mai adăpostesc doar 20 000 de indivizi. Ca urmare a acestei scăderi puternice, leul african a fost declarat specie vulnerabilă; dacă nu se vor lua măsuri radicale, acest simbol african va dispărea complet în următorii 20 de ani.

În aceeași situație se află și elefantul african, considerat cel mai mare mamifer terestru al timpurilor actuale.

Hărțile alăturate ilustrează restrângerea puternică a habitatelor naturale caracteristice celor două specii. Analizează aceste hărți și explică afirmația: „Factorul cel mai important pentru descreșterea rapidă a populațiilor de lei și de elefanți din Africa este considerat omul, deoarece acțiunile sale au contribuit masiv la micșorarea habitatelor acestor specii”.

Recapitulare și autoevaluare

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a, 2 – c, 3 – c.

Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- În Africa s-au format prin vulcanism munții:
 - Atlas;
 - Capului;
 - Ruwenzori;
 - Scorpiei.
- Lacul african a cărui suprafață s-a redus drastic în ultimele cinci decenii se numește:
 - Albert;
 - Ciad;
 - Tanganyika;
 - Victoria.
- În savanele africane este specific arborele numit:
 - abanos;
 - baobab;
 - mahon;
 - stejarul de plută.
- Înaintarea și restrângerea calmelor ecuatoriale determină existența a două anotimpuri în regiunile Africii cu climat:
 - ecuatorial;
 - mediteranean;
 - subecuatorial;
 - tropical arid.
- Câmpia Somaliei se află situată în zona litorală mărginită de:
 - Marea Mediterană;
 - Marea Roșie;
 - Oceanul Atlantic;
 - Oceanul Indian.
- Victoria, cea mai renumită cascădă din Africa, este situată pe fluviul:
 - Congo;
 - Limpopo;
 - Nil;
 - Zambezi.

18 puncte

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- În regiunea aridă din sudul Africii s-a format Deșertul ...
- Cea mai importantă paralelă care traversează continentul Africa este ...
- Africa se separă de Europa prin Strâmtoarea ...
- Aproape întreg teritoriul Africii se încadrează în zona de climă ...
- Prezența apelor freatice în regiunile deșertice determină apariția unor areale distincte, numite ...

20 de puncte

III. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet:

- numele unităților de relief marcate, pe hartă, cu literele (A), (B) și (C);
- numele fluviilor marcate, pe hartă, cu cifrele (1), (2) și (3);
- tipul de climă specific regiunilor străbătute de fluviul marcat, pe hartă, cu cifra (4) în cursul său mijlociu și inferior;
- formațiunea vegetală specifică regiunilor din care își adună apele fluviul marcat, pe hartă, cu cifra (1);
- cifra cu care este marcat fluviul african cunoscut prin faptul că formează o deltă interioară cu mult înainte de vărsare.

36 de puncte

IV. Scrie pe caiet numele:

- cele mai întinse insule care aparțin Africii;
- celor mai înalți munți de pe continentul african;
- celui mai lung fluviu care traversează teritoriul Africii;
- celui mai vechi și totodată celui mai adânc lac african.

16 puncte

Grilă de autoevaluare

I + II + III + IV =
90 de puncte.

Subiectul I	6 × 3 p = 18 p
Subiectul II	5 × 4 p = 20 p
Subiectul III	9 × 4 p = 36 p
Subiectul IV	4 × 4 p = 16 p

Din oficiu 10 puncte.
Total: 18 + 20 + 36 + 16
+ 10 p din oficiu =
100 de puncte

Harta politică

ȘTIU

Amintește-ți de la lecțiile de istorie și de geografie despre expansiunea arabă în Africa și despre colonizarea teritoriilor africane de către europeni.

Harta politică a Africii (1914)

ȘTIAI CĂ?

Unele state din Africa și-au schimbat orașul-capitală: *Yamoussoukro* (în 1984, Côte d'Ivoire), *Abuja* (1990, Nigeria), *Dodoma* (1990, Tanzania).

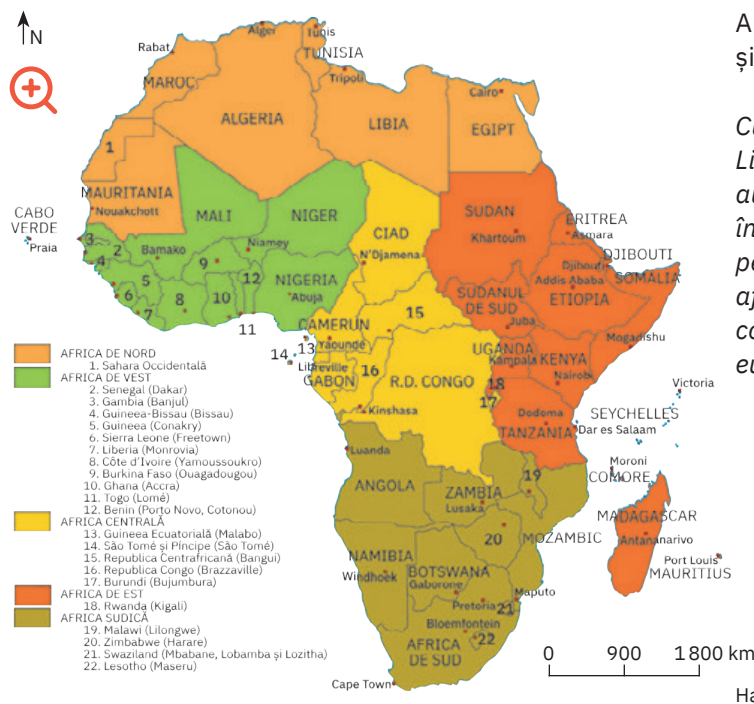
INVESTIGAȚIE

Sahara Occidentală

În nord-vestul Africii, la marginea deșertului se întinde Sahara Occidentală, un teritoriu de dimensiuni comparabile cu România, fostă colonie spaniolă, revendicat de Mauritania și aflat astăzi, pe două treimi din întinderea sa, sub controlul Marocului. Documentează-te din mai multe surse (inclusiv pe internet) și descoperă evoluția istorico-politică a acestui teritoriu.

Analiză critică

Analizează hărțile alăturate și argumentează afirmația:

Cu câteva excepții (Etiopia, Liberia), statele Africii au apărut după 1945, la începutul secolului al XX-lea peste 91% din spațiul african aflându-se sub controlul puterilor coloniale europene.

Harta politică actuală a Africii

Explorez

Citește cu atenție textul următor: *Practic, încă de la proclamarea independenței Sudanului, în anul 1956, populațiile de culoare din sud, adepte ale religiilor creștine sau tradiționale (animiste) s-au simțit discriminate de nordicii arabi, de religie musulmană. După un conflict de peste cinci decenii, care a culminat cu al Doilea Război Civil Sudanesez (între anii 1983*

și 2005, considerat unul dintre cele mai sângeroase războaie din istoria omenirii), partea sudică a Sudanului și-a proclamat independența în anul 2011 sub numele de Republica Sudanul de Sud.

Localizează pe actuala hartă politică a Africii cel mai nou stat african și identifică numele orașului-capitală.

Rețin

Înregistrând de-a lungul timpului profunde transformări politice, Africa este astăzi continentul cu cele mai multe state, majoritatea declarându-și independența după anul 1945.

Harta politică cuprinde în prezent 54 de state, dintre care, după forma de guvernământ, trei sunt *monarhii* (Maroc, Lesotho și Swaziland) și restul *republici*. Cel mai întins stat african este Algeria (2 381 741 km², locul 10 de glob), iar cel mai populat este Nigeria (190,9 mil. loc., locul 7 pe glob). În cadrul acestui continent se remarcă, de asemenea, Egiptul, ca stat transcontinental, Lesotho și Swaziland ca state enclave.

Explorez

Toate statele Africii s-au asociat (în 2002) într-o superstructură, creată după modelul UE și denumită Uniunea Africană (UA).

Analizează harta politică actuală a Africii și notează în caiet cele cinci regiuni ale Africii și statele componente.

Specificul demografic

A Evoluția, dinamica și răspândirea geografică a populației Africii

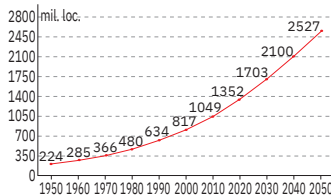

Analiză critică

Analizează reprezentările și tabelele de mai jos. Completează afirmațiile din textul următor cu termenii corespunzători dintre paranteze.

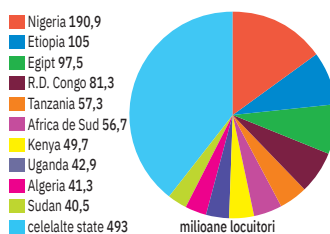
Începând din ultimul deceniu al secolului trecut, populația Africii a înregistrat o creștere într-un ritm foarte (accelerat, lent). Dacă la mijlocul secolului trecut, Africa deținea 9% din populația mondială, în prezent populația acestui continent reprezintă (13%, 17%) din totalul mondial. Această creștere spectaculoasă se datorează valorilor foarte ridicate ale sporului/bilanțului (migratoriu, natural). Cel mai populat stat african este (Egipt, Nigeria).

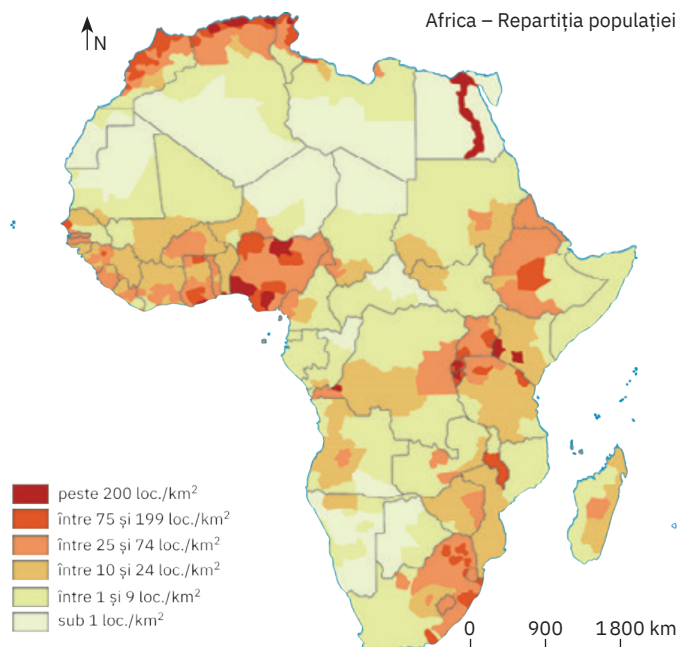
Evoluția numerică a populației Africii

Anul	% din populația mondială
1950	9,01
1960	9,40
1970	9,90
1980	10,76
1990	11,90
2000	13,30
2010	15,08
2017	16,63
2020	17,35
2030	19,92
2050	25,86

Ponderea populației Africii din totalul mondial

Cele mai populate state din Africa (cu peste 40 mil. loc.)

Perioada de timp	Indicatorul demografic		
	Natalitatea (%)	Mortalitatea (%)	Sporul natural (%)
1950-1955	48,3	26,8	21,5
2000-2005	37,9	12,8	25,1
2005-2010	37,0	11,0	26,0
2010-2015	35,9	9,4	26,5
2015-2020	33,6	8,4	25,2
2025-2030	29,9	7,2	22,7

Evoluția natalității, mortalității și sporului natural (1950-2030)

Explorez

Africa este al doilea continent al Terrei din punct de vedere al numărului de locuitori, după Asia. Având o densitate medie de 42 loc./km², inferioară mediei mondiale (58 loc./km²), populația Africii este neuniform repartizată.

Analizează împreună cu colegii harta de mai sus și prezentați factorii care determină și influențează răspândirea neuniformă a populației. Explicați de ce în regiunile litorale există mari concentrări de populație.

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie caracteristicile prin care locuitorii dintr-un teritoriu (continent, regiune sau țară) se diferențiază de locuitorii altui teritoriu.

INVESTIGAȚIE

Milioane de africani se deplasează anual de la sat la oraș (migrație internă cunoscută sub denumirea de „exod rural”), dar și în afara granițelor (migrație intracontinentală). Migrația intercontinentală este specifică îndeosebi statelor Africii de Nord, cele mai importante fluxuri migratorii fiind orientate spre Europa (în special Franța, Spania, Italia) și Asia (mai ales spre state din regiunea Golfului Persic). Discută cu ceilalți colegi și împreună cu profesorul/profesoara de geografie identificați și analizați cauzele care determină deplasările masive de populație atât interne cât și internaționale.

ȘTIAI CĂ?

- Africa este leagănul omenirii (al antropogenezei), aici fiind descoperite cele mai vechi măturii ale devenirii omului, în Podișul Etiopian și în valea Olduvai, din Tanzania, la NV de muntele Kilimanjaro.
- Primul român care a intrat în contact cu pigmeii din inima Africii (bazinul fluviului Congo) și a lăsat descrieri ale acestora este Sever Pleniceanu, în anul 1899.

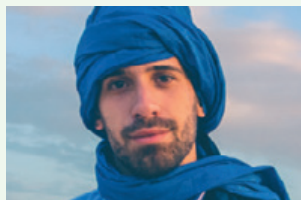
bantu

pigmeu

boșiman

berber

Rețin

Până la începutul secolului al XX-lea, Africa a fost slab populată, din cauza numeroaselor epidemii și mai ales a comerțului cu *sclavi* practicat îndeosebi în secolele XVII-XVIII (africanii reprezentând principala sursă de forță de muncă pentru Lumea Nouă). După procesul de *decolonizare*, acest continent cunoaște o adevărată explozie demografică.

Specificul demografic al Africii este dat de:

- *ritmul mediu anual de creștere* a populației, diferit de la un stat la altul;
- *ponderea foarte ridicată a populației tinere* (41% din totalul populației are vârste cuprinse între 0 și 14 ani, respectiv 19% între 15 și 24 de ani);
- *puternice contraste teritoriale privind repartitia populației* (există areale aproape lipsite de populație și regiuni intens populate, precum litoralul atlantic în jurul Golfului Guineei);
- *concentrarea populației în așezările rurale* (57,5% populație rurală).

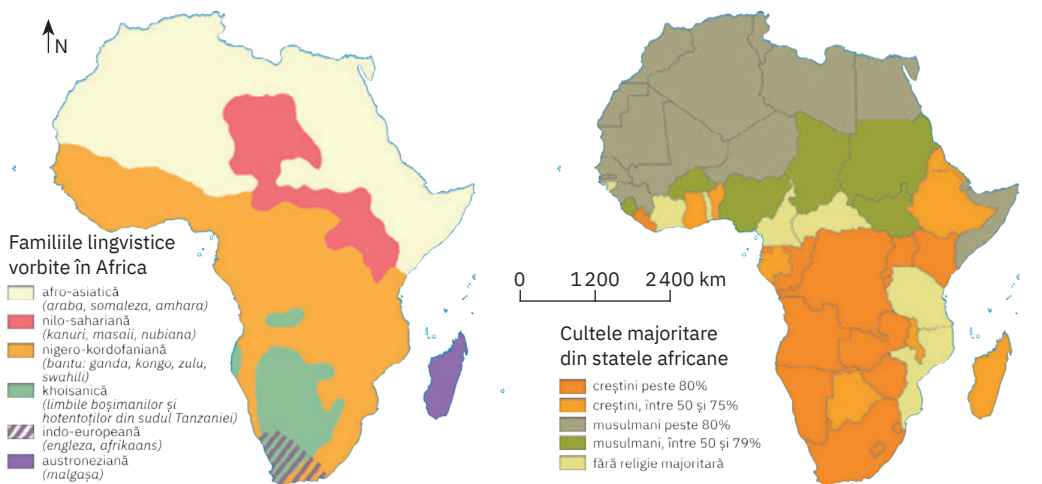
B Diversitatea populației Africii

Explorez

Primii europeni care au explorat Africa au fost grecii și romanii. Începând din Evul Mediu, teritorii din Africa au fost cucerite de arabi, iar Epoca Modernă a adus dominația imperiilor coloniale. Înainte de colonizare, Africa găzduia aproximativ 10 000 de triburi.

Analizați în clasă hărțile de mai jos și explicați afirmația: *Expansiunea otomană și dominația imperiilor coloniale au sporit varietatea etnică, lingvistică și religioasă care caracteriza populațiile tribale africane.*

Rețin

Modificările survenite în rândul popoarelor indigene au determinat în Africa actuală o *mare varietate etnică* (circa 3 000 de grupuri etnice), *lingvistică* (peste 1 300 de limbi și dialecte) și *religioasă* (la religiile animiste s-au adăugat islamismul și creștinismul). Din punct de vedere rasial și etno-cultural, în cadrul Africii se pot identifica două grupe de populații:

- *negrii*, răspândiți la sud de Sahara și reprezentați prin numeroase grupuri etnice: sudanezi, bantu (în Africa Centrală și Sudică), pigmei (în pădurile Africii Centrale), hotențoși și boșimani (în sudul Africii) ș.a.;
- *arabo-berberii* în Africa de Nord, rezultați din amestecul vechii populații din regiune cu arabii; dintre berberi, mai cunoscuți sunt tuaregii, popor tipic nomad din Sahara.

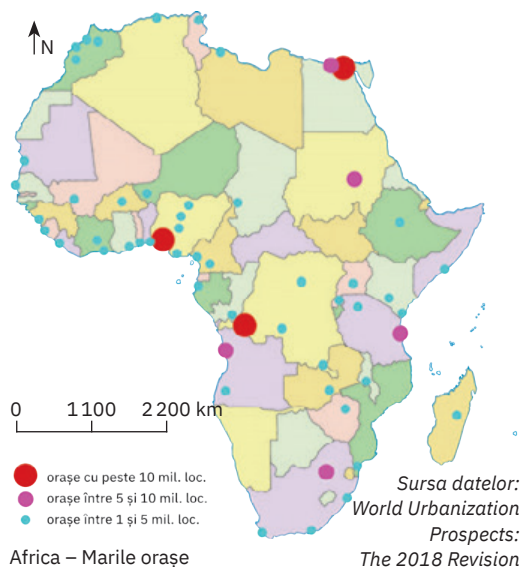
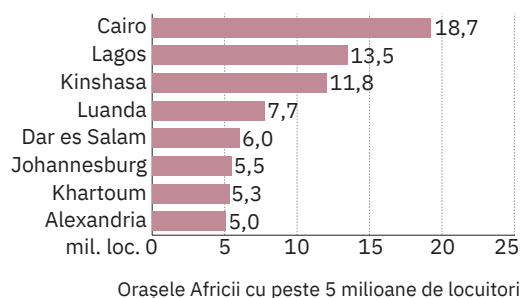
Marile orașe din Africa

Explorez

În raport cu celelalte continente, Africa prezintă cel mai redus grad de **urbanizare** (42,5% populație urbană, 2018), însă, în ultimele decenii, se remarcă o dezvoltare rapidă a orașelor. Dacă acum 50 de ani în Africa erau doar opt orașe cu peste un milion de locuitori, în prezent sunt 63, dintre care opt au peste cinci milioane de locuitori. Conform estimărilor, în anul 2030 Africa va deține 99 de orașe cu peste

un milion de locuitori, care vor concentra peste 25% din totalul populației acestui continent.

Analizează graficul și harta principalelor orașe africane și apoi răspunde la următoarele cerințe:

- 1 Identifică cele mai mari orașe ale Africii după numărul de locuitori și apoi localizează-le pe harta alăturată.
- 2 Copiază pe caiet enunțurile următoare și completează spațiile punctate cu răspunsurile corecte:
 - a Singurul oraș din Africa cu peste 15 milioane de locuitori se numește ...
 - b Orașele africane cu peste 10 milioane de locuitori se află în statele: ..., și

Rețin

Africa se distinge în ultimele decenii prin cel mai rapid *ritm de urbanizare* din lume, înregistrând o creștere accelerată a populației urbane, a numărului de orașe, în paralel cu extinderea acestora în teritoriu.

Majoritatea așezărilor urbane au sub 500 000 de locuitori, dar numărul orașelor cu peste un milion de locuitori este într-o permanentă creștere. Oferind speranța unor locuri de muncă, a unor condiții mai bune de viață și șanse mai mari la educație, orașele reprezintă o atracție pentru populațiile rurale. Dar aceste deplasări masive de populație rurală spre orașe au determinat nu numai creșterea demografică a orașelor ci și extinderea lor în teritoriu, prin apariția la periferii a unor cartiere insalubre, lipsite de confort și igienă minimă, adevărate focare de boli, de violență și de criminalitate. Prin aspectul lor, aceste *cartiere periferice ale sărăciei*, cunoscute sub numele de *mahalale*, *ghetouri* sau *bidonviluri* (*bidonvilles*, în limba franceză) contrastează puternic cu părțile centrale ale marilor orașe. Astfel de situații sunt specifice inclusiv în cazul celor trei orașe multimilionare ale Africii: Cairo (Al-Qāhirah, locul 6 pe glob, 2018 – foto 1), Lagos (foto 2) și Kinshasa (foto 3).

ȘTIU

Amintește-ți de la orele anterioare de geografie ce știi despre populația Africii.

ȘTIAI CĂ?

- Orașul Cairo, capitala Egiptului și cel mai mare oraș african și arab (18,7 mil. loc, aglomerația urbană), este situat pe malul drept al fluviului Nil, înainte ca acesta să formeze marea sa deltă, și pe insulele Gezira și Roda. Oraș vechi, Cairo este astăzi unul dintre cele mai mari centre africane și mondiale economice, de transport (două aeroporturi internaționale), financiare, comerciale și cultural-științifice.
- Lagos, oraș din Nigeria (13,5 mil. loc, aglomerația urbană, a doua metropolă a Africii), este situat pe țărmul Oceanului Atlantic, în laguna cu același nume.
- Kinshasa, capitala Republicii Democratice Congo, situată pe malul stâng al fluviului Congo, este cel mai mare oraș al țării și din toată Africa tropicală (11,8 mil. loc, aglomerația urbană). Deși fondat în urmă cu numai un secol și ceva, a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă datorită marilor bogății minerale și forestiere din regiune.

Studiu de caz: Problemele Africii în lumea contemporană

A Resurse de apă insuficiente

Pentru a avea acces la resurse de apă potabilă locuitorii multor state africane trebuie să se deplaseze la distanțe mari față de așezările lor.

Condițiile grele de muncă din minele de aur sud-africane de la începutul secolului trecut se păstrează și astăzi.

Mină de cupru (la suprafață), în Africa de Sud

În multe state africane, mai ales în mediul rural, condițiile de educație sunt dintre cele mai precare; există „clase” amenajate în aer liber.

Condițiile din unele spitale africane sunt dintre cele mai precare din lume.

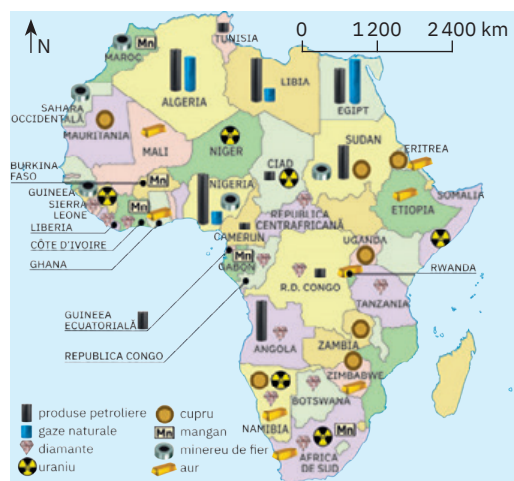
În condițiile în care însumează circa 17% din populația mondială și va depăși 25% în anul 2050, Africa deține doar aproximativ 9% din resursele globale de apă dulce. Distribuția inegală a apelor de suprafață și prezența apelor subterane la mare adâncime au puternice implicații negative asupra agriculturii, care în țările africane reprezintă cel mai important motor al creșterii economice, dar și asupra comunităților umane. Mare parte din populația Africii nu are acces la apă potabilă în condiții de siguranță.

Argumentează următoarea afirmație:

Deficitul de apă din țările africane contribuie la adâncirea sărăciei, deoarece oamenii petrec o mare parte din timp în căutarea apei pentru satisfacerea nevoilor și consumului zilnic.

B Continentul cu resurse naturale bogate, subdezvoltare și sărăcie

În aproape toate dispozitivele electronice din jurul nostru (telefoane mobile, laptopuri, jocuri video etc.) se găsesc (sub formă de condensatori) câteva micrograme de niobiu și tantal, cele mai valoroase elemente ale tehnicii moderne, care se extrag din coltan. Cele mai mari rezerve (80% din totalul mondial) se află în statul african R.D. Congo. Producția este direcționată spre piața mondială, nimic nu rămâne în țară să contribuie la dezvoltarea sa economică.

Aurul a fost, este și va rămâne una dintre cele mai prețuite bogății, iar cel mai mare zăcămint aurifer din lume descoperit până în prezent se află în Africa de Sud. Se exploatează de la mari adâncimi, iar condițiile de muncă în aceste galerii sunt foarte dificile. Companiile extractive sud-africane sunt actori-cheie pe piața internațională, dar mare parte din populația acestui stat trăiește în sărăcie.

Chiar dacă economia Africii a înregistrat în ultimul deceniu progrese importante, rămâne cel mai sărac continent din lume, cu toate că dispune de resurse naturale din abundență.

Ca urmare, pe continentul african se află cele mai multe țări ale lumii în care milioane de oameni sunt afectați de foamete și de malnutriție, sunt lipsiți de asistență medicală și de posibilitatea de a se instrui.

Analizează harta alăturată și identifică resursele naturale de care dispune continentul african.

Explică faptul că lipsa educației școlare contribuie la adâncirea sărăciei unui popor.

C Conflicte și maladii

În Africa ultimelor trei decenii, 34 dintre cele 54 de state au fost devastate de peste 15 500 de conflicte armate. Situațiile de conflict din țări precum Nigeria și R.D. Congo au contribuit, în perioada 1995-2015, la decesul a cinci milioane de copii, care au fost privați de accesul la îngrijiri medicale sau la surse sigure de apă potabilă.

Insuficienta dezvoltare a sistemului medical conduce la extinderea bolilor infecțioase și la o rată ridicată a mortalității, îndeosebi în rândul copiilor. De exemplu, malaria, o boală care poate fi prevenită și tratată, cauzează anual sute de mii de decese în rândul africanilor.

D Deșertul Sahara și problema Sahelului

▶ În jumătatea nordică a continentului african, cu aspect de podiș, în care doar câțiva munți insulari întrerup monotonia reliefului relativ neted, se află teritoriul cunoscut sub numele de *Sahara*.

Cu o suprafață aproape cât a Australiei și un climat tropical arid, Sahara este cel mai mare deșert al Terrei.

Pe cea mai mare parte din întinderea sa cad anual numai 50-90 mm de precipitații (50-90 l apă/m²/an), norii deasupra Saharei fiind un fenomen foarte rar. Vara, termometrele indică în aer peste 50 °C, dar la suprafața pietrelor/nisipului pot arăta și peste 70 °C. Ca urmare, Sahara este regiunea caldă cu cea mai dificilă climă, principala problemă pentru comunitățile umane fiind lipsa apei.

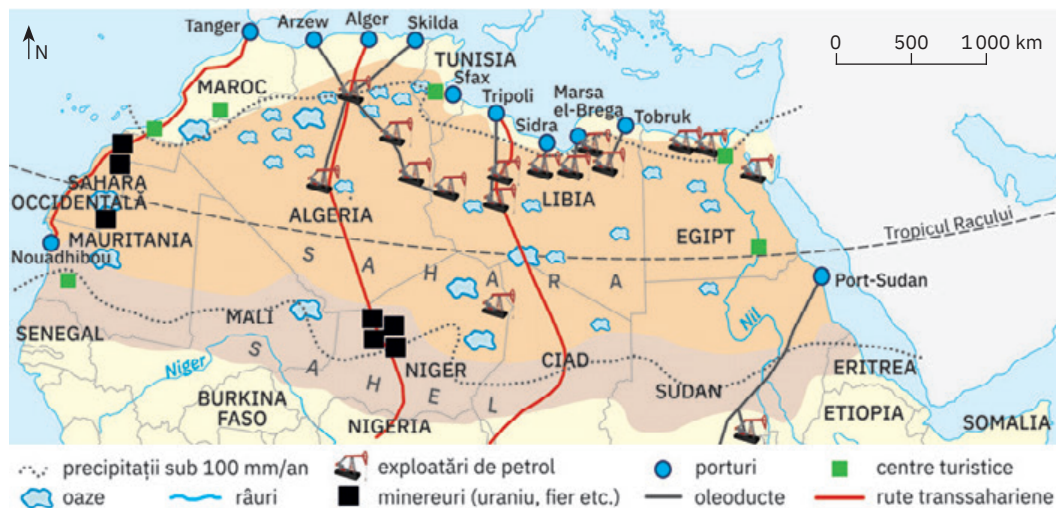
În Sahara trăiesc aproximativ 2,5 milioane de oameni, două treimi concentrându-se în apropierea oazelor, iar o treime fiind reprezentată de populația nomadă (tuaregii).

Chiar dacă reprezintă una dintre zonele globului cu cea mai rară populație, Sahara constituie un teritoriu foarte fragmentat din punct de vedere politic și un spațiu al contrastelor. Pe de-o parte, deține importante resurse minerale și de hidrocarburi (petrol și gaze naturale), dar, pe de altă parte, nu dispune de o rețea dezvoltată de căi de comunicație rutiere sau feroviare. Dromaderul, perfect adaptat rigorilor deșertului, este unicul mijloc de transport al triburilor arabo-berbere, pentru care organizarea de caravane a devenit ocupația de bază.

Deși economiile statelor sahariene sunt foarte puțin dezvoltate, astăzi există companii private care oferă turiștilor excursii sub formă de circuite de tip safari.

Identifică pe harta de mai jos statele din Sahara, apoi notează-le pe caiet.

Explică de ce este considerată dificilă construirea unei rețele organizate de căi de comunicație în Deșertul Sahara.

Acum câteva zeci de mii de ani, în locul deșertului de astăzi se întindea o savană cu o bogată floră și faună și existau numeroase râuri și lacuri. Regiuni întinse erau locuite și cultivate. Treptat, acest spațiu a fost acaparat de deșert, procesul de *deșertificare* început acum 10 000 de ani accentuându-se vizibil în ultimele secole.

Oamenii de știință avertizează că în ultimii 100 de ani Deșertul Sahara a crescut în dimensiune cu aproximativ 10%, iar în ultimele decenii, s-a extins spre sud cu un kilometru pe an.

La sudul Saharei se întinde **Sahelul**, o zonă care face trecerea de la deșert la savană, extinsă de la Oceanul Atlantic la Marea Roșie, pe o lățime ce variază între 300-500 km. Este considerată cea mai populată regiune africană.

Sahelul reprezintă astăzi una dintre cele mai sărace regiuni ale lumii și se confruntă cu probleme grave în ceea ce privește drepturile omului, conflictele armate, dezvoltarea economică.

Identifică pe harta de mai sus țările cuprinse în regiunea cunoscută sub numele de Sahel.

ȘTIU

Amintește-ți din lecțiile anterioare principalele aspecte fizico-geografice care caracterizează nordul Africii.

Caravană cu cămile, în Sahara

ȘTIAI CĂ?

Pentru a opri înaintarea deșertului Sahara, în Algeria a fost plantată o uriașă perdea forestieră (circa 3 mil. ha) îndeosebi cu eucalipti și pini (specii rezistente la ariditate). Numită „Barajul Verde” perdea forestieră are peste 1 500 km lungime și între 5 și 20 km lățime. Localnicii o numesc „Zidul verde chinezesc al Algeriei”.

Înaintarea deșertului Sahara în dauna vegetației în nordul statului Niger.

Suprafața:
1 001 450 km²

Populația:
97 mil. loc.

Capitala: Cairo;
8 mil. loc.
(18,7 mil. loc.
aglomerația urbană)

Forma de guvernământ:
republică prezidențială

Moneda: lira egipteană

Studiu de caz: Egipt

A Cadrul natural

Egiptul ocupă partea de nord-est a Africii de Nord și peninsula asiatică Sinai și are ieșire atât la Marea Mediterană cât și la Marea Roșie.

Relieful este reprezentat de un vast *platou deșertic*, sector al *Saharei Orientale*, întrerupt de *Valea Nilului*. La vest de fluviu se află *Deșertul Libiei*, în care alături de hamade și erguri apar depresiuni care coboară adesea sub nivelul mării (Depresiunea Qattara, -133 m) adăpostind oaze (Siwa, Farafra, Kharga etc.). *Deșertul de Est/Deșertul Arabic*, situat la est de Nil, mai stâncos și accidentat,

se continuă spre Marea Roșie cu un lanț muntos (fragmentat de văi adânci, uscate) și spre granița de sud cu *Deșertul Nubiei*.

Cele mai mari altitudini din Egipt se întâlnesc în Peninsula Sinai (Muntele Sfânta Ecaterina/Jebel Katerina, 2 637 m).

ȘTIAI CĂ?

- În vremea Egiptului antic au fost realizate pe fluviul Nil primele măsurători organizate ale nivelului apelor, cu ajutorul *nilometrelor* (un fel de puțuri gradate care, comunicând cu fluviul, permiteau observarea și măsurarea nivelului). Nilometrul de pe insula Elefantina, din zona orașului Syene (astăzi Assuan), care a funcționat până în secolul XX, este în prezent declarat monument istoric.
- Cu ocazia realizării barajului hidrocentralei de la Assuan (cea mai mare din Africa), a fost necesară salvarea monumentelor de la Abu-Simbel, între care statuile uriașe ale faraonului Ramses al II-lea, declarate monumente UNESCO.

Oaza Siwa

Deșertul Nubiei

Muntele Sfânta Ecaterina

Lacul Nasser

Barajul de la Assuan

Clima este în cea mai mare parte *tropical-aridă* (deșertică), doar pe fațada litorală nordică fiind *mediteraneană*.

De la sud la nord, Egiptul este străbătut de *Nil* (în limba arabă, Bahr el-Nil), cel mai lung fluviu al Terrei, care pe teritoriul acestui stat nu primește niciun afluent. Chiar dacă ocupă doar 4% din teritoriul egiptean, valea și delta Nilului constituie regiunile agricole ale țării, apele fluviului fiind utilizate intens pentru irigații, dar și pentru producerea energiei electrice (*barajul de la Assuan*) și navigație.

Vegetația este în general săracă, alcătuită din specii adaptate la clima uscată a deșerturilor și din specii mediteraneene în nord.

- 1 Precizează din ce categorie de lacuri, după modul de formare, face parte lacul Nasser, aflat în proporție de peste 80% pe teritoriul Egiptului.
- 2 Explică de ce unor turiști veniți să viziteze oaza Siwa recepționarul de la hotel le-a recomandat să adopte o îmbrăcăminte ușoară și lejeră din bumbac, o încălțăminte sport în locul sandalelor și să aibă asupra lor o pălărie și neapărat o sticlă de apă.

B Populația. Marile orașe

Cu o *creștere demografică* spectaculoasă în ultimul secol, Egiptul este, în prezent, a treia țară africană ca număr de locuitori (după Nigeria și Etiopia). Aproximativ 90% din populație este concentrată în valea și delta Nilului, *densitatea* fiind aici de peste 1 500 loc./km², cu mult peste media națională (de 98 loc./km²).

Majoritatea populației este de confesiune *musulmană*, dar există și o minoritate creștină (coptii). Chiar dacă peste jumătate din populație locuiește în așezări rurale (doar 43,3% populație urbană), orașele sunt suprapopulate.

Cel mai mare oraș al Egiptului este *Cairo* (Al-Qāhirah), capitala statului și totodată cea mai mare metropolă a Africii. Întins pe malul drept al Nilului, înainte ca acesta să formeze marea deltă, orașul antic s-a extins treptat spre vest, noile clădiri din perioada medievală și modernă contrastând puternic cu vechile moschei și palate. Supranumit și „orașul celor 100 de minarete”, cel mai important centru economic, financiar, comercial și cultural-științific al Egiptului găzduiește una dintre cele mai vechi universități din lume (Al-Azhar).

Alte orașe importante sunt: *Alexandria* (Al Iskandariyah), cel mai cunoscut port egiptean, important centru industrial, comercial și turistic (aici s-a aflat faimosul Far, una dintre cele șapte minuni ale lumii antice și renumita Bibliotecă, ce a găzduit cea mai mare colecție de cărți din Antichitate); *Giza/Gizeh* (El Giza/El Gizeh/Al-Jizah) în care se află Marile Piramide și Sfinxul; *Port Said*, *Ismailia* și *Suez* din lungul Canalului Suez.

Formulează o părere prin care să exprimi cum consideri tu că este influențată viața cotidiană a egiptenilor (locuința, hrana, familia) de mediul natural în care trăiesc.

C Economia

Chiar dacă dispune de variate *resurse de subsol* (gaze naturale, petrol, sare etc.) și reprezintă una dintre cele mai dezvoltate țări din Africa, Egiptul s-a confruntat în ultimul deceniu cu o serie de mișcări sociale, schimbări politice și amenințări de securitate (atentate teroriste), care i-au afectat dezvoltarea economică, nivelul de trai al populației continuând să fie scăzut.

În *sectorul industrial* se remarcă industria textilă și a confecțiilor (primul loc în Africa la exportul de textile și confecții), industria cimentului (cel mai important producător regional), a energiei electrice (al doilea producător de energie electrică din Africa, după Africa de Sud), industria metalurgică și industria autovehiculelor.

Agricultura se practică numai în condiții de irigare, principalele culturi agricole valorificate la export fiind bumbacul, legumele, fructele (curmale și citrice), orezul, cartofii și trestia de zahăr.

Rețeaua de *căi de comunicație* este concentrată îndeosebi în Valea Nilului, un rol deosebit avându-l Canalul Suez (traficul pe canal aduce țării venituri importante). În economia Egiptului *turismul* se înscrie,

de asemenea, ca o sursă importantă de venituri, numeroși turiști fiind atrași atât de faimoasele monumente arhitecturale ale antichității (temple, palate, necropole ale faraonilor, piramide etc.) cât și de stațiunile moderne de pe țărmurile Mării Mediterane și ale Mării Roșii (Hurghada, Sharm el-Sheikh).

Documentează-te din diverse surse și explică de ce mulți oameni din diferite țări ale lumii vin în Egipt să viziteze:

- Sfinxul și Marile Piramide ale lui Kheops, Khefren/Khafra și Mykerinos/Menkaure de la Gizeh (foto);
- templele de la Abu-Simbel;
- Valea Regilor, templele, necropolele faraonilor din zona Luxor-Karnak.

Cairo, orașul vechi

Noul Cairo

ȘTIAI CĂ?

Suez este cel mai lung canal maritim (161 km) și cu cel mai mare trafic de mărfuri (aproape 700 mil. t anual) de pe glob. Leagă Marea Mediterană cu Marea Roșie și scurtează semnificativ distanța parcursă de nave dinspre Europa și estul Americii și, respectiv, Oceanul Indian, Asia și Pacificul de Est.

★ Suprafața:
2 344 858 km²

👤 Populația:
83,3 mil. loc.

📍 Capitala: Kinshasa;
9,8 mil. loc.
(12 mil. loc.
aglomerația urbană)

🏛️ Forma de guvernământ:
republică prezidențială

🌐 Moneda:
francul congolez

Studiu de caz: Republica Democratică Congo

A Cadrul natural

Situată în Africa Centrală, de-o parte și de alta a Ecuatorului și cu o foarte mică deschidere (30 km) la Oceanul Atlantic, Republica Democratică Congo (cunoscută până în anul 1997 sub numele de Republica Zair) este a doua țară africană ca întindere (după Algeria).

Relieful este format dintr-o imensă *depresiune* mărginită la sud de *podişuri înalte* (Shaba, Kasai) și la est de Munții Lunii (Ruvenzori, 5 109 m) și *grupul vulcanilor Virunga* (unii activi: Nyiragongo, Nymuragira ș.a.).

Vârful Margherita, Ruvenzori

Craterul vulcanului activ Nyiragongo

Fluviul Congo în apropiere de vărsare

Clima *ecuatorială* în partea centrală și *subecuatorială* în podişurile sudice suportă o evidentă etajare în arealul estic montan (de la climă tropicală la poalele munților la cea rece, cu zăpezi permanente, la peste 5 000 m).

Rețeaua hidrografică este dominată de fluviul Congo (al doilea ca lungime din Africa) care deține un imens bazin hidrografic (locul 2 pe glob, după bazinul Amazonului), un remarcabil debit (locul 1 în Africa și 2 pe glob) și un potențial hidroenergetic uriaș (mai ales în regiunea cataractelor Inga, de pe cursul inferior). În partea de est a țării, la granița cu țările vecine, se concentrează o serie de *lacuri* (Albert, Rwitanzige/fostul Edward, Kivu, Tanganyika, Mweru – imaginea alăturată).

Vegetația este reprezentată îndeosebi de *pădurea ecuatorială* (ocupă două treimi din suprafața țării) cu o bogată și variată faună, ocrotită în unele dintre cele mai mari parcuri naționale din lume (Salonga, Virunga ș.a.). În podişurile sudice sunt specifice *savanele* și *pădurile galerii*.

Pădurea ecuatorială congoleză

Gorilă de munte în Parcul Virunga

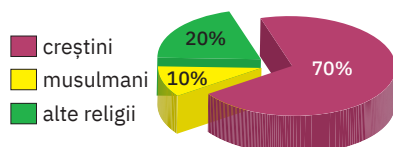

Familie de lei în savanele sudice

- 1 Localizează pe harta Republicii Democratice Congo principalele unități de relief.
- 2 Explică faptul că debitul fluviului Congo este de aproximativ 15 ori mai mare decât al Nilului, deși, ca lungime, cursul său este cu aproximativ 2 000 km mai scurt decât cursul Nilului.

B Populația. Marile orașe

Având în ultimele decenii o *creștere demografică* spectaculoasă, Republica Democratică Congo se numără printre statele africane cele mai populate (locul 4, după numărul de locuitori) și cu o pondere ridicată a populației tinere (46% din populație are sub 15 ani). Cele mai mari concentrări de populație se înregistrează în partea central-vestică a țării, mai ales în arealul Kinshasa-Boma, de pe cursul inferior al fluviului Congo.

Structura confesională a populației

Republica Democratică Congo este una dintre țările africane cu cea mai mare *diversitate culturală*, populația reprezentată aproape exclusiv din negri fiind compusă din peste 250 de grupuri etnice (dintre care se remarcă grupurile bantu, sudanezii și pigmeii din inima pădurilor ecuatoriale) cu limbi și religii diferite (creștini 70%, musulmani 10%, alte religii 20%).

Chiar dacă majoritatea populației trăiește în mediul rural (56,5% din totalul locuitorilor), această țară găzduiește cinci orașe cu peste un milion de locuitori, dintre care cel mai mare este *Kinshasa* (aproape 12 milioane de locuitori, aglomerația urbană), orașul-capitală și cel mai important centru economic, financiar și cultural al țării. Celelalte orașe cu peste un milion de locuitori sunt: *Mbuji-Mayi*, un important centru industrial, *Lubumbashi*, cel mai mare oraș din provincia Shaba, *Kananga* și *Kisangani*.

Explică faptul că deși este foarte populată, Republica Democratică Congo prezintă o densitate medie a populației relativ redusă (36 loc./km²).

C Economia

Republica Democratică Congo este una dintre cele mai bogate țări din lume în *resurse naturale*, deținând importante rezerve și producții (de top mondial) de: cobalt, cupru, staniu, diamante, aur, coltan, mangan, petrol etc.

La acestea se adaugă un imens *fond forestier* (pădurile acoperă 60% din suprafața țării) și un ridicat potențial hidroenergetic (fluviul Congo are cel mai mare potențial hidroenergetic amenajabil de pe glob).

Chiar dacă prezintă aceste premise favorabile, în ultimele patru decenii economia acestui stat a înregistrat un declin drastic, permanentele conflicte interne generând reducerea veniturilor țării, importante pagube materiale și numeroase victime.

Ca urmare, Republica Democratică Congo se înscrie între statele cel mai slab dezvoltate de pe glob și, cu toate intervențiile și misiunile umanitare internaționale, în rândul populației congoleze predomină sărăcia și foametea.

În *sectorul industrial* predomină mineritul (materile prime, îndeosebi minereurile, reprezintă peste 90% din exporturile acestei țări). Producția de energie electrică este insuficientă, doar 9% dintre congolezi având acces la electricitate, ceea ce constituie o piedică în dezvoltarea economică a țării.

Cu toate progresele din ultimii ani, *sectorul serviciilor* rămâne puțin dezvoltat, *agricultura* (alături de minerit)

distingându-se ca principalul domeniu economic. Se cultivă, cu echipamente și dotări rudimentare, atât plante destinate consumului intern (manioc, porumb, orez ș.a.), cât și pentru export (arbori de cacao și de cafea, bananieri, palmieri de ulei).

Cultură de bananieri

ȘTIAI CĂ?

- În R.D. Congo există trei grupuri distincte de pigmei: cei care trăiesc numai în pădurile ecuatoriale (foto), pigmeii de la marginea râurilor și lacurilor din regiunea Kasai și pigmeii din estul țării, din jurul lacului Kivu.

- Pe lângă limbile lingala, quicongo, kituba, swahili și tshiluba cu statut de limbi naționale, în R.D. Congo există peste 200 de limbi locale, numite etnice.
- Provincia Shaba, din sud-est, ocupând peste o cincime din suprafața țării, este una dintre cele mai bogate regiuni de pe glob în resurse minerale, îndeosebi cobalt (R.D. Congo deține jumătate din rezervele mondiale și ocupă locul întâi ca producție), cupru, staniu, zinc, uraniu. Datorită acestor bogății, în anii '60 ai secolului trecut s-a încercat o secesiune a provinciei.

★ **Suprafața:**
1 219 090 km²

👤 **Populația:**
54,8 mil. loc.

📍 **Capitale:** Cape Town,
Pretoria, Bloemfontein;
populațiile capitalelor:
3,7 mil. loc.
2,9 mil. loc.
0,7 mil. loc.

🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică prezidențială

💰 **Moneda:** rand

ȘTIAI CĂ?

- Unul dintre cele mai cunoscute locuri de pe glob este Capul Bunei Speranțe, aflat în sudul continentului african și atins pentru prima dată de navigatorul portughez Bartolomeu Díaz, în 1488. Nu este cel mai sudic punct al Africii, după cum se crede, recordul fiind deținut de Capul Acelor (Agulhas), situat la 155 km sud-est. Capul Bunei Speranțe a rămas peste timp un punct de reper pentru călătoriile spre Indii, primul care l-a depășit fiind Vasco da Gama, în 1498.
- Cel mai mare fluviu al Africii de Sud este Orange (2 100 km), cu izvoarele în Munții Scorpiei și având cursul presărat cu numeroase cataracte, valorificate hidroenergetic. În ciuda marii lungimi, Orange nu este navigabil, din cauza cataractelor și a regimului hidrologic foarte variat.

Studiu de caz: Africa de Sud

A Cadrul natural

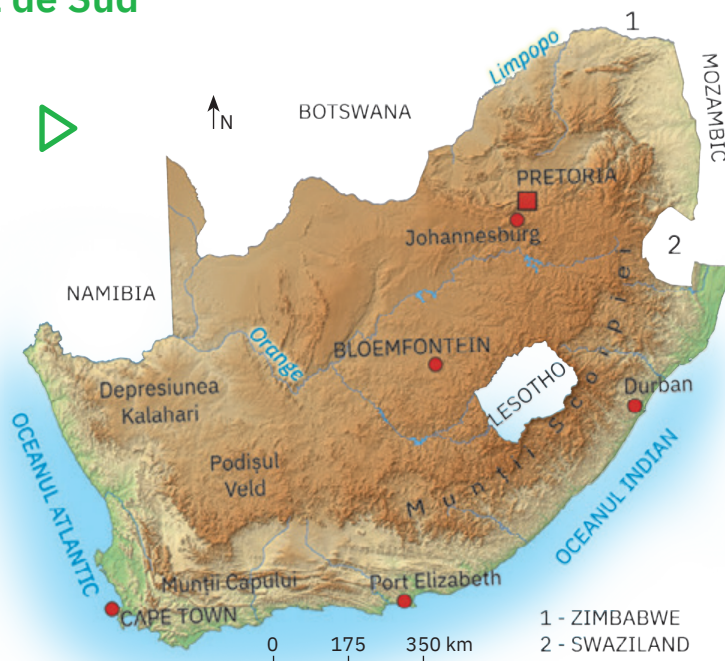
Situat în extremitatea sudică a continentului, Africa de Sud este singurul stat cu țărmurile scăldate de apele ambelor oceane care mărginesc uscatul african.

Două treimi din suprafața acestui stat are un relief de podiș care este separat de fâșia câmpiilor deluroase litorale prin Munții Capului și Munții Scorpiei și se continuă spre nord cu depresiunea deșertică Kalahari.

Clima tropicală prezintă mari variații de umiditate, determinate de relief (dispunere, altitudine) și de influențele oceanice. Precipitațiile aduse de vânturile formate deasupra Oceanului Indian scad cantitativ spre vest. Ariditatea de pe coasta occidentală este accentuată de influența curentului rece al Benguelei. Partea de sud-vest (Regiunea Capului) are un climat mediteranean.

Rețeaua hidrografică este săracă, principalele cursuri de apă fiind Orange și Limpopo („Fluviul Elefanților”).

Vegetația este variată, cu păduri și formațiuni arbustive mediteraneene, savane cu ierburi înalte (veld) și ierburi rare semideșertice și deșertice. Fauna diversificată și bogată este ocrotită în

cadrul numeroaselor rezervații și parcuri naționale (Krüger, Karoo ș.a.)

- 1 Explică de ce în savanele din sudul Saharei perioada secetoasă este specifică intervalului septembrie-aprilie, în timp ce savanele din platourile interioare estice ale Africii de Sud suportă uscăciunea climatului în intervalul octombrie-martie;
- 2 Uită-te la ceas și precizează ce oră este când citești aceste rânduri. Explică faptul că în Africa de Sud este exact aceeași oră, chiar dacă este situată față de România la o distanță de peste 13 000 km.

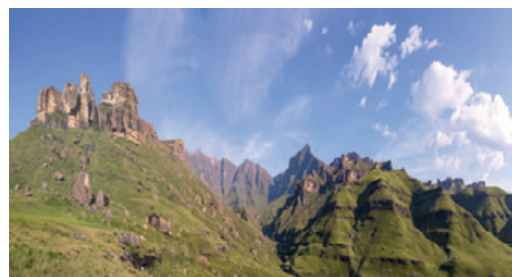
Rinoceri în savană – Parcul Național Krüger

Peisaj din Podișul Karoo

Fluviul Orange – utilizat pentru irigații și hidroenergie

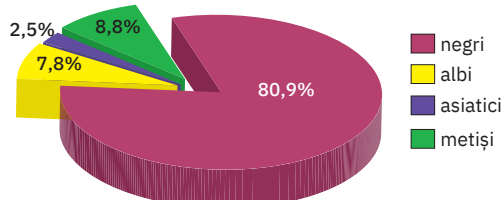

Munții Scorpiei, Drakensberg sau Muntele Dragonului

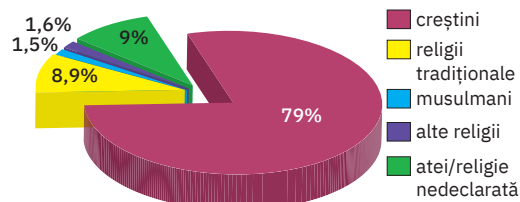
B Populația. Marile orașe

Cu un spor natural foarte ridicat și migratoriu pozitiv, Africa de Sud este astăzi al șaselea cel mai populat stat african și totodată statul sud-saharian cu cea mai mare diversitate etnică a populației, deoarece pe lângă negri există un număr însemnat de europeni, asiatici și metiși. Mozaicul etnic se reflectă în Africa de Sud atât prin numeroasele limbi vorbite (este statul african cu 11 limbi oficiale) cât și prin varietatea religiilor (în rândul populației remarcându-se creștinii catolici, protestanți sau anglicani, adepții religiilor tradițional-etnice indigene, musulmanii, hindușii etc.). Majoritatea populației (66,8%) trăiește în așezări urbane.

Structura etnică a populației – 80,9% negri (opt grupuri etnice); 7,8% albi descendenți ai coloniștilor europeni; 2,5% asiatici (indieni și chinezi); 8,8% metiși, proveniți din amestecul negrilor hotentoti cu coloniștii europeni.

Structura religioasă a populației – 79% creștini; 8,9% adepți ai religiilor tradițional-etnice indigene; 1,5% musulmani; 1,6% alte religii; 9% ateii/religie nedeclarată

Analizează informațiile oferite de reprezentările grafice și tabelul de mai sus și argumentează afirmația: *Africa de Sud este o țară multiculturală.*

Africa de Sud are cinci aglomerații urbane cu peste un milion de locuitori, dintre care se distinge Johannesburg, cel mai important centru economic și financiar al țării. Orașele Pretoria, Bloemfontein și Cape Town reprezintă cele trei capitale (administrativă, juridică și respectiv legislativă) ale Africii de Sud.

Pretoria, capitala administrativă

Bloemfontein, capitala juridică

Cape Town, capitala legislativă

Identifică în graficul de mai sus cele mai mari aglomerații urbane din Africa de Sud și apoi notează-le pe caiet.

C Economia

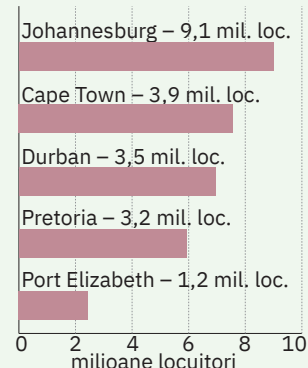
Africa de Sud este țara africană cu cea mai dezvoltată și diversificată economie. Dispunând de numeroase resurse minerale se numără printre marii producători mondiali de platină, diamante, aur, dar și de mangan, crom, uraniu și cărbuni. Industria (constructoare de autovehicule, electronică, chimică, minieră, textilă și de confecții, agro-alimentară etc.) este localizată îndeosebi în Johannesburg și în orașele-porturi (Durban, cel mai mare port

african, Cape Town, Port Elizabeth ș.a.). În agricultură sunt specifice culturile de viță de vie, citrice, trestie de zahăr, alături de creșterea animalelor (îndeosebi ovine, caprine și bovine). Sectorul serviciilor reprezintă motorul economiei sud-africane, pe lângă transporturi (cea mai extinsă rețea rutieră și feroviară de pe continentul african) remarcându-se turismul, Africa de Sud fiind prima destinație turistică dintre țările continentului african.

Tabel limbi oficiale

1.	Engleza
2.	Africaans
3.	Kosa
4.	Ndebele
5.	North Sotho
6.	Venda
7.	South Sotho
8.	Swazi, Tsonga
9.	Tswana
10.	Xhosa
11.	Zulu

Cele mai mari aglomerații urbane

ȘTIAI CĂ?

Multă vreme Africa de Sud a fost cel mai mare producător mondial de aur și de diamante, în anumite perioade asigurând jumătate din totalul mondial.

Mina de diamante Kimberley

Recapitulare și autoevaluare

Grilă de autoevaluare

I + II + III + IV + V =
90 de puncte.

Subiectul I	8 × 4 p = 32 p
Subiectul II	5 × 4 p = 20 p
Subiectul III	4 × 4 p = 16 p
Subiectul IV	4 × 4 p = 16 p
Subiectul V	2 × 3 p = 6 p

Din oficiu 10 puncte.
Total: 32 + 20 + 16 + 16
+ 6 + 10 p din oficiu =
100 de puncte

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Majoritatea statelor africane și-au obținut independența în secolul:
 - XVIII;
 - XIX;
 - XX;
 - XXI.
- Capitala R.D. Congo este orașul numit:
 - Antananarivo;
 - Cairo;
 - Kinshasa;
 - Luanda.
- Dacă îți dorești să-l vizitezi, vei auzi oamenii din jur vorbind despre rege în statul african:
 - Algeria;
 - Egipt;
 - Maroc;
 - Mozambic.
- Reprezintă un aspect demografic specific Africii:
 - migrarea populației spre regiunile din interiorul continentului;
 - repartiția uniformă a populației;
 - ponderea ridicată a populației vârstnice;
 - predominarea populației rurale.
- Una dintre marile probleme actuale cu care se confruntă populația Africii constă în:
 - exploatarea de petrol din Deșertul Sahara;
 - resursele de apă potabilă insuficiente;
 - suprafețele imense ocupate de păduri;
 - valorile negative ale bilanțului natural.
- Populația berbero-arabă este predominantă în regiunea numită:
 - Africa Centrală;
 - Africa de Est;
 - Africa de Nord;
 - Africa de Sud.
- Este supranumită și „orașul celor 100 de minarete” capitala statului:
 - Africa de Sud;
 - Egipt;
 - Sudan;
 - Tanzania.
- După religia practică, majoritatea africanilor din statele situate la sud de Sahara sunt:
 - animiști;
 - budiști;
 - creștini;
 - musulmani.

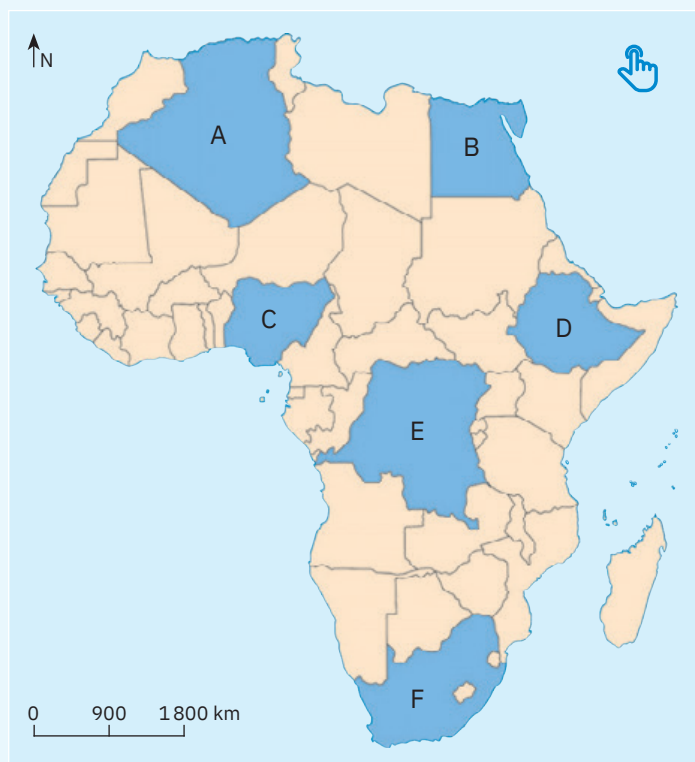
32 de puncte

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- La sud de Sahara, populația Africii este reprezentată predominant de ...
- Grupul etnic reprezentat de pigmei este specific pădurilor din regiunea Africa ...
- Alexandria este al doilea mare oraș din statul numit ...
- Statul Somalia este situat în regiunea Africa ...
- Tuaregii reprezintă un popor nomad din ...

20 de puncte

Harta de mai jos se referă la **subiectele III și IV**. Pe hartă sunt marcate cu litere șase state din Africa.

III. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet:

- numele statelor marcate cu literele **A** și **D**;
- numele orașelor-capitală din statele marcate cu literele **B** și **C**.

16 puncte

IV. Analizează harta alăturată și scrie litera cu care este marcat pe hartă:

- statul al cărui oraș Addis Ababa se numără printre capitalele lumii aflate la altitudini foarte mari (aproximativ 2 500 m);
- statul care deține trei orașe-capitală;
- statul despre care Herodot, părintele istoriei, considera că reprezintă „un dar al Nilului”;
- statul care deține rezerve foarte mari de aur, diamante și platină.

16 puncte

V. Scrie pe caiet numele:

- celui mai populat stat african;
- celui mai nou stat african, care și-a proclamat independența în anul 2011.

6 puncte

Test secvențial

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Africa se remarcă printr-un spectaculos relief:
 - carstic;
 - glaciar;
 - litoral;
 - tectonic.
- După modul de formare, Madagascar face parte din categoria insulelor:
 - coraligene;
 - continentale;
 - tropicale;
 - vulcanice.
- Singurii munți de pe teritoriul Africii formați prin încrețirea și înălțarea scoarței sunt:
 - Ahaggar și Atlas;
 - Atlas și Capului;
 - Capului și Kenya;
 - Kenya și Kilimanjaro.
- Platourile stâncoase acoperite cu pietre, specifice peisajului saharian, poartă numele de:
 - erguri;
 - hamade;
 - șoturi;
 - ueduri.
- Formează la vărsare o impresionantă deltă, fluviul numit:
 - Congo;
 - Limpopo;
 - Niger;
 - Senegal.
- Importante rezerve de petrol se află pe teritoriul statului numit:
 - Etiopia;
 - Egipt;
 - R.D. Congo;
 - Zambia.
- Hotentoții și boșimanii sunt răspândiți îndeosebi în:
 - Africa Centrală;
 - Deșertul Sahara;
 - sudul Africii;
 - zona Golfului Guineei.
- Sunt enclave pe teritoriul Africii de Sud statele numite:
 - Angola și Botswana;
 - Lesotho și Swaziland;
 - Namibia și Lesotho;
 - Zimbabwe și Malawi.

32 de puncte

II. Scrie pe caiet asocierile corecte dintre statele Africii precizate în coloana A și regiunile în care acestea sunt situate, menționate în coloana B, după modelul: 6 – E.

Indicație: unul dintre elementele coloanei A nu are corespondent în coloana B.

A	B
1. Camerun	A. Africa Centrală
2. Libia	B. Africa de Nord
3. Malawi	C. Africa de Sud
4. Mali	D. Africa de Vest
5. Sudan	

12 puncte

III. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Face parte din categoria podișurilor înalte (3 000-3 500 m) unitatea de relief marcată pe hartă cu litera ...
- Caracterul arid al climei a contribuit la formarea unității de relief marcată pe hartă cu litera ...
- Poartă același nume cu țara pe teritoriul căreia se află cea mai mare parte din suprafața sa, lacul marcat pe hartă cu cifra ...
- Vulcanul stins Camerun este situat în unitatea de relief marcată pe hartă cu litera ...

16 puncte

IV. Scrie pe caiet:

- două tipuri de climă specifice regiunilor traversate de la izvoare până la vărsare de fluviul marcat cu cifra ①;
- numele fluviului marcat pe hartă cu cifra ③, precum și o cauză care împiedică navigația pe întreg cursul său;
- numele lacului marcat pe hartă cu cifra ④.

20 de puncte

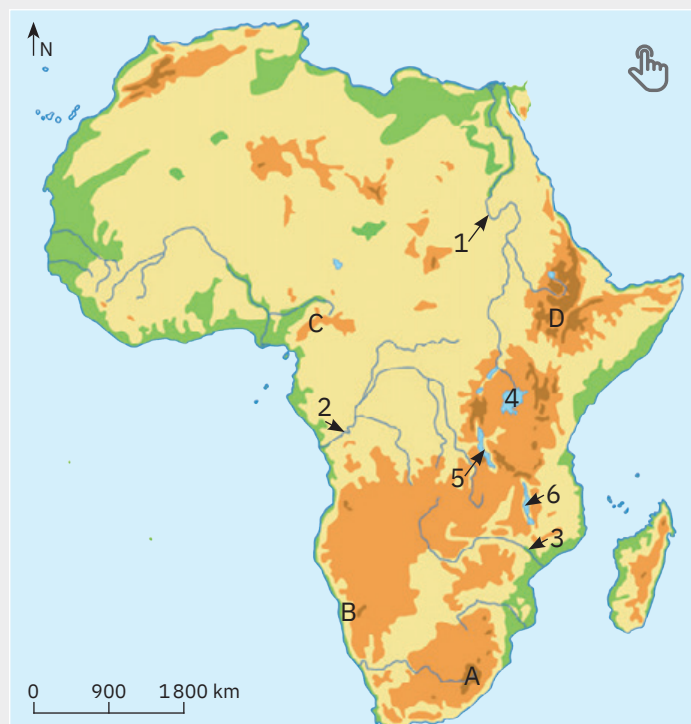
V. Scrie două argumente care să susțină unicitatea Africii în raport cu celelalte continente.

10 puncte

Timp de lucru: 50 minute.

Din oficiu: 10 puncte.

Total: 100 de puncte.

Harta se referă la subiectele III și IV.

Pe hartă sunt marcate cu litere de la A la D unități de relief și cu cifre de la 1 la 6 fluvii și lacuri.

U3

America de Nord și America de Sud. Caracterizare geografică

Cadrul natural al celor două Americi abundă de superlative: sistemul cordiliero-andin este cel mai lung sistem montan de pe glob (peste 20 000 km; Aconcagua (6 962 m) este cel mai înalt vulcan stins de pe Terra; Marele Canion săpat de fluviul Colorado (Grand Canyon) este cel mai lung din lume; Angel (cu o cădere de aproximativ 1 000 de metri) este cea mai înaltă cascadă de pe glob, iar Amazonul este fluviul cu cel mai mare bazin hidrografic și cu cel mai mare debit de pe Terra.

Cadrul natural 78

Recapitulare
și autoevaluare 89

Elemente de
geografie umană 90

Studiu de caz 98

Recapitulare
și autoevaluare 102

Test secvențial 103

Poziția geografică, relieful, hidrografia,
clima, diferențieri biogeografice

Harta politică, populația, așezările, economia

Particularități geografice ale unor state:
Statele Unite ale Americii (SUA), Brazilia – la alegere

Leagăn al unor civilizații străvechi, America adăpostește numeroase lăcașuri ale populațiilor care au trăit aici înainte de sosirea europenilor, odată cu Cristofor Columb. Vechile complexuri arhitecturale ale civilizațiilor central-americane (aztecă, mayașă) sunt astăzi la fel de vizitate și de apreciate ca și celebra cetate incașă din Munții Anzi, Machu Picchu.

Cândva stăpâni absoluți ai preeriilor din partea centrală a Americii de Nord, ai ținuturilor din preajma Marilor Lacuri, precum și ai regiunilor aride din sudul Statelor Unite, „indienii” nord-americani trăiesc astăzi în rezervații și așezări izolate, unde reușesc încă să-și păstreze portul tradițional și obiceiurile străvechi, făcute celebre de producțiile western hollywoodiene.

Poziția geografică. Țărmurile

America de Nord și America de Sud – puncte extreme și articulații ale țărmurilor

Explorez

► Denumirea de **America** este atribuită întinsului uscat din emisfera vestică, care se desfășoară latitudinal de la regiunea arctică până la cea antarctică, separând Oceanul Atlantic de Oceanul Pacific. Împreună cu insulele mărginașe ocupă 30,99% din suprafața Terrei.

Deși în aparență pare un spațiu geografic unitar, blocul american cuprinde în fapt două mase continentale distincte (*America de Nord* și *America de Sud*), legate printr-un istm, dublat la est de numeroase insule (*America Centrală*). În mod convențional, America de Nord se întinde în sud până la istmul Tehuantepec.

Analizează harta alăturată și stabilește poziția geografică a fiecărui uscat continental american. Precizează două consecințe geografice care decurg din această așezare geografică.

America Centrală

Rețin

Situat în totalitate în emisfera vestică și cu o orientare în lungul meridianelor, uscatul american este constituit din două continente cunoscute sub numele de **America de Nord** și **America de Sud**. Împreună, cele două uscaturi continentale însumează o suprafață foarte apropiată ca valoare de cea a Asiei, dar, analizându-le separat, America de Nord ocupă locul 3 (24,7 mil. km²) în ierarhia continentelor Terrei (după Asia și Africa) și America de Sud locul 4 (17,8 mil. km²).

La vest și la est sunt mărginite de oceanele Pacific și respectiv Atlantic, ale căror ape se întâlnesc în larga strâmtoare Drake (1 140 km), care separă continentul sud-american de Antarctica; la rândul său, uscatul nord-american se separă de Asia prin strâmtoarea Bering și este mărginit la nord de Oceanul Arctic.

Puntea de legătură dintre America de Nord și America Sud o reprezintă **America Centrală**, regiune formată dintr-o fâșie îngustă de uscat (*istm*) și dintr-o suită de insule din așa-numita Mediterană Americană, care cuprinde Golful Mexic și Marea Caraibilor.

Analiză critică

- 1 Analizează tabelele alăturate și harta de pe pagina anterioară și identifică punctele extreme ale fiecărui uscat continental american. Localizează aceste puncte pe *Harta fizică a Americii* din atlasul geografic.
- 2 Calculează pe câte grade de latitudine și pe câte grade de longitudine se desfășoară fiecare întindere continentală americană.
- 3 Numește punctele extreme ale întregului bloc continental american.

Aplic

- 1 Analizează harta de pe pagina alăturată și apoi notează pe caiet principalele articulații ale țămurilor Americii de Nord și Americii de Sud (golfuri, peninsule, capuri, insule).
- 2 Groenlanda este cunoscută ca un teritoriu dependent de statul european Danemarca. Numește continentul de care aparține din punct de vedere fizico-geografic insula Groenlanda. Argumentează răspunsul dat.

Rețin

Între America de Nord și America de Sud există o asemănare de formă, ambele având un aspect triunghiular, fiind mai largi în partea nordică și mai înguste în partea sudică, ceea ce se reflectă în anumite particularități ale cadrului natural.

În ceea ce privește țămurile, aspectul lor diferă de la un ocean la altul, complexitatea și varietatea lor genetică fiind consecințele acțiunilor complexe atât ale factorilor naturali interni și externi, cât și antropici. America de Nord are țămurile adânc crestate, cu multe *golfuri*, unele de dimensiuni foarte mari (Golful Alaska, Golful Hudson, Golful Mexic), *peninsule* (Alaska, Labrador, Florida, California ș.a.), *capuri* (Barrow, Cod, Hatteras etc.) și numeroase *insule*, grupate de regulă în *arhipelaguri* (de exemplu, insulele Baffin, Ellesmere și Victoria fac parte din Arhipelagul Arctic Canadian, cel mai mare ca suprafață de pe glob – peste 1,4 mil. km²). În America de Sud linia țămurilor este mai puțin articulată.

Explorez

Continentele americane sunt unite printr-o fâșie îngustă de uscat, desfășurată pe o lungime de peste 2 500 km de la Istmul Tehuantepec până la Istmul Panama, care este flancată la est de numeroase insule grupate în două arhipelaguri: Antilele Mari (cu insule predominant continentale, ca origine) și Antilele Mici (unde apar și insule vulcanice, de exemplu Guadelupa și Martinica). Împreună, partea istmică și cea insulară formează *America Centrală*.

Identifică pe hartă principalele insulele care formează arhipelagul Antilele Mari. Analizează harta politică a Americii din Atlasul geografic și explică de ce limitele fizico-geografice ale Americii Centrale istmice nu coincid cu limitele politice.

America Centrală

America de Nord	
Punctul extrem	Coordonate
N: Promontoriul Murchison (Pen. Boothia, Canada)	72° 00' lat. N
S: Istmul Tehuantepec (sudul Mexicului)	15° 59' lat. N
V: Capul Prince of Wales (Pen. Alaska)	168° 05' long. V
E: Capul Sf. Charles/Saint Charles (Pen. Labrador)	55° 37' long. V
America de Sud	
Punctul extrem	Coordonate
N: Capul Gallinas (Pen. Guajira)	12° 27' lat. N
S: Capul Froward	53° 53' lat. S
V: Capul Pariñas (nord-vestul Peru)	81° 19' long. V
E: Capul Branco/Ponta do Seixas (Pen. Brunswick)	34° 47' long. V

ȘTIU

Amintește-ți noțiunile referitoare la: calota glaciară, plăcile tectonice, procesele care se produc la contactele dintre plăci.

ȘTIAI CĂ?

- Groenlanda, cea mai mare insulă de pe glob (2,2 mil. km²), aparține geografic Americii de Nord, de care este despărțită prin strâmtoarea Davis și golful Baffin, dar politic aparține de Europa, fiind teritoriu dependent de Danemarca. În ciuda uriașei întinderi, are o populație redusă: 56 000 de locuitori, cam cât un oraș românesc precum Călărași, Deva sau Vaslui.
- În marea insulă se află cea mai întinsă zonă ocrotită de pe glob, Parcul Național Groenlanda, având o suprafață de aproape un milion de kilometri pătrați, de patru ori mai mare decât România. Este ocrotită întreaga masă de gheață și interesanta faună arctică (ursul alb, boul moscat, morsa, lemingul, vulpea polară și numeroase specii de păsări).
- Între cercetătorii Groenlandei s-a remarcat și compatriotul nostru Constantin Dumbavă, care a organizat o expediție românească în anii 1927 – 1928.

Relieful – caracteristici generale. Sistemul muntos cordiliero-andin

A Caracterele generale ale reliefului

Explorez

Primele nuclee de uscat în jurul cărora s-au dezvoltat continentele americane până la forma lor actuală sunt reprezentate de scutul canadian și scutul brazilian, fragmente din străvechile Laurasia și Gondwana. La periferia acestor scuturi, cărora le corespund astăzi mari unități de câmpie sau de podiș, s-au adăugat noi uscaturi, ca urmare a mișcărilor de cutare și înălțare și a proceselor de sedimentare și vulcanice.

Citește enunțurile de mai jos și analizează *Hărțile fizice* ale celor două continente. Stabilește dacă enunțurile sunt adevărate sau false.

- 1 Sistemele muntoase formate la marginea scuturilor străvechi sunt situate mai ales pe latura estică a continentelor americane.
- 2 Podișurile vechi suprapuse scutului canadian din estul Americii de Nord, inclusiv Munții Apalași/Appalachi, reprezintă o parte a străvechiului continent nordic Gondwana.
- 3 Unitățile de relief suprapuse vechiului nucleu continental din America de Sud sunt: Podișul Braziliei și Munții Anzi.

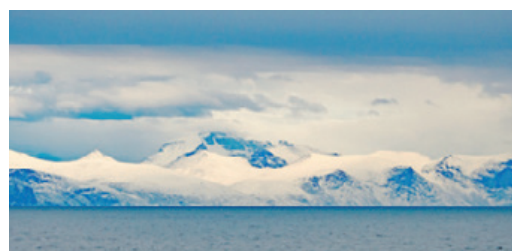

Analiză critică

Puternica răcire globală a climei de acum aproximativ două milioane de ani a avut ca efect formarea ghețarilor și pe uscatul american. În momentele de maximă dezvoltare, calota glaciară a acoperit America de Nord până la paralela de 40° lat. N., iar în America de Sud s-a extins până spre 42° lat. S. Chiar dacă încălzirea climei a dus la topirea gheții, calota glaciară continuă să persiste și astăzi în Groenlanda și în unele insule din Arhipelagul Arctic. De asemenea, ghețari actuali sunt prezenți pe teritoriul american în arealele montane înalte.

Analizează harta alăturată și hărțile fizice ale celor două continente și identifică unitățile de relief care au fost acoperite de fosta calotă glaciară. Discută cu colegii și explicați de ce în Groenlanda este prezentă și astăzi o imensă masă de gheață.

În Insula Baffin din Arhipelagul Arctic calota glaciară are o grosime de 500 m și se extinde pe o suprafață de peste 6 000 km² (aproape cât întinderea județului Constanța).

Rețin

Privit în ansamblu, uscatul american se distinge prin următoarele caracteristici generale:

- *complexitatea reliefului*, dată de prezența unor unități de relief vechi, suprapuse primelor nuclee continentale, în jurul cărora s-au dezvoltat prin depuneri de sedimente sau prin încrețirea scoarței unități mai noi;
- *ponderea diferită a treptelor majore de relief*: în America de Nord predomină podișurile, iar în America de Sud câmpiile ocupă cea mai mare parte a continentului (55%);
- *asimetria generală a reliefului* (marile înălțimi sunt concentrate pe fațada pacifică);
- *dispunerea treptelor majore de relief în lungul meridianelor* (principalele trepte de relief se desfășoară în fâșii longitudinale, relativ paralele, orientate pe direcția nord-sud);
- *diversitatea tipurilor de relief*: relief *vulcanic* (actual și relict), relief *carstic*, relief *litoral* (țărături cu fiorduri, cu canale, cu lagune, estuare și delte), relief *glaciar* (depresiunile în care s-au format lacurile nord-americane, văi, circuri glaciare), relief *deșertic* etc.;
- *intensa activitate seismică și vulcanică din vest* (areal din Cercul de Foc al Pacificului).

ȘTIAI CĂ?

Cel mai mare sistem de peșteri și pasaje subterane din lume se află în Parcul Național Mammoth Cave, din SUA.

B Unitățile majore de relief

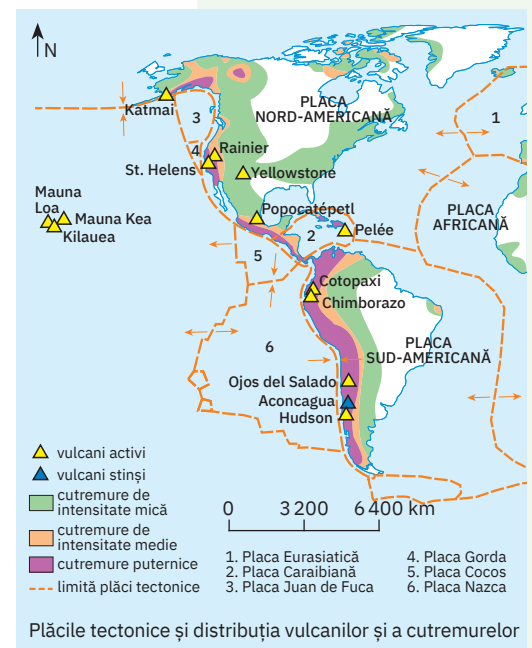

Explorez

Blocul american se suprapune peste plăcile tectonice Nord-Americană și Sud-Americană. Pe partea vestică, contactele celor două plăci cu placa Pacifică și cu celelalte plăci mai mici (Juan de Fuca, Gorda, Cocos, Nazca) sunt convergente, de tip subducție. Ca urmare a uriașelor presiuni tectonice din zonele de subducție, la marginea plăcilor americane au luat naștere lanțuri muntoase și arcuri insulare (Aleutine).

Analizează harta alăturată și hărțile fizice ale Americii de Nord și Americii de Sud de pe pagina următoare, apoi completează următoarele propoziții cu termenii corespunzători dintre paranteze.

- 1 Munții Stâncoși s-au format la contactul plăcii Nord-Americane cu placa (Caraibiană, Gorda).
- 2 Lanțul muntos andin a luat naștere din coliziunea plăcilor Sud-Americană și (Cocos, Nazca).

Rețin

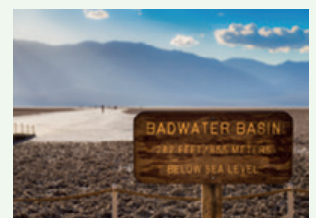
Munții din vestul uscatului american, desfășurați pe o distanță de peste 20 000 km, formează cel mai lung sistem montan de pe glob. Această fâșie neîntreruptă de munți este constituită din *Cordilierii Nord-Americani*, *Cordilierele Americii Centrale* și *Anzii Americii de Sud*. Pe latura estică a Americii de Nord, paralel cu țărmul atlantic, se extind pe o lungime de aproximativ 3 600 km *Munții Apalași* (au aproximativ 2 000 m și sunt puternic erodați).

Podișurile au o largă extindere în America de Nord, unde apar atât în interiorul masei montane vestice (*Yukon*, *Columbia*, *Colorado*, *Podișul Marelui Bazin*, *Podișul Mexican*), cât și în părțile centrale și estice (*Podișul Preriilor* și *Podișul Labrador*). În America de Sud se remarcă podișurile vechi estice (*Podișul Guyanelor* și *Podișul Braziliei*) și *Podișul Patagoniei* din sud.

Câmpiile se desfășoară în continuarea podișurilor, dezvoltându-se îndeosebi în lungul marilor artere hidrografice (câmpii aluvionare). Cele mai extinse se află în America de Sud: *Câmpia Amazonului* (cea mai mare câmpie de pe glob), *Câmpia Orinoco* și *Câmpia La Plata*. În America de Nord se disting *Câmpia Mississippi* și *Câmpia Hudson*. De-a lungul țărmurilor, în ambele continente apar câmpii litorale.

ȘTIAI CĂ?

În Podișul Marelui Bazin din SUA se află cea mai mică altitudine de pe continentul nord-american: –85,5 m, în Valea Morții.

Aplic

- 1 Identifică pe hărțile de mai jos principalele unități de relief ale uscatului american.
- 2 Discută cu ceilalți colegi și prezentați o asemănare și două deosebiri între relieful uscatului american și relieful uscatului asiatic.

Investigație: Sistemul muntos cordilero-andin

America de Nord – Harta fizică

Munții Anzi sunt mai unitari (platourile interioare, numite „altiplano” sunt mai restrânse și suspendate la mari altitudini) și mai înalți (Aconcagua, 6 962 m, cea mai mare altitudine de pe uscatul american, foto 1). Grupează aproximativ o treime din vulcanii activi de pe glob, vulcanismul și cutremurele frecvente modelând permanent peisajul andin.

Identifică pe harta principalelor unități de relief ale Americii de Nord culmile muntoase care formează Cordilierii, apoi notează-le pe caiet. Documentează-te din diverse surse (enciclopedii, reviste, internet) și descoperă informații legate de cei mai importanți vulcani activi ai Americii de Sud: Cotopaxi și Chimborazo (foto 2). Realizează pentru portofoliu o fișă de prezentare a acestor vulcani.

America de Sud – harta fizică

Rezultat în urma mișcărilor de încrețire și înălțare a scoarței terestre și totodată a intensei activități vulcanice, sistemul muntos vest-american se desfășoară în lungul meridianelor cu o continuitate remarcabilă din Alaska până în Țara de Foc, fiind constituit din Cordilierii Nord-Americani și Anzii Americii de Sud, „sudați” prin Cordilierele Americii Centrale Istmice.

Cordilierii Nord-Americani sunt alcătuiți din lanțuri muntoase paralele, care cuprind în interior depresiuni longitudinale și vaste podișuri (bazine) cu altitudini ridicate (1 500 – 2 000 m).

Lanțul exterior, desfășurat paralel cu țărmul Pacificului, prezintă în partea sa nordică cele mai mari altitudini de pe continentul nord-american (Munții Alaska, Vf. McKinley, 6 194 m – foto 3).

Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri

A Caracteristicile generale

Explorez

Multe dintre cursurile de apă americane sunt renumite pentru văile lor de tip canion. Cel mai lung canion din lume este săpat de fluviul Colorado (*Marele Canion/ Grand Canyon*, de 349 km lungime), iar cel mai adânc de râul Snake (*Hells Canyon* are aproape 2 500 m adâncime).

Formată pe un afluent al râului Caroní, din Pod. Guyanelor, Angel este cea mai înaltă cascadă de pe glob, cu o cădere de aproape 1 000 m. La fel de spectaculoase sunt și cascadele Niagara și Iguaçu, precum și căderile naturale de apă de pe văile Nahanni (din Canada) sau Yosemite (din California, SUA).

Multe cursuri americane de apă prezintă un potențial hidroenergetic foarte ridicat (Columbia, Colorado, Tennessee). Situată pe fluviul Paraná, la granița dintre Paraguay și Brazilia, hidrocentrala Itaipú ocupă primul loc pe glob după cantitatea de energie produsă și locul 2 după puterea instalată.

Documentează-te din diferite alte surse și descoperă principalele râuri ale Americii de Nord și ale Americii de Sud. Care dintre acestea sunt amenajate hidroenergetic?

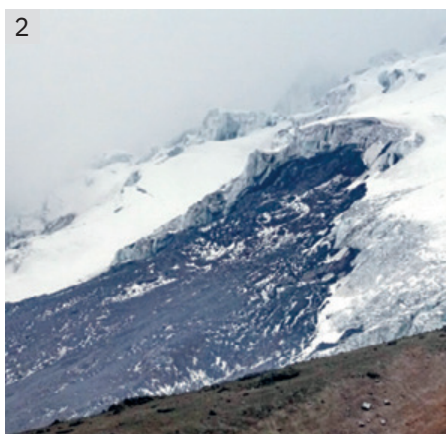

Rețin

Hidrografia uscatului american prezintă o serie de aspecte specifice, generate de întinderea, de forma și de relieful celor două mase continentale. Atât America de Nord, cât și America de Sud cuprind sisteme hidrografice care ocupă primele locuri în lume după lungime, debit și suprafața bazinului hidrografic, dar prezintă și regiuni *endoreice* (podișurile și depresiunile intramontane din Munții Stâncoși și din Anzi, de exemplu, Podișul Marelui Bazin și Platoul Altiplano) sau *areice* (Deșertul Atacama – foto 1).

În ansamblul lor, cursurile de apă din America sunt renumite prin: numeroasele căderi naturale de apă provocate de rupturile de pantă din lungul văilor (*cascade*), văile înguste și adânci, cu versanți abrupti (*văi de tip canion*) și imensul lor potențial hidroenergetic (în parte valorificat sau în curs de valorificare).

Pe teritoriul american se află numeroase *lacuri*, de origine și întinderi foarte variate, care însumează un imens volum de apă dulce. Există, de asemenea, ghețari de calotă (în Groenlanda și Arhipelagul Arctic Canadian) sau montani (foto 2) și ape subterane bogate, care apar la zi sub forma izvoarelor termale și a gheizerelor (foto 3).

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie cum influențează clima *debitul* râurilor și care sunt principalele tipuri de *lacuri* după modul de formare.

ȘTIAI CĂ?

Sistemul Mississippi-Missouri este unul dintre cele mai mari din lume: aproape 6 000 km lungime (locul 3 pe glob; are afluenți de asemenea mari, Kansas, Arkansas, Ohio ș.a.), un bazin hidrografic de peste 3 mil. km², drenând nu mai puțin de 31 de state americane și două provincii canadiene.

INVESTIGAȚIE

Fluviul Amazon –
„Uriașul Terrei“

Numit de brazilieni *Rio Amazonas*, cel mai lung fluviu american deține o serie de recorduri de nivel mondial, reprezentând cursul de apă al Terrei cu: *cel mai mare debit* (depășește la vărsare de 1,5 ori suma debitelor tuturor fluviilor africane); *cel mai mare bazin hidrografic* (își adună apele de pe o suprafață ce depășește 7 mil. km², ceea ce reprezintă două treimi din întinderea continentului european); *cel mai mare număr de afluenți și subafluenți* (aproximativ 15 000, dintre care 15 au lungimi de peste 1 500 km, iar doi afluenți depășesc 3 000 km, deci sunt mai lungi decât Dunărea); *cel mai lung traseu navigabil* (de la gura de vărsare spre amonte, pe o distanță de aproximativ 3 700 km se desfășoară un intens transport de mărfuri și de persoane). Identifică pe hartă cei mai mari afluenți ai Amazonului. Explică de ce acest fluviu prezintă la vărsare un debit uriaș. Analizează *Harta fizică a Americii* din atlasul geografic și *Harta unităților de relief din America de Sud* și precizează unitățile de relief străbătute de fluviul Amazon de la izvoare până la vărsare.

B Marile fluvii americane

Analiză critică

Identifică în tabelul de mai jos cele mai lungi fluvii americane și apoi localizează-le pe harta alăturată.

Notează pe caiet, sub formă de coloane, primele două fluvii, ca lungime, din America de Nord (coloana A) și respectiv primele două fluvii din America de Sud (coloana B).

Nr. crt.	Fluviul	Lungimea (km)
1.	Amazon	6 400
2.	Mississippi cu Missouri	5 971
3.	Paraná cu Rio de la Plata	4 880
4.	Mackenzie	4 241
5.	Tocantins	3 650
6.	Yukon	3 185
7.	São Francisco	3 180
8.	Sfântul Laurențiu	3 058
9.	Rio Grande	3 057
10.	Colorado	2 333

Primele fluvii americane, după lungime
Sursa: World Facts

America – Elemente de hidrografie

Rețin

Marile artere fluviale au la nivelul celor două mase continentale orientări total diferite: în America de Nord cele mai numeroase cursuri de apă se dispun în lungul meridianelor, pe când în America de Sud se direcționează în lungul paralelelor.

Dacă în America de Nord, sectorul montan, cu o dezvoltare mult mai mare în lățime, este străbătut de numeroase cursuri de apă (unele de lungimi apreciabile: Yukon, Colorado, Columbia), în America de Sud sectorul andin, mult mai îngust, este brăzdat doar de râuri scurte.

Urmărind particularitățile reliefului, arterele hidrografice sunt tributare oceanelor care încadrează cele două continente, cele mai importante fluvii ca lungime și debit îndreptându-se spre Oceanul Atlantic.

Marile fluvii sunt navigabile și intens folosite pentru irigații, pentru producerea energiei electrice, pentru pescuit și agrement.

Aplic

Analizează harta de mai sus și *Harta fizică a Americii* din atlasul geografic. Identifică:

a fluviile din America de Nord care curg spre: 1. Oceanul Atlantic; 2. Oceanul Pacific; 3. Oceanul Arctic;

b fluviile din America de Sud care curg spre: 1. Oceanul Atlantic; 2. Oceanul Pacific.

C Marile lacuri americane

Explorez

În America de Nord se află cel mai întins complex lacustru cu apă dulce de pe glob (aproape 250 000 km²), cunoscut sub numele de *Marile Lacuri* (*Great Lakes*). Cele cinci lacuri glaciare, care marchează prin poziția lor „fruntea” vechii calote glaciare, înglobează cel mai mare volum de apă dulce de pe glob (Lacul Superior este cel mai mare lac terestru cu apă dulce). Totodată, constituie cel mai mare sistem

mondial de navigație continentală, cu o rețea care include peste 1 000 km și 200 de porturi. Lacurile comunică între ele și, prin fluviul Sfântul Laurențiu, sunt legate cu Oceanul Atlantic.

Analizează harta de la pagina anterioară și identifică cele cinci lacuri care compun acest sistem. Notează în caiet numele acestor lacuri.

Rețin

+ *Lacurile* sunt inegal distribuite pe cele două mase continentale, cele mai numeroase și mai întinse aflându-se în America de Nord. Pe lângă lacurile cu apă dulce, sunt și lacuri sărate, situate de obicei în regiunile endoreice sau areice, cu climat arid (de exemplu, Marele Lac Sărat, din Podișul Marelui Bazin). Multe dintre ele au un caracter sezonier, seacă frecvent, lăsând în loc cruste de sare. În America de Sud acestea poartă numele de „salar” (Salar de Uyuni, din podișul andin Altiplano, Salar Atacama, din deșertul cu același nume).

Din punct de vedere genetic (după modul de formare), există pe cele două continente americane o mare varietate de lacuri naturale (majoritatea sunt *glaciare* și *tectonice*), iar dintre lacurile antropice foarte numeroase sunt cele de acumulare/hidroenergetice (de exemplu, lacul Mead, din spatele barajului Hoover de pe Colorado este unul dintre cele mai mari lacuri antropice din lume).

Aplic

Analizează împreună cu colegii imaginile de mai jos. Identificați și apoi notați în caiete tipurile de lacuri naturale din America, după modul de formare a cuvetei lacustre.

Lacul Urșilor – cel mai întins lac glaciar din nordul Americii de Nord (31 792 km²)

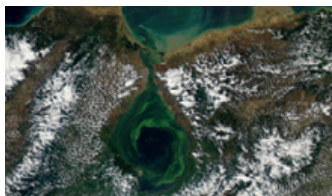
Lacul tectonic Titicaca – cel mai mare lac de altitudine și lac navigabil aflat la cea mai mare altitudine

Lacul Crater – cel mai renumit lac vulcanic de pe glob; lacul cu cele mai pure ape din America de Nord

Lacul carstic Marion – unul dintre numeroasele lacuri formate în platourile carstice din Florida

Lacul Maracaibo (la țărul Mării Caraibilor) – cel mai întins lac litoral de tip lagună de pe glob

Lac natural format în spatele barajului de bușteni „construit” de castori (frecvente pe râul Missouri)

ȘTIAI CĂ?

- Niagara, deși nu se remarcă prin înălțime (49-51 m) este una dintre cele mai spectaculoase cascade din lume: are două sectoare, unul american (având circa 300 m lățime) și altul canadian (de trei ori mai lat), cunoscut, datorită formei sale, drept „Potcoava”.

Dispune de cele mai multe amenajări și facilități turistice între toate cascadele de pe glob.

- Parcul Național Yellowstone, din nord-vestul Statelor Unite, cea mai complexă zonă protejată din lume, ocrotește, printre multe alte fenomene naturale, cel mai mare număr de gheizere (izvoare arteziene fierbinți) de pe glob (peste 300). Între acestea se remarcă Old Faithful („Bătrânul Fidel”), care are cele mai constante erupții, și Steamboat Geyser, cel mai mare dintre cei activi (coloana de apă și aburi fierbinți atinge 90-120 m). De asemenea, aici există numeroase canioane, cascade, vulcani noroiși, păduri pietrificate.

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie despre caracteristicile principalelor *tipuri de climă* și ale principalelor *zone biogeografice* de pe glob.

Diferențieri climatice și biogeografice

A Uscatul american - diferențieri climatice

Explorez

Citește cu atenție textul de mai jos și lista factorilor care determină și influențează clima Americii de Nord

„Un val de frig polar a lovit în aceste zile Statele Unite ale Americii, în anumite zone din țară fiind mai frig decât în Antarctica, temperaturile coborând la -50°C . Condițiile extreme au făcut ca, în anumite zone, serviciul poștal să nu mai funcționeze, zborurile să fie anulate și școlile închise.”

(Sursa: HotNews.ro; miercuri, 30 ianuarie 2019)

Lista de factori:

- *altitudinea diferită a formelor de relief;*
- *așezarea geografică a continentului;*
- *curenții oceanici calzi și reci;*
- *dispunerea reliefului montan în lungul meridianelor;*
- *forma continentului.*

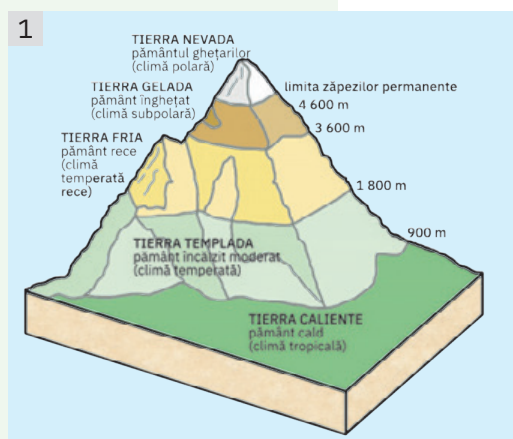
Precizează:

- 1 Factorul care favorizează pătrunderea maselor de aer rece (polar) și determină în regiunile centrale ale Americii de Nord (Statele Unite ale Americii) valuri de frig și vânturi reci. Explică răspunsul dat.
- 2 Cum a fost perturbată viața locuitorilor de aceste condiții extreme ale vremii.

Analiză critică

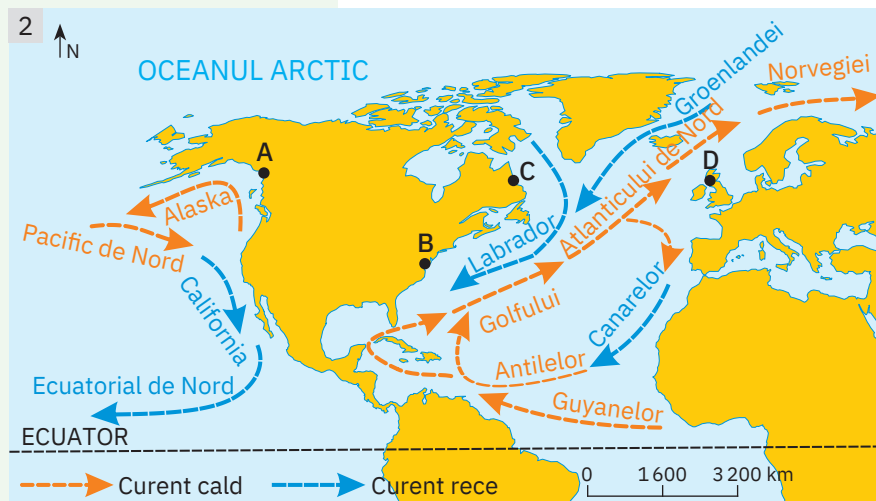
1

1 Imaginea 1 ilustrează etajele climatice specifice catenelor andine înalte, situate în zona intertropicală. Fiecare etaj climatic este descris, pe scurt, în enunțurile următoare. Analizează imaginea și citește enunțurile. Asociază fiecare etaj climatic cu enunțul corespunzător, după modelul: *Tierra fria – e*.

- a Înregistrează temperaturi medii anuale de $10-15^{\circ}\text{C}$.
- b Este un climat deosebit de rece, ceea ce a condus la transformarea zăpezilor permanente în mase întinse de gheață.
- c Prezintă temperaturi medii anuale ridicate ($25-28^{\circ}\text{C}$) și precipitații bogate (peste $2\,000\text{ mm/an}$).
- d Temperaturile medii anuale sunt foarte scăzute, iernile lungi, verile foarte răcoroase;
- e Aici temperaturile medii anuale nu depășesc 18°C .

2

2 Analizează imaginea și apoi răspunde la următoarele cerințe:

- a Între localitățile nord-americane marcate cu literele A și B există o distanță pe latitudine de aproximativ 10° . De ce temperaturile medii anuale din cele două localități au valori aproape identice?
- b Explică faptul că temperaturile medii anuale din localitatea C, situată pe țărmul estic al Americii de Nord, sunt cu aproximativ 10°C mai scăzute decât cele înregistrate în localitatea D, situată, la aceeași latitudine, dar pe coasta vestică a Europei.

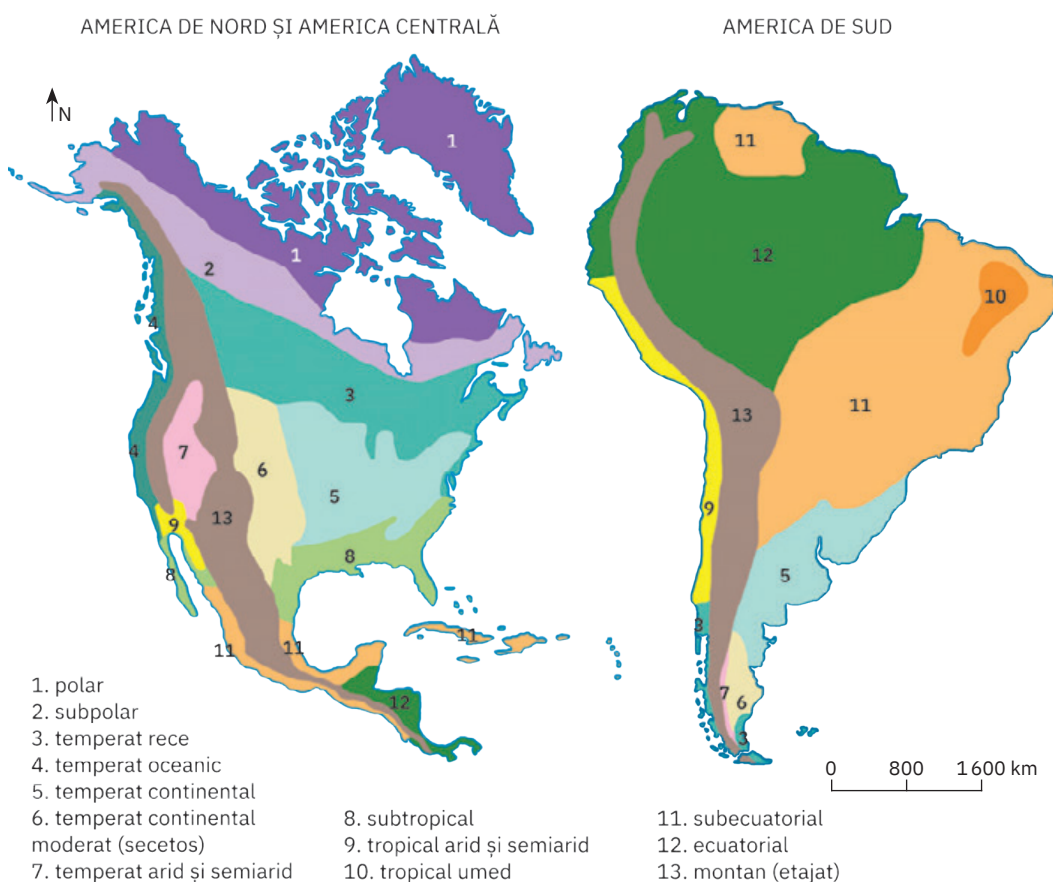
Rețin

Desfășurându-se latitudinal de o parte și de alta a Ecuatorului, până în regiunea arctică și respectiv antarctică, uscatul american prezintă *toate zonele de climă terestre*. Regional sau local, *sucesiunea climatelor specifice acestor zone sunt influențate/modificate de o serie de factori geografici*, dintre care se remarcă îndeosebi *relieful și curenții oceanici*.

Prin poziția în vestul uscatului american și desfășurarea sa în lungul meridianelor, sistemul muntos cordiliero-andin favorizează pătrunderea și înaintarea maselor de aer rece (polar) la latitudini mai mici: în America de Nord, înaintază iarna până spre Golful Mexic, iar în America de Sud aerul rece antarctic pătrunde spre nord până pe Platoul Brazilian și uneori chiar în zona amazoniană. Lanțurile muntoase paralele cu linia țărmului reprezintă totodată baraje naturale în calea maselor de aer umed venite dinspre Oceanul Pacific, fapt care determină precipitații mai bogate pe versanții vestici și un climat arid în podișurile intramontane.

Relieful creează diferențieri și prin altitudine, etajarea climatică fiind foarte evidentă îndeosebi în masivele ce depășesc 5 000 de m.

Curenții oceanici imprimă zonelor de coastă caracteristicile lor termice și de umiditate, cei reci determinând în anumite zone formarea deșerturilor din imediata apropiere a litoralului (Atacama, cel mai arid deșert din lume).

America – Principalele tipuri de climă/climate

ȘTIAI CĂ?

Între recordurile climatice americane care sunt, totodată, și mondiale se înscriu:

- Valea Morții/Death Valley, depresiune din Munții Stâncoși, în sudul Californiei, în care s-a înregistrat cea mai ridicată temperatură pe termen lung: 48,9 °C la umbră timp de 43 de zile consecutive (între 6 iulie și 17 august 1917).

- Atacama, deșert aflat în vestul Munților Anzi, paralel cu țărmul Oceanului Pacific, în care s-a înregistrat cea mai lungă perioadă de secetă: prima ploaie, după 400 de ani, a căzut în anul 1971.
- Paradise, stațiune pentru sporturi de iarnă în nord-vestul SUA, la poalele vulcanului stins Mount Rainier, este „Polul zăpezii” pe Terra: pe 17 aprilie 1972, stratul de zăpadă s-a apropiat de 8 m (7,79 m), iar între 19 februarie 1971 și 18 februarie 1972 s-a acumulat un strat de zăpadă de peste 31 m.

Aplic

Analizează împreună cu colegii hărțile de mai sus și identificați principalele tipuri de climă din fiecare continent american.

Stabiliți două asemănări și două deosebiri între clima Americii de Nord și clima Americii de Sud.

ȘTIAI CĂ?

- În pădurile de conifere ale coastelor sudice pacifice din America de Nord cresc două specii de arbori giganti: *Sequoia sempervirens* (arborele roșu) și *Sequoia gigantea* (arborele mamut); aceștia ating frecvent înălțimi foarte mari și au trunchiurile foarte groase. De pildă, exemplarul numit Generalul Sherman are înălțimea de 83 m, circumferința de 31 m și masa lemnoasă conținută de 5 600 de tone!

- Galápagos, arhipelag situat în apele Pacificului, chiar pe Ecuator, la circa 2 000 km de țărmul Americii de Sud, prezintă un interes științific deosebit datorită florei și, mai ales, faunei specifice. Viețuitoarele de aici, între care țestoasa uriașă (galápagos), iguana marină și cele peste 70 de specii de păsări (cormoranul fără aripi, specii de flamingo, pelicani, egrete, albatroși, pescăruși etc.), prezintă varietăți diferite pentru fiecare insulă. Acestea l-au inspirat pe marele naturalist britanic Charles Darwin în elaborarea teoriei evoluției speciilor.

B Uscatul american - diferențieri biogeografice

✓ Rețin

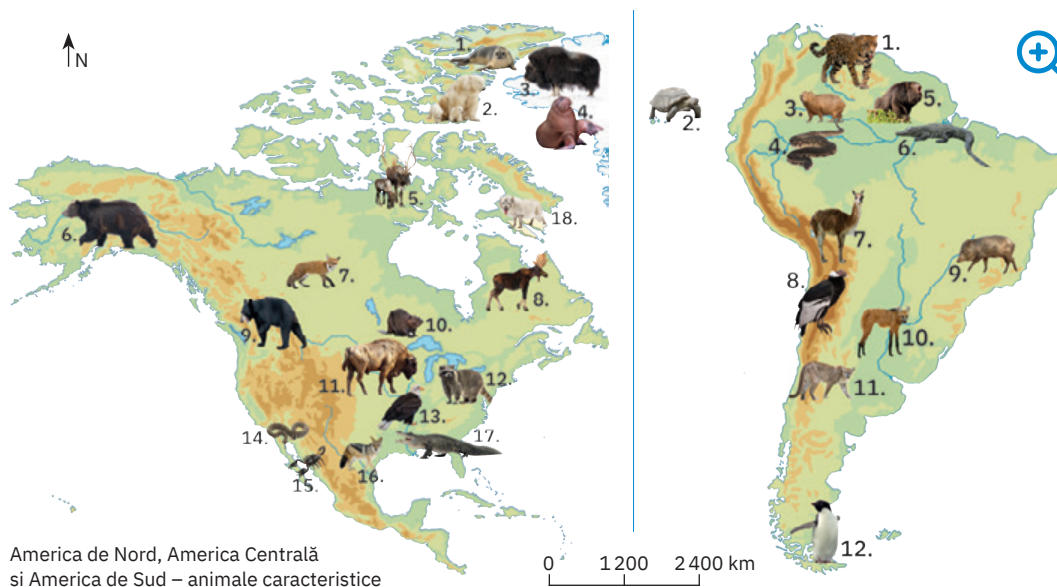
Principalele zone biogeografice americane sunt:

- tundra* – specifică în nordul Americii de Nord, Arhipelagul Arctic și pe coastele Groenlandei;
- pădurea de conifere* – ocupă areale importante din America de Nord (taigaua nord-americană) de la Oceanul Pacific la Oceanul Atlantic; aici apar și specii de arbori diferite de cele din pădurile europene (tsuga, bradul Douglas etc.);
- pădurea de foioase* – ocupă îndeosebi versanții Munților Apalași și regiunile învecinate;
- stepa* – care poartă numele de *prerie* în Marile Câmpii/Great Plains (în mare parte a fost înlocuită cu terenuri agricole) și regiunile înconjurătoare și de *pampas* în câmpiile temperate sud-americane;
- vegetația de deșert și semideșert* specifică podișurilor intracordiliere nord-americane cu climat temperat arid și semiarid (Marelui Bazin, Columbiei), Podișului Patagonia etc.;
- vegetația subtropicală cu păduri veșnic verzi* (Golful Mexic, peninsulele Florida și California, sud-estul Braziliei) și asociații de tufișuri de tip *chaparral* (în Peninsula California) și *matorral* (în zona pacifică sud-americană, între 32-37° lat. S);
- vegetația de deșert și semideșert* din regiunile cu climat tropical arid și semiarid (deșerturile nord-americane Sonora și Mojave; Deșertul Atacama, platourile sud-americane) unde apar numeroase specii de cactuși, yucca, agave, unele fiind endemice;
- savana* – întâlnită numai în America de Sud, prezintă aspecte și denumiri diferite: *llanos* (în Câmpia Orinoco, vestul Podișului Guyanelor), *campos* (în Podișul Braziliei), *caatinga* (în nord-estul Podișului Braziliei);
- pădurea ecuatorială* – are cea mai mare extindere în Câmpia Amazonului, unde este cunoscută sub numele de *selvas*;
- vegetația montană*, etajată, specifică sistemului cordiliero-andin.

Aplic

- Explică de ce există diferențieri biogeografice atât în interiorul fiecărui continent, cât și între continentele americane.
- Analizează împreună cu colegii hărțile de mai jos și identificați speciile de plante și de animale caracteristice principalelor zone biogeografice din fiecare continent american.

Recapitulare și autoevaluare

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Peninsula din nord-vestul Americii de Nord se numește:
 - Alaska;
 - California;
 - Florida;
 - Labrador.
- Este situat în interiorul lanțurilor montane nord-americane, podișul numit:
 - Braziliiei;
 - Colorado;
 - Patagoniei;
 - Preriilor.
- Fluviul american care își adună apele din regiuni cu climă ecuatorială se numește:
 - Amazon;
 - Yukon;
 - Mississippi;
 - Parana.
- Lacul navigabil aflat la cea mai mare altitudine se numește:
 - Crater;
 - Erie;
 - Titicaca;
 - Urșilor.
- Vegetația de stepă este cunoscută în America de Nord sub numele de:
 - campos;
 - pampas;
 - prerie;
 - selvas.
- După modul de formare, majoritatea lacurilor naturale americane sunt:
 - carstice și glaciare;
 - glaciare și tectonice;
 - tectonice și vulcanice;
 - vulcanice și carstice

18 puncte

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Deșertul Atacama este situat pe coasta vestică a Americii ...
- După modul de formare, Cotopaxi și Chimborazo sunt munți ...
- Cea mai mare altitudine din America de Nord se află în vârful ...
- Strâmtoarea care poartă numele exploratorului Magellan este situată în sudul Americii ...
- În mod convențional, partea continentală a Americii Centrale se extinde între Istmul Tehuantepec și Istmul ...
- Arhipelagul din nordul Americii de Nord are predominant un climat ...

24 de puncte

III. Analizează harta alăturată pe care sunt marcate cu numere puncte de observare aflate pe traseul unei expediții de studiu a uscatului american. Scrie pe caiet numărul care marchează punctul de observare:

- situat în apropierea cascadei Angel;
- din care se poate ajunge în cel mai scurt timp la Strâmtoarea Bering;
- situat în Podișul Patagoniei;
- situat în apropierea Lacului Sclavilor;
- din care se poate organiza o croazieră pe fluviul Amazon;
- aflat într-o regiune cu vegetație predominant ierboasă de tip campos și caatinga;
- situat într-o regiune a cărei climă este influențată de curentul rece al Labradorului;
- situat în Câmpia Mississippi;
- din care se poate organiza o excursie în împrejurimile lacului Titicaca.

36 de puncte

IV. Scrie pe caiet numele:

- celei mai întinse insule care aparține uscatului american;
- celor mai înalți munți de pe uscatul american;
- celui mai lung fluviu care traversează uscatul american;
- sub care este cunoscută cea mai bogată și luxuriantă formațiune vegetală care se dezvoltă pe teritoriul american.

12 puncte

Grilă de autoevaluare

I + II + III + IV =
90 de puncte.

Subiectul I	6 × 3 p = 18 p
Subiectul II	6 × 4 p = 24 p
Subiectul III	9 × 4 p = 36 p
Subiectul IV	4 × 3 p = 12 p

Din oficiu 10 puncte.
Total: 18 + 24 + 36 + 12
+ 10 p din oficiu =
100 de puncte

Harta politică și contraste teritoriale între state

ȘTIU

Amintește-ți de la lecțiile de istorie și de geografie despre colonizarea teritoriilor americane de către europeni.

Explorez

Statele Unite ale Americii reprezintă în fapt un singur stat constituit istoric prin uniunea liber consimțită a 50 de state. Printre statele SUA se numără Alaska, teritoriu aparținând inițial Imperiului Țarist. Cum a fost posibil acest lucru? Dintotdeauna Rusia a dorit să știe ce există dincolo

de estul extrem al Siberiei. Trimis de țarul Petru I într-o expediție de cercetare, exploratorul Vitus Bering descoperă în 1725 strâmtoarea ce separă Asia de America și apoi, în 1741, ajunge în Alaska, care astfel intră în stăpânirea Rusiei. Dar ulterior, rușii au fost descurajați constatând clima aspră, drumurile dificile și distanțele prea mari pentru a transporta blămurile de vidră, puținele bogății descoperite în Alaska. Ca urmare, au preferat să vândă acest teritoriu Statelor Unite. „Tranzacția” a fost încheiată în 1867, când Alaska, considerată una dintre cele mai sărace și mai

slab populate provincii ale Imperiului Țarist, a fost cumpărată de către SUA cu prețul de 7,2 milioane de dolari... adică aproximativ cinci dolari pe kilometru pătrat. Între timp, americanii au descoperit adevăratele resurse ale acestui teritoriu: petrol, gaze naturale, cărbuni, metale prețioase, lemn etc.

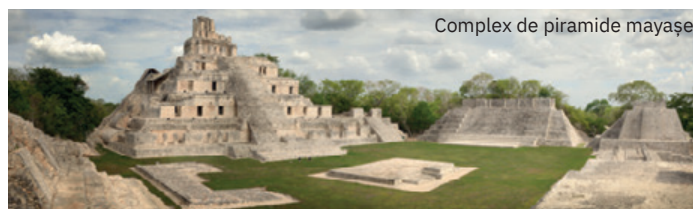
Formulează un punct de vedere prin care să explici de ce acțiunea de vânzare-cumpărare a imensului teritoriu din nord-vestul Americii de Nord este considerată de către specialiștii de astăzi drept „cea mai ciudată tranzacție comercială din istorie”.

Analiză critică

Harta politică a Americii a cunoscut, de-a lungul secolelor, permanente prefaceri. Primele structuri statale s-au format în Antichitate când pe actualul teritoriu al Mexicului, în America Centrală și în America de Sud s-au pus bazele civilizațiilor precolumbiene, dintre care s-au remarcat, atât prin nivelul cultural ridicat, cât și prin rolul economic și politic jucat în regiune, civilizațiile aztecă, mayașă și incașă.

Foarte multe dintre statele actuale au fost colonii ale marilor imperii europene, procesele complexe de dobândire a independenței desfășurându-se în spațiul insular al Antilelor până la mijlocul secolului XX.

Analizează împreună cu colegii harta alăturată și identificați marile puteri imperiale europene care și-au împărțit teritoriul american.

Formulați păreri prin care să argumentați faptul că imperiile coloniale au fost interesate să controleze teritoriile din America, deși acest bloc continental se află la distanțe foarte mari de Europa.

Retin

În prezent, blocul american însumează 35 de state, dintre care: trei în America de Nord, 12 în America de Sud și 20 în America Centrală (șapte state sunt situate în partea continentală/istmică și 13 pe insulele din arhipelagurile Antilele Mari și Antilele Mici).

Pe lângă aceste state, harta politică actuală a celor două continente americane cuprinde 24 de teritorii dependente și cu statut special, care, în afară de Guyana Franceză, sunt insule (de regulă mici ca întindere și populație). Un caz aparte este Groenlanda, care reprezintă cel mai mare teritoriu neautonom din lume, parte a statului european Danemarca.

După forma de guvernământ, 11 state sunt monarhii (Canada, din America de Nord și 10 state din America Centrală), restul fiind republici.

Explorez

Din punct de vedere *teritorial*, harta politică evidențiază o serie de *contraste*. Ca *poziție geografică*, majoritatea statelor sunt *continentale* și au deschidere cel puțin la unul dintre oceanele care mărginesc cele două mase de uscat. În America de Sud statele pot fi grupate teritorial în *state andine* și *state atlantice*.

După mărimea teritoriului, câteva state americane au întinderi foarte mari (Canada locul 2 pe glob –, SUA, Brazilia) și mari (Argentina, Mexic), majoritatea fiind însă mijlocii și mici. În America Centrală Insulară sunt șapte state foarte mici (sub 1 000 km²), dintre care se remarcă Saint Kitts și Nevis, cel mai mic stat american (261 km²).

America Centrală

Analizează hărțile politice ale celor două continente americane și precizează:

- 1 numele statului nord-american cu ieșire la cele trei oceane care mărginesc continentul;
- 2 numele singurelor două state americane care nu au ieșire la mare;
- 3 numele a două state andine;
- 4 numele a două state atlantice;
- 5 numele statului al cărui teritoriu are o formă foarte alungită pe direcția nord-sud.

ȘTIAI CĂ?

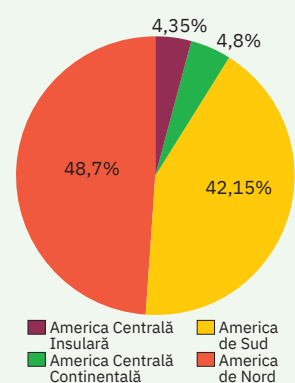
- Statul Bahamas, suprapus arhipelagului omonim, deși are o suprafață și o populație reduse, constituie principala destinație turistică dintre toate arhipelagurile din Marea Caraibilor, datorită vecinătății cu SUA și a dotărilor turistice.
- Saint Kitts și Nevis, statul cel mai puțin întins (261 km²) și cel mai puțin populat (52 700 loc.) din întreaga Americă, are de asemenea o economie bazată pe turism. Între principalele atracții se înscrie biserica St. John, de pe insula Nevis.
- Dintre cele trei teritorii din nord-estul Americii de Sud cucerite și colonizate de europeni, alții decât spaniolii și portughezii, două și-au dobândit independența: cel britanic a devenit statul Guyana, iar cel olandez a devenit statul Suriname. Cel de-al treilea este încă un teritoriu dependent de Franța (Guyana Franceză).
- Dintre insulele mari din Antile, numai Puerto Rico nu a devenit independentă, fiind teritoriu cu statut special (stat liber asociat cu SUA). Are una dintre cele mai dezvoltate economii din America Centrală Insulară.

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie și de istorie ce știi despre popularea Americii.

ȘTIAI CĂ?

Începând cu secolul al XVI-lea, puterile coloniale europene aduc în America sclavi negri africani, apogeul acestui comerț rușinos fiind atins în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Numărul negrilor traversați peste Atlantic a fost apreciat la circa 20 de milioane. Urmașii acestora formează astăzi majoritatea populației în unele state și teritorii din America Centrală Insulară. Sunt foarte importanți ca număr în SUA (43,4 mil.) și Brazilia (15,8 mil.).

America - Distribuția populației

Elemente de diversitate umană

A Evoluția, dinamica și răspândirea populației

Explorez

Primele grupuri de oameni au pătruns pe teritoriul american acum aproximativ 40 000 de ani, venind din ținuturile Asiei. Popularea întregului uscat american s-a realizat treptat, de la nord la sud, prin mai multe valuri de migrație. Specialiștii estimează că în momentul sosirii lui Columb (1492), populația Americii, formată din triburi cu civilizații și culturi diferite, se ridica la peste 50 de milioane de persoane. Creșterea însemnată a populației s-a produs după secolul al XVIII-lea, odată cu aducerea de către colonizatorii europeni a negrilor (folosiți ca sclavi), iar mai târziu (sfârșitul secolului al XIX-lea) odată cu sosirea imigranților asiatici.

Formulează o părere prin care să exprimi care au fost urmările colonizării asupra populației băstinașă din America.

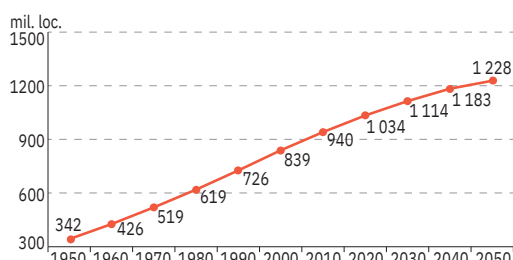

Analiză critică

În ultimele decenii populația Americii a crescut, dar având un bilanț natural mult mai mare, America de Sud a înregistrat un ritm mai accentuat de creștere demografică, comparativ cu America de Nord.

Analizează împreună cu colegii graficele și tabelul de mai jos și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, răspundeți la următoarele cerințe:

1 Comparați evoluția numerică a populației Americii cu evoluția populației Africii (graficul de la pagina 63). Discutați în clasă asemănările sau deosebirile.

Evoluția populației Americii (milioane de locuitori)

- Explicați faptul că, deși America de Nord este mai întinsă cu aproape 7 mil. km², populația sa actuală este doar puțin mai numeroasă (cu aproape 66 mil. loc.) decât populația Americii de Sud.
- Numiți primele state americane după numărul de locuitori. De ce SUA are o populație de aproape 9 ori mai numeroasă decât Canada, ambele state fiind comparabile ca întindere (Canada chiar mai mare cu 0,6 mil. km²)?

Statul	Populația (mil. loc.)	Densitatea medie (loc./km ²)
1. SUA	324,4	35
2. Brazilia	209,2	25
3. Mexic	129,1	66
4. Columbia	49,0	44
5. Argentina	44,2	16
6. Canada	36,6	4
7. Perú	32,1	25
8. Venezuela	31,9	36

Cele mai populate state americane (peste 30 mil. loc.)

Rețin

Blocul american are astăzi puțin peste un miliard de locuitori, fiind al treilea uscat continental ca populație, după Asia și Africa, cu o pondere de 13,3% în populația mondială. Creșterea numerică a populației americane va continua, dar cu diferențieri teritoriale generate de valorile reduse ale bilanțului natural în țările dezvoltate (SUA, Canada) și de valorile ridicate în țările în dezvoltare (Mexic, țările Americii Centrale și Americii de Sud).

Densitatea medie a populației este sub media mondială: 19 loc./km² în America de Nord și 24 loc./km² în America de Sud. Singurul areal cu densitate ridicată este America Centrală, îndeosebi partea insulară (194 loc./km²). Cele mai mari concentrări de populație se află pe coasta atlantică: la sud de estuarul Sf. Laurențiu, în regiunea Marilor Lacuri, SE Braziliei, regiunea estuarului Rio de la Plata.

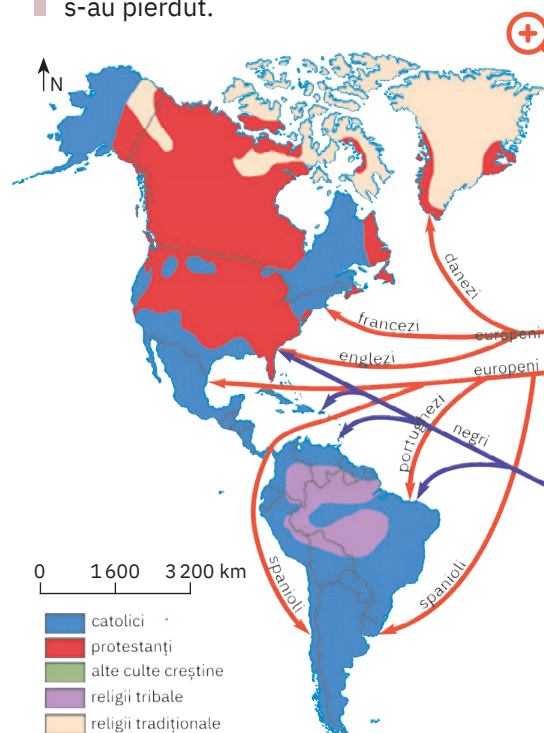
B Diversitatea populației

Explorez

Populația băștinașă din America, redusă numeric, este formată din *inuiți* (eschimoși, în Alaska, Arhipelagul Arctic Canadian, foto 1) și *amerindieni*. În America de Nord, numărul acestora este foarte redus. Cele mai importante sunt grupurile de indieni Navajo (foto 2) care trăiesc la est de Marele Canion și indienii Dakota (foto 3) din Podișul Missouri. În număr mai mare sunt amerindienii din America de Sud (Guatemala, Peru – foto 4, Bolivia). Triburile de indieni din bazinul Amazonului (foto 5) au înregistrat o puternică scădere numerică determinată atât de bolile aduse de europeni, cât și, recent, în

urma construirii *Transamazonianului* și despăduririlor masive.

Discută cu colegii și explicați de ce, pe măsura pătrunderea europenilor, multe din obiceiurile și tradițiile populațiilor băștinașe au suferit modificări sau chiar s-au pierdut.

America – credințe religioase și populațiile colonizatoare

Analiză critică

Analizează cu colegii harta alăturată. Identificați grupurile de populații colonizatoare și teritoriile americane pe care acestea s-au stabilit. Argumentați afirmația: *Uscatul american poate fi împărțit în două arii culturale: America Anglo-saxonă (formată din Canada și SUA) și America Latină (care cuprinde restul spațiului american: Mexic, statele Americii Centrale și statele Americii de Sud).*

Rețin

În prezent America adăpostește un amestec de rase și populații unic între continentele planetei. În America de Nord există o preponderență a albilor (peste 75% în Canada și SUA) față de negri (mai numeroși în SUA), asiatici și amerindieni.

În America de Sud, populația albă europeană este concentrată mai ales în regiunile extratropicale (90% din totalul populației în Argentina și Uruguay). Negrii (afro-americieni) se află în număr apreciabil în America de Nord, dar mai ales în America Centrală Insulară unde sunt majoritari.

Dar America este un exemplu de spațiu în care nu s-a creat o barieră rasială, în structura actuală a populației regăsindu-se: *metiși* (rezultați din amestecul albilor cu amerindieni), *mulatri* (din amestecul albilor cu negri), *zambos* (proveniți din amestecul negrilor cu amerindienii) și *cholos* (rezultați din amestecul metișilor cu amerindienii).

Diversitatea etnică, lingvistică, confesională și culturală care caracterizează America este expresia modului în care s-a produs popularea acestui imens teritoriu și mai ales a secolelor de conviețuire care au demonstrat că admiterea și recunoașterea diferențelor creează în final unitate între oameni și progresul societății.

ȘTIAI CĂ?

Între băștinașii amerindieni, numiți și pieile-roșii întrucât se vopseau îndeosebi cu argilă roșie, se înscriu și *jivaros* (în traducere, „războinici”), renumiți „vânători de capete”, care trăiesc și astăzi în Amazonia. Primul român care a intrat în contact cu ei a fost globe-trotter-ul Dumitru Dan, în anul 1912, în timpul călătoriei sale în jurul lumii.

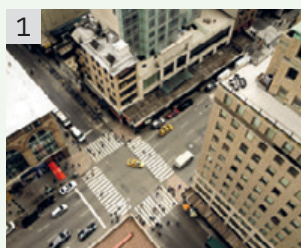
ȘTIU

Amintește-ți de la lecțiile de istorie și de geografie despre colonizarea teritoriilor americane de către europeni.

ȘTIAI CĂ?

Brasília, oraș geometric prin excelență, a fost construit pe un loc gol pentru a îndeplini funcția de capitală a celui mai mare stat latino-american. Are forma unui avion cu fuselajul imaginar format din clădirile instituțiilor administrative, iar aripile corespund sectoarelor comerciale, bancare, hoteliere și rezidențiale.

Forme de aglomerare urbană

Analiză critică

În spațiul american se află opt megaorașe, adică orașe multimilionare, cu peste 10 milioane de locuitori, și 11 orașe cu o populație cuprinsă între 5 și 10 milioane de locuitori.

1 Analizează harta de la pagina alăturată și numește orașele americane cu peste 10 milioane de locuitori și respectiv orașele cu 5-10 milioane de locuitori.

2 Trei dintre aceste mari orașe americane sunt prezentate în enunțurile următoare. Identifică orașul descris în fiecare enunț. Notează în caiet numele orașului și statul din care face parte.

a Construit pe locul vechii capitale a imperiului aztec într-un podiș dominat de

conuri vulcanice (Popocatepetl), orașul a evoluat continuu, iar astăzi, cu cei peste 21,5 milioane de locuitori, reprezintă al doilea oraș american și unul dintre cele mai mari orașe ale lumii (locul 5 pe glob).

b Are funcția de capitală și este cel mai mare oraș al statului american situat pe latura pacifică, recunoscut prin forma sa alungită în lungul meridianelor.

c Cei aproape 15 milioane de locuitori ai acestui oraș sunt cunoscuți sub numele de „portenos”, adică „oamenii din port”, denumire ce derivă din așezarea sa pe malurile fluviului Rio de la Plata, de o parte a estuarului format la vărsarea în Oceanul Atlantic.

Explorez

1 Construite, în general, pe terenuri orizontale, orașele nord-americane sunt renumite la nivel mondial prin rețeaua lor stradală care, în mare parte, are un aspect geometric: străzile se întretaie în unghiuri drepte și sunt paralele, respectiv perpendiculare între ele (foto 1). Datorită acestui fapt, sunt denumite *orașe rectangulare* sau „*tablă de șah*”. Explozia demografică și migrația masivă a populației rurale au generat creșterea numărului de orașe și conturarea unor mari aglomerări umane. Nevoia de organizare a spațiului datorată supraaglomerării a dus la apariția clădirilor foarte înalte, cu aspect geometrizat, dispuse foarte ordonat în raport de rețeaua stradală (foto 2). Apărut inițial în orașele Americii de Nord, „modelul” clădirilor-gigant (cunoscute sub denumirea de „zgârie-nori”) a fost preluat ulterior de marile metropole mondiale.

Prezintă un avantaj și un dezavantaj pentru fiecare dintre aspectele specifice orașelor americane prezentate în imaginile 1 și 2.

2 Creșterea demografică din secolul al XX-lea aduce la marginea metropolelor americane o explozie de cartiere ale sărăciei. Mahalalele, numite *bidonviluri* în Africa și *shantytown* în Asia, sunt cunoscute în America Centrală și de Sud sub denumirea de *favelas* (în Brazilia), *barrios* sau *barriadas* (în Venezuela, Peru, Chile, Salvador etc.).

Analizează imaginile de mai jos. Imaginează-ți că trăiești într-unul din aceste cartiere lipsite de electricitate, canalizare, apă curentă. Cum crezi că ar decurge o zi din viața ta într-un astfel de cartier?

Rocinha din Rio de Janeiro, cea mai mare favelă a Braziliei

Favela Rocinha (detaliu)

Petare din Caracas, unul dintre cele mai mari barrios din Venezuela

Rețin

Continentele americane prezintă cel mai mare grad de urbanizare de pe glob: 82,2% din populația totală a Americii de Nord și respectiv 80,7% din cea a Americii Centrale și de Sud trăiește la oraș.

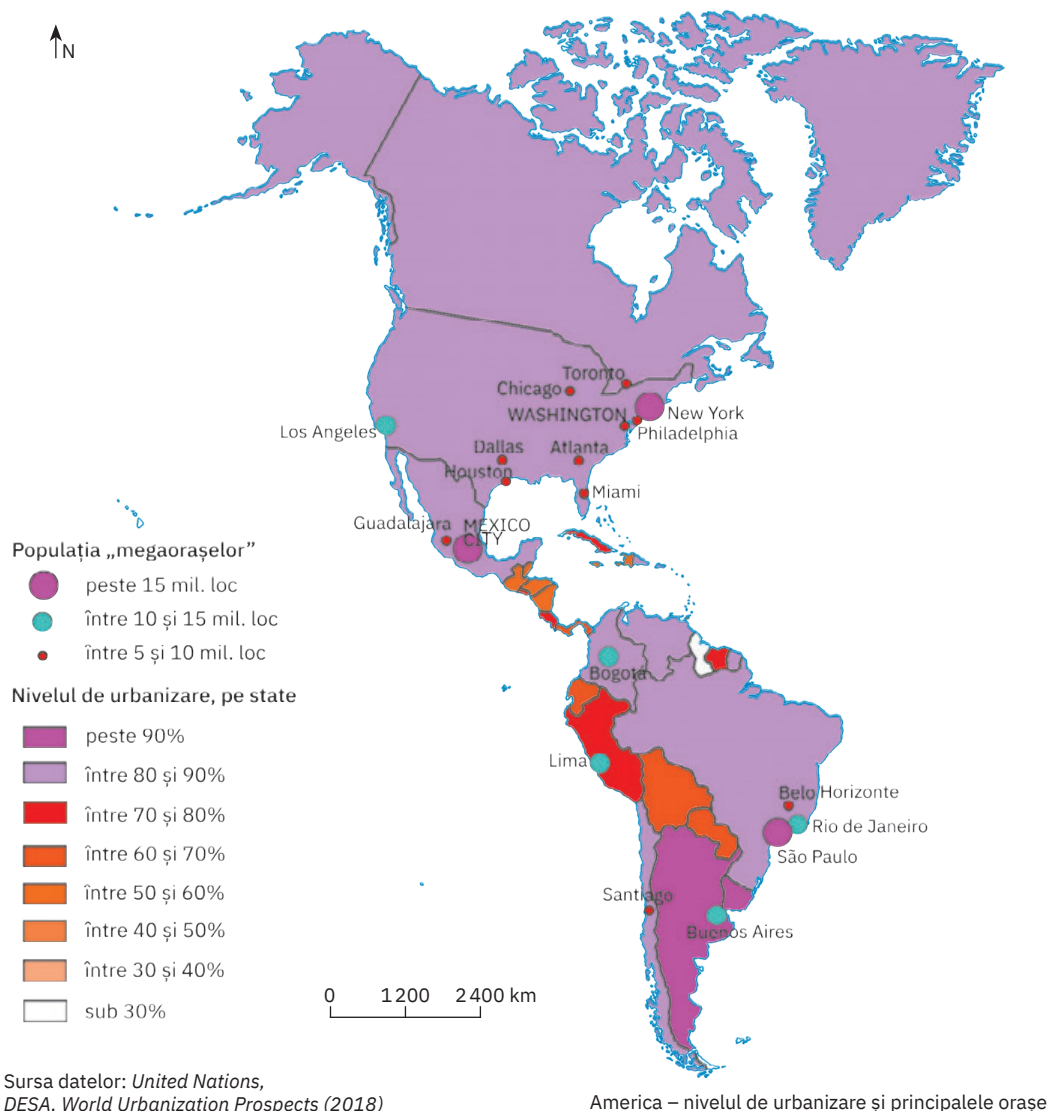
Reprezentative pentru spațiul american sunt *metropolele* (multe de interes internațional: New York, Los Angeles, Chicago, San Francisco, Buenos Aires, Rio de Janeiro etc.) și mai ales *megapolisurile*. Ca forme complexe de organizare urbană, megapolisurile americane au aspectul unor axe pe care sunt dispuse mari aglomerații urbane: Boswash (pe coasta atlantică a SUA, cuprinde arealul urban Boston-Washington), Chipitts (Chicago-Pittsburgh), San-San (pe coasta pacifică a SUA, San Francisco-Los Angeles-San Diego), Megalopolisul Brazilian (São Paulo, Rio de Janeiro, Belo Horizonte).

PORTOFOLIU

Imaginează-ți că ai câștigat o vacanță în America. Alege câte două orașe din fiecare continent american pe care dorești să le vizitezi. Documentează-te din diverse surse și identifică principalele obiective turistice din fiecare oraș. Realizează, pentru portofoliu, o fișă de documentare cu titlul: *Obiective turistice din orașele americane*.

ȘTIAI CĂ?

Megalopolisul BOSWASH este cel mai întins de pe glob, având o suprafață cu ceva mai mare decât jumătate din România (139 000 km²) și unul dintre cele mai populate (circa 60 mil. loc.), aproape de trei ori mai mult decât țara noastră. Este situat în nord-estul SUA, desfășurându-se între metropolele Boston în nord și Washington în sud. Înglobează multe alte orașe mari (New York, Philadelphia, Baltimore) și numeroase alte centre urbane mijlocii și mici.

Aplic

- Argumentează afirmația: *Majoritatea orașelor americane au fost întemeiate în epoca modernă.*
- Explică faptul că cea mai mare parte dintre orașele americane sunt amplasate pe litoralul atlantic, în lungul marilor artere hidrografice și în zonele joase, de câmpie.

Diferențieri economice regionale

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de geografie diferențierile privind cadrul natural dintre cele două continente americane.

ȘTIAI CĂ?

America deține primul loc pe glob la producția de soia (SUA, Brazilia și Argentina – peste 80%), porumb (SUA, Brazilia, Argentina), sorg (SUA, Mexic, Argentina), trestie-de-zahăr (Brazilia aproape jumătate, Mexic), cafea și citrice. America de Sud este cel mai mare producător mondial de cafea, cu cinci țări (Brazilia, Columbia, Honduras, Peru și Guatemala) între primii zece producători. Numai cele cinci țări menționate asigură peste jumătate din producția mondială.

Analiză critică

a

b

c

d

e

f

Practici și activități agricole în: a. Peru; b. Bolivia; c. Canada; d. Mexic; e. SUA; f. Brazilia

- 1 Analizează împreună cu colegii imaginile de mai sus și tabelul de mai jos. Completați afirmațiile din textul alăturat cu termenii corespunzători dintre paranteze. Argumentați răspunsurile date.

Indicatorul agricol	America de Nord	America de Sud
Suprafață terenuri agricole (% din suprafața totală)	25,7	38,0
Populație ocupată în agricultură (% din totalul populației angajate)	1,7	14,6
Tractoare și utilaje agricole utilizate (număr total)	5,1 milioane	1,4 milioane

Chiar dacă, pe ansamblu, spațiul geografic american dispune de condiții propice dezvoltării sectorului agricol, există (asemănări, diferențieri) semnificative între state, în ceea ce privește tipul de agricultură practică. Țările nord-americane – SUA și Canada – practică o agricultură intensivă (modernă, tradițională), cu un grad ridicat de mecanizare, cu producții ridicate destinate comercializării. Pentru majoritatea statelor Americii Latine este specifică agricultura (modernă, tradițională), adesea cu caracter extensiv, cu producții aflate la limita satisfacerii necesităților populației, cu o anumită specializare în unele state, de exemplu: trestie de zahăr în Cuba, banane în Costa Rica, cafea în Columbia și Brazilia etc.

- 2 Analizează împreună cu colegii hărțile alăturate și comparați cele două continente din punct de vedere al resurselor minerale și energetice deținute.

- 3 Explicați faptul că cele mai numeroase concentrări industriale se află în statele nord-americane SUA și Canada.

America – Resurse minerale și energetice și concentrări industriale

Explorez

În America este concentrată mai mult de jumătate din rețeaua feroviară și rutieră mondială, precum și din traficul aerian internațional. Există mari diferențieri regionale în ceea ce privește distribuția teritorială a rețelei de căi de comunicație. America de Nord concentrează cea mai mare parte (SUA se impune la nivel mondial), iar în America Latină este mai dezvoltată în Brazilia, Mexic și Argentina.

Uscatul american se remarcă prin magistrale rutiere și feroviare transcontinentale, prin cea mai lungă cale rutieră (Panamericana) și prin cel mai mare sistem de navigație interioară de pe glob (Marile Lacuri-Sfântul Laurențiu).

Chiar dacă, pe ansamblu, spațiul american are un potențial turistic, atât natural cât și antropic, uriaș, fluxurile turistice și veniturile obținute din turism sunt importante doar pentru câteva state: SUA (locul 2 pe glob, ca număr de turiști, și primul, ca venituri), Mexic, Canada.

Amintește-ți caracteristicile cadrului natural și numește trei obiective naturale din America, atracții turistice deosebite, prin originalitatea peisajelor. Analizează împreună cu colegii imaginile de mai jos. Precizați domeniile de interes și tipurile de turism specifice fiecărui spațiu ilustrat.

Miami, Florida, SUA

Piramidă aztecă, Teotihuacan, Mexic

Carnavalul de la Rio de Janeiro

Machu Picchu, Peru

Salt Lake City, SUA

Ghețarul Perito Moreno, Argentina

Rețin

Chiar dacă dispune de o mare varietate de resurse naturale, spațiul american este marcat în prezent de importante inegalități economice, cuprinzând atât state foarte dezvoltate, cât și state considerate printre cele mai sărace ale lumii. La existența acestor contraste au contribuit deopotrivă atât *factorii naturali* (diferențierile fizico-geografice regionale), cât și *factorii istorici* (ce țin de caracteristicile populației spațiului american), *sociali* (implicațiile ce derivă din diversitatea umană) și *politici*.

Pe baza diferențierilor evidente în toate domeniile economiei (servicii, industrie, agricultură), specialiștii disting în spațiul american două grupări regionale majore de state: „Nordul” (care cuprinde SUA și Canada, foarte dezvoltate economic, cu rol mondial, financiar și ca producție) și „Sudul” (unde sunt reunite statele Americii Latine, cu importante resurse naturale și umane, dar rămase în urmă ca dezvoltare). Această împărțire este însă relativă, multe dintre statele Americii Latine (de exemplu, Brazilia, Mexic, Argentina, Chile) înregistrând în ultimele decenii o industrializare rapidă și importante creșteri economice.

Ca urmare, avându-se în vedere diferențierile privind dezvoltarea economică și nivelul de trai al populației, în America se disting: state dezvoltate (SUA și Canada), state în curs de dezvoltare (Brazilia, Mexic etc.) și state slab dezvoltate (de exemplu, Haiti, Bolivia ș.a.).

ȘTIAI CĂ?

Panamericana este cea mai lungă cale rutieră de pe glob, măsurând 23 387 km lungime.

Străbate America, pe latura vestică, din Alaska (Fairbanks) și până în Țara de Foc (la Puerto Montt în Chile și Ushuaia în Argentina). Leagă capitalele și principalele orașe din America de Sud și Centrală cu Mexic, S.U.A. și Canada, urcând până la 3 500 m altitudine în Anzi.

INVESTIGAȚIE

În America Centrală se află cea mai mare concentrare de stațiuni balneo-maritime americane și printre cele mai importante de pe glob. În afară de stațiuni precum Acapulco, Cancun și Tampico (Mexic), Varadero și Isla de la Juventad (Cuba) și altele, aproape fiecare insulă din Arhipelagul Antilelor are amenajări și dotări balneo-maritime. Documentează-te din diverse surse și identifică cinci stațiuni din „Caraibe”.

★ Suprafața:
9 826 630 km²

👤 Populația:
326 mil. loc.

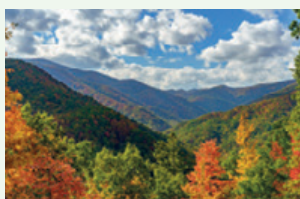
🇺🇸 Capitala: Washington;
9,5 mil. loc.

🏛️ Forma de guvernământ:
republică prezidențială

💰 Moneda:
dolarul american

Bizonii și preria

Păduri de foioase și de amestec
în Munții Apalași/Appalachi

Păduri de conifere
în Munții Sierra Nevada

Alaska – prietenia dintre
caribu și tundră

Pădure subtropicală în Florida

Studiu de caz: Statele Unite ale Americii

A Cadrul natural

Al patrulea stat de pe glob ca întindere, Statele Unite ale Americii (SUA) ocupă partea centrală a Americii de Nord, nord-vestul acesteia (Alaska) și Arhipelagul Hawaii din Oceanul Pacific.

Relieful este variat, prezentând în cele trei părți aspecte diferite. Partea continentală este formată în principal din două sisteme montane. Sistemul muntos vestic cuprinde două lanțuri paralele de munți ce închid în interior vaste podișuri interioare (Columbia, Podișul Marelui Bazin, Colorado). Alaska are un relief predominant muntos (Munții Alaska, vf. McKinley 6 194 m, cea mai mare altitudine din SUA și din America de Nord), la fel ca și arhipelagul Hawaii (4 205 m în vulcanul stins Mauna Kea). Spațiul geografic al SUA se remarcă printr-o seismicitate accentuată și un vulcanism activ (Saint Hellens, Mauna Loa și Kilauea, ultimii doi în arhipelagul hawaian).

Pe cea mai mare întindere, **clima** este temperată, cu diferențieri termice și de umiditate impuse de relief și de depărtarea față de ocean; în sud și în arhipelagul Hawaii este tropicală, iar în Alaska subpolară. În spațiile închise de catene montane, clima prezintă un caracter arid (Podișul Marelui Bazin, Podișul Colorado, Deșertul Mojave).

Hidrografia este foarte complexă, conturată în jurul sistemului fluviatil Mississippi-Missouri. Dacă pe coasta atlantică râurile sunt scurte, pe cea pacifică sunt mai lungi (Colorado, Columbia) și cu un potențial hidroenergetic ridicat, bine valorificat. În nord-est, la granița cu Canada, se află Marile Lacuri, dintre care Michigan este singurul lac aflat în întregime pe teritoriul SUA. Pe lângă ghețarii prezenți îndeosebi în Alaska se remarcă marile areale cu izvoare termale (gheizere) din Munții Stâncoși.

Vegetația este în strânsă legătură cu clima, relieful și solurile, Statele Unite ale Americii având cea mai importantă rețea de zone ocrotite din lume: 59 de parcuri naționale (Yellowstone – cel mai vechi din lume, Yosemite, Everglades), 129 de monumente naționale, 154 de păduri naționale și parcuri de stat etc.

Analizează împreună cu colegii harta Statelor Unite ale Americii și răspundeți la următoarele cerințe:

- 1 Explicați faptul că cea mai mare parte din granițele acestui stat sunt marine.
- 2 Precizați numele munților care formează cele două sisteme montane din SUA.
- 3 Precizați, cu ajutorul imaginilor din stângă, zonele de vegetație din SUA.

B Populația. Marile orașe

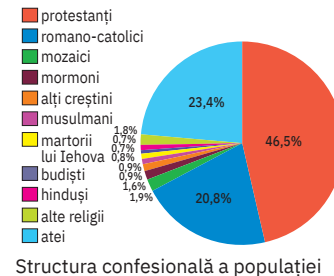
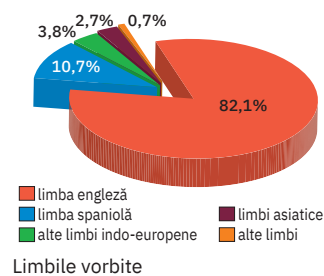
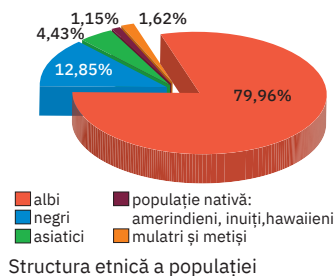
SUA sunt cea mai populată țară din America (a treia de pe glob), concentrând o treime din întreaga populație a acestui spațiu geografic. Puternica creștere demografică din ultimii 200 de ani se datorează în primul rând imigranților, proveniți inițial din Europa (britanici, irlandezi, scandinavi, la care s-au adăugat după 1900 italieni și spanioli) și după al Doilea Război Mondial din Asia, Africa și America Latină.

În populația țării majoritari sunt albi, dar ponderea lor scade continuu în favoarea negrilor și a asiaticilor.

Limba oficială este engleza americană, dar diversitatea etnică atrage după sine mai multe limbile vorbite. SUA se remarcă prin nivelul foarte ridicat de urbanizare (82,3% populație urbană), printre cele mai mari aglomerații urbane de pe glob (peste 30) și mai ales prin cele mai multe megalopolisuri (Boswash, San-San, Chipitts).

Capitala acestui stat este orașul Washington, dar printre cele mai mari și mai cunoscute orașe se numără: New York (unul dintre cele mai mari centre urbane și economice de pe glob, cel mai mare centru financiar mondial; aici se află sediul Organizației Națiunilor Unite), Chicago (un mare centru industrial, nod de comunicație, piață mondială pentru grâu și animale), Los Angeles (centru industrial complex, care produce de la nave maritime și petrochimie la avioane și rachete; aici se află Disneyland, primul și cel mai mare parc de distracții din lume, și studiourile cinematografice Hollywood).

- 1 Caracterizează populația Statelor Unite pe baza reprezentărilor grafice de mai jos. Explică de ce densitatea medie a populației este redusă (35 loc./km²).
- 2 Numește marile orașe din fiecare megalopolis.

Sursa: CIA The World Factbook; USA Facts and Figures

C Economia

Statele Unite ale Americii dispun de o economie complexă, diversificată și modernă, fiind în prezent cea mai mare putere economică a lumii. Reprezintă una dintre cele mai bogate țări de pe glob în resurse naturale și ocupă poziții economice de top la nivel mondial: locul 1 la puterea instalată în atomocentrale, locul 2 la centrale eoliene, locul 1 la industria prelucrătoare, în care se disting domeniile moderne, precum aeronautica, tehnologia IT (celebra „Silicon Valley” din California), telecomunicațiile. Are o agricultură puternic mecanizată și de mare randament și sectorul servicii foarte dezvoltat și modern. SUA reprezintă cea mai amplă și mai diversificată piață de bunuri și de servicii din lume. Transporturile, comerțul și turismul sunt sectoare cheie ale economiei și contribuie enorm la veniturile acestui stat.

Silicon Valley

Statuia Libertății din New York

Nod rutier

ȘTIAI CĂ?

- Circulația generală a maselor de aer induce periodic în spațiul SUA furtuni/uragane ce afectează litoralul atlantic și pe cel al Golfului Mexic (de exemplu, Katrina, în 2015, Irma și Maria, în 2017) și tornade, ambele fenomene provocând mari pagube materiale și, adesea, pierderi de vieți omenești.

- Washington, capitala țării, este situată pe râul Potomac, în apropiere de țărmul Atlanticului. Pentru prima dată în istoria modernă, un oraș este înălțat exclusiv cu destinația de capitală. A fost inaugurat în 1800, înlocuind vechea capitală, Philadelphia. A rămas un oraș cu funcție esențial politico-administrativă, la care a adăugat-o pe cea cultural-științifică (îndeosebi centru universitar) și de centru internațional de conferințe.

Suprafața:
8 514 877 km²

Populația:
207 mil. loc.

Capitala: Brasília;
3,7 mil. loc.

Forma de guvernământ:
republică prezidențială

Moneda: real

ȘTIAI CĂ?

- Pe Amazon se formează cea mai mare „bară” de pe glob: un val de mare care urcă odată cu fluxul de la gura unui râu spre amonte. Marea atlantică se resimte pe marele fluviu până în amonte de orașul Óbidos (aflat la peste 800 km în interior). Valurile cu ape sărate împinse de Curentul de Sud-Est se ciocnesc cu o deosebită violență de apele dulci ale fluviului dând naștere vestitului *pororoca*, un val înalt de până la 4,5 m. Acesta pune în pericol chiar și vapoarele mari.
- Simbolul natural al Americii de Sud este cascada Iguazu/Iguazú („Apă Mare”, în limba amerindienilor guarani), aflată în inima pădurii virgine tropicale în apropiere de confluența cu marele fluviu Paraná. Ceva mai înaltă decât Niagara, are, la fel ca aceasta, două căderi principale de apă: „Căderea Potcoavei”, pe teritoriul argentinian, și „Gura Diavolului” pe teritoriul brazilian.

Studiu de caz: Brazilia

A Cadrul natural

Brazilia este situată în partea central-estică a Americii de Sud, deținând 47% din suprafața continentului. Este cel mai întins stat sud-american, ocupând prin suprafața sa locul 3 între statele Americii și locul 5 la nivel mondial. Această republică federativă (formată din 26 de state și un district federal) se numără printre țările atlantice ale Americii de Sud cu cea mai largă deschidere la ocean și totodată se distinge ca singura țară care are granițe cu aproape toate țările continentului (cu excepția Ecuadorului și Chile).

Relieful are în general altitudini reduse (aproape două treimi sub 300 m), fiind format dintr-o câmpie întinsă (Câmpia Amazonului) înconjurată de vaste platouri. La nord se află Podișul Guyanelor, cu vârful Pico da Neblina, 3 014 m, cea mai mare altitudine de pe teritoriul brazilian, iar la sud Podișul Brazilian, format din mai multe platouri fragmentate de ape. Spre est și sud-est eroziunea a individualizat o serie de lanțuri muntoase numite „sierra” și Podișul Mato Grosso, considerat de unii geografi diviziune a Podișului Brazilian.

Fiind traversată de Ecuator și de Tropicul Capricornului și situată în calea alizeului de sud-est, Brazilia are o **climă** caldă, cu diferențieri impuse de desfășurarea latitudinală: ecuatorială în Amazonia, subecuatorială și tropicală (cu un anotimp umed și celălalt uscat) în cea mai mare parte a Podișului Brazilian și în Podișul Guyanelor, subtropicală în extremitatea sudică.

În acest stat există una dintre cele mai bogate **rețele hidrografice** din lume, în care domină Amazonul (cursul mijlociu și inferior) și numeroșii săi afluenți. Alte fluvii importante sunt São Francisco și Paraná (cursul superior). Cursurile de apă sunt în mare parte navigabile și oferă Braziliei un imens potențial hidroenergetic.

Vegetația este reprezentată de: pădurea ecuatorială („selvasul amazonian”, cu peste 4 000 de specii de arbori), savane (asociații vegetale cu aspecte și denumiri diferite: *campos* îndeosebi în Podișul Mato Grosso, *caatinga* în nord-estul Podișului Brazilian). Bogăția lumii vegetale și animale este ocrotită în numeroase zone, care formează unele dintre cele mai mari parcuri naționale de pe glob (Amazonia, Araguaia).

Analizează împreună cu colegii imaginile de mai jos. Identificați unitatea majoră de relief căreia îi corespunde peisajul prezentat în fiecare imagine.

Caatinga (savana uscată)

Amazon

Serra do Mar

B Populația. Marile orașe

Brazilia este cea mai populată țară latino-americană, a doua din America și a cincea din lume. Până la jumătatea secolului trecut, creșterea demografică s-a datorat coloniștilor și imigranților care au ocupat teritoriul amerindienilor. Fiind singura colonie portugheză din America, în primele secole de colonizare au venit masiv portughezi, cărora li s-au alăturat negrii aduși ca sclavi din Africa și mai târziu italieni, spanioli, germani, dar și asiatici, mai ales japonezi. Din 1950, populația Braziliei a crescut de aproape patru ori, ca urmare a exploziei demografice determinate de sporul natural foarte ridicat.

Pe teritoriul Braziliei trăiește astăzi un mozaic de populații, în care, pe lângă albi, există într-o pondere ridicată *mulatri*, *metiși* și *negri*. Băștinașii amerindieni (aproximativ 300 de triburi) reprezintă doar 0,4% din populația Braziliei și trăiesc îndeosebi în pădurea amazoniană. Sub aspect religios, majoritatea brazilienilor sunt creștini (romano-catolici și protestanți).

Brazilia este astăzi cea mai mare țară vorbitoare de portugheză din lume și singura din America. Prezintă un nivel ridicat de urbanizare (87% populație urbană) și unele dintre cele mai mari aglomerații urbane de pe glob. Un element caracteristic pentru marile aglomerații îl reprezintă contrastul urban dintre centrele moderne și cartierele mărginașe suprapopulate și insalubre (*favelele*).

C Economia

Brazilia beneficiază de enorme resurse naturale, fiind unul dintre producătorii și exportatorii mondiali de minereu de fier, bauxită și alte minereuri neferoase, petrol ș.a.. La acestea se adaugă impresionantele resurse forestiere (pădurile ocupă aproape 65% din suprafața țării). În urma reformelor economice de la sfârșitul secolului trecut, Brazilia a intrat într-o perioadă de dezvoltare, fiind astăzi cea mai mare putere economică a Americii Latine.

Industria prelucrătoare a cunoscut o spectaculoasă dezvoltare și diversificare (industriile tradiționale, textilă și alimentară, li s-au adăugat siderurgia, construcțiile de mașini, electro-nica etc.). Sectorul agricol este în curs de modernizare, Brazilia fiind o țară exportatoare și de produse agricole (cafea, cacao, citrice, carne de pui, de vită). Sectorul serviciilor beneficiază de numeroase investiții orientate spre modernizarea rețelei rutiere și feroviare și spre valorificarea imensului potențial turistic.

În pofida creșterii economice puternice, milioane de brazilieni continuă totuși să trăiască în condiții de sărăcie.

Cel mai mare oraș și cea mai mare aglomerație urbană este *São Paulo* (al doilea oraș cu peste 20 mil. loc. din America), considerat cel mai modern și complex centru industrial al Americii Latine, un important centru financiar, comercial, de transport și turistic al Braziliei, piață mondială a cafelei. Tot în sud-estul Braziliei se află *Rio de Janeiro*, al doilea oraș al țării ca populație, un mare centru economic, nod de comunicații, centru financiar-bancar, cultural-științific și turistic, cu funcție de capitală până în 1960. Aceste două metropole formează împreună cu *Belo Horizonte* (a treia mare metropolă a Braziliei) singurul megalopolis sud-american și așa numitul „triunghi economic” brazilian.

Actuala capitală a țării este *Brasília*, un oraș nou, construit special în interiorul Podișului Brazilian, atât pentru a prelua funcția politico-administrativă cât și pentru a atrage populația și activitățile economice în această regiune mai puțin locuită și dezvoltată.

Explică faptul că, deși Brazilia are o populație foarte numeroasă, densitatea medie a populației este doar de 25 loc./km².

Discută cu colegii și explicați de ce numeroase organizații internaționale se ocupă cu protejarea intereselor și drepturilor triburilor de amerindieni care trăiesc pe teritoriul Braziliei.

São Paulo

Rio de Janeiro

Brasília

ȘTIAI CĂ?

- Brazilia este țara cu cel mai mare număr de persoane de religie catolică din lume.
- Brazilia are cea mai mare populație de origine italiană care trăiește în afara Italiei și cea mai mare populație japoneză din afara Japoniei, plus o populație destul de numeroasă de germani.

Recapitulare și autoevaluare

Grilă de autoevaluare

I + II + III + IV + V =
90 de puncte.

Subiectul I	8 × 4 p = 32 p
Subiectul II	5 × 4 p = 20 p
Subiectul III	4 × 4 p = 16 p
Subiectul IV	4 × 4 p = 16 p
Subiectul V	2 × 3 p = 6 p

Din oficiu 10 puncte.
Total: 32 + 20 + 16 + 16
+ 6 + 10 p din oficiu =
100 de puncte

Harta de mai jos se
referă la **subiectele III și
IV**. Pe hartă sunt marcate
cu litere șase state din
America de Sud.

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a, 2 – c, 3 – c.

Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Teritoriile nord-americane au fost colonizate îndeosebi de către:
 - danezi și francezi;
 - englezi și francezi;
 - negri și spanioli;
 - spanioli și portughezi.
- Face parte din Megalopolisul Boswash orașul numit:
 - Bogota;
 - Chicago;
 - Los Angeles;
 - New York.
- Este reprezentată de inuiți (eschimoși) populația băștinașă din:
 - Câmpia Amazonului;
 - Munții Alaska;
 - Peninsula Alaska;
 - Podișul Missouri.
- Capitala Venezuelei este orașul numit:
 - Bogotá;
 - Caracas;
 - Ottawa;
 - Santiago.
- După poziția sa geografică este considerat andin, statul sud-american numit:
 - Brazilia;
 - Cuba;
 - Chile;
 - Guyana.
- Este situat pe coasta vestică a Americii de Nord orașul:
 - Lima;
 - Los Angeles;
 - Santiago;
 - Toronto.
- Sunt predominant adepți ai religiei protestante locuitorii statelor:
 - Canada și SUA ;
 - SUA și Mexic;
 - Mexic și Brazilia;
 - Uruguay și Brazilia.
- Este situat în America Centrală statul numit:
 - Columbia;
 - Mexic;
 - Nicaragua;
 - Paraguay.

32 de puncte

II. Citește cu atenție afirmațiile următoare. Dacă apreciezi că afirmația este adevărată scrie pe caiet, în dreptul numărului corespunzător, litera A, iar dacă apreciezi că afirmația este falsă scrie litera F, după modelul: 1 – A sau 1 – F.

- Uscatul american se remarcă la nivel mondial prin densitatea medie a populației foarte ridicată.
- Religiile tribale și tradiționale sunt specifice imigranților europeni.
- Pe teritoriul Americii de Nord se află trei state: Canada, SUA și Mexic.
- Megalopolisul Brazilian cuprinde orașele: São Paulo, Rio de Janeiro și San Diego.
- Continentele americane prezintă cel mai mare grad de urbanizare de pe glob.

20 de puncte

III. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet:

- numele statelor marcate cu literele **B** și **F**;
- numele orașelor-capitală din statele marcate cu literele **C** și **E**.

16 puncte

IV. Analizează harta și scrie litera cu care este marcat:

- statul al cărui oraș, La Paz, este considerat capitala situată la cea mai mare altitudine din lume;
- statul în care majoritatea populației (peste 90%) este reprezentată de albi;
- statul cu cea mai numeroasă populație;
- statul cu economia cea mai avansată.

16 puncte

V. Scrie pe caiet numele:

- celui mai întins stat american;
- celui mai populat stat american.

6 puncte

Test secvențial

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Fac parte din Arhipelagul Arctic Canadian insulele:
 - Baffin și Victoria;
 - Bahamas și Cuba;
 - Groenlanda și Hawaii;
 - Malvine și Galápagos.
- Formează împreună așa-numita Mediterană Americană, Marea Caraibilor și Golful:
 - Alaska;
 - Beaufort;
 - Hudson;
 - Mexic.
- În cadrul uscatului american, cele mai mari concentrări de populație se află:
 - în bazinul amazonian;
 - pe coasta arctică;
 - pe coasta atlantică;
 - pe coasta pacifică.
- Este cunoscut sub numele de America Latină spațiul geografic format din:
 - America Centrală și America de Sud;
 - America Centrală și America de Nord;
 - Brazilia, America Centrală și America de Nord;
 - Mexic, America Centrală și America de Sud.
- Reprezintă o mare metropolă sud-americană orașul numit:
 - Buenos Aires;
 - Mexico City;
 - Philadelphia;
 - San Francisco.
- Asociațiile de tufișuri cunoscute sub numele de chapparal sunt specifice climatului:
 - ecuatorial;
 - subecuatorial;
 - subtropical;
 - tropical arid.
- Complexul lacustru Marile Lacuri este legat de Oceanul Atlantic prin fluviul:
 - Columbia;
 - Missouri;
 - Rio Grande;
 - Sfântul Laurențiu.
- Este considerat cel mai arid din lume deșertul american numit:
 - Altiplano;
 - Atacama;
 - Mojave;
 - Sonora.

32 de puncte

II. Scrie pe caiet asocierile corecte dintre statele Americii precizate în coloana A și capitalele acestora, menționate în coloana B, după modelul: G – 5.

Indicație: unul dintre elementele coloanei A nu are corespondent în coloana B.

A	B
A. Argentina	1. Buenos Aires
B. Bolivia	2. La Paz
C. Canada	3. Ottawa
D. Perù	4. Washington
E. SUA	

12 puncte

III. Scrie pe caiet litera care marchează pe hartă:

- Munții Stâncoși;
- o importantă regiune agricolă a SUA;
- o regiune cu vegetație de pampas.

12 puncte

IV. Identifică peninsula, unitatea de relief sau fluviul pe baza caracteristicilor și denumirilor geografice prezentate mai jos. Scrie pe caiet litera sau cifra cu care fiecare dintre acestea este marcat pe hartă, după modelul: 7 - H sau 7 - 4.

- peninsulă, Miami;
- fluviu, Marele Canion;
- podîș, caatinga;
- fluviu, estuarul Rio de la Plata;
- munți, lacul Titicaca;
- câmpie, llanos.

24 de puncte

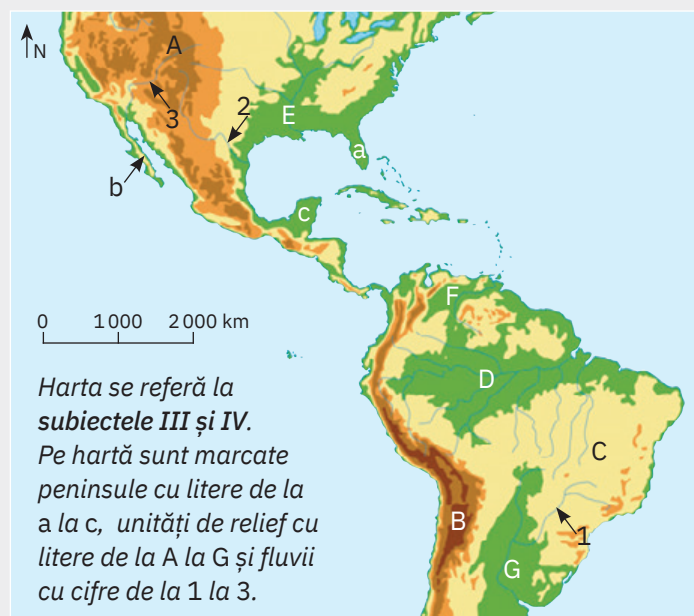
V. Scrie pe caiet două argumente care să susțină contrastele fizico-geografice și/sau socio-economice ce caracterizează uscatul american.

10 puncte

Timp de lucru: 50 minute.

Din oficiu: 10 puncte.

Total: 100 de puncte.

U4

Australia și Oceania. Antarctica. Caracterizare geografică

Chiar dacă Australia este cel mai mic dintre continentele Terrei ca suprafață, ținutul de la „Antipozi” abundă în superlative: cel mai mare număr de specii de animale marsupiale; cel mai complex ecosistem marin coraligen (Marea Barieră de Corali); cel mai mare monolit de gresie din lume (Ayers Rock/Uluru), situat chiar în centrul continentului, este considerat locul sacru al aborigenilor.

Australia	106
Studiu de caz	107
Oceania	110
Studiu de caz	112
Antarctica	114
Recapitulare și autoevaluare	116
Test secvențial	117

Caracterizare geografică generală

Unicitatea biogeografică australiană

Particularități geografice

Noua Zeelandă

Elemente de identitate geografică

Marea Barieră de Corali cuprinde nu mai puțin de 3 000 de recife coraligene și peste 300 de insule ce se întind pe o lungime de aproximativ 2 600 km pe latura nord-estică a continentului australian, fiind una dintre cele mai mari arii naturale protejate marine de pe glob.

Străveche așezare locuită de aborigeni încă de acum 30 000 de ani și colonizată de europeni în veacul al XVIII-lea, Sydney este astăzi cea mai mare metropolă a Australiei și Oceaniei (4,7 mil. loc.) și una dintre cele mai moderne ale lumii. Elemente arhitecturale unice, precum Sydney Harbour Bridge sau celebra clădire a Operei, au devenit în zilele noastre adevărate embleme australiene, fiind vizitate de turiști din întreaga lume.

Australia – caracterizare geografică generală

ȘTIU

Amintește-ți din lecțiile anterioare care sunt continentele Terrei, poziția acestora și numește-le pe cele situate în totalitate în Emisfera Sudică.

Amintește-ți ce înseamnă fiecare dintre articulațiile țărmurilor (*golfuluri, insule, arhipelaguri, peninsule, strâmtori, capuri*).

Australia continentală	
Punctul extrem	Coordonate
N: Capul York	10° 41' lat. S
S: Capul Wilson	39° 08' lat. S
V: Steep Point	113° 09' long. E
E: Capul Byron	153° 38' long. E

A Elemente de geografie fizică

Analiză critică

- 1 Analizează harta alăturată și apoi reformulează afirmațiile din textul următor, astfel încât să exprime realitatea geografică.
Continentalul Australia este străbătut de Tropicul Capricornului și, ca atare, se găsește în emisfera nordică. La vest și la sud, Australia este mărginită de apele Oceanului Pacific, iar la est de cele ale Oceanului Indian. Țărmurile Australiei prezintă doar câteva golfuluri (Carpentaria în sud, Marele Golf Australian în nord), peninsule (de exemplu Peninsula Arnhem) și insule (cea mai mare fiind Tasmania).

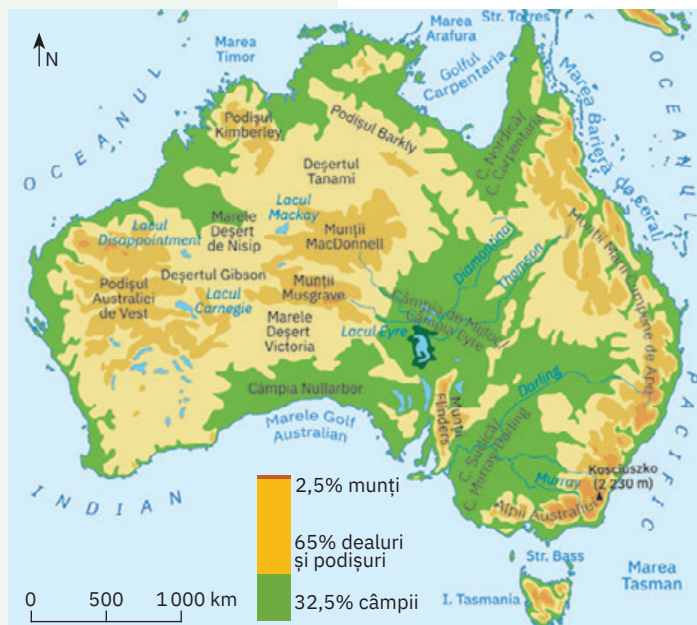
- 2 Pe baza datelor din tabelul alăturat calculează pe câte grade de latitudine și respectiv pe câte grade de longitudine se întinde continentul australian.

Rețin

Australia, cel mai mic continent al Terrei (7,68 mil. km²), este situată în emisfera sudică, respectiv la sud-est de Asia. Uscatul australian este înconjurat în totalitate de mări și oceane și are țărmurile, în general, puțin crestate. Țărmul estic este însoțit, până aproape de Tropicul de Sud, de Marea Barieră de Corali. Cea mai mare insulă a Australiei este Tasmania (de origine continentală/tectonică; are 68 000 km²).

Australia – Harta fizică și ponderea treptelor majore de relief

Explorez

Cea mai mare parte a Australiei reprezintă un rest al vechiului continent Gondwana. Acest fapt se reflectă în alcătuirea reliefului (platouri joase, câmpii și munți vechi) și în altitudinile relativ reduse (cuprinse între 2 230 m și 12 m sub nivelul mării, în zona Lacului Eyre). Australia se încadrează în zona de climă caldă și doar partea sa sudică în zona temperată. Rețeaua hidrografică ocupă doar o treime din suprafața continentului, întinse regiuni din vest și din centru având caracter endoreic (văile seci cu apă doar după ploile puternice sunt numite creek-uri) și areic.

Analizează harta alăturată și răspunde la următoarele cerințe:

- 1 Argumentează afirmațiile de mai jos:
 - a Chiar dacă relieful Australiei este mai puțin complex, cuprinde forme variate.
 - b Australia este cel mai jos continent.
- 2 Identifică principalele unități de relief, râuri și lacuri din Australia.

Rețin

De la vest spre est, în Australia se disting următoarele trepte și unități de relief:

- un podiș foarte vechi (*Marele Podiș Vestic*), care cuprinde sectoare mai înalte (în nord și vest), munți insulari (în est), întinse suprafețe deșertice (*Deșertul Gibson*, *Marele Deșert Victoria* ș.a.) și o câmpie (*Câmpia Nullarbor*, la sud), cu forme ale reliefului carstic;
- o largă zonă depresionară centrală, formată din câmpii: *Câmpia Nordică/Câmpia Carpentaria*, *Câmpia de Mijloc/Câmpia Eyre* și *Câmpia Sudică/Câmpia Murray-Darling*;
- un sistem montan (*Cordiliera Australiană*) extins în lungul coastelor pacifice, cu altitudini relativ scăzute (*Munții Marii Cumpene de Ape*), care depășesc 2 000 m doar în sud (*Alpii Australiei*, *Vf. Kosciuszko*, 2 230 m).

Hidrografia Australiei este reprezentată de: *cursuri de apă*, permanente în est și nord (cel mai important sistem fluvial fiind format din Murray și afluentul său Darling) și temporare în arealele endoreice (*creek-uri*); *lacuri*, naturale, în mare parte cu apă sărată (*Lacul Eyre*, cel mai întins, situat într-o regiune endoreică) și antropice, amenajate în scopuri hidroenergetice și pentru irigații; importante acumulări de *ape subterane*.

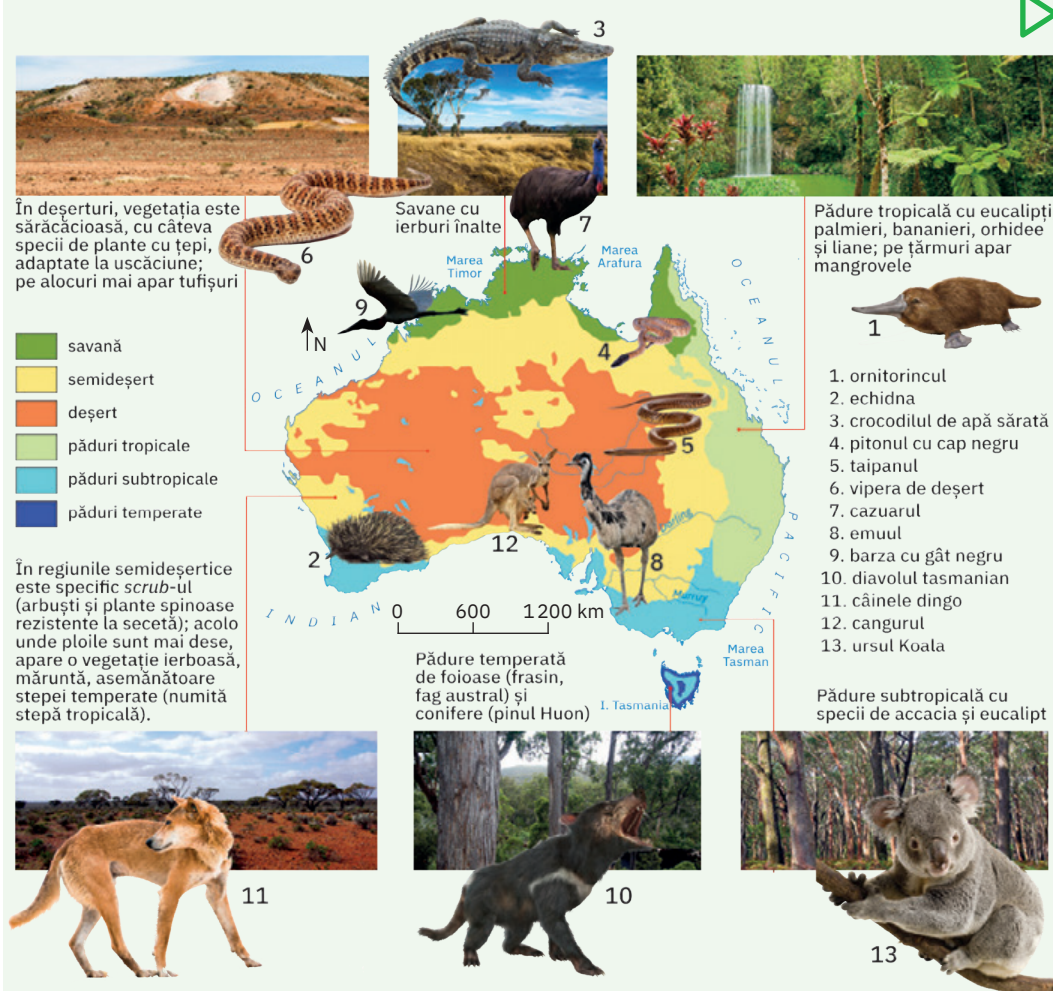
Poziția geografică, circulația atmosferei și dispunerea reliefului imprimă **climei** caracteristici specifice, care se reflectă în prezența pe teritoriul australian a unor climate foarte diferite. Existența acestora generează diversitatea asociațiilor de plante și animale și determină o anumită repartitie a zonelor biogeografice.

STUDIU DE CAZ

Deși mare parte din teritoriu este arid sau semiarid, Australia prezintă o vegetație și o faună foarte diversificate și mai ales originale, dată fiind izolarea sa de celelalte uscaturi continentale. Specialiștii estimează că acest continent găzduiește un număr de 600 000 de specii de plante și animale, dintre care doar 30% au fost descoperite, cercetate și denumite. Mai mult de jumătate dintre speciile de plante cunoscute sunt endemice; de asemenea, majoritatea speciilor de mamifere, de reptile și o mare parte dintre speciile de păsări sunt unice în lume. Pădurile australiene sunt, în mare parte, veșnic verzi, iar arborele cel mai răspândit este *eucaliptul* (peste 650 de specii, multe endemice). Australia este cunoscut drept continentul **marsupialelor** (peste 140 de specii, mai cunoscute fiind *cangurul*, *opossumul*, *ursul koala*, *diavolul tasmanian* etc.) și al **mamiferelor primitive** care depun ouă (*ornitorincul* și *echidna*). Reprezentative pentru fauna Australiei sunt și alte specii de mamifere (liliecii, câinele dingo), precum și numeroasele specii de reptile (dintre care se remarcă crocodilul de apă sărată din regiunile nordice de coastă și șerpii foarte veninoși) și de păsări, (emuul, cazuarul, pasărea paradisului, barza cu gât negru sau papagalii).

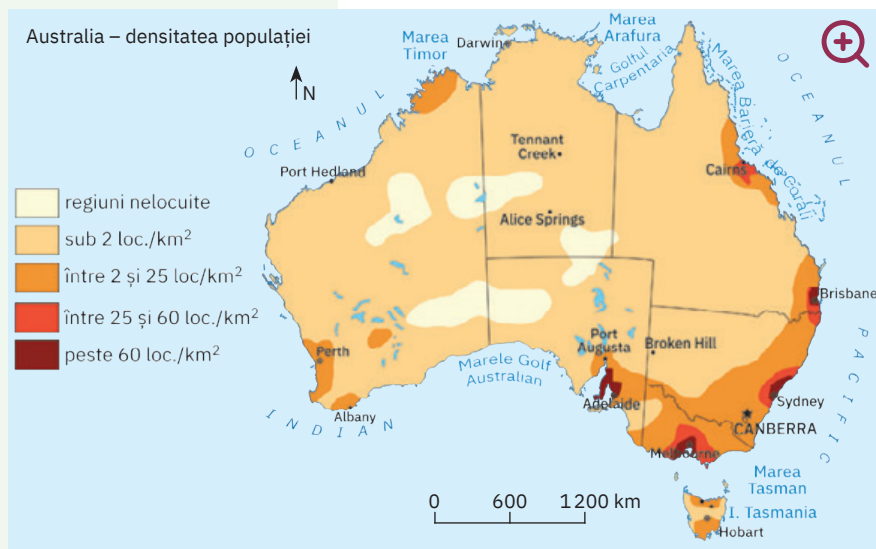

Studiu de caz: Unicitatea biogeografică australiană

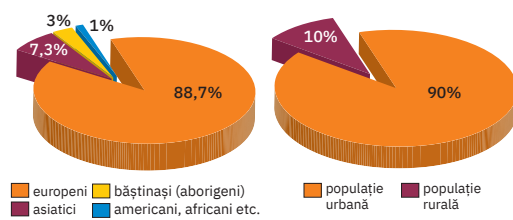
B Elemente de geografie umană

Explorez

creștini	61,1%
atei	22,3%
budiști	2,5%
islamici	2,2%
hinduși	1,3%
evrei și alte religii	10,6%

Ponderea populației după religie

Structura etnică a populației Ponderea populației pe medii

Unicitatea Australiei este dată nu numai de caracteristicile sale fizico-geografice. Este singurul continent ocupat în întregime de un singur stat, numit oficial Uniunea Australiană, pe scurt, Australia. După forma de guvernare este *monarhie*, iar din punct de vedere al organizării interne este un *stat federal*, fiind compus din șase state (provincii) și două teritorii. Statul Australia ocupă locul 4 în lume ca suprafață, dar are numai 24,9 milioane de locuitori (2018), adică puțin mai mult decât România.

Este o țară *multiculturală*, la populația băștinașă de culoare (*aborigeni*) adăugându-se de-a lungul timpului un număr din ce în ce mai mare de albi (coloniștii britanici, stabiliți aici la sfârșitul secolului al XVIII-lea, urmași de numeroși imigranți sosiți îndeosebi din Europa).

Analizați reprezentările din stânga și, împreună cu profesorul/profesoara de geografie, explicați diversitatea umană a statului-continent Australia.

Canberra – capitala Australiei, cel mai mare oraș din interior

Sydney – cel mai important centru economic și comercial, oraș-port

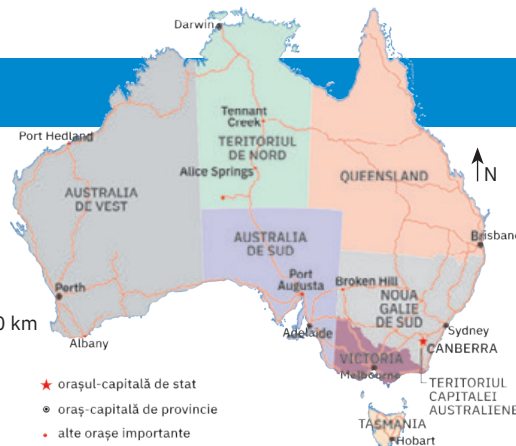
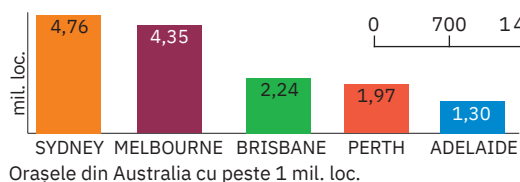
Melbourne - capitala provinciei Victoria, oraș-port

Rețin

Australia este *cel mai puțin populat continent* al Terrei, având în vedere faptul că Antarctica nu este locuită. Ca stat, are o populație puțin numeroasă, *densitatea foarte redusă* (în medie aproximativ 3 loc./km²) și concentrarea populației numai în anumite regiuni, reflectând condițiile climatice nefavorabile locuirii. Populația actuală este formată îndeosebi din *urmași ai coloniștilor britanici* și din *imigranți*, *băștinașii* fiind în număr redus și trăind mai mult în rezervații. Cea mai mare parte a populației trăiește în orașe, care sunt mai numeroase și mai mari pe coastele estică și sud-estică.

Aplic

Identifică și apoi localizează pe hartă principalele orașe australiene. Scrie pe caiet numele orașului-capitală, precum și numele orașelor cu peste 1 mil. loc.

Organizarea statului federal Australia (diviziuni teritoriale)

Analiză critică

Datorită bogatelor sale *zăcămintele*, la nivelul anului 2017 Australia s-a aflat pe primele locuri la nivel mondial la producția de *minereu de fier* (locul 2 pe glob, după China), *bauxită* (locul 1 pe glob), *plumb* și *nichel* (locul 2), *uraniu* (locul 3), *aur* (locul 2) și *argint* (locul 5) etc.

În ce privește *resursele energetice* ale scoarței terestre, Australia se numără între primele cinci state ale lumii atât la rezerve, cât și la producția de *cărbune*. Producția de *petrol și gaze naturale* se află în creștere.

Explică de ce Australia are un potențial hidroenergetic foarte scăzut.

Aplic

Citește cu atenție următoarea afirmație:

Principala ramură agricolă a Australiei este zootehnia, această țară fiind una dintre cele mai mari crescătoare de ovine la nivel

mondial și cel mai important producător de lână. Alături de oi, un loc important îl ocupă și creșterea bovinelor. În ceea ce privește cultura plantelor, în Australia se cultivă atât plante tropicale

(bananieri, ananași), cât și culturi întâlnite pe celelalte continente (grâu, pomi fructiferi și viță-de-vie).

Explică legătura dintre climă, vegetație și activitățile agricole.

Rețin

După 1990, Australia s-a dezvoltat puternic, numărându-se astăzi printre statele lumii cu o *economie de piață avansată și competitivă*. Face parte din categoria statelor foarte bogate în resurse de minereuri (feroase și neferoase) și de combustibili fosili, fapt ce a favorizat dezvoltarea industriei extractive și a industriilor prelucrătoare (metalurgică, chimică), pe lângă ramurile tradiționale (industria textilă și alimentară). Principalul sector economic îl reprezintă *serviciile* (importanță deosebită având-o transporturile, turismul și comerțul).

Analiză critică

Analizează harta alăturată și stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt adevărate sau false. Notează pe caiet doar enunțurile care sunt adevărate din punct de vedere al realității geografice.

- 1 Australia deține o rețea foarte densă de căi ferate, care fac legătura între marile porturi de pe coasta de est și de vest.
- 2 Două dintre cele mai importante orașe-port ale Australiei, Adelaide și Darwin, sunt legate de o șosea care traversează întregul continent de la sud la nord, prin partea sa centrală.
- 3 Port Hedland este cel mai mare port australian de la Oceanul Indian.
- 4 Marile aeroporturi ale Australiei sunt concentrate în sud și sud-est, în orașele Sydney, Canberra, Melbourne, Brisbane și Adelaide.

PORTOFOLIU

Datorită unicității sale, Australia este o destinație deosebit de căutată de turiștii din întreaga lume. Principalele atracții sunt:

- parcurile naționale și ariile naturale protejate, unde poate fi observată în mediul său natural extrem de interesanta faună australiană (reptile, păsări, marsupiale) sau pot fi admirate peisaje unice, cu interesante structuri geologice: Ayers Rock/Uluru, Mount Olga/Kata Tjuta, Wave Rock;
- plajele pacifice și Marea Barieră de Corali;
- marile orașe Sydney și Melbourne, precum și capitala Canberra.

Documentează-te din diferite surse pentru a afla mai multe informații despre atracțiile turistice din Australia. Realizează câteva trasee turistice deosebite prin Australia și atașează-le la portofoliu.

Australia – principalele categorii de transporturi

ȘTIAI CĂ?

- Cele peste 10 000 de insule ale Oceaniei însumează o suprafață de aproximativ 1,3 mil. km², dar acoperă o întindere de apă de peste 80 mil. km². Insulele care compun Oceania se grupează, de regulă, în patru mari regiuni: **Micronezia** (în nord-vest), **Melanezia** (în vest), **Noua Zeelandă** (în sud-vest) și **Polinezia** (cea mai extinsă, cuprinzând insulele pacifice din emisfera vestică, mai numeroase la sud de Ecuator).
- Cel mai puțin întins stat din Oceania este Nauru (21,3 km²), al treilea cel mai mic stat de pe glob după Vatican și Monaco. Este situat pe Ecuator și se suprapune insulei coraligene omonime, alcătuită din rocă fosfatică, unica bogăție a țării.
- Cea mai mare insulă din Oceania și a doua cea mai întinsă de pe glob este Noua Guinee (885 000 km²), partajată de două state Papua Noua Guinee (partea de est) și Indonezia (partea de vest). Altitudinea maximă este de 5 030 m, în vârful Puncak Jaya.

Oceania – particularități geografice

A Elemente de geografie fizică

Analiză critică

Analizează harta de pe pagina alăturată și completează enunțurile următoare cu termenii dintre paranteze care exprimă realitatea geografică.

- Formează *Oceania* insulele și arhipelagurile răspândite în (*Oceanul Indian, Oceanul Pacific*).
- Principalele linii geografice care traversează Oceania sunt cele două (*cercuri polare, tropice*) și meridianul de (*0°, 180°*).
- Printre cele mai mari insule din Oceania se numără și (*Sumatra, Noua Caledonie*).

Explorez

Citește următoarea afirmație.

Din punct de vedere al originii, insulele Oceaniei se încadrează în trei mari categorii:

- insule continentale (insulele din vest – Noua Guinee, Noua Caledonie, Noua Zeelandă);
- insule coraligene (majoritatea insulelor din Micronezia și Polinezia);
- insule vulcanice (Arhipelagul Hawaii, unde se întâlnesc atât vulcani stinși, cât și activi).

Analizează imaginile de mai jos. Localizează pe *Harta tectonică* din atlasul geografic insulele menționate și explică ce legătură există între categoria în care se încadrează și deplasarea plăcilor tectonice.

Noua Zeelandă este un arhipelag de origine continentală, cu un relief predominant muntos. Insula Nordică prezintă un relief vulcanic deosebit de complex, în timp ce Insula de Sud este mai înaltă, cu un relief de tip alpin

În Insulele Societății se află Bora Bora, supranumită și „Perla Pacificului”. În jurul conului unui vulcan stins, corali au construit aici o adevărată barieră, care închide o lagună.

Arhipelagul vulcanic Hawaii este recunoscut pentru relieful său complex, modelat atât pe conuri vulcanice stinse (Mauna Loa și Mauna Kea), cât și de activitatea vulcanică în desfășurare (Kilauea).

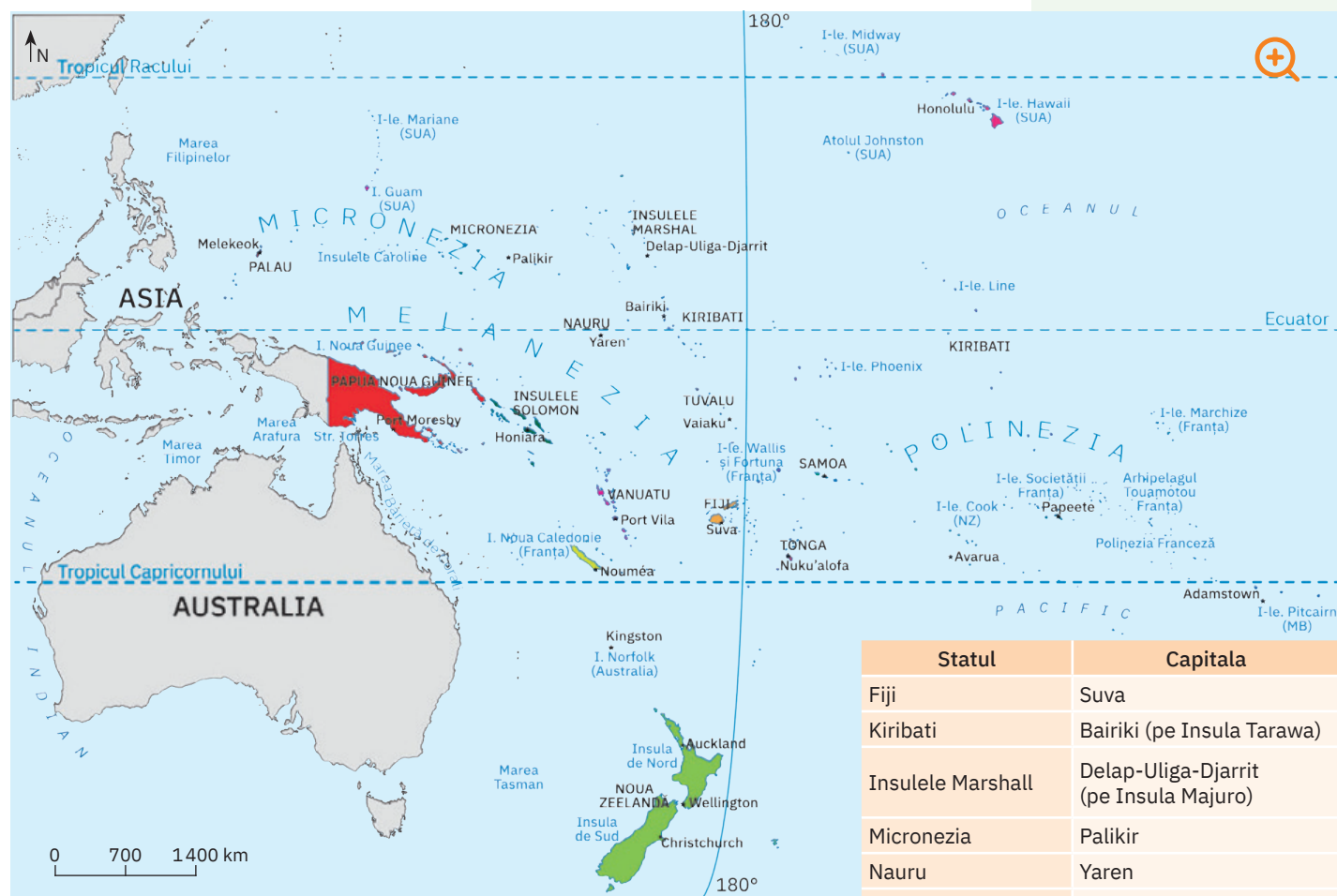

Rețin

Oceania reprezintă gruparea de insule și arhipelaguri din Oceanul Pacific. Fără a avea limite precise, acest spațiu insular se desfășoară între grupul de insule Midway-Hawaii (în nord) și Insula de Sud a Noii Zeelande (în sud), respectiv între Arhipelagul Palau (în vest) și Insula Paștelui (în est).

Insulele Oceaniei prezintă o *climă caldă și umedă* (tropical-oceanică), exceptând Noua Zeelandă cu o *climă temperată*. Ca urmare, *vegetația* este predominant tropicală, cu specii de palmieri, ferigi, liane și plante exotice, iar în Noua Zeelandă, apar pădurile de foioase și de conifere, cu fag sudic, brad și pin.

Fauna, mai puțin diversă ca în regiunile continentale, prezintă totuși câteva specii unice de reptile (tuatara) și de păsări (kiwi, kea etc.).

Statul	Capitala
Fiji	Suva
Kiribati	Bairiki (pe Insula Tarawa)
Insulele Marshall	Delap-Uliga-Djarrit (pe Insula Majuro)
Micronezia	Palikir
Nauru	Yaren
Noua Zeelandă	Wellington
Palau	Melekeok (va fi înlocuită de Ngerulmud)
Papua Noua Guinee	Port Moresby
Samoa	Apia
Insulele Solomon	Honiara
Tonga	Nuku'alofa
Tuvalu	Vaiaku (pe Insula Fongafale, atolul Funafuti)
Vanuatu	Vila/Port Vila

B Elemente de geografie umană

Explorez

În secolul al XIX-lea insulele Oceaniei au fost împărțite între marile puteri coloniale și, ca urmare, la populațiile băștinașe s-au adăugat albi (1), îndeosebi europeni și nord-americani. După al Doilea Război Mondial, multe dintre colonii și-au obținut independența.

Cu excepția insulelor din Noua Zeelandă unde populația majoritară este albă, în Oceania predomină populațiile băștinașe: *melanezieni*, *papuași* (2), *maori* (3), *micronezieni*, *polinezieni* (4). În afară de marile orașe ale Noii Zeelande (Auckland, Wellington și Christchurch), celelalte orașe sunt mici.

Analizează imaginile de mai jos și compară caracterele diferitelor categorii de populație întâlnite în insulele Oceaniei.

Suprafața:
267 710 km²

Populația:
4,77 mil. loc.

Capitala: Wellington;
450 000 loc.

Forma de guvernământ:
monarhie parlamentară

Moneda:
dolarul neozeelandez

Studiu de caz: Noua Zeelandă

A Cadrul natural

Statul insular Noua Zeelandă este situat în sud-vestul Oceaniei, la o distanță de circa 2 000 km de coasta de sud-est a Australiei. Teritoriul său, alcătuit din două insule principale despărțite de Strâmtoarea Cook și din alte 600 de insule mai mici (dintre care cea mai importantă este Insula Stewart), are un relief predominant muntos. Vulcanii activi (*Ruapehu*, *Tongariro* ș.a.), lacurile vulcanice (*Taupo*, *Wairarapa*, *Rotorua*), gheizerele, izvoarele termale și numeroasele peșteri sunt elementele specifice Insulei de Nord, iar altitudinile mai mari (3 764 m în vârful *Cook/Aoraki* din Alpii Sudici), ghețarii, lacurile glaciare (*Te Anau*, *Wakatipu* etc.) și coastele tăiate de fiorduri caracterizează Insula de Sud.

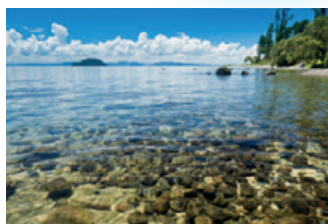

ȘTIAI CĂ?

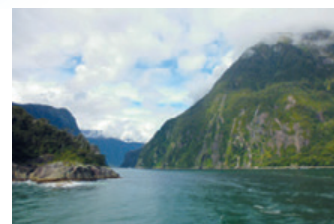
- Noua Zeelandă este cunoscută și sub numele de *Aotearoa*, care în limba maori înseamnă „Ținutul norului lung și alb”.
- Relieful muntos și deosebit de spectaculos al Noii Zeelande a reprezentat decorul perfect pentru turnarea unor filme celebre, precum *Avatar*, seriile *Stăpânul Inelelor* și *Hobbitul*, *Cronicile din Narnia*, *Ultimul samurai*, *King Kong* etc.
- Regiunea Waitomo din Insula de Nord adăpostește un sistem de peste 300 de peșteri, dintre care cea mai renumită este peștera Waitomo. Aici trăiește o specie nativă de licurici (*Arachnocampa luminosa*), care emit o lumină fosforescentă „aprinzând” interiorul peșterii și creând un mediu ireal.

Lacul glaciara Pukaki și Muntele Cook/Aoraki

Taupo, cel mai mare lac din Noua Zeelandă

Milford Sound, cel mai pitoresc fiord din Insula de Sud

Clima Noii Zeelande este temperat-oceanică, cu nuanțe subtropicale în nord, în Peninsula Auckland.

Din cauza izolării și a climatului specific, acest stat se remarcă printr-o biodiversitate distinctă, pădurile temperate și subtropicale cuprinzând numeroase specii de plante și de animale endemice (de exemplu: *feriga argintie* (1), *pinul kauri* (2), *pasărea kiwi* (3), *papagalul kea*, *tuatara* (4) etc.).

Pentru conservarea acestora au fost amenajate 10 parcuri naționale, Noua Zeelandă fiind unul dintre primele state din lume care au adoptat această manieră de protecție a patrimoniului natural (*Parcul Național Tongariro*, din arealul vulcanic al Insulei de Nord, a fost declarat în anul 1894).

Identifică pe hartă și apoi notează pe caiet principalele unități de relief ale Noii Zeelande. Analizează *Harta tectonică* din atlasul geografic și explică de ce în insulele care formează Noua Zeelandă se înregistrează o intensă activitate seismică și vulcanică.

Pe pliantele de promovare a Noii Zeelande, agențiile de turism menționează perioada decembrie-martie ca ideală pentru vizitarea diferitelor obiective turistice și respectiv perioada iunie-septembrie pentru schi în Alpii Sudici. Sunt corecte aceste perioade sau ar trebui inversate? Argumentează răspunsul tău.

B Populația. Marile orașe

Până la sosirea europenilor (primul care a atins coastele Noii Zeelande a fost olandezul Albel J. Tasman, în anul 1642, urmat de englezul James Cook, în 1768), arhipelagul neozeelandez era populat de polinezieni, care au colonizat insulele între secolele X-XIV d.Hr.

Astăzi, **populația** majoritară este formată din descendenți ai coloniștilor britanici, la care se adaugă maorii (populațiile indigene), imigranții asiatici și cei din zona Oceaniei. Cei mai mulți locuitori sunt de *religie* creștină, dar există și hinduși, budiști sau musulmani. Peste 85% din populația acestui stat trăiește în *așezări urbane*, dar majoritatea orașelor au sub 100 000 de locuitori. În prezent, în Noua Zeelandă sunt cinci orașe cu peste 500 000 de locuitori.

Cel mai mare după populație (peste 1,5 milioane locuitori) și întindere este *Auckland* (foto a), principalul centru economic al țării și, datorită poziției sale pe un istm, unul dintre puținele orașe ale lumii cu porturi separate, unul la Oceanul Pacific și celălalt la Marea Tasman. În centrul orașului se află un turn de 328 m înălțime (Sky Tower), considerată cea mai înaltă construcție din emisfera sudică.

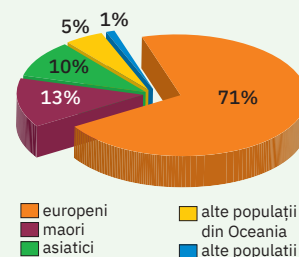
Wellington, orașul-capitală (450 000 locuitori), este cel mai important centru

administrativ, financiar, cultural-științific și religios al țării. Acest oraș-port la strâmtoarea Cook reprezintă cea mai populată capitală a Oceaniei și totodată capitala situată la cea mai mare latitudine sudică de pe glob. Principalele sale atracții turistice sunt vechea clădire a Guvernului (foto b) (ridicată la 1876, este cea mai mare construcție din lemn din emisfera australă), Parlamentul, catedrala anglicană, clădirea Universității Victoria, Dominion Museum sau Muzeul Te Papa Tongarewa (foto c), considerat cel mai modern muzeu național de pe glob.

Celelalte orașe mai importante din Noua Zeelandă sunt *Christchurch* (398 000 loc.), *Hamilton* (236 000 loc.), *Dunedin* (120 000 loc.), *Tauranga* și *Napier*.

Explică faptul că cele mai mari concentrări de populație se află în vecinătatea coastelor și îndeosebi în Insula de Nord.

Localizează pe hartă cele mai importante orașe din Noua Zeelandă, apoi completează pe caiet enunțul următor cu informația corectă:
Capitala Wellington și Auckland, cel mai mare oraș al Noii Zeelande, se găsesc pe Insula ...

C Economia

Noua Zeelandă, țară tradițional *agrară* și orientată spre fosta putere colonială britanică, a trecut în ultimele decenii ale secolului al XX-lea printr-o îndelungată tranziție spre o economie de piață, mai industrializată și mai diversificată.

Astăzi, Noua Zeelandă constituie *cea mai dezvoltată țară din Oceania* și un important partener economic în comerțul internațional. Sectorul cheie al economiei îl reprezintă *serviciile*, un rol esențial în dezvoltarea acestei țări avându-l comerțul, turismul și transporturile. Domeniul industrial este axat pe valorificarea *resurselor naturale* (agro-alimentare, cărbuni, gaze naturale, minereuri feroase și neferoase, roci de construcție), cele mai reprezentative ramuri fiind industria alimentară, textilă, a echipamentelor de transport, farmaceutică etc. *Agricultura* deține în continuare o importanță deosebită prin contribuția sa majoră la export, Noua Zeelandă numărându-se printre cei mai mari producători și exportatori mondiali de kiwi, mere, carne, lână și produse lactate.

Explică de ce:

- 1 Producția de energie a Noii Zeelande provine îndeosebi din valorificarea energiei geotermale și a energiei eoliene.
- 2 În Noua Zeelandă sunt foarte dezvoltate transporturile aeriene și maritime.

ȘTIAI CĂ?

- Aglomerația urbană Auckland se întinde pe un câmp vulcanic care cuprinde nu mai puțin de 50 de vulcani, dar de dimensiuni mici.
- Pe lângă ovine și bovine, specifice pentru Noua Zeelandă sunt creșterea cerbilor (peste 100 000 de capete) și apicultura. Renumită pentru beneficiile sale este *mierea de Manuka*, produsă din nectarul florilor arborelui de Manuka (crește în Noua Zeelandă și în sud-estul Australiei).

Antarctica – elemente de identitate geografică

ȘTIAI CĂ?

- În anul 2000, Organizația Hidrologică Internațională a decis că masa de apă care înconjoară Antarctica până la paralela de 60° lat. S are proprietăți distincte și formează un al cincilea ocean, pe care l-au numit Oceanul Antarctic, mai mic decât Oceanul Indian, dar mai mare decât cel Arctic. Această delimitare nu a fost totuși unanim acceptată de specialiști.
- La Polul Sud geografic toate direcțiile indică punctul cardinal nord.
- Compatriotul nostru Emil Racoviță a fost naturalistul expediției „Belgica” și l-a avut coleg pe Roald Amundsen, primul cuceritor al Polului Sud, 12 ani mai târziu.

Explorez

Deși au existat și în trecut mărturii ale unor navigatori care ar fi pretins că au „văzut” uscaturi dincolo de Cercul Polar de Sud, istoria îi consemnează pe *Fabian Gottlieb von Bellingshausen* și *Mihail Lazarev*, amirali ai Marinei Imperiale Ruse, drept descoperitori ai Antarcticii. Ei au reușit, între anii 1819 și 1821 să înconjoare Antarctica, demonstrând întregii lumi că în emisfera sudică există un întins continent, idee susținută încă din antichitate de marele Aristotel.

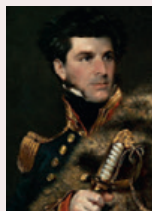
Fabian von Bellingshausen

Mihail Lazarev

Primul care a pus piciorul pe continentul antarctic a fost francezul *Dumont d'Urville*, în perioada 1837-1840.

Între anii 1839 și 1843, *James Ross* descoperă Ghețarul de Șelf Ross, Muntele Erebus și Țara Victoria.

Expediția la care a participat *Emil Racoviță* (1897-1899) este prima care petrece o întreagă iarnă în Antarctica.

Pe 9 ianuarie 1909, *Ernest Shackleton* descoperă Polul Sud magnetic și atinge cel mai sudic punct în Antarctica.

Polul Sud geografic a fost cucerit, pe 14 decembrie 1911, de norvegianul *Roald Amundsen*.

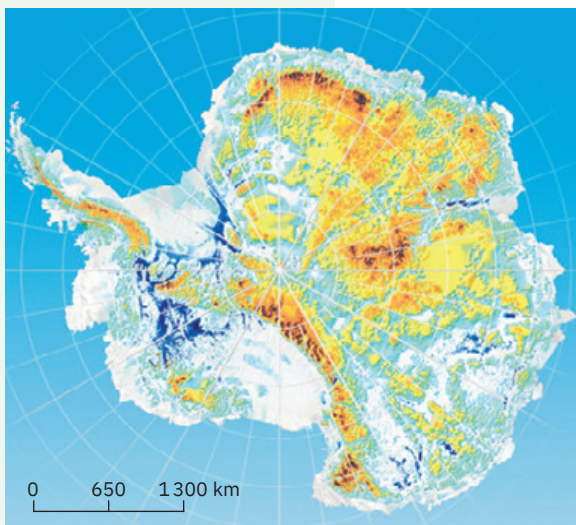

Britanicul *Robert Falcon Scott* a ajuns la Polul Sud pe 17 ianuarie 1912, dar a murit pe drumul de întoarcere.

Analizează cronologia descoperirii și cercetării Antarcticii și explică de ce majoritatea explorărilor și expedițiilor au avut loc în lunile decembrie-ianuarie, când toți europenii știu că este iarnă.

Rețin

Denumirea de **Antarctica** este dată regiunii polare sudice, compusă din **Antarctida**, continentul propriu-zis (acoperit de o acoperitură de gheață numită *calotă glaciară*) și teritoriile oceanice și insulare înconjurătoare, cuprinse, în general, în interiorul Cercului Polar de Sud.

Antarctida, cel mai mic continent al Terrei și singurul fără populație permanentă, are, sub pătura de gheață, un relief major format din platouri, depresiuni (pe alocuri aflate sub nivelul mării) și lanțuri muntoase, ale căror vârfuri depășesc frecvent 4 000 m. Altitudinea medie a uscatului de sub calotă este de 2 165 m, cea mai mare dintre toate continentele.

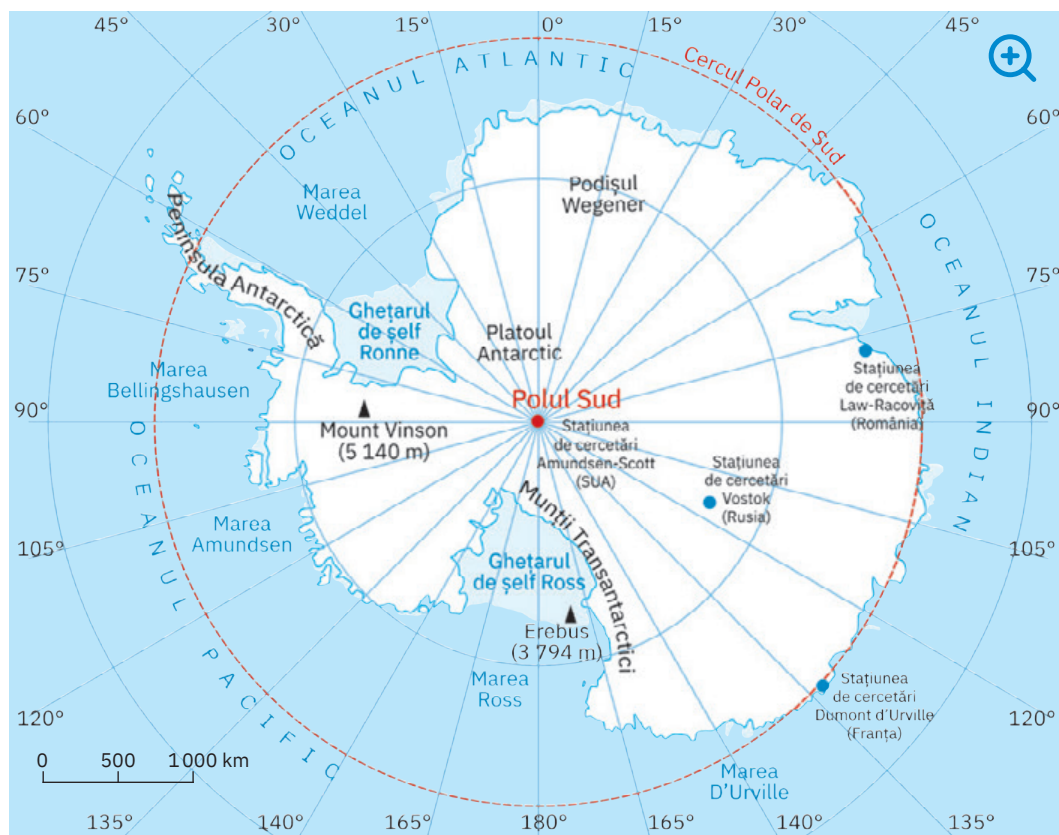
În Insula Ross se află cel mai sudic vulcan de pe Terra și singurul activ din Antarctica (Erebus, 3 794 m).

Antarctida, uscatul continental de sub calota glaciară

Aplic

Analizează harta de pe pagina alăturată și identifică mările și oceanele care înconjoară Antarctica; notează pe caiet principalele unități de relief, precum și denumirea vârfului în care se înregistrează altitudinea maximă.

Rețin

Clima polară a Antarcticii este cea mai aspră, cu temperaturi medii cuprinse între -15 și -35 °C, precipitații reduse (50-200 mm/an) și vânturi puternice (în apropierea coastelor pot atinge viteze de 300 km/h).

Calota glaciară, acumulată de-a lungul a milioane de ani, acoperă 97,6% din suprafața continentului și are grosimi ce depășesc, pe alocuri, 4 000 m. **Ghețarii** de pe continent se prelungesc mult în apele ce mărginesc uscatul, formând o platoșă relativ unitară, cu grosimi de 200-300 de metri, numită **banchiză**, din care se rup blocuri de gheață (**aisberguri**).

Datorită climei foarte reci, **vegetația** este formată doar din organisme simple (alge, mușchi, licheni), iar **fauna**, prezentă îndeosebi pe țărmuri și în apele mărginașe, cuprinde un număr relativ mic de specii (pești; păsări: pinguini, albatroși, pescăruși; mamifere: foci, balene).

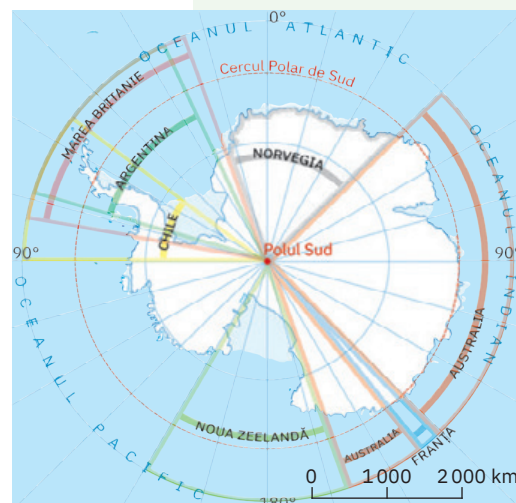

Analiză critică

Citește textul și analizează harta. Chiar dacă prospecțiunile făcute au evidențiat existența unor resurse de subsol (cărbuni, uraniu, sulf, cupru, petrol etc.), în urma semnării Tratatului Antarctic (1959), în Antarctica nu se desfășoară activități economice, ci doar activități de cercetare științifică. Șapte state au emis pretenții asupra unor teritorii (unele se suprapun). Dar această împărțire „politică” și respectivele

„granițe” nu sunt recunoscute pe plan mondial, Antarctica fiind considerată „zonă specială de conservare” și „bază de cercetări științifice în scopuri pașnice”.

Identifică cele șapte state care revendică teritorii în Antarctica. Explică de ce aceste state, printre care se numără și unele situate în emisfera nordică, sunt interesate să dețină teritorii pe continentul de la Polul Sud.

ȘTIAI CĂ?

- Sub imensa masă de gheață a Antarcticii există numeroase lacuri. Cel mai mare dintre acestea este lacul Vostok, situat sub stația rusă cu același nume, la o adâncime de 3 500 m sub nivelul actual al gheții. Lacul are o adâncime maximă de 510 m și ocupă o suprafață de peste 14 000 km².
- În anul 1971, România a aderat la Tratatul asupra Antarcticii. Datorită contribuției științifice a Institutului Român de Cercetări Polare, înființat în anul 1994 de Theodor Gheorghe Negoită,

România inaugurează, în anul 2005, o stație de cercetări polare situată în Colinele Larsemann din Țara Prințesei Elisabeta (Antarctica de Est). Din 2011 această stație a primit numele de Law-Racoviță.

Recapitulare și autoevaluare

Grilă de autoevaluare

I + II + III + IV + V =
90 de puncte.

Subiectul I	8 × 4 p = 32 p
Subiectul II	4 × 5 p = 20 p
Subiectul III	4 × 5 p = 20 p
Subiectul IV	2 × 4 p = 8 p
Subiectul V	2 × 5 p = 10 p

Din oficiu 10 puncte.
Total: 32 + 20 + 20 + 8
+ 10 + 10 p din oficiu =
100 de puncte

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Principala insulă a Australiei se numește:
a Fiji; b Noua Zeelandă; c Tasmania; d Tonga.
- Principala paralelă care traversează continentul australian se numește:
a Cercul Polar de Sud; b Ecuator;
c Tropicul Capricornului; d Tropicul Racului.
- Melanezienii, maorii și papuașii reprezintă:
a populațiile băștinașe din Antarctica; b populațiile băștinașe din Australia;
c populațiile băștinașe din Oceania; d urmași ai coloniștilor din Australia.
- Blocurile de gheață care plutesc pe apele oceanice fiind desprinse din calota antarctică poartă numele de:
a aisberguri; b favelas; c gheizere; d șoturi.
- Printre animalele endemice din Noua Zeelandă se numără:
a albatrosul; b cangurul; c pasărea kiwi; d ursul koala.
- Poartă numele de Sydney:
a cea mai importantă stațiune de cercetări din Antarctica;
b cel mai important oraș din Australia;
c cel mai important oraș din Noua Zeelandă;
d cel mai mare stat din Oceania.
- Pe cea mai mare parte din teritoriul australian se extind:
a deșerturile și semideșerturile; b savanele;
c pădurile temperate; d pădurile tropicale.
- Pinguinii fac parte din fauna specifică:
a Antarcticii; b Australiei; c părții estice a Oceaniei; d Noii Zeelande.

32 de puncte

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Statul insular din Oceania, situat la aproximativ 2 000 km de țărmurile sud-estice ale Australiei se numește ...
- Cele mai mari insule care compun Oceania, după modul de formare, sunt ...
- Majoritatea orașelor australiene sunt situate în regiunile litorale din est și ...
- Este cunoscută sub numele de Polinezia o regiune din ...

20 de puncte

III. Citește cu atenție afirmațiile următoare. Dacă apreciezi că afirmația este adevărată scrie pe caiet, în dreptul numărului corespunzător, litera A, iar dacă apreciezi că afirmația este falsă scrie litera F, după modelul: 1 – A sau 1 – F.

- Oceania reprezintă o grupare de insule și arhipelaguri răspândite în Oceanul Pacific.
- Întinse suprafețe din continentul australian sunt ocupate de deșerturile Atacama și Gibson.
- După forma de guvernare statul Australia este o monarhie.
- Printre specialiștii care au cercetat Antarctica se numără și savantul român Emil Racoviță.

20 de puncte

IV. În tabel sunt prezentate date referitoare la populația Australiei și Noii Zeelande.

Statul	Populația totală	Populația urbană	Populația rurală
Australia	23 470 145	20 184 324	...
Noua Zeelandă	...	4 796 967	748 660

Calculează: a populația rurală din Australia; b populația totală din Noua Zeelandă.

8 puncte

V. Scrie pe caiet două argumente care să susțină unicitatea biogeografică a Australiei.

10 puncte

Test secvențial

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Altitudinile maxime din continentul Australia depășesc cu puțin:
 - 1 000 m;
 - 2 000 m;
 - 3 000 m;
 - 4 000 m.
- Vegetația de arbuști și plante spinoase rezistente la secetele prelungite din regiunile australiene semideșertice poartă numele de:
 - creek;
 - endemism;
 - maquis;
 - scrub.
- Din punct de vedere al resurselor naturale, Australia se distinge prin:
 - fluvii lungi cu potențial hidroenergetic ridicat;
 - importante resurse energetice ale scoarței terestre;
 - păduri foarte extinse, cu arbori de interes economic;
 - terenuri arabile foarte extinse.
- Capitala statului Australia este orașul:
 - Adelaide;
 - Brisbane;
 - Canberra;
 - Melbourne.
- Face parte din Oceania insula numită:
 - Java;
 - Noua Caledonie;
 - Noua Scoție;
 - Tasmania.
- Elementele geografice care individualizează pe plan mondial Antarctica sunt calota glaciară foarte extinsă și:
 - numeroșii vulcani activi;
 - pinguinii;
 - precipitațiile foarte bogate;
 - speciile unice de reptile.
- Insulele Oceaniei prezintă o climă:
 - caldă și umedă;
 - caldă și uscată;
 - rece și umedă;
 - rece și uscată.
- Renumitul vulcan activ Kilauea se află în arhipelagul Oceaniei numit:
 - Hawaii;
 - Mariane;
 - Noua Zeelandă;
 - Solomon.

32 de puncte

II. Citește afirmațiile următoare și analizează cu atenție harta alăturată. Dacă apreciezi că afirmația este adevărată scrie pe caiet, în dreptul numărului corespunzător, litera A, iar dacă apreciezi că afirmația este falsă scrie litera F, după modelul: 1- A sau 1 – F.

- Podișul Kimberley este marcat cu litera (C).
- În câmpia marcată cu litera (D) există forme de relief carstic.
- Cu litera (a) este marcată Strâmtoarea Torres.
- Lacul marcat cu cifra (3) este situat într-o regiune endoreică.
- Orașul Port Hedland se află pe țărmul golfului marcat cu litera (c).

20 de puncte

III. Analizează harta și scrie pe caiet:

- numele golfului marcate cu literele (b) și (c);
- numele unităților de relief marcate cu literele (A) și (B);
- numele râului marcat cu cifra (2), precum și numele lacului marcat cu cifra (3).

24 de puncte

IV. Scrie pe caiet răspunsurile la următoarele cerințe:

- Explică de ce într-o insulă din Oceania (numită X) situată în apropierea meridianului de 180°, dar la vest de acesta, este ziua de luni, iar pe o altă insulă (numită Y) situată tot în apropierea meridianului de 180°, dar la est de acesta, este încă ziua de duminică.

5 puncte

- Precizează trei specii de plante și/sau de animale care trăiesc numai în Australia.

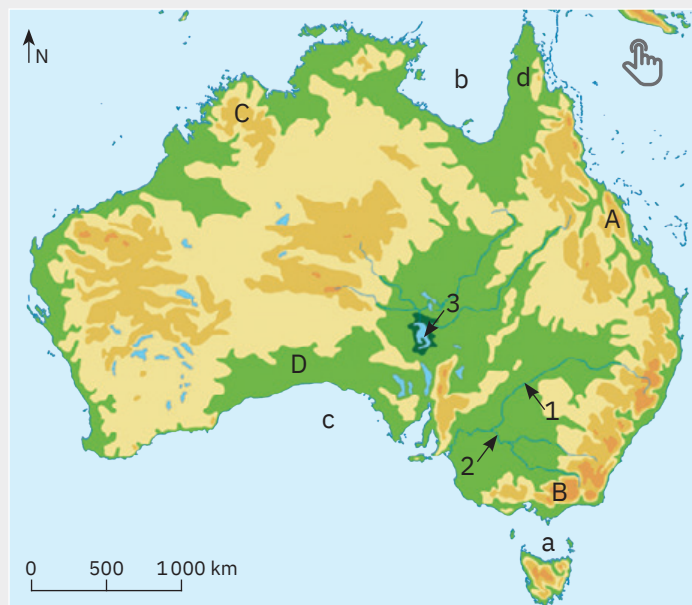
9 puncte

Timp de lucru: 50 minute.

Din oficiu: 10 puncte.

Total: 100 de puncte.

Harta de mai jos se referă la subiectele II și III. Pe hartă sunt marcate articulații ale țărmurilor cu litere de la a la d, unități de relief cu litere de la A la D și elemente de hidrografie (râuri, lacuri) cu cifre de la 1 la 3.

U5

Elemente de geografia mediului înconjurător

Tot ceea ce a creat natura în decursul timpurilor geologice (vreme de miliarde de ani) constituie *mediul natural* al planetei. În timpurile istorice (de ordinul mileniilor) și mai ales în ultimele două secole acest mediu a fost tot mai mult modificat, voit sau nu, de activitățile umane, rezultând *mediul înconjurător*. Acesta este studiat, printre alte discipline științifice, de *geografia mediului înconjurător*.

Lecția 1 120

Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea

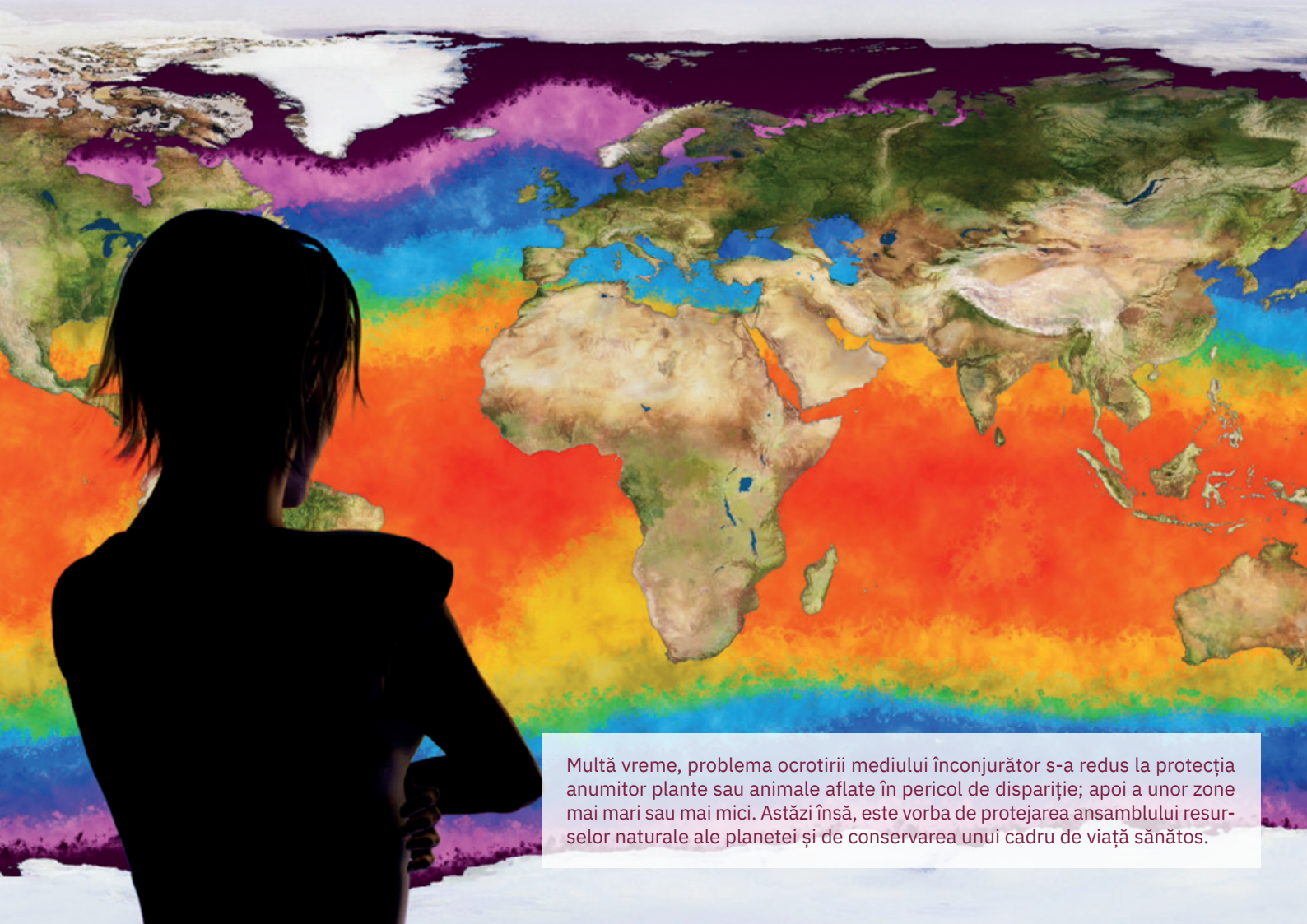
Lecția 2 122

Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane

Lecția 3 124

Modificări globale ale mediului

Ca urmare a acțiunilor omului, uneori necontrolate și nechibzuite, alteori firești, impuse de necesitatea dezvoltării economice și sociale, planeta noastră a cunoscut în anumite regiuni, mai mult sau mai puțin întinse, o degradare accentuată.

Multă vreme, problema ocrotirii mediului înconjurător s-a redus la protecția anumitor plante sau animale aflate în pericol de dispariție; apoi a unor zone mai mari sau mai mici. Astăzi însă, este vorba de protejarea ansamblului resurselor naturale ale planetei și de conservarea unui cadru de viață sănătos.

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de *geografie* din anii anteriori ce știi despre *învelișurile externe ale Terrei* și *interacțiunea dintre ele* și despre *legăturile dintre aceste învelișuri și societate*.

ȘTIAI CĂ?

Mediile naturale adevărate au devenit tot mai restrânse ca întindere, astfel încât în prezent pot fi considerate regiuni naturale, în care amprenta umană este foarte restrânsă, doar:

- suprafețele acoperite de mării ghețari continentali;
- etajele alpine din munții foarte înalți;
- interiorul deșerturilor;
- pădurile virgine ecuatoriale sau temperate;
- mediul abisal.

Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea

A Mediul înconjurător și componentele sale

Analiză critică

- 1 Pornind de la ideea că **mediul înconjurător** reprezintă *spațiul geografic din jurul nostru*, al oamenilor, citește enunțurile de mai jos și stabilește dacă sunt adevărate sau false.
 - a Din mediul înconjurător fac parte numai componente naturale (de exemplu, *aerul*, *plantele*, *apa* etc.).
 - b Mediul înconjurător este format în totalitate din elementele create de om pentru a-și asigura confortul, siguranța și bunăstarea.
 - 2 Mediul înconjurător cuprinde componente *vizibile*, direct observabile, dar și *invizibile*, pe care le percepem cu ajutorul simțurilor și al gândirii.
- Grupează pe categorii componentele mediului menționate în lista de mai jos, completând pe caiet un tabel asemănător:

Componente vizibile		Componente invizibile	
naturale	create de om/antropice	naturale	create de om/antropice
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...

Lista de componente ale mediului înconjurător (elemente, fenomene, procese): *aerul atmosferic, animale sălbatice, căi rutiere, clădiri, culturi agricole, educație, evaporare, forme de relief, ghețari, grup de oameni, informații, presiunea atmosferică, religie, soluri, sentimente, vânturi*.

Explorez

Din punct de vedere biologic, omul constituie o *parte a lumii vii*, dar prin existența sa socială și prin activitățile desfășurate, omul este *creatorul elementelor social-economice (antropice)*, care au interacționat cu cele naturale, modificându-le.

Caracteristicile mediului diferă în funcție de gradul de transformare a componentelor naturale de către om, astfel că se pot deosebi:

- a *medii naturale* – spații în care omul nu a produs modificări ale componentelor naturale;
- b *medii antropizate* – spații în care modificările aduse de om sunt minore, menținându-se un echilibru între componentele naturale și cele antropice;
- c *medii antropice* – spații complet transformate, unele componente naturale fiind parțial sau total înlăturate.

Asociază imaginile alăturate cu situațiile prezentate mai sus.

Argumentează asocierile realizate.

Rețin

Realitatea înconjurătoare, cu tot ceea ce presupune aceasta, este asociată în geografie cu termenul de *mediu*. Considerat *mediul de existență al societății omenești*, mediul înconjurător cuprinde *două tipuri de componente*:

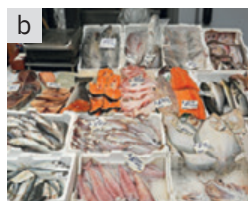
- *naturale*, abiotice (aer, apă, rocă, relief, sol) și biotice (vegetația, animalele și omul);
- *antropice*, rezultatul existenței și activităților omului.

Componentele mediului înconjurător (naturale sau antropice) cuprind elemente cu trăsături diferite și se evidențiază prin fenomene sau procese distincte (naturale sau socio-economice). Ca urmare, mediul înconjurător este format, în fapt, din *elemente, fenomene și procese naturale și antropice* aflate permanent în interacțiune.

B Relațiile dintre componentele mediului înconjurător

Analiză critică

Observă imaginile alăturate, care reprezintă detalii din diferite piețe agro-alimentare de pe glob. Explică de ce:

- 1 există pe glob o diversitate de produse agro-alimentare;
- 2 piața mediteraneană este dominată de citrice și pește, în timp ce piața asiatică este dominată de fructe tropicale.
 - a Piață de fructe în Vietnam
 - b Piață de pește în Grecia
 - c Piață de fructe în Italia
 - d Piață de plutoane în Thailanda

Rețin

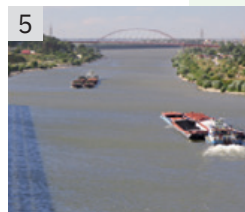
Între componentele mediului înconjurător se stabilesc relații de interacțiune, adică legături prin care acestea se influențează reciproc. Se pot deosebi următoarele *relații fundamentale*:

- 1 *relații între componentele naturale*, care se diferențiază în relații abiotice (aer-apă, aer-roacă, apă-roacă, roacă-relief etc.), relații biotice (între plante, între animale, între plante și animale), relații între componentele abiotice și cele biotice (relief-vegetație, sol-vegetație etc.);
- 2 *relații între componentele antropice*, de exemplu legăturile dintre populație și așezările omenești, dintre căile de comunicație și mijloacele de transport etc.;
- 3 *relații între componentele naturale și cele antropice*, adică legăturile create între societatea omenească în ansamblul ei și componentele naturale care-i asigură existența și activitatea. Relațiile om-natură sunt considerate cele mai complexe, prin caracterul pozitiv sau negativ al interacțiunilor stabilite.

Aplic

- 1 Explică tipul de relații care se creează între următoarele componente ale mediului, după modelul: *ploi și debitul unui râu – relații abiotice – ploile abundente pot determina creșterea debitului râului*.
 - a valurile tsunami și un oraș litoral;
 - b activitățile industriale și poluarea;
 - c vegetația de mangrove și regiunile costiere;
 - d religie și structura etnică a populației;
 - e combustibilii fosili și producția de energie electrică;
 - f savană și elefanți;
 - g variațiile de temperatură și sfărâmarea rocilor;
 - h educația ecologică și vegetația de pădure.
- 2 Identifică împreună cu colegul/colega de bancă componentele mediului înconjurător ilustrate în imaginile alăturate și precizați relațiile care se stabilesc între acestea.

INVESTIGAȚIE

Mediul antropic este un mediu natural modificat în raport cu necesitățile societății. Acesta include: mediul urban, mediul rural, mediile industriale, de culturi agricole etc. Prin activitățile sale, omul este creatorul unui mediu specific. De exemplu, în ultimele două secole, industria a impus modificări însemnate în mediu, prin:

- excavațiile create ca urmare a exploatării zăcămintelor minerale și a prelucrării acestora;
- realizarea de baraje și lacuri utilizate în scop hidroenergetic;
- crearea de platforme industriale, diguri, bazine portuare etc.;
- introducerea în mediu a unui volum însemnat de noxe, deșeuri lichide și solide, construcții abandonate.

Identifică în orizontul local diferite categorii de medii antropice.

ȘTIU

Amintește-ți de la orele de *geografie* și de *biologie* din anii anteriori ce știi despre *efectele activităților antropice asupra mediului*.

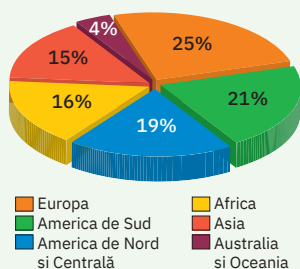
ȘTIAI CĂ?

Omul, intenționat sau nu, a devenit un factor activ în modificarea elementelor mediului în care trăiește:

- a creat „forme de relief” (cariere, halde, diguri, canale);
- a nivelat „ondulările terenului” prin secționarea versanților și prin construirea unor căi de comunicație și de transport;
- a făcut să crească riscul producerii de alunecări de teren, surpări, torenți, ogașe;
- a schimbat complet mediul terenurilor mlăștinoase prin desecări și nivelări;
- a creat platforme industriale care au condus la apariția unor areale de poluare a aerului, a apelor și a solurilor.

Repartiția pădurilor pe glob (2018) (sursa: FAO)

Fondul forestier mondial = 40 mil. km² (30,6% din uscatul terestru)

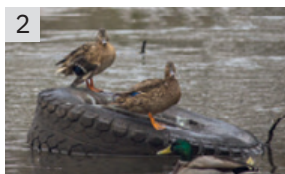
Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane

A Relația om-natură și degradarea mediului înconjurător

Analiză critică

Analizează imaginile de mai jos și explică afirmația: *Pe măsura dezvoltării științei și tehnicii transformările aduse de om spațiului din jur au evoluat, relația om-natură modificându-se fundamental.*

Retin

Odată cu progresul societății, omul a devenit un factor activ în modificarea elementelor mediului, schimbările introduse creând puternice dereglări în echilibrul natural. Aceste dezechilibre afectează calitatea aerului, a apei, a solului și a viețuitoarelor și determină degradarea mediului.

B Acțiunile antropice și consecințele lor actuale

Explorez

Chiar dacă astăzi trăim cu ochii ațintiți spre ecranul computerului sau al telefonului mobil, sub diferite forme (hârtie, mobilă, material de construcție sau articole muzicale și sportive), lemnul, prima resursă naturală folosită de om, continuă să facă parte din cotidianul existenței noastre, iar pădurea să ne fie „partener” de drumeție, loc de recreere sau de inspirație pentru diferite creații artistice. Habitat pentru animale, dar și al diverselor plante, sursă majoră de oxigen, protector al solului, dar și scut de apărare a culturilor agricole sau a căilor de comunicație, pădurea asigură perpetuarea vieții. Un mare înțelept a afirmat cândva că „civilizația a început cu doborârea primului arbore și se va sfârși cu tăierea ultimului”.

Discută cu colegul/colega de bancă și stabiliți importanța pădurii atât pentru societate, cât și pentru celelalte componente ale mediului.

Analiză critică

Specialiștii estimează că aproape jumătate din pădurile existente acum circa 10 000 de ani au dispărut. Numai în perioada 1990-2015 s-au pierdut 1,3 mil. km² de pădure (naturală și plantată).

Analizează graficul și tabelul alăturate și comentează împreună cu colegii și cu profesorul/profesoara de geografie răspândirea pădurilor pe glob. Stabiliți cauzele reducerii permanente a suprafeței pădurilor.

Nr. crt.	Țara	Suprafața împădurită (mil. km ² și % din suprafața totală)
1.	Federația Rusă	8,1 (50%)
2.	Brazilia	4,9 (59%)
3.	Canada	3,5 (38%)
4.	SUA	3,1 (34%)
5.	China	2,1 (22%)
6.	R.D. Congo	1,5 (67%)

Țările cu cele mai întinse suprafețe împădurite (2015)
(sursa: F.A.O.)

Rețin

Prin exploatările intensive din ultimul secol, arealele ocupate de păduri s-au micșorat foarte mult. **Despădurirea** (acțiunea prin care omul înlătură complet pădurea de pe o anumită suprafață de teren în scopul folosirii lemnului sau a terenului pentru alte utilizări: culturi agricole, pășunat, construcții etc.) constituie astăzi o amenințare gravă la echilibrul natural al Terrei datorită consecințelor sale: reducerea masei lemnoase, diminuarea cantității de oxigen cedat atmosferei, reducerea biodiversității, accelerarea eroziunii solurilor și degradarea acestora, intensificarea inundațiilor etc.

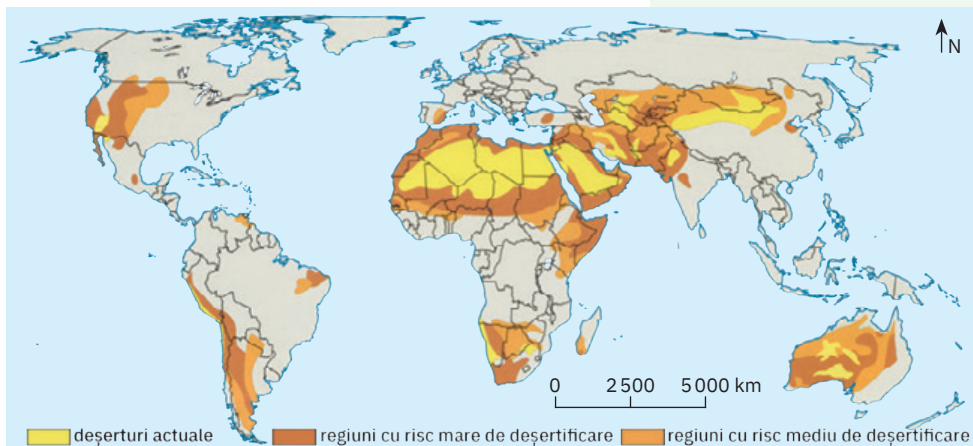
Explorez

Introducerea tehnicilor de investigare cu ajutorul sateliților a făcut posibilă identificarea unui proces de degradare a terenurilor, numit de specialiști *deșertificare*.

Observă harta de mai jos și identifică regiunile cele mai expuse deșertificării. Pe ce continente se află acestea? De ce Europa este oarecum ferită de riscul deșertificării?

Rețin

Deșertificarea este procesul de degradare a ecosistemelor din spațiile semiaride, care nu se mai pot regenera. Din cauze naturale (scăderea cantităților de precipitații, diminuarea rezervelor de apă subterană, eroziune), dar și antropice (suprapopulare, suprapășunat, cultivarea excesivă etc.), vegetația dispare, solurile își pierd fertilitatea, făcându-și apariția dunele și suprafețele pietroase.

Harta regiunilor cu risc de deșertificare

Analiză critică

Observă imaginile și identifică elementele mediului afectate de poluare. Discutați în clasă despre principalele surse de poluare. Explicați ce înseamnă poluare sonoră și poluare estetică. Sunt acestea prezente în localitatea în care trăiți? Ce urmări au?

Rețin

Definită ca procesul de alterare a mediilor biotice și abiotice și a bunurilor create de om, sub influența activităților umane sau a unor fenomene naturale, **poluarea** a devenit una dintre cele mai grave probleme ale omenirii.

Actualele schimbări climatice și implicit fenomenele meteorologice extreme care ne perturbă activitățile cotidiene reprezintă consecințe ale poluării aerului. Se adaugă și alte urmări care pot fi foarte grave pe termen lung: ridicarea nivelului Oceanului Planetar, extinderea deșerturilor prin amplificarea deșertificării, diminuarea viețuitoarelor de pe Pământ, diminuarea suprafețelor agricole prin degradarea puternică a solurilor etc.

ECO

Citește cu atenție textul:

„Eu, sunt mediul tău și nu poți avea altul în afară de mine. Suntem inseparabili și binele tău depinde de binele meu. Ți-am dăruit aer, apă și bogății fără număr. Nu fii risipitor! Cinstește-mă și protejează-mă! Și mâine vei avea nevoie de mine, nu numai astăzi“.

Explică fiecare afirmație, apoi scrie pe caiet cinci acțiuni pe care le consideri necesare pentru stoparea degradării mediului.

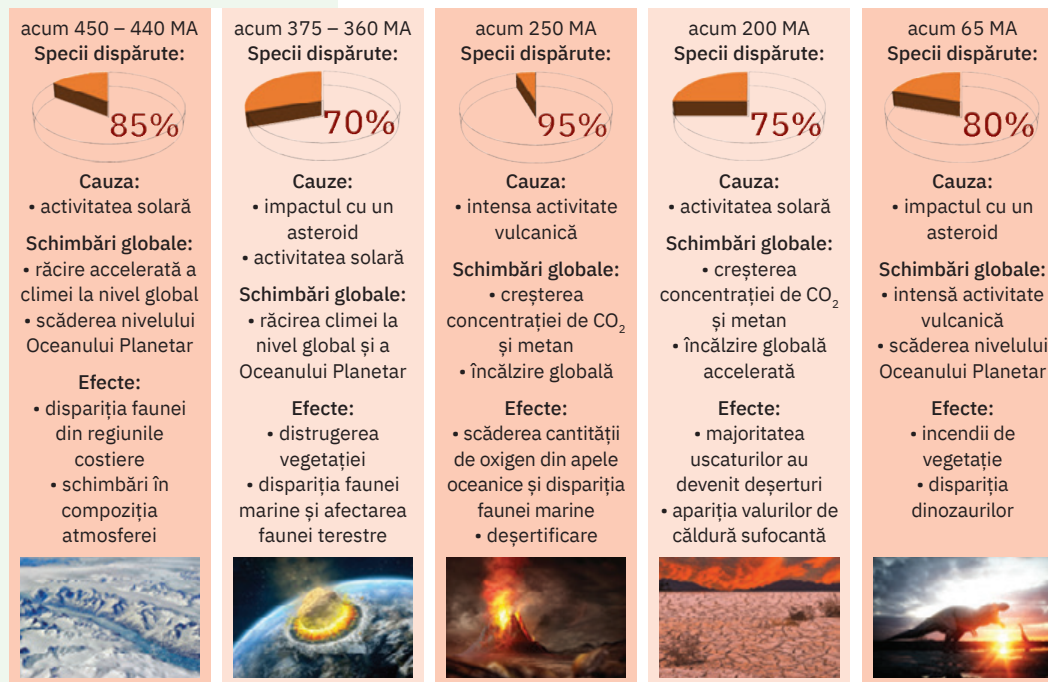
Modificări globale ale mediului

Analiză critică

Analizează împreună cu colegii infograficul de mai jos și stabilești dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false:

- 1 În ultimii 500 de milioane de ani (MA), din cauza intervenției omului au dispărut de pe Pământ numeroase specii de plante și animale.
- 2 În evoluția vieții pe Terra din ultimii 500 de milioane de ani s-au înregistrat cinci evenimente majore când, din diferite cauze naturale, majoritatea speciilor au dispărut.
- 3 În fiecare caz, dispariția în masă a viețuitoarelor (numită *extincție*) s-a datorat schimbărilor majore survenite în mediul lor de existență.

ȘTIAI CĂ?

În vederea conservării și protejării valorilor culturale și naturale deosebite de pe planetă, UNESCO a hotărât constituirea *Patrimoniului cultural și natural mondial*. În acesta sunt deja incluse și obiective românești: Rezervația Biosferei Delta Dunării, pădurile de fag virginale din Carpați, bisericile de lemn din Maramureș, cele pictate din sudul Transilvaniei, cetățile dacice din Munții Orăștiei, Mănăstirea Horezu, centrul istoric al orașului Sighișoara.

Rețin

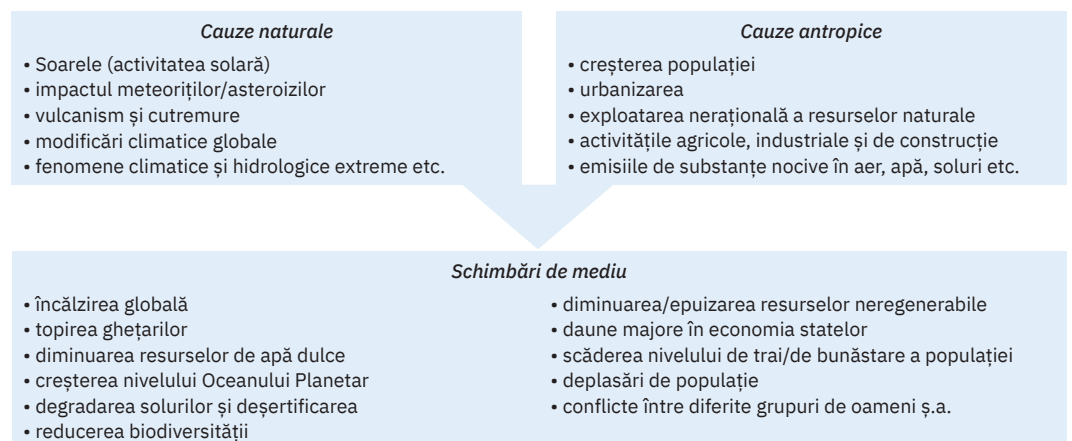
Schimbările de mediu reprezintă transformări ale caracteristicilor componentelor sale și sunt generate de cauze *naturale* (de origine cosmică sau terestră) și *antropice* (intervenția omului/societății umane). În funcție de suprafața afectată, modificările pot fi *locale* (pe spații restrânse), *regionale* și *globale* (la scară planetară).

Aplic

Analizează împreună cu colegii schema de mai jos și apoi formulează argumente prin care să susțineți afirmația:

Dezvoltarea societății umane și modificările mediului trebuie tratate ca o singură temă.

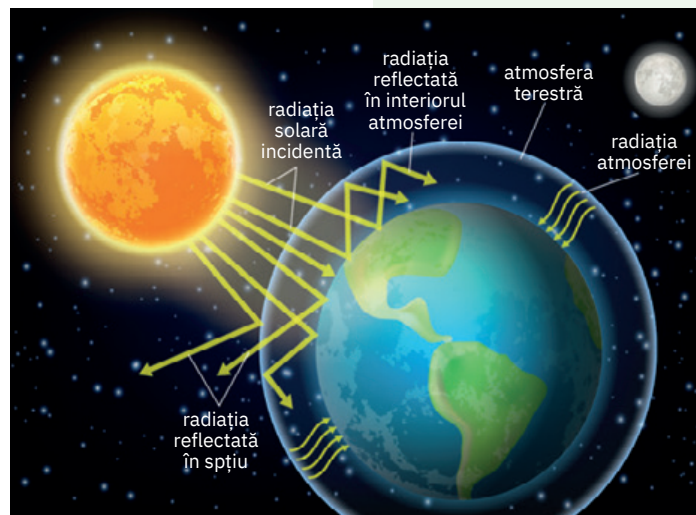

Explorez

Schimbările climatice reprezintă una dintre cele mai grave amenințări la adresa mediului și se manifestă îndeosebi prin creșterea temperaturii aerului la nivelul întregii troposfere, dar și a masei de apă a Oceanului Planetar. Fenomenul de **încălzire globală** nu este ceva nou pentru planeta noastră. De exemplu, acum 56 de milioane de ani s-a produs o încălzire la nivelul Terrei, dar creșterea temperaturii medii globale cu 9 °C s-a realizat în decurs de aproximativ 20 000 de ani. Fenomenul actual de încălzire este însă foarte alert, specialiștii avertizându-ne că

temperatura medie globală a crescut cu peste 1 °C în perioada 1880 – 2000, iar până la finalul anului 2100 există riscul unei creșteri chiar și de peste 4 °C. De ce? Cauza generală o reprezintă accentuarea (intensificarea) efectului de seră ca urmare a activităților antropice.

- 1 Analizează imaginea alăturată și precizează importanța fenomenului natural numit „efectul de seră” pentru mediul de pe Terra.
- 2 Analizează imaginile de mai jos (a, b și c) și argumentează afirmația: *Creșterea globală a temperaturii aerului este rezultatul emisiilor*

Efectul de seră

În atmosferă a unor cantități tot mai mari de gaze cu efect de seră (în special dioxid de carbon, oxizi de azot și metan) provenite din activitățile umane.

ȘTIAI CĂ?

Deși majoritatea efectelor schimbărilor climatice globale sunt negative, există și aspecte pozitive ale încălzirii globale:

- creșterea temperaturilor, în principal în regiunile temperate, ar putea duce la includerea unor terenuri care acum sunt impracticabile în circuitele agricole mondiale;
- topirea calotei arctice deschide noi rute de navigație prin mările Oceanului Arctic.

Agricultura (mai ales creșterea animalelor în ferme specializate cu efective mari) elimină în atmosferă cantități impresionante de metan (CH₄) și amoniac (NH₃).

Industriile grele (industria energetică, metalurgică, industria chimică și cea a materialelor de construcție) poluează atmosfera cu gaze și pulberi nocive.

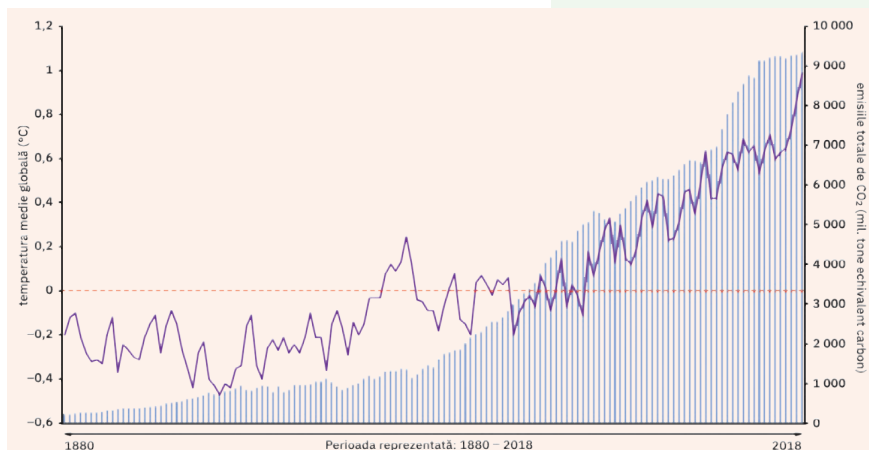
Ca urmare a traficului rutier se eliberează în atmosferă numeroase gaze cu efect de seră (monoxid și dioxid de carbon, oxizi de sulf și de azot etc.).

Analiză critică

⊕ Cel mai reprezentativ gaz cu efect de seră este dioxidul de carbon (CO₂). În graficul alăturat sunt reprezentate evoluția temperaturilor medii la nivel global în perioada 1880 – 2018 și emisiile în atmosferă de dioxid de carbon din aceeași perioadă.

Analizează evoluția celor două elemente reprezentate și explică legătura existentă între creșterea emisiilor de CO₂ din perioada „boom-ului” industrial de la începutul secolului al XX-lea și creșterea temperaturii medii la nivel global.

Test final

Timp de lucru: 50 minute.

Din oficiu: 10 puncte.

Total: 100 de puncte.

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: **1 – a**. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- 1 Este faimos la nivel mondial prin climatul aspru, întinsele păduri de conifere și populația redusă teritoriul Asiei cunoscut sub numele de:
a Extremul Orient; b Manciuria; c Orientul Apropiat; d Siberia.
- 2 Separă Asia de America de Nord strâmtoarea numită:
a Bab el Mandeb; b Bering; c Drake; d Ormuz.
- 3 Prin marea diversitate a faunei, este considerată cea mai tipică de pe glob savana din:
a Africa; b America de Sud; c Asia; d Australia.
- 4 Cel mai impunător nod orografic de pe teritoriul Asiei este reprezentat de:
a Podișul Deccan; b Podișul de Loess; c Podișul Pamir; d Podișul Tibet.
- 5 Vulcanii Tambora și Krakatoa cunoscuți la nivel mondial pentru erupțiile lor foarte violente sunt situați în:
a Arhipelagul Antilele Mari; b Arhipelagul Hawaii;
c Arhipelagul Indonezian; d Arhipelagul Japonez.

15 puncte

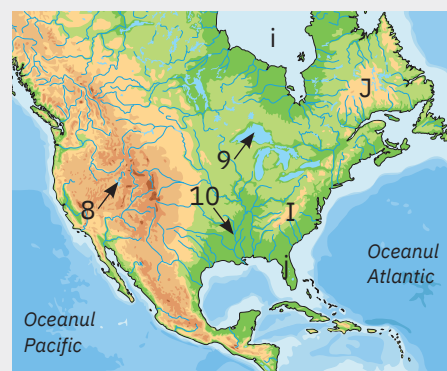
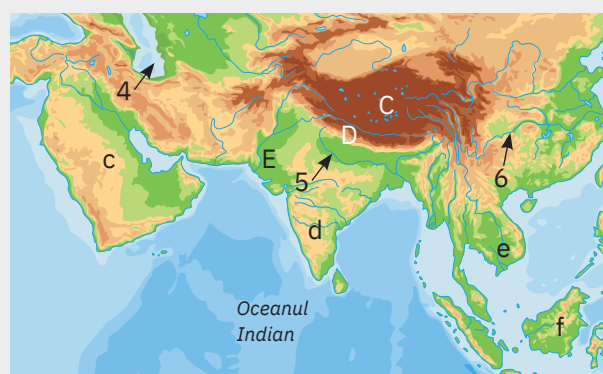
II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- 1 Lacul Marea Moartă, recunoscut la nivel mondial pentru apele sale foarte sărate, se află situat pe continentul ...
- 2 Cel mai întins complex lacustru cu apă dulce de pe glob se află situat pe continentul ...
- 3 Tokaido reprezintă la nivel mondial cel mai populat ...
- 4 Cel mai întins deșert de pe glob ocupă partea nordică a continentului ...
- 5 Continentul renumit la nivel internațional pentru numărul ridicat de marsupiale este ...

15 puncte

III. Reprezentările de mai jos constituie fragmente din hărțile fizice ale continentelor studiate pe parcursul acestui an școlar. Pe aceste fragmente de hartă sunt marcate articulații ale țărmurilor cu litere de la a la j, unități de relief cu litere de la A la J și elemente de hidrografie (fluvii și lacuri) cu numere de la 1 la 10.

A. Analizează fragmentele de hartă și scrie pe caiet:

- 1 numele articulațiilor țărmurilor marcate cu literele (a) și (e);
 - 2 numele unităților de relief marcate cu literele (B) și (F);
 - 3 numele elementelor de hidrografie (fluvii sau lacuri) marcate cu numerele (6) și (10).
- 18 puncte**

B. Identifică articulația țărmului, unitatea de relief sau elementul de hidrografie pe baza caracteristicilor și denumirilor geografice prezentate mai jos. Scrie pe caiet litera sau cifra cu care fiecare dintre acestea este marcat pe fragmentul de hartă, după modelul: 1 – b, 1 – H sau 1 – 7.

- 1 peninsulă, Deșertul An-Nafūd, petrol;
- 2 insulă, Rusia;
- 3 unitate de relief, vârful Chomolungma;
- 4 fluviu, deltă, lacul Nasser.

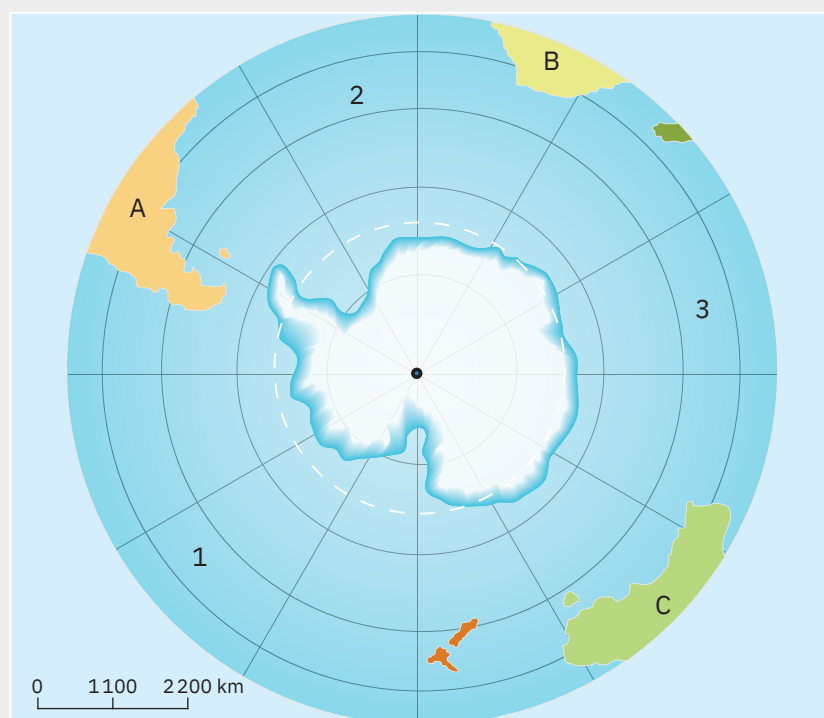
12 puncte

IV. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet:

- 1 numele continentelor Terrei marcate cu literele (A), (B) și (C);
- 2 numele oceanelor Terrei marcate cu cifrele (1), (2) și (3).

18 puncte

V. Imaginile de mai jos, marcate cu literele A, B și C sunt reprezentative pentru trei dintre marile metropole ale lumii. Pe baza afirmațiilor date, identifică fiecare oraș și scrie pe caiet, numele corespunzător fiecărei imagini, după modelul D – Sydney.

Cea mai mare metropolă africană, oraș-capitală al statului de care aparține peninsula asiatică Sinai.

Cea mai mare metropolă asiatică, oraș-capitală a unui stat insular foarte dezvoltat.

Cea mai mare metropolă americană, cel mai mare centru financiar mondial, unde se află sediul celei mai mari organizații internaționale din lume (ONU).

12 puncte

pag. 8 Rețin: Dreamstime; pag. 8 Analiză critică: Dreamstime; pag. 8 Știi că: Wikipedia; pag. 9 Explorez: Dreamstime; pag. 9 Analiză critică: Science Photo Library; pag. 10: Dreamstime; pag. 11: Dreamstime; pag. 12 Explorez: Dreamstime; pag. 12 Rețin: NASA/Visible Earth; pag. 13 Rețin (a-c): Dreamstime; pag. 14 Analiză critică: Dreamstime; pag. 14 Explorez: Dreamstime; pag. 15 Aplic: Science Photo Library; pag. 15 Analiză critică: Dreamstime; pag. 15 Portofoliu: Dreamstime; pag. 16 Rețin: Dreamstime; pag. 16 Explorez: Dreamstime; pag. 17 Investigație: Science Photo Library/Dreamstime (dreapta-jos); pag. 19 Rețin: Dreamstime; pag. 20 Rețin: Dreamstime; pag. 20 Analiză critică: Dreamstime; pag. 21 Explorez: Dreamstime; pag. 22 Explorez: Dreamstime; pag. 23 Analiză critică: Science Photo Library; pag. 24 Explorez (a-d): Dreamstime; pag. 24 Rețin: Dreamstime; pag. 24 Termeni noi: Dreamstime; pag. 25 III. Dreamstime; pag. 29 Explorez: Dreamstime; pag. 30 Analiză critică: Dreamstime; pag. 31 Aplic (1-6): Dreamstime; pag. 33 Rețin: Shutterstock (dreapta-sus)/Dreamstime; pag. 33 Aplic (a-d): Dreamstime; pag. 33 Știi că: Shutterstock; pag. 34 Explorez 1 (a-d): Dreamstime; pag. 34 Explorez 3 (infografic): Dreamstime; pag. 36 A (bază cartografică): Shutterstock; pag. 36 A: Dreamstime (coloană și dreapta-jos); pag. 37 B: Shutterstock; pag. 37 C: Dreamstime; pag. 38 A (bază cartografică): Shutterstock; pag. 38 A: Dreamstime; pag. 39 B (baza cartografică): Shutterstock; pag. 39 C: Dreamstime; pag. 40 A (bază cartografică): Shutterstock; pag. 40 A: Dreamstime; pag. 41 B-C: Dreamstime; pag. 42 A (bază cartografică): Shutterstock; pag. 42 B: Shutterstock; pag. 43 A (bază cartografică): Shutterstock; pag. 43 A (1-2): Dreamstime; pag. 43 A (3): Shutterstock; pag. 44 B: Shutterstock; pag. 45 E (1): Dreamstime; pag. 45 E (2) Shutterstock; pag. 47 III.: Dreamstime; pag. 48: Dreamstime; pag. 49: Dreamstime; pag. 50 Explorez: Dreamstime; pag. 51 Investigație: Dreamstime; pag. 51 Știi că?: Dreamstime; pag. 52 Analiză critică: Dreamstime; pag. 52 Explorez: Shutterstock; pag. 53 Rețin: Shutterstock; pag. 53 Explorez: Dreamstime; pag. 54 Investigație: Science Photo Library; pag. 55 Explorez: Dreamstime; pag. 55 Rețin: Shutterstock; pag. 56 Investigație: Dreamstime; pag. 57 Analiză critică: NASA/Visible Earth; pag. 57 Investigație: NASA/Visible Earth; pag. 57 Știi că?: Shutterstock; pag. 59 Rețin: Shutterstock; pag. 60 Analiză critică (a-d): Dreamstime; pag. 61 III.: Dreamstime; pag. 64 Rețin: Shutterstock; pag. 65 Rețin (1-3): Shutterstock; pag. 66 (A-C): Shutterstock; pag. 67 D: Shutterstock; pag. 68-69 (A-C): Shutterstock; pag. 70 A (hartă lacuri): NASA/Visible Earth; pag. 70-71 (A-C): Shutterstock; pag. 72-73 (A-C): Shutterstock; pag. 75 III.: Dreamstime; pag. 76: Shutterstock; pag. 77: Shutterstock; pag. 78 Explorez: Shutterstock; pag. 78 Rețin: Dreamstime; pag. 80 Analiză critică: Shutterstock; pag. 81 Știi că?: Shutterstock; pag. 82 Investigație (baze cartografice): Dreamstime; pag. 82 Investigație (1-3): Shutterstock; pag. 83 Explorez: Shutterstock; pag. 83 Rețin (1-3): Shutterstock; pag. 85 Aplic (1, 2, 4 și 6): Shutterstock; (3): Dreamstime; (5): NASA/Visible Earth; pag. 85 Știi că?: Shutterstock; pag. 87 Știi că?: Shutterstock; pag. 88 Aplic: Shutterstock/Dreamstime; pag. 88 Știi că?: Shutterstock; pag. 89 III. Dreamstime; pag. 90 Analiză critică: Shutterstock; pag. 90 Explorez: Shutterstock; pag. 93 Explorez (1-5): Shutterstock; pag. 94 Explorez: Shutterstock; pag. 96 Analiză critică (a-f): Shutterstock; pag. 97 Explorez (a-f): Shutterstock; pag. 97 Știi că?: Shutterstock; pag. 98-99 (A-C): Shutterstock; pag. 100-101 (A-C): Shutterstock; pag. 103 III.: Dreamstime; pag. 104: Shutterstock; pag. 105 (1): pag. 105: Shutterstock; (2): Dreamstime; pag. 106 Explorez (bază cartografică): Dreamstime; pag. 107 Studiu de caz: Dreamstime; pag. 108 Rețin: Dreamstime; pag. 110 Explorez: Shutterstock (Noua Zeelandă); Dreamstime; NASA/Visible Earth (imaginile satelitare); pag. 111 Explorez: Dreamstime; pag. 112 A (baza cartografică): Shutterstock; pag. 112-113: Dreamstime; pag. 114 Explorez: Wikipedia; pag. 114 Rețin: Science Photo Library; pag. 115 (baze cartografice): iStock Photo; pag. 115 Știi că?: arhiva personală Theodor Gheorghe Negoită; pag. 117 II.: Dreamstime; pag. 118-119: Shutterstock; pag. 120 Explorez (1-3): Dreamstime; pag. 121 Analiză critică (a-d): Dreamstime; pag. 121 Aplic (1-6): Dreamstime; pag. 122 Analiză critică (1-4): Dreamstime; pag. 123 Analiză critică (1-3): Dreamstime; pag. 124 Analiză critică (infografic): Dreamstime; pag. 125 Explorez (schema și a-c): Dreamstime; pag. 126-127: Shutterstock.

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro/>.

Geografie

Clasa a VII-a